

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΓΩΓΗΣ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΣΩΝ ΜΑΖΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ / ΤΜΗΜΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ / ΤΜΗΜΑ ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΩΝ & ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ

ΔΙΔΡΥΜΑΤΙΚΟ ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΓΙΑ
ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

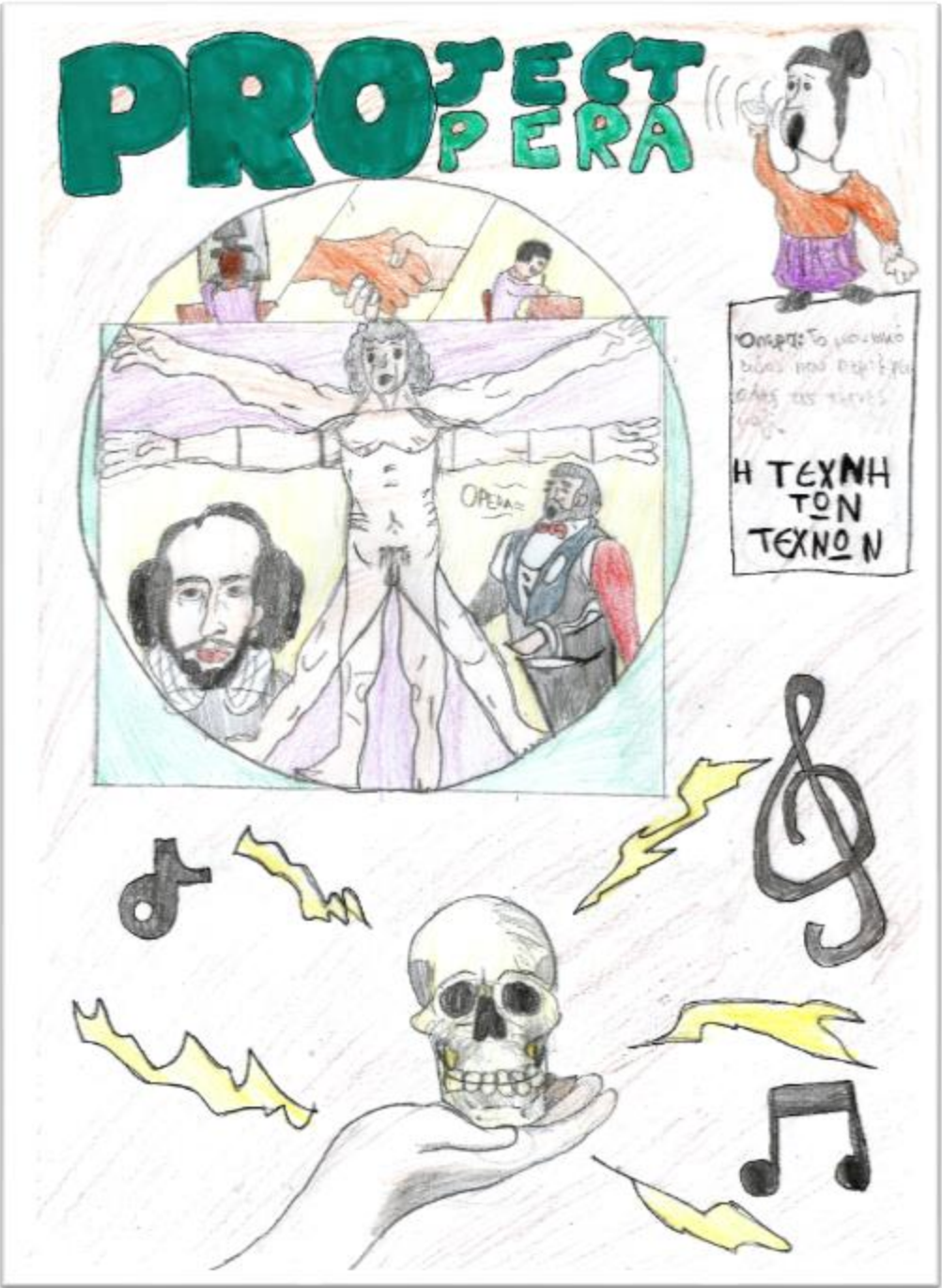
ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ:

**«Διδακτική της Ιστορίας μέσω της Όπερας με τη χρήση των
Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας»**

ΟΝΟΜΑ ΥΠΟΨΗΦΙΟΥ: Ντελής-Σμυρίλιος Ιωάννης (Α.Μ. 5451)

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: Ραγκούση Μαρία

Αθήνα 2018

«Από εδώ έως την αιωνιότητα ...»

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω:

- Την επιβλέπουσα καθηγήτριά μου, κ. Μαρία Ραγκούση, για την καθοδήγησή της την πολύτιμη και ουσιαστική συνδρομή της κατά την εκπόνηση της διπλωματικής, καθώς και τα μέλη της εξεταστικής επιτροπής για την άμεση συνεργασία τους.
- Τους συναδέλφους Μαρία Κούρτη, Ευγενία Μητρουλιά, Μαρία Φιλίππακοπούλου, Γιάννη Καπετανάκη και Εμμανουέλα Βαμβακά, που βοήθησαν στην πραγματοποίηση μερικών διαθεματικών δραστηριοτήτων.
- Τους Γεώργιο Ιατρού, Κωνσταντίνα Στράνη, Νικόλαο Καραγκιαούρη, Άννα Στυλιανάκη, Νίνα Κουφοχρήστου, Νικολέτα Καπετανίδου, Jessica Muirhead, Liliana de Sousa, Daniel De Vincente και Elbenita Kajtazi, για τη σημαντική βοήθεια στο κομμάτι της εργασίας μου που αφορούσε την όπερα και τη Σίσσυ Λοκοβίτη για την πολύτιμη συμμετοχή της στην πρόταση της διαδραστικής εφαρμογής.
- Τους μαθητές μου της Στ' τάξης του 15^{ου} Δημοτικού Σχολείου Αθηνών, που συμμετείχαν με όρεξη, με απίστευτη ευρηματικότητα και δημιουργικότητα: χωρίς αυτούς δε θα μπορούσα να πραγματοποιήσω αυτή την εκπαιδευτική παρέμβαση.
- Την οικογένειά μου, τους φίλους μου, τους συμφοιτητές μου και όσους συνέβαλαν στην ηθική μου στήριξη, ώστε να καταφέρω να διεκπεραιώσω τις υποχρεώσεις του μεταπτυχιακού αυτού προγράμματος σπουδών.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

❖	Περίληψη – Abstract	4
Α΄ ΜΕΡΟΣ		
❖	Κεφάλαιο 1^ο: Γνωστικό αντικείμενο της εκπαιδευτικής παρέμβασης	9
	1.1 Το μάθημα της Ιστορίας και η διδακτική της	9
	1.1.1 «Συμβατικός» τρόπος διδασκαλίας της Ιστορίας στην Ελλάδα	10
	1.2 Η Όπερα ως μορφή τέχνης για το ευρύ κοινό	14
	1.3 Η Όπερα και η εκπαίδευση	19
❖	Κεφάλαιο 2^ο: Νέα τεχνολογικά μέσα στην εκπαίδευση/ ΤΠΕ	24
	2.1 Οι νέες τεχνολογίες στην εκπαίδευση	24
	2.2 Εκπαιδευτικές ψηφιακές εφαρμογές-πλατφόρμες	26
	2.3 Εκπαιδευτικά ψηφιακά παιχνίδια	28
	2.4 Η συμβολή των νέων τεχνολογιών στην διδακτική της Ιστορίας	30
	Κεφάλαιο 3^ο: Συνεργατική μάθηση	34
	Κεφάλαιο 4^ο: Ανακαλυπτική μάθηση	36
	Κεφάλαιο 5^ο: Διαθεματικότητα	39
Β΄ ΜΕΡΟΣ		
	Κεφάλαιο 6^ο: Οργάνωση της έρευνας	41
	6.1 Σκοπός της έρευνας	41
	6.2 Ερευνητικοί στόχοι και ερωτήματα	43
	6.3 Μεθοδολογία έρευνας – Εργαλεία	46
	6.4 Οργάνωση της διεξαγωγής της έρευνας	50
7	Κεφάλαιο 7^ο: Εκπαιδευτική παρέμβαση	74
	7.1 Συλλογή στοιχείων και πραγματοποίηση εκπαιδευτικής παρέμβασης	74
	7.2 Στοιχεία από την παρατήρηση των μαθητών	127
8	Κεφάλαιο 8^ο: Μια πρόταση για σχεδίαση και ανάπτυξη ψηφιακής διαδραστικής εφαρμογής	176
9	Κεφάλαιο 9^ο: Αξιολόγηση της παρέμβασης - Απάντηση στα ερωτήματα	182
	9.1 Επεξεργασία στοιχείων – Αποτελέσματα	182
	9.2 Συνολική αποτίμηση της παρέμβασης	198
10	Κεφάλαιο 10^ο: Συμπεράσματα	200
	Βιβλιογραφία	207
	Δικτυογραφία	209
	Παράρτημα	210

Περίληψη

Η παρούσα μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία αφορά μελέτη για τη διδασκαλία των στοιχείων της όπερας και την αξιοποίησή της στο μάθημα της Ιστορίας, με εφαρμογή σε παιδιά της Στ' Δημοτικού.

Τα κίνητρα για την έρευνα και τη μελέτη ήταν, αφενός, το έντονο ενδιαφέρον που παρατηρείται στη σύγχρονη εποχή για θέματα που σχετίζονται με την αξιοποίηση των ΤΠΕ στην εκπαίδευση, από διδακτική και παιδαγωγική σκοπιά, και μάλιστα διαθεματικά, και αφετέρου η απουσία μίας σχετικής με το συγκεκριμένο θέμα πρότασης / παρέμβασης και μελέτης.

Στόχος, λοιπόν, της εργασίας είναι να σχεδιάσει, να υλοποιήσει και να αξιολογήσει μία εκπαιδευτική παρέμβαση που θα εισάγει τους μαθητές στα στοιχεία που αποτελούν την όπερα και θα αποτελέσει τη βάση για να αντληθούν δεδομένα ώστε να απαντηθεί μία σειρά από συναφή εκπαιδευτικά ερευνητικά ερωτήματα.

Τα κυριότερα ερωτήματα που επιχειρεί να απαντήσει με βάση τα πειραματικά της αποτελέσματα η εργασία είναι τα εξής:

1. Η (ενδεχόμενη) αλλαγή στάσης των μαθητών απέναντι στο τι είναι και ποιούς αφορά η όπερα, μετά την παρέμβαση. Το ερώτημα αυτό έχει σημασία δεδομένου ότι οι μαθητές, ιδίως αυτής της ηλικίας και ιδίως στην Ελλάδα, δεν είναι κατά κανόνα εξοικειωμένοι με αυτό το είδος τέχνης.
2. Η (ενδεχόμενη) διευκόλυνση των μαθητών στην κατανόηση της διδασκόμενης ύλης στο μάθημα της Ιστορίας (μαθησιακά αποτελέσματα), χάρις στην ενασχόλησή τους με την όπερα, μέσω της αξιοποίησης των ΤΠΕ (ψηφιακά παιχνίδια, ψηφιακές εφαρμογές, animation κλπ.)
3. Η (ενδεχόμενη) ανάπτυξη ενδιαφέροντος και κινήτρου ώστε οι μαθητές να ασχοληθούν περισσότερο με το θέμα αυτό (εμπλοκή των μαθητών) και μετά την παρέμβαση.
4. Η (ενδεχόμενη) αλλαγή στάσης και άποψης των γονέων των μαθητών απέναντι στην όπερα αλλά και απέναντι στη χρήση των νέων τεχνολογιών μέσα στην εκπαιδευτική και μαθησιακή διαδικασία.

Σημαντικό μέρος της όλης προσπάθειας αφιερώνεται στο να εξεταστεί η αποτελεσματικότητα της παρέμβασης και οι δυνατότητες ουσιαστικής αξιοποίησής της,

σε συνδυασμό με άλλα μαθησιακά αντικείμενα, μέσω κυρίως των ΤΠΕ, στη διδασκαλία του μαθήματος της Ιστορίας στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, καθώς και η διατύπωση σχετικών διδακτικών προτάσεων.

Η δομή της εργασίας, σε κεφάλαια, οργανώνεται ως εξής:

Στο πρώτο κεφάλαιο, αναφέρονται τα βασικά αντικείμενα της παρέμβασης που είναι η ιστορία και η όπερα. Ξεκινώντας από τη διδακτική της ιστορίας, τις βασικές αρχές αυτής, την αναγκαιότητα αλλά και το ρόλο του εκπαιδευτικού, περνά σε ζητήματα που αφορούν την όπερα, τη θέση της στη σημερινή κοινωνία αλλά και την συμμετοχή της στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Στο αμέσως επόμενο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στο ρόλο των νέων τεχνολογιών στην εκπαιδευτική διαδικασία και ιδιαιτέρως στο μάθημα της Ιστορίας.

Ακολουθούν τα υπόλοιπα κεφάλαια στα οποία παρουσιάζονται οι θεωρίες για τη συνεργατική και την ανακαλυπτική μάθηση καθώς και για τη διαθεματικότητα.

Στο δεύτερο μέρος της εργασίας παρουσιάζονται ο σκοπός και η μεθοδολογία της έρευνας και περιγράφεται αναλυτικά η σχεδίαση και η υλοποίηση της εκπαιδευτικής παρέμβασης που πραγματοποιήθηκε.

Στο έβδομο κεφάλαιο καταγράφονται με λεπτομέρεια οι δραστηριότητες που ένας εκπαιδευτικός μπορεί να εφαρμόσει στην πράξη, ώστε να φέρει μια πηγή τέχνης, δημιουργίας και έκφρασης όπως η όπερα, στα μέτρα των παιδιών.

Καταληκτικά, συγκεντρώνονται κάποια συμπεράσματα και προτάσεις, όπως αυτά προκύπτουν από την σύνοψη των προηγούμενων κεφαλαίων και τέλος παρατίθεται η ανάλυση των αποτελεσμάτων και τα συμπεράσματα που προέκυψαν από αυτήν.

Λέξεις/Φράσεις – Κλειδιά: Διδακτική της Ιστορίας, στοιχεία της όπερας, Αναγέννηση, Σαίξπηρ, νέες τεχνολογίες, εκπαιδευτικές δραστηριότητες, διαθεματικότητα, αξιολόγηση.

Abstract

The present thesis focuses on teaching the elements of opera and on investigating how the opera can be used to teach the subject of History to young pupils of the 6th grade of Elementary School.

Motivation for this research has been (a) the great interest shown nowadays in topics related to the implementation of new technologies in education, mainly in cross-curricular areas, considering both educational and pedagogical aspects, and (b) the fact that proposals or interventions and studies on this subject do not really exist.

The main goal of this thesis is to investigate the role of opera in teaching History; to this end, an educational intervention is planned, implemented and evaluated. The educational scenario introduces pupils to the elements that constitute the opera and serves as a source for collecting data in order to answer a number of educational research questions.

The basic objectives of this thesis and at the same time the research questions it attempts to answer are the following:

1. To detect a potential change of pupils' attitude concerning what is opera and who could possibly be attracted to it, after the intervention. This question is of great importance because Greek pupils at that age are not familiar with this kind of art.
2. To facilitate pupils to comprehend the taught material in History (learning outcomes) through their involvement with opera via technology and its various applications (digital games, digital applications, animation etc.)
3. To cultivate pupils' interest and to motivate them on the topic of opera (music, theatre, art) - (post-intervention activity and engagement)
4. To detect potential changes in the attitudes of the pupils' parents towards opera and towards the use of new technologies in teaching and learning procedure.

A great part of the whole endeavor is dedicated to the assessment of the effectiveness of the intervention and to the investigation of how it can be used in connection with other school subjects. This is attempted mainly through the use of new technologies and their applications, in teaching the subject of History at Primary Education, and the formulation of relevant teaching ideas and practices.

The structure of this thesis in chapters is as follows:

In the first chapter, the basic ideas of the intervention are presented. Starting with the teaching method of history, its main principles and the necessity and the role of the teacher, it goes on presenting several aspects of opera, its position in modern society and its role in the teaching process.

The following chapter refers to the role of new technologies in the educational process, specifically in teaching history.

The rest of the chapters in the first part present the theories on collaborative and inquiry-based learning and on cross-curricular methods.

In the second part of the thesis, the aim, objectives and methodology of the research are outlined and the planning and implementation of the educational intervention are analytically described.

In the seventh chapter are described the activities that a teacher can plan and carry out in the classroom in order to adjust a form of art, creativity and expression like opera, to the needs and the interests of the pupils. Intervention data are analysed to obtain results and produce answers to the research questions. In conclusion, suggestions are made for further research on the topics and issues presented in this thesis.

Key words / phrases: Teaching of History, Elementary School, Opera, Renaissance, Shakespeare, new technologies, educational activities, cross-curriculum approach, evaluation/assessment.

A' ΜΕΡΟΣ

Η παρούσα μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία στηρίζεται σε ορισμένους άξονες, δύο βασικοί εκ των οποίων είναι τα γνωστικά αντικείμενα της Ιστορίας και της Τέχνης με τη συγκεκριμένη μορφή της Όπερας. Επιπλέον στηρίζεται στις θεωρίες της οικοδόμησης της γνώσης και της συνεργατικής μάθησης, και στις αντίστοιχες εκπαιδευτικές μεθόδους του κοινωνικού κονστρουκτιβισμού και της διερευνητικής / ανακαλυπτικής μάθησης. Τέλος στηρίζεται στο ρόλο και την προστιθέμενη αξία των ΤΠΕ όταν εντάσσονται στην εκπαιδευτική διαδικασία εντός ενός επεξεργασμένου και εκπαιδευτικά, διδακτικά και παιδαγωγικά ορθού πλαισίου. Τα επιμέρους αυτά στοιχεία παρουσιάζονται και αναλύονται στο Α' Μέρος της εργασίας, ενώ στο Β' Μέρος χρησιμοποιούνται στην πράξη για τη σχεδίαση, υλοποίηση και αξιολόγηση μίας εκπαιδευτικής παρέμβασης με στόχο την αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών για τη διδασκαλία της Ιστορίας μέσω της Όπερας στο Δημοτικό Σχολείο.

Κεφάλαιο 1^ο: Γνωστικό αντικείμενο της εκπαιδευτικής παρέμβασης

1.1. Το μάθημα της Ιστορίας και η διδακτική της

Με τον όρο «Διδακτική» περιγράφεται, συνήθως, η επιστημονική μελέτη της οργάνωσης των όρων για τη μάθηση και την αναζήτηση του προσφορότερου τρόπου μέσω του οποίου ο μαθητής θα πραγματώσει ένα στόχο γνωστικό, συναισθηματικό, ψυχοκινητικό. Δεν πρόκειται, δηλαδή, για μια εμπειρική διαδικασία, αλλά για στοχευμένη και καλά σχεδιασμένη διαδικασία που υπόκειται σε έλεγχο και επαλήθευση των πορισμάτων της. Η διδακτική της Ιστορίας, συγκεκριμένα, εξελίχθηκε έτσι ώστε να στοχεύει στη μετάδοση της ιστορικής γνώσης και στην καλλιέργεια της ιστορικής σκέψης του μαθητή, αλλά ο τρόπος οικοδόμησής της είναι ιδιαίτερα επίπονος και πολυσύνθετος. Και αυτό επειδή ο μαθητής δεν πρέπει να λειτουργεί μόνο ως αποδέκτης ιστορικών γνώσεων, αλλά και ως παραγωγός της ιστορίας, άρα είναι ανάγκη να συνεργεί στην αναπαραγωγή του παρελθόντος, ώστε να κατακτήσει τις γνώσεις και τα μέσα και να καλλιεργήσει την κριτική του σκέψη, (Τζόκας, 2002).

Η διδακτική της Ιστορίας ως αυτόνομου επιστημονικού αντικειμένου κάνει την εμφάνισή της κατά τη δεκαετία του 1960. Σταδιακά αρχίζει να συγκροτείται και να θεσμοθετείται ακαδημαϊκά με σκοπό την υπέρβαση της παραδοσιακής προσέγγισης της διδασκαλίας της Ιστορίας και τη διαμόρφωση ενός επιστημονικά τεκμηριωμένου λόγου για το γνωστικό αντικείμενο. Από τότε και μέχρι σήμερα, η θεωρία για τη διδακτική της Ιστορίας μετασχηματίζεται και εξελίσσεται για να καλύψει ένα ευρύτερο φάσμα ιστορικής γνώσης. Σύμφωνα με το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών Ιστορίας (Δ.Ε.Π.Π.Σ.) *«γενικός σκοπός διδασκαλίας της Ιστορίας είναι η ανάπτυξη της ιστορικής σκέψης και της ιστορικής συνείδησης. Η ανάπτυξη ιστορικής σκέψης αφορά την κατανόηση των ιστορικών γεγονότων μέσα από την εξέταση αιτίων και αποτελεσμάτων, ενώ η καλλιέργεια ιστορικής συνείδησης αφορά την κατανόηση της συμπεριφοράς των ανθρώπων σε συγκεκριμένες καταστάσεις και τη διαμόρφωση αξιών και*

στάσεων που οδηγούν στην εκδήλωση υπεύθυνης συμπεριφοράς στο παρόν και το μέλλον. Έτσι, με τη διδασκαλία της Ιστορίας ο μαθητής μπορεί να αποκτήσει όχι μόνο την επίγνωση ότι ο σύγχρονος κόσμος αποτελεί συνέχεια του παρελθόντος, αλλά και την αντίληψη ότι ο σύγχρονος ιστορικός ορίζοντας συνδέεται άμεσα με τη ζωή του. Ο σκοπός της ιστορικής σκέψης και της ιστορικής συνείδησης συνδέεται έτσι με το γενικότερο σκοπό της εκπαίδευσης που αναφέρεται στην προετοιμασία υπεύθυνων πολιτών» (ΥΠΕΠΘ, 2001: 177). Έτσι, στόχος του μαθήματος της Ιστορίας είναι η ανάπτυξη της ιστορικής σκέψης των μαθητών και η δημιουργία κριτικά σκεπτόμενων και ιστορικά εγγράμματων πολιτών. Σ' αυτό έρχεται να συμφωνήσει και η άποψη των K.C. Barton και L.S. Levstik, σύμφωνα με τους οποίους υπάρχουν τέσσερις σκοπιές της ιστορικής εκπαίδευσης για τη δημοκρατική πολιτειότητα που έχουν ως στόχο να βοηθήσουν τους μαθητές να κατανοήσουν εναλλακτικούς τρόπους σκέψης και πράξης, προκειμένου να αναπτύξουν την ικανότητα αναγνώρισης, κατανόησης και αποδοχής της ανθρώπινης ποικιλομορφίας, στοιχεία κρίσιμα για τη δημοκρατική κοινωνία (Barton & Levstik, 2008). Τόσο η συγγραφή των διδακτικών βιβλίων όσο και η διδακτική πράξη οφείλει να στηρίζεται στις αρχές και τη φιλοσοφία του Δ.Ε.Π.Π.Σ. και του Α.Π.Σ. Εκεί επισημαίνεται ότι όλες οι διδακτικές ενέργειες πρέπει να υπηρετούν πρωτίστως το βασικό σκοπό του μαθήματος, ο οποίος εναρμονίζεται με το σκοπό της εκπαίδευσης, δηλαδή την καλλιέργεια ιστορικής συνείδησης και ιστορικής σκέψης των μαθητών, ώστε αυτοί να καταστούν ιστορικά εγγράμματοι (ιστορικός γραμματισμός).

1.1.1 «Συμβατικός» τρόπος διδασκαλίας της Ιστορίας στην Ελλάδα

Μέσα στο Δ.Ε.Π.Π.Σ. τονίζεται ότι η διδασκαλία της Ιστορίας πρέπει να εστιάζει στην ανάπτυξη της ιστορικής σκέψης των μαθητών, όχι μέσα από την απομνημόνευση των μεμονωμένων γεγονότων του παρελθόντος, αλλά από τη διασύνδεση των γεγονότων αυτών μεταξύ τους, την ανασύνθεση της συνολικής δράσης του ανθρώπου και την κατανόηση και ερμηνεία της δράσης αυτής. Σύμφωνα με τον Martin Booth (1987), βέβαια, η ανάπτυξη της ιστορικής σκέψης εξαρτάται από τους τρόπους διδασκαλίας της Ιστορίας και το εμπλουτισμένο διδακτικό περιβάλλον το οποίο θα πρέπει να περιλαμβάνει ενεργητικές μαθησιακές πρακτικές. Συνοπτικά, οι σκοπιές της ιστορικής εκπαίδευσης για τη δημοκρατική πολιτειότητα είναι «η σκοπιά της συγκρότησης της

ταυτότητας», «η αναλυτική σκοπιιά», «η σκοπιιά της ηθικής απόκρισης» και «η σκοπιιά της παρουσίασης». Η διδασκαλία πρέπει να σχεδιάζεται και να πραγματοποιείται με βάση το σκοπό της εκπαίδευσης, το σκοπό του μαθήματος, τους στόχους της συγκεκριμένης διδακτικής ενότητας, τις απαιτήσεις της διδακτικής μεθοδολογίας γενικά και της διδακτικής του μαθήματος της Ιστορίας ειδικά. Γι' αυτό είναι απαραίτητο ο εκπαιδευτικός να προετοιμάζεται κατάλληλα. Συγκεκριμένα, είναι σημαντικό:

1. Να μελετήσει από το Δ.Ε.Π.Π.Σ. και το Α.Π.Σ. το σκοπό του μαθήματος της Ιστορίας και τους ειδικούς σκοπούς του μαθήματος για το Δημοτικό Σχολείο,
2. Να λάβει υπόψη του τις υποδείξεις του βιβλίου του δασκάλου και τη σχετική με τη διδασκαλία του μαθήματος βιβλιογραφία για την προσέγγιση της γνώσης, και
3. Να εξασφαλίσει το απαραίτητο εκπαιδευτικό υλικό (χάρτες, γραπτές και εικονιστικές πηγές, οπτικοακουστικό υλικό, διευθύνσεις διαδικτύου, κλπ.) που ανταποκρίνεται στις ανάγκες και το ηλικιακό επίπεδο των μαθητών του.

Στην πράξη, όμως, ο τρόπος διδασκαλίας της Ιστορίας στα ελληνικά Δημοτικά Σχολεία είναι παραδοσιακός και συμπυκνώνεται σε τρεις λέξεις: *δασκαλοκεντρική, αφηγηματική* και ως επί το πλείστον *γεγονοτολογική* προσέγγιση της Ιστορίας στην τάξη. Βέβαια, μπορεί κανείς να επικαλεστεί πολλούς αντικειμενικούς, πρακτικούς και ψυχολογικούς λόγους, που συμβάλλουν ώστε το μάθημα να υλοποιείται με αυτόν τον τρόπο, η αιτιολόγηση αυτή αποτελεί όμως ένα θέμα που δεν εντάσσεται στη στοχοθεσία της συγκεκριμένης εργασίας. Το σημαντικό είναι ότι η παθογένεια αυτής της διδακτικής πρακτικής ανάγεται σε αίτια τα οποία είναι δύσκολα αναγνωρίσιμα για το λόγο ότι είναι απολύτως προφανή. Μερικοί από τους λόγους μπορεί να είναι τα ακατάλληλα σχολικά εγχειρίδια, η ευκολότερη προετοιμασία του εκπαιδευτικού με αποτέλεσμα πολύτιμη εξοικονόμηση χρόνου και κόπου, η ευχερέστερη οργάνωση του μαθήματος χωρίς τον κίνδυνο να χαθεί ο έλεγχος της τάξης ή, σε ένα βαθύτερο επίπεδο, να αμφισβητηθεί το κύρος και η αυθεντία του δασκάλου λόγω γνωστικών ελλειμμάτων του, η έλλειψη επιμόρφωσης, κτλ.

Πρώτο και κυριότερο αίτιο αποτελεί η υπαγωγή του μαθήματος της Ιστορίας στη λογική του μαθήματος της Γλώσσας, γεγονός αναμφισβήτητο ακόμη και από την παρουσίαση της ιστορικής ύλης στα σχολικά εγχειρίδια. Η κάθε ενότητα αποτελείται από σύντομα, αφηγηματικά κείμενα που διαβάζονται και αντιμετωπίζονται σαν

«ιστοριούλες» από τον εκπαιδευτικό και τους μαθητές. Έτσι, ο τρόπος που η ύλη αυτή διδάσκεται στους μαθητές ακολουθεί ένα συγκεκριμένο «τυπικό»:

- Ανάγνωση του κειμένου είτε από τον δάσκαλο είτε από τους μαθητές.
- Χωρισμός σε παραγράφους και τοποθέτηση πλαγιότιτλων στην καθεμιά.
- Επεξήγηση άγνωστων λέξεων.
- Έλεγχος της γλωσσικής κατανόησης της ενότητας με ερωταποκρίσεις: κατά τη φάση αυτή, τα παιδιά εξηγούν τι κατάλαβαν, συχνά διαβάζοντας κατά λέξη από το σχολικό βιβλίο.

Δεύτερο και εξίσου σημαντικό αίτιο είναι – όσο παράδοξο κι αν ακούγεται – η μη χρήση πηγών στο μάθημα της Ιστορίας, δηλαδή η αφαίρεση ή αλλοίωση από τη διδασκαλία του στοιχείου εκείνου που συνιστά τον πυρήνα της επιστημολογικής του ταυτότητας. Ενδεικτική από την άποψη αυτή είναι η παραδοσιακή διάταξη των πηγών, εικονιστικών και γραπτών, στα σχολικά εγχειρίδια Ιστορίας, οι οποίες είτε «πλαισιώνουν» ως διακοσμητικές την κύρια ιστορική αφήγηση, είτε τίθενται ως «παράρτημα» στο τέλος της ενότητας, με μικρότερα κατά κανόνα στοιχεία. Αυτή η αντιμετώπιση, λοιπόν, που στην ουσία θέτει στο περιθώριο της κύριας διδακτικής προσέγγισης τις ιστορικές πηγές, μπορεί ίσως να δικαιολογεί, ως ένα βαθμό, τη μη χρήση τους από τους εκπαιδευτικούς κατά τη διδασκαλία του μαθήματος στην τάξη, δεν παύει ωστόσο να αποτελεί η ίδια μια παράδοξη πρακτική, εφόσον μεταθέτει - συνειδητά ή ασυνειδητά - σε περιφερειακή θέση την «καρδιά» της διδακτικής του μαθήματος, τη μελέτη της Ιστορίας μέσω των πηγών. Ακόμη και στις ελάχιστες περιπτώσεις που οι πηγές δεν παραγκωνίζονται, λόγω διάθεσης ή χρόνου, εμφανίζεται το φαινόμενο οι πηγές να αντιμετωπίζονται «τυπολατρικά», ως αυτοσκοπός και πανάκεια των προβλημάτων του μαθήματος, με τη σκέψη ότι και μόνο η παράθεσή τους είναι ικανή, ως διά μαγείας, να μετατρέψει το μάθημα από παραδοσιακό σε σύγχρονο.

Με αυτή τη λογική, όμως, οδηγούμαστε σε ατοπήματα κατά τη διδακτική πράξη. Αρχικά, παραγνωρίζονται ή αγνοούνται ολότελα βασικά κριτήρια, όπως της επιλογής, της έκτασης, της ενσωμάτωσης των πηγών στη ροή του μαθήματος, της ανταπόκρισής τους στο γνωστικό και γλωσσικό υπόβαθρο των μαθητών μιας ορισμένης ηλικίας, χωρίς τα οποία είναι αδύνατον οι πηγές να επιτελέσουν τον επιστημονικό και παιδαγωγικό τους σκοπό, που είναι να καλλιεργήσουν εκείνες τις δεξιότητες, ώστε οι μαθητές να

αποκτήσουν ουσιαστική ιστορική γνώση, συνείδηση και σκέψη (Husbands, 2004: 31-66). Παράλληλα, οι πηγές εκλαμβάνονται και αυτές ως γλωσσική ύλη, ως επιμέρους αφηγήματα – τα οποία μάλιστα, ως επί το πλείστον, επικυρώνουν ή συμπληρώνουν το νόημα της κύριας αφήγησης. Γι' αυτό θεωρούνται και αντιμετωπίζονται ως προαιρετικές, και όχι ως ιστορικά τεκμήρια απολύτως αναγκαία, αφού είναι αδύνατον χωρίς αυτά και τη μεταξύ τους διαλεκτική σχέση να επιτευχθεί η προσέγγιση και η διερεύνηση του διδακτικού αντικειμένου.

Θα πρέπει όμως να εξετάσουμε τη διδασκαλία του μαθήματος της Ιστορίας μέσα από τα μάτια των μαθητών, αφού *«Η ιστορία που ακούμε όταν είμαστε παιδιά μάς σημαδεύει την υπόλοιπη ζωή μας»* (Ferro, 2000:9). Βάση αυτού το σχολικό μάθημα της Ιστορίας λειτουργεί ως θεσμός με τη δική του λογική, παράγοντας κοινωνική ταυτότητα και πολιτισμικό στίγμα (Mouliot, 2002: 43). Έτσι, για να φωτίσουμε τις σχέσεις μιας κοινωνίας με την Ιστορία της πρέπει να καταγράψουμε τη θέση που κατέχει η Ιστορία μέσα στην εκπαιδευτική διαδικασία καθώς και τη στοχοθεσία της (Peyrot, 2000: 19 – 20).

Επικεντρωνόμαστε, λοιπόν, στο μάθημα της Ιστορίας στο Δημοτικό Σχολείο, καθώς αυτό *«αποτελεί σημαντικό μέσο για την επίτευξη ευρύτερων σκοπών της αγωγής και της εκπαίδευσης και η ιστορία ως επιστήμη καλύπτει όλο το φάσμα των ανθρώπινων δραστηριοτήτων»* και *«αποσκοπεί στη γνώση και κατανόηση του ανθρώπινου παρελθόντος»* (ΥΠΕΠΘ, 2001: 184). Και ποιος είναι ο πιο κατάλληλος για να μιλήσει για όσα συμβαίνουν σε μια σχολική τάξη απ' ότι οι πρωταγωνιστές της εκπαιδευτικής

διαδικασίας, οι ίδιοι οι μαθητές; Άλλωστε, όσο απλοϊκές κι αν παρουσιάζονται οι απόψεις και ιδέες τους, αντικατοπτρίζουν μία καθαρή εικόνα της σχολικής πραγματικότητας. Για πολλούς μαθητές, *«η Ιστορία είναι το μάθημα που κάνουμε στα σχολεία, ένα μάθημα που είναι για παιδιά και είναι ένα πολύ δύσκολο»* (Κασίδου, 2008: 532). Θεωρούν το μάθημα της Ιστορίας στο σχολείο *«μία βαρετή διαδικασία στην οποία αναγκάζονται να συμμετέχουν από το φόβο του δασκάλου. Τους κουράζουν οι πολλές χρονολογίες και η συνεχής παράθεση των γεγονότων»* (Κασίδου, 2008: 542). Βέβαια, όπως τονίζει η J. Blyth (1982: 10), μια επιτυχημένη και ευχάριστη διδασκαλία εξαρτάται από τις συνθήκες του σχολείου, από την προθυμία των δασκάλων να ξανασκεφτούν και να ξαναμάθουν και από την επιθυμία των παιδιών να αναπτύξουν τη σκέψη τους με τον

τρόπο που μπορεί να το κάνει αυτό το παρελθόν. Δυστυχώς, όμως, αυτά τα στοιχεία απουσιάζουν από τα κείμενα των μαθητών που είχε να μελετήσει η Σ. Κασίδου στην έρευνά της. Οι μαθητές, ακόμα και εκείνοι που εκφράζουν θετική άποψη, θεωρούν τη σχολική διαδικασία στο μάθημα της Ιστορίας βαρετή και κουραστική (Νάκου, 2000: 20). Όπως σημειώνει η Σ. Κασίδου (2008: 534) *«οι χρονολογίες και τα γεγονότα που τις συνοδεύουν είναι ένας από τους λόγους διαμόρφωσης της συγκεκριμένης άποψης. Αισθάνονται υποχρεωμένοι να διαβάσουν το μάθημα, διότι πρέπει να πληροφορηθούν για τα περασμένα χρόνια και να τα απομνημονεύσουν, καθώς «καραδοκεί» ο δάσκαλος και οι ερωτήσεις του. Μέσα από τα κείμενα αναδύεται μια σχολική ιστορία που έχει σχέση με τη γνώση και μόνο με αυτή. Η προσέγγιση του μαθήματος με ιστορικές μεθόδους, που θα το καθιστούσε ίσως πιο ενδιαφέρον, δε διαφαίνεται πουθενά.»*

Άλλο ένα ιδιαίτερα ενδιαφέρον σημείο που απορρέει από την έρευνα της Σ. Κασίδου είναι ότι τα κείμενα των μαθητών έρχονται σε αντιδιαστολή με τη στοχοθεσία του Α.Π.Σ. αναφορικά με την ιστορική σκέψη, καθώς *«οι μαθητές εμμένουν στην περιγραφή της ιστορίας και δεν προχωρούν βαθύτερα στην ανάλυση, τη σύγκριση και την ερμηνεία των γεγονότων»* (Κασίδου, 2008: 542). Κρίνω τη συγκεκριμένη έρευνα ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα, καθώς τονίζει πως οποιαδήποτε εξέλιξη στον τομέα της Διδακτικής της Ιστορίας παραμένει σε θεωρητικό επίπεδο και δεν περνά ποτέ στους τελικούς αποδέκτες, τους μαθητές, οι οποίοι βρίσκουν την Ιστορία *«ένα χαζό, βαρετό και ηλίθιο μάθημα, γεμάτο ονόματα και χρονολογίες»*, άποψη την οποία επέλεξε για τίτλο του άρθρου της η ερευνήτρια.

1.2. Η Όπερα ως μορφή τέχνης για το ευρύ κοινό

Η όπερα αποτελεί ένα σύνθετο, μουσικό, χορευτικό και θεατρικό καλλιτεχνικό είδος, είναι δηλαδή μουσική σύνθεση που περιλαμβάνει συγχρόνως και σκηνική δράση. Οι διάλογοι των ηθοποιών της όπερας αποδίδονται με τη μορφή τραγουδιού, ενώ η θεατρική παράσταση εκτυλίσσεται παρουσία ενός μουσικού συνόλου. Ως καλλιτεχνικό είδος θεωρείται ένα από τα σημαντικότερα μουσικά επιτεύγματα του δυτικού πολιτισμού και παραμένει ένα από τα πιο δημοφιλή μουσικά είδη.

Ετυμολογικά ο όρος 'όπερα' προέρχεται από τον πληθυντικό αριθμό της λατινικής λέξης 'opus' (opera), η οποία στα ελληνικά σημαίνει 'έργο', δηλώνοντας έτσι την ενσωμάτωση

στην όπερα πολλών καλλιτεχνικών ειδών όπως η μουσική, το θέατρο, ο χορός και η σκηνογραφία. Στο λεξικό Grove Dictionary of Music and Musicians (1980), η όπερα ερμηνεύεται ως «μουσικοδραματικό έργο στο οποίο οι ηθοποιοί τραγουδούν τον ρόλο τους ή κάποια μέρη αυτού [...]». Η όπερα είναι μια σύνδεση μουσικής, δράματος και θεάματος.

Ο όρος ‘opera’ καθιερώθηκε κάπου στα μέσα του 17^{ου} αιώνα. Μάλιστα η ονομασία πέρασε από πολλά στάδια μέχρι την επικράτηση της τελικής λέξης ‘opera’. Στο λεξικό Dizionario della musica e dei musicisti (1992) καταγράφεται ως συνώνυμο η ελληνική λέξη ‘melodrama’ (μελόδραμα).

Μία τέχνη τεσσερισήμισι ήδη αιώνων, η όπερα, βρίσκεται σήμερα μπροστά σε ενδιαφέρουσες προκλήσεις. Πρόκειται για μια τέχνη που εξακολουθεί να επιτελεί τον ρόλο της και βρίσκεται σε γόνιμο διάλογο με την κοινωνία. Επί 450 χρόνια, το λυρικό θέατρο εξέφραζε τον εκάστοτε κοσμικό ή θρησκευτικό χορηγό του, είτε ήταν πρίγκιπας της Αναγέννησης και του Μπαρόκ, είτε φιλότεχνος καρδινάλιος, είτε κατά τον 19^ο αιώνα, η δυναμικά ανερχόμενη αστική τάξη, αυτή η οποία συγκρούστηκε με τον κλήρο και την αριστοκρατία και ανέλαβε να εκφράσει τα ιδανικά της μέσα από τους θεσμούς που δημιούργησε. Σήμερα ποιον εκφράζει η λυρική τέχνη και σε ποιον απευθύνεται;

Η όπερα, όπως οι περισσότερες επιτελεστικές τέχνες, είναι μια κοινωνική κατασκευή, δηλαδή, η όπερα δεν προέκυψε αυτονόητα, ούτε είχε την τρέχουσα μορφή της όταν πρωτοεμφανίστηκε, αλλά διαμορφώθηκε με το πέρασμα του χρόνου και έφτασε μέσω κοινωνικών διαδικασιών να είναι όπως την γνωρίζουμε σήμερα. Ενδεχομένως, έπειτα από μερικά χρόνια να έχει διαφορετική μορφή και νοήματα για τους ανθρώπους της. Εκτός από κοινωνική κατασκευή, η όπερα είναι ένα πολιτισμικό προϊόν στο οποίο κυριαρχούν οι συμβάσεις, έχουν τον ρόλο άτυπων συμφωνιών κατά κάποιον τρόπο, ανάμεσα σε κοινό και θεατές και μεταφέρουν την συνθήκη της επιτέλεσης σε μian άλλη σφαίρα- αυτή του «φαντασιακού» (Λαλιώτη, 2013). Πέρα από κοινωνική κατασκευή και παραστατική τέχνη, η όπερα από την γέννησή της, είναι και χώρος κοινωνικών διαδράσεων που έχουν συγκεκριμένο νόημα (Kotnik, 2016). Έχει λοιπόν σημασία για τους ανθρώπους, τα νοήματά της διαμορφώνονται ανάλογα με την επικρατούσα κοινωνικοπολιτισμική κατάσταση και αλλάζουν ακόμα και από παράσταση σε παράσταση καθώς οι παράγοντες που την αποτελούν μεταβάλλονται. Ακόμα και το ίδιο

άτομο από παράσταση σε παράσταση ενδέχεται να νοηματοδοτήσει διαφορετικά αυτό που παρακολουθεί.

Είναι πια κοινή πεποίθηση ότι η όπερα είναι τέχνη με ευρωπαϊκή καταγωγή, διεθνή απήχηση, αλλά και την ικανότητα να ανταποκρίνεται και να ενσωματώνει τα ξεχωριστά χαρακτηριστικά της κουλτούρας κάθε τόπου. Όμως, ενώ σε παλαιότερες εποχές, όταν γινόταν αναφορά στην όπερα ως είδος ήταν σαφές για τι πράγμα μιλούσε κανείς, σήμερα ο όρος περιλαμβάνει έργα τα οποία μπορεί να διαθέτουν χαρακτηριστικά πολύ διαφορετικά μεταξύ τους. Έργα τα οποία κατά συνέπεια ζητούν διαφορετική ποιότητα από τους ερμηνευτές, αλλά και από τους χώρους στους οποίους παρουσιάζονται.

Υπάρχει το «ιστορικό» ρεπερτόριο, από τον Μοντεβέρντι ως τον Μπεργκ. Ξεκίνησε ως μια εκλεπτυσμένη και στυλιζαρισμένη μορφή έκφρασης των αριστοκρατών και των ανώτερων στρωμάτων της αστικής τάξης. Διάφοροι πολιτικοί, κοινωνικοί και πολιτισμικοί παράγοντες στις χώρες που καλλιεργήθηκε οδήγησε στην τεράστια απήχισή της σε ευρύ κοινό. Κατά τον 20^ο αιώνα η όπερα έχασε την παλιά της αίγλη, αλλά δεν έχει υπάρξει μεγάλος συνθέτης που να μην έχει έστω επιχειρήσει να γράψει μια όπερα και παραμένει το πιο δημοφιλές είδος της επονομαζόμενης σοβαρής μουσικής (Batta, 2006). Παρότι οι απαιτήσεις από εποχή σε εποχή διαφέρουν σημαντικά, οι λυρικοί καλλιτέχνες προετοιμάζονται σήμερα ώστε να αντιμετωπίσουν το ευρύτατο αυτό φάσμα έργων, το οποίο παρουσιάζεται με επιτυχία σε αίθουσες με κάτοψη σε μορφή πέταλου ή ημικυκλικές, οι οποίες ελάχιστα έχουν αλλάξει στη διάρκεια των τελευταίων τεσσαρισήμισι αιώνων. Συχνά, το ενδιαφέρον του κοινού ανανεώνεται μέσα από σκηνοθεσίες οι οποίες επιχειρούν να αναδιατυπώσουν με σύγχρονη οπτική γλώσσα την πρόκληση που επεδίωκε ο εκάστοτε συνθέτης στην εποχή του, ή να θέσουν το κοινό αντιμέτωπο με σημαντικά κοινωνικά ή πολιτικά ζητήματα, όπως έκανε ο Βέρντι με την «Τραβιάτα» και ο Βάγκνερ με το «Δαχτυλίδι» του.

Είναι προφανές ότι, εάν περιοριστεί στο ιστορικό ρεπερτόριο, η όπερα δεν θα έχει μεγάλο μέλλον. Όλο και πιο πιεστικά εγείρεται το ερώτημα σε ποιον απευθύνεται. Ποιο είναι σήμερα το κοινό που αφενός υποστηρίζει ποικιλοτρόπως τη λυρική τέχνη και αφετέρου «εισπράττει» το πολιτιστικό προϊόν; Στις ημέρες μας οι περισσότερες ευρωπαϊκές πόλεις είναι γεμάτες ανθρώπους οι οποίοι προέρχονται από κάθε γωνιά της

Γης φέρνοντας μαζί τους διαφορετικό πολιτισμικό στίγμα. Ευαισθητοποιημένοι στις προκλήσεις της εποχής, νέοι συνθέτες σε όλο τον κόσμο γράφουν έργα στα οποία βασικό στοιχείο είναι ότι αποφεύγουν αποκλεισμούς και επιχειρούν να ρίξουν γέφυρες, να περιλάβουν, άρα και να απευθυνθούν σε όλο και ευρύτερες, μεταξύ τους διαφορετικές ομάδες, να δουλέψουν με τις τοπικές κοινωνίες. Η όπερα μετασηματίζεται ακόμη μία φορά, παίρνει μία ακόμη νέα μορφή. Τα σύγχρονα έργα έχουν συχνά τελείως διαφορετικές απαιτήσεις από τους τραγουδιστές, τη σκηνική τους παρουσία αλλά και το τραγούδι, προσπαθώντας να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις και τις προκλήσεις της νέας εποχής.

Τα λυρικά θέατρα πρέπει να γεμίζουν κάθε βράδυ εάν θέλουν να εξακολουθήσουν να υπάρχουν. Όπερα χωρίς κοινό δεν υπάρχει. Όμως, η εμπορική επιτυχία και η δημιουργικότητα δεν είναι κατ' ανάγκη αντίπαλες αξίες. Σε όλο τον κόσμο τα λυρικά θέατρα ανοίγουν τις πόρτες τους και υποδέχονται όλο και περισσότερο κόσμο. Στην Ελλάδα με τη Νέα Λυρική Σκηνή οι δύο σκηνές, μία «παραδοσιακή» και μία «πειραματική», μοιάζει να δίνουν την απάντηση.

Αρκεί να μην χαθεί το βασικό στοιχείο, που διαφοροποιεί την όπερα από άλλες παραστατικές τέχνες: η πρωτοκαθεδρία, η οποία οφείλει να δοθεί στον συνθέτη και στη μουσική, ιδιαίτερα σε έναν κόσμο που βομβαρδίζεται από την εικόνα και όπου συχνά ο κόσμος παραβλέπει το ακρόαμα.

Αν και όπερες εμφανίζονται στον ελληνικό χώρο από τον 19^ο αιώνα, δεν μπορεί να υποστηρίξει κανείς ότι η όπερα, ως μουσικό θεατρικό είδος, αποτελεί διαχρονικό ή πρωτεύον στοιχείο του μουσικού μας πολιτισμού. Υπό αυτό το δεδομένο, ήταν δύσκολο και εξακολουθεί να είναι, το εγχείρημα της μεταλαμπαδευσης ή προσοικειώσής της στη μουσική μας καθημερινότητα. Τα τελευταία χρόνια βέβαια παρατηρείται κυρίως στην πρωτεύουσα και τα μεγάλα αστικά κέντρα μια εξοικείωση με τον κόσμο της όπερας και διαπιστώνεται η εξάπλωσή της στο ευρύ κοινό. Σήμερα πλέον, ένας πολύ μεγαλύτερος αριθμός ανθρώπων στην Ελλάδα δεν φοβάται τη λέξη «όπερα».

Από την αρχή θέσπισης της Λυρικής Σκηνής και μέχρι περίπου τη δεκαετία του 1970, η όπερα και η οπερέτα όχι μόνο δεν ήταν δρώμενα ξένα προς την ελληνική κοινωνία, αλλά ήταν ουσιαστικά απολύτως δεμένα με το αστικό περιβάλλον με μια σοφή ανταλλαγή κοινού και περιεχομένου της όπερας. Παρατηρείται ότι την όπερα σαν τέχνη

την είχε βάλει στη ζωή του πολύ πιο καθαρά από όσο στις επόμενες εποχές. Επίσης η επιλογή ρεπερτορίου εκείνης της εποχής, η σκέψη και η προοπτική που υπήρχε, ήταν πολύ πιο ρηξικέλευθες από όλες τις επόμενες. Το κοινό άκουγε ό,τι μπορεί να φανταστεί κανείς και μάλιστα παράλληλα χρονικά με την ευρωπαϊκή σκηνή.

Από τη μεταπολίτευση και μετά, θεωρήθηκε ότι η κλασική μουσική και κατ' επέκταση και η όπερα, ήταν είδος αποκομμένο από την κοινωνία και τις ανάγκες της, ξενόφερτο και απολύτως δυτικό, ή δυτικοπρεπές, το οποίο δεν είχε σχέση με την Ελλάδα όπως την εννοούσαν κάποιοι. Συνεπώς δε θα έπρεπε να είναι ένα από τα κεντρικά στοιχεία στην ανάπτυξη της πολιτιστικής διάστασης στη νέα πολιτειακή φάση της χώρας. Κατά συνέπεια, όλο αυτό το κομμάτι της κλασικής μουσικής, της λυρικής τέχνης και της όπερας έγινε ο αποδιοπομπαίος τράγος μια κοινωνίας που ήθελε να «μπει στα πράγματα» με ένα δυναμισμό - κυρίως μετά την επταετία - αλλά με κυρίαρχα τα ελληνοκεντρικά της χαρακτηριστικά. Με πρώτη ύλη αυτά τα χαρακτηριστικά δημιουργήθηκε κατά την εποχή μετά τη μεταπολίτευση ένας πολύ δυνατός κοινωνικο-πολιτισμικός πυρήνας και χρειάστηκε μεγάλος αγώνας για να κάνει η ελληνική κοινωνία ένα βήμα πέρα από αυτά, (Ράπτης, 1989).

Αυτό που δεν ήταν αναμενόμενο ότι θα μπορέσει να αναπτυχθεί με τόση ένταση και πληρότητα, είναι το κομμάτι των κοινωνικών και εκπαιδευτικών δράσεων. Ανοίγει πια στην ελληνική κοινωνία το μουσικό θέατρο σε περιοχές ανθρώπινες και πνευματικές, εκεί που η Λυρική με μεγάλη δυσκολία έμπαινε τα τελευταία χρόνια. Πρόκειται για το μέρος εκείνο του κοινού που γαλουχείται και «χτίζεται» από τις νηπιακές ηλικίες, ώστε να οικοδομηθεί και το μέλλον αυτού του είδους και να αξιοποιηθεί από τη νέα γενιά η ευκαιρία που μας δίνεται, μέσα από το ωραιότερο πράγμα στον κόσμο, που είναι η μουσική, να προσανατολίσουμε ένα συναίσθημα.

1.3 Η όπερα και η εκπαίδευση

Ομολογουμένως η όπερα δεν είναι το πιο «εύκολο» είδος θεάτρου. Είναι όμως το μόνο είδος μέσω του οποίου ένα παιδί μπορεί να έρθει άμεσα σε επαφή με την κλασική μουσική. Και τα ερωτήματα συνεχίζουν να τίθενται, αφού η αμέσως επόμενη ερώτηση που μπορεί να θέσει κανείς στον εαυτό του είναι *«γιατί ένα παιδί χρειάζεται τη μουσική και πολύ περισσότερο την όπερα;»* Η απάντηση είναι *«για πολλούς λόγους»*. Σύμφωνα με έρευνες που έχουν γίνει, τα οφέλη της μουσικής παιδείας είναι πολλαπλά: βελτιώνει τη μνήμη, αυξάνει τη συγκέντρωση και τα επίπεδα ενέργειας, προάγει τη δημιουργικότητα, βελτιώνει τη διαχείριση του άγχους, τονώνει την αυτοπεποίθηση, βελτιώνει την αποδοχή κριτικής και καλλιεργεί τη ψυχή και το πνεύμα.

Σε αρκετές χώρες του εξωτερικού εδώ και δεκαετίες η εκπαίδευση έρχεται σε επαφή με την όπερα. Οι μαθητές της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης γνωρίζουν από νωρίς τα βασικά στοιχεία της όπερας, τη δομή της, την ιστορία και την εξέλιξή της. Πολλές όπερες αλλά και αρκετά δημόσια ή ιδιωτικά σχολεία, στις χώρες του εξωτερικού, έχουν συμπεριλάβει τη σύνδεση της μουσικής γενικότερα και της όπερας πιο ειδικά στα εκπαιδευτικά και στα ωρολόγια - διδακτικά τους προγράμματα, αντίστοιχα. Σε ορισμένες περιπτώσεις οι μαθητές συμμετέχουν σε πολυεπίπεδα προγράμματα που περιλαμβάνουν από την απλή γνώση μέχρι τη συμμετοχή στη δημιουργία μιας όπερας. Συνεργάζονται με καλλιτέχνες της όπερας και μαθαίνουν από πολύ κοντά τα πάντα που την αφορούν. Πριν οι καλλιτέχνες μεταβούν στα σχολεία, οι εκπαιδευτικοί επιμορφώνονται και παραλαμβάνουν οδηγούς για το πώς γίνεται η σταδιακή διαδικασία του ανεβάσματος μιας όπερας. Έτσι μια μορφή τέχνης που μοιάζει άγνωστη και απόμακρη στα παιδιά αυτής της ηλικίας, ξαφνικά γίνεται προσβάσιμη.

Η όπερα είναι μια πραγματικά *διεπιστημονική και σύνθετη* μορφή τέχνης και εξαιτίας αυτού όσοι ασχολούνται με εκπαιδευτικά προγράμματα προσπαθούν να ενδυναμώσουν την εμπειρία αυτή ενσωματώνοντας αρκετές θεματικές που ενδιαφέρουν τους μαθητές. Δεν εστιάζουν μόνο στην καταπληκτική μουσική, το χορό και το θέατρο με τα εκπληκτικά σκηνικά σε μια μεγαλειώδη σκηνή αλλά προχωρούν πίσω και πέρα από αυτό. Η όπερα μπορεί να οδηγήσει τα παιδιά σε ανεξερεύνητους κόσμους, αλλά και να τα ταξιδέψει στο ιστορικό παρελθόν, κάνοντάς το ζωντανό. Πρόκειται για ένα χώρο που

εμπλέκονται η τέχνη, η λογοτεχνία, οι κοινωνικές επιστήμες, οι διαφορετικές κουλτούρες, η γλωσσική ποικιλία – κι αυτό ακριβώς την κάνει τόσο ενδιαφέρουσα.

Σε αρκετές χώρες, οι κατά τόπους όπερες παρέχουν εδώ και αρκετά χρόνια προγράμματα ψυχαγωγίας, πολιτισμού και εκπαίδευσης για παιδιά και εφήβους. Μερικά τέτοια χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι:

- **Το πρόγραμμα ‘Met live’ για τα σχολεία, της Metropolitan Opera of New York (Met, USA)** φέρνει ζωντανές παραστάσεις όπερας σε φοιτητές σε όλη τη χώρα μέσω εκπομπών υψηλής ευκρίνειας στα τοπικά κινηματογραφικά τους κανάλια. Ιδού πώς αυτο-περιγράφεται το εγχείρημα:
 - ✓ Με τους Εκπαιδευτικούς Οδηγούς, τους πόρους της τάξης και τις προσωπικές εκδηλώσεις, το Met Live παρέχει στους εκπαιδευτικούς τα εργαλεία που κάνουν την όπερα πιο προσιτή και στη συνέχεια συναρπαστική για τους μαθητές τους.
 - ✓ Εισιτήρια για παρακολούθηση παραστάσεων του κύκλου HD Live in Schools σε τοπικά κινηματογραφικά ιδρύματα, παρέχονται δωρεάν
 - ✓ Εκπαιδευτικός οδηγός με διεξοδικές δραστηριότητες διαπολιτισμικής διδασκαλίας και συμβουλές για να βοηθήσουν τους εκπαιδευτικούς να εμπλουτίσουν τη διδασκαλία στην τάξη με την όπερα
 - ✓ Πρόσκληση για συμμετοχή στην ετήσια εθνική διάσκεψη εκπαίδευσης στην όπερα
 - ✓ Ευκαιρίες για να συναντήσετε καλλιτέχνες Met σε βίντεο συζητήσεις
 - ✓ MME και ευκαιρίες δημοσιότητας
 - ✓ Εργαστήρια για εκπαιδευτικούς
 - ✓ Φέρτε την όπερα στη ζωή της τάξης σας, με τους Εκπαιδευτικούς Οδηγούς του Met. Οι οδηγοί περιλαμβάνουν μια ποικιλία πόρων, όπως συνόψεις, σε βάθος δραστηριότητες στην τάξη, μουσικά στιγμιότυπα, προτάσεις για συζήτηση, χρονοδιαγράμματα σύνθεσης, ροή ακουστικών αποσπασμάτων και πολλά άλλα.
- **Los Angeles Opera (www.laopera.org)**. Ιδού πώς αυτο-περιγράφεται το εγχείρημα:
 - ✓ Για περισσότερα από 20 χρόνια, η LA Opera διερευνά τη μαγεία της όπερας με σχολεία, δασκάλους και μαθητές από το νηπιαγωγείο μέχρι το πανεπιστήμιο, σε όλη τη Νότια Καλιφόρνια. Η Όπερα δεν είναι μόνο μαγευτική μουσική, χορός και θέατρο με εκπληκτικά σύνολα σε μια όμορφη σκηνή. Η όπερα μπορεί να σας

ξεναγήσει σε άγνωστα πεδία, να σας πάει πίσω στο χρόνο, να σας θαμπώσει με γοητεία και να φέρει την ιστορία μέσα στη ζωή. Είναι η λογοτεχνία, οι κοινωνικές σπουδές, η πολιτισμική πολυμορφία, οι πολλαπλές γλώσσες και πάνω απ' όλα, είναι συναρπαστική! Ελάτε να εξερευνήσετε τον κόσμο της όπερας, στη σκηνή και πίσω από τα παρασκήνια, μέσα από τα εκπαιδευτικά μας προγράμματα. Έχουμε κάτι για όλους, και πολλά προγράμματα είναι δωρεάν.

✓ Η διάδοση των τεχνών είναι απαραίτητη για την οικοδόμηση της κοινότητάς μας και αποτελεί μέρος της πολιτικής μας ευθύνης. Η LA Opera υποστηρίζει τους εκπαιδευτικούς, βοηθώντας την όπερα στην τάξη. Όχι μόνο διασφαλίζουμε ότι όλοι έχουν πρόσβαση στην όπερα, δίνουμε σε όλους τη δυνατότητα να συμμετέχουν στη δημιουργία όπερας. Η LA Opera εμβαθύνει την εμπειρία της κοινότητάς μας με αυτή την πλούσια μορφή τέχνης μέσω πολλών ευρύτατων πρωτοβουλιών. Δίμηνα σεμινάρια με δίδακτρα. Τα προγράμματα εντάσσονται και προσαρμόζονται στο Πρόγραμμα Σπουδών.

- **Όπερες όπως του Σικάγο, Σαν Φρανσίσκο, Ντάλας (ΗΠΑ):** προσφέρουν προγράμματα που έχουν αρκετά μειωμένες τιμές εισιτηρίων, παρακολουθήσεις γενικής πρόβας, περιοδείες στα σχολεία της περιφέρειας.

Τι κερδίζουν οι μαθητές από τη συμμετοχή σε παρόμοιες δράσεις;

- Αυτοπειθαρχία και συνεργασία ενώ εργάζονται ως σύνολο.
- Αποκτούν εμπιστοσύνη ο ένας στον άλλο για να επιτύχουν έναν κοινό στόχο.
- Αποκτούν την ικανότητα να ακολουθούν οδηγίες, είτε πάνω στη σκηνή είτε εκτός αυτής.
- Βασικά στοιχεία μουσικής και βασική φωνητική τεχνική.
- Θεμελιώσεις θεάτρου και βασική στάση.
- Κατανόηση για το πώς να διαβάζουν και να ακολουθούν ένα λιμπρέτο.
- Η ικανότητα ενσωμάτωσης πολλών επιστημονικών κλάδων σε μια καλά οργανωμένη παράσταση.
- Η ικανότητα χρήσης του λεξιλογίου της όπερας και του θεάτρου για να περιγράψει την εμπειρία τους.
- Εξειδικευμένη εργασία στην άρθρωση, την προφορά και την απομνημόνευση, ενώ διερευνούν μια ιστορία που συνδέεται με το σχολικό πρόγραμμα σπουδών.

Τι μπορούν να κερδίσουν οι εκπαιδευτικοί από τη διοργάνωση παρόμοιων δράσεων;

- Μια ευκαιρία να υποστηριχθεί έμπρακτα η έκθεση των μαθητών στις μορφές τέχνης και η ενεργός συμμετοχή τους σ' αυτές.
- Τεχνικές ενσωμάτωσης των τεχνών στις τάξεις τους
- Ένας ολοκληρωμένος οδηγός μελέτης με σχέδια μαθήματος και υλικό υποστήριξης για την ενσωμάτωση της όπερας σε μελέτες σπουδών ιστορίας, γεωγραφίας και φυσικής.

Στην Ελλάδα έχει αρχίσει μια μικρή προσπάθεια τα τελευταία χρόνια από την πλευρά της Εθνικής Λυρικής Σκηνής κυρίως με κάποια εκπαιδευτικά προγράμματα. Ένα από αυτά με τίτλο "Η όπερα διαδραστικά στα δημοτικά σχολεία" ξεκίνησε τον Μάιο του 2012 και ολοκληρώθηκε τον Ιούνιο του 2013 με επιτυχία σε 70 δημοτικά σχολεία του Ενιαίου Αναμορφωμένου Εκπαιδευτικού Προγράμματος ανά την επικράτεια. Η υλοποίησή του εντάσσεται στο πλαίσιο του επιχειρησιακού προγράμματος "Εκπαίδευση και δια βίου μάθηση" και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους (Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς 2007-2013). Μετά την υλοποίηση του πρώτου κύκλου περιοδίων, το εκπαιδευτικό πρόγραμμα υλοποιήθηκε σε 52 επιπλέον δημοτικά σχολεία μέχρι τον Δεκέμβριο του 2014, ενώ θα συνεχιστεί σε 25 ακόμη σχολεία μέχρι τον Οκτώβριο του 2015.

Οι μαθητές των σχολείων που συμμετείχαν στο πρόγραμμα είχαν την ευκαιρία να γνωρίσουν τον κόσμο της όπερας «από μέσα», αφού λαμβάνουν μέρος σε όλα τα στάδια της διαδικασίας παραγωγής της όπερας του Τζοακίνο Ροσσίνι «Ο κουρέας της Σεβίλλης». Το πρώτο μέρος του προγράμματος ξεκινούσε πριν η ομάδα της Εθνικής Λυρικής Σκηνής φτάσει στα σχολεία καθώς οι μαθητές είχαν ήδη προετοιμάσει μέρος σκηνικών αντικειμένων του έργου με τους εκπαιδευτικούς του σχολείου.

Με την άφιξη των καλλιτεχνικών εκπαιδευτών της ΕΛΣ την πρώτη μέρα, τα παιδιά παρακολούθησαν βιωματικά εργαστήρια με στοιχεία θεατρικού παιχνιδιού, μουσικοκινητικής και εικαστικής έκφρασης που στόχο έχουν την εξοικοίωσή τους με το μουσικό θέατρο και συγκεκριμένα με τον κόσμο της όπερας. Στα εργαστήρια συμμετείχε η Ορχήστρα Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων της ΕΛΣ. Τα παιδιά είχαν

την ευκαιρία να γνωρίσουν από κοντά το μαέστρο, τους μονωδούς και τους χορευτές και η μέρα ολοκληρωνόταν με τη μουσική πρόβα για το φινάλε του έργου στην οποία συμμετέχει η σχολική χορωδία.

Τη δεύτερη μέρα τα εργαστήρια συνεχίζονταν και τα παιδιά έρχονταν σε επαφή με κάποιους από τους συντελεστές όπως φωτιστές, ενδύτριες, μακιγέρ και βοηθό σκηνοθέτη. Η παράσταση πραγματοποιούνταν με συμμετοχή των παιδιών στη χορωδία και κοινό τους γονείς, τους δασκάλους και συμμαθητές τους.

Μετά τη μεταφορά της ΕΛΣ στο ίδρυμα «Σταύρος Νιάρχος» παρατηρείται ένας γενικότερος άερας ανανέωσης που φυσικά συμπεριλαμβάνει και τον τομέα της εκπαίδευσης. Συνδυάζοντας τις επιμέρους τέχνες του λυρικού και μουσικού θεάτρου, η Εναλλακτική Σκηνή και οι εγκαταστάσεις της ΕΛΣ στο ΚΠΣΝ φιλοδοξούν να αποτελέσουν ένα συνεκτικό, ευέλικτο, πειραματικό και βιώσιμο χώρο καλλιτεχνικής μάθησης, μέσω του προγραμματισμού των αξόνων Εκπαίδευση, Κοινωνική Ανταποδοτικότητα και Σύγχρονη Δημιουργία.

Η όπερα, το μπαλέτο και το μουσικό θέατρο συναντούν τη μουσική, το σύγχρονο χορό, τα εικαστικά, τη μουσικοθεραπεία, τη λογοτεχνία, το θέατρο, την αφήγηση, το animation, την ψηφιακή διαμεσικότητα, την οργανοποιία, παραδοσιακές μουσικές του κόσμου, τη φωτογραφία, το θέατρο σκιών και το περιβάλλον σε δράσεις που καθιστούν την ΕΛΣ σημείο γεωγραφικής αναχώρησης και επιστροφής των προγραμμάτων της σε συνεργασία με κοινωνικούς και εκπαιδευτικούς φορείς καθώς και με κοινωνικές ομάδες των όμορων δήμων του ΚΠΣΝ, της Αττικής και της ελληνικής επαρχίας με στόχο τη διάχυση κοινών οραμάτων και καλλιτεχνικής καινοτομίας.

Κεφάλαιο 2^ο Νέα τεχνολογικά μέσα στην εκπαίδευση / ΤΠΕ

2.1 Οι νέες τεχνολογίες στην εκπαίδευση

Η εκπαίδευση είναι «η κινητήρια δύναμη για την ολόπλευρη ανάπτυξη του ανθρώπου που επιτελείται δια βίου και αποσκοπεί στην ολοκλήρωση της προσωπικότητας του ατόμου σε διανοητικό, φυσικό, συναισθηματικό, ηθικό και πνευματικό επίπεδο.» (UNESCO, 1992) Η εισαγωγή των νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση προσφέρει μια νέα διάσταση στη διδασκαλία τόσο για τους μαθητές όσο και για τους εκπαιδευτικούς. Οι Τεχνολογίες Πληροφορίας της Επικοινωνίας (ΤΠΕ) κατέχουν κυρίαρχο ρόλο σε όλους σχεδόν τους τομείς της καθημερινότητας του ανθρώπου. Ρόλος του σημερινού σχολείου και της εκπαίδευσης γενικότερα, είναι να προετοιμάζει τους μαθητές ως αυριανούς πολίτες, ώστε να μπορούν να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις και προκλήσεις της σύγχρονης κοινωνίας. Κάτω από το πρίσμα αυτό καλείται η εκπαίδευση να προσαρμόσει τόσο το περιεχόμενο όσο και τις μαθησιακές μεθόδους (Κοσσυβάκη, 2003).

Η κοινωνικοποίηση των παιδιών πλέον γίνεται με αρκετά διαφορετικό τρόπο από ότι συνέβαινε παλαιότερα που το σχολείο και η εκπαίδευση γενικότερα είχαν τον κυρίαρχο ρόλο. Σε αυτό έχουν παίξει καθοριστικό ρόλο οι ΤΠΕ με το διαδίκτυο, τα ψηφιακά παιχνίδια αλλά και τα κοινωνικά δίκτυα στα οποία συμμετέχουν από μικρή ηλικία οι νέοι.

Η αποτελεσματική χρήση των νέων τεχνολογιών από την πλευρά των μαθητών προϋποθέτει την ανάπτυξη δεξιοτήτων και ικανοτήτων, ώστε να ωφεληθούν από τα θετικά που τους παρέχει η τεχνολογία και να αντιληφθούν και να αντιμετωπίσουν τις αρνητικές συνέπειες που μπορεί να προκύπτουν από τη χρήση τους. Επίσης αρνητικές συνέπειες μπορεί να έχει η παιδαγωγικά άκριτη χρήση τους, καθώς μπορεί να ενισχύσει αντί να μειώσει τα αρνητικά χαρακτηριστικά της παραδοσιακής διδασκαλίας. Ως εκ τούτου, κρίνεται σημαντικό η ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαίδευση να γίνεται μέσα στα πλαίσια των παιδαγωγικών και μαθησιακών θεωριών (Αλεξανδράτος, 2009).

Το ΔΕΠΠΣΠ προτείνει την ένταξη και εισαγωγή της Πληροφορικής στο Δημοτικό σχολείο κατά το πρότυπο της «ολιστικής προσέγγισης», σύμφωνα με το οποίο, τα θέματα που αφορούν την Πληροφορική και γενικότερα τις Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας (ΤΠΕ) διδάσκονται στο πλαίσιο της διδασκαλίας όλων των άλλων γνωστικών αντικειμένων ως έκφραση μιας διαθεματικής – διεπιστημονικής προσέγγισης της γνώσης.

«Σκοπός της διδασκαλίας της Πληροφορικής στην υποχρεωτική εκπαίδευση είναι να αποκτήσουν οι μαθητές μια αρχική αντίληψη των βασικών λειτουργιών του υπολογιστή, μέσα σε μια προοπτική τεχνολογικού αλφαριθμητισμού και αναγνώρισης των ΤΠΕ... Να έλθουν σε επαφή με τις διάφορες χρήσεις του υπολογιστή ως εποπτικού μέσου διδασκαλίας, ως γνωστικού-διερευνητικού εργαλείου και ως εργαλείου επικοινωνίας και αναζήτησης πληροφοριών στο πλαίσιο των καθημερινών σχολικών δραστηριοτήτων.... Έτσι δημιουργούνται οι αναγκαίες προϋποθέσεις που ευνοούν μια παιδαγωγική και διδακτική μεθοδολογία επικεντρωμένη στον μαθητή, διευκολύνεται η διαφοροποίηση και εξατομίκευση των μαθησιακών ευκαιριών και τέλος, εξασφαλίζεται ότι οι μαθητές θα έχουν ίσες ευκαιρίες πρόσβασης στη γνώση, αλλά και δυνατότητες δια βίου μάθησης» (ΥΠΕΠΘ, Π.Ι., 2010)

Οι νέες τεχνολογίες οδηγούν τον μαθητή στο:

- Να γνωρίσει τα όρια των ηλεκτρονικών μέσων.
- Να έχει πρόσβαση στην πληροφόρηση (εικόνες και πολλαπλές αναπαραστάσεις με συνδυασμό κειμένου).
- Να αντιληφθεί ότι ο ηλεκτρονικός υπολογιστής συνδέεται και με την πληροφόρηση που αφορά και σε πολιτιστικά θέματα(μουσική, θέατρο) και στην ανθρωπιστική παιδεία.
- Να επικοινωνήσει μέσω του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (ανταλλαγή μηνυμάτων (e-mail) για συζήτηση και ανταλλαγή απόψεων.
- Να δημιουργεί ο ίδιος προσωπικά του κείμενα, να τα επεξεργάζεται και να τα παρουσιάζει.
- Να εξοικειωθεί με την αναζήτηση πληροφοριών χρησιμοποιώντας λέξεις κλειδιά στο Internet .

- Να κάνει χρήση εκπαιδευτικών σεναρίων, λογισμικών, προγραμμάτων και ψηφιακών παιχνιδιών για τις ενότητες των μαθημάτων.
- Να συμφιλιωθεί όσο γίνεται περισσότερο με νέες μορφές κειμένων τα οποία χαρακτηρίζονται πολυτροπικά.
- Να εξοικειωθεί με τους «έξυπνους διαδραστικούς πίνακες» αντί των παλιών και γνωρίμων «μαυροπινάκων».
- Να έχει τη δυνατότητα για εικονικές περιηγήσεις σε χώρους όπου θα αναπλάσει με τη φαντασία του την εποχή και θα εξάγει συμπεράσματα για την κοινωνία, τη θρησκεία, την τέχνη κτλ.

Είναι ενδιαφέρον ότι στη διάρκεια της βιομηχανικής επανάστασης μιλούσαν για μια εκπαίδευση με τα τρία R (Reading, wRiting, aRithmetic), σήμερα οι παιδαγωγοί μιλούν για μια εκπαίδευση με τα τρία C (Children, Computers, Communication), (Ράπτης & Ράπτη, 2001). Η διαδικασία της διδασκαλίας και της μάθησης υποστηρίζεται από μια ποικιλία εκπαιδευτικών μέσων τα οποία:

- προσφέρουν πληροφορίες (γνώσεις)
- βοηθούν το μαθητή να οργανώσει τις γνώσεις του
- συντελούν στην οικοδόμηση νέας γνώσης αλλά και στην ολοκλήρωση της προσωπικότητάς του.

Η ταχύτητα και η απόλυτη ακρίβεια των Η/Υ αναδεικνύει τον υπολογιστή σε ένα ανεπανάληπτο διδακτικό μέσο και αναπροσαρμόζει τις διδακτικές πρακτικές του σύγχρονου σχολείου. Σκοπός της διδασκαλίας είναι το «γνώριζε πως...» και όχι το «γνώριζε ότι ...», (Βακαλούδη, 2000).

2.2 Εκπαιδευτικές ψηφιακές εφαρμογές και πλατφόρμες

Σε έναν όλο και περισσότερο επιστημονικό και τεχνολογικό κόσμο, η ανάγκη για πολίτες-γνώστες, άτομα, δηλαδή, που κατανοούν τα βασικά σημεία των τεχνολογικών ιδεών και σκέπτονται κριτικά για αυτά τα θέματα, ποτέ δεν υπήρξε μεγαλύτερη. Υπάρχει αυξανόμενη αναγνώριση σε όλη την ευρύτερη εκπαιδευτική κοινότητα ότι τα εκπαιδευτικά τρισδιάστατα εικονικά περιβάλλοντα μάθησης είναι κομμάτι της καθημερινότητας των πολιτών, και απαντώνται όχι μόνο σε σχολεία, αλλά επίσης σε

περιβάλλοντα άτυπης εκπαίδευσης όπως μουσεία, όπερες, επιστημονικά κέντρα, ζωολογικούς κήπους και ενυδρεία, στο σπίτι με την οικογένεια, στο χώρο εργασίας.

Καθώς η αποτελεσματικότητα των παραδοσιακών μοντέλων εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης να ανταποκριθούν στις τρέχουσες απαιτήσεις τίθεται σε αμφισβήτηση και νέα μοντέλα, όπως το μοντέλο της μικτής μάθησης (blended learning) ή το μοντέλο της ηλεκτρονικής μάθησης (online learning) εφαρμόζονται, μελετώνται και ενίοτε υιοθετούνται σε μεγάλη κλίμακα, τα Ψηφιακά Μέσα (Digital Media) – δηλαδή, περιεχόμενο σε ψηφιακή μορφή (ιστοσελίδες, video, 3D γραφικά, ηλεκτρονικά βιβλία) διαθέσιμο κυρίως μέσω του Παγκόσμιου Ιστού και προσβάσιμο από πολλαπλές συσκευές («έξυπνα» κινητά τηλέφωνα, ταμπλέτες με οθόνες αφής, «παιχνιδομηχανές» και φορητούς ή μη υπολογιστές) με δυνατότητες υποστήριξης εμπειριών από τους χρήστες (user experiences) οι οποίες δεν παρέχονται από τα παραδοσιακά μέσα – αξιοποιούνται για την υλοποίηση εκπαιδευτικών καινοτομιών τόσο στην τυπική όσο και στην μη-τυπική εκπαίδευση. Ο σκοπός στη χρήση όλων αυτών των μέσων είναι η ανάπτυξη κατάλληλων ικανοτήτων για τον εκπαιδευτικά τεκμηριωμένο σχεδιασμό και την τεχνικά άρτια υλοποίηση παιδαγωγικών και εκπαιδευτικών καινοτομιών που υλοποιούνται με την υποστήριξη Ψηφιακών Μέσων, δίνοντας έμφαση στη δυνατότητα παροχής «μαθησιακών εμπειριών» (learning experiences) που δεν είναι εφικτές χωρίς αυτά (Τζιμογιάννης, 2017).

Οι εκπαιδευτικές πλατφόρμες προσφέρουν δυναμικές και διαδραστικές εμπειρίες μάθησης αξιοποιώντας πλήρως τις τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνίας σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα και, ειδικότερα, με τη σχετική ευρωπαϊκή οδηγία για το νέο σχολείο.

Μέσω αυτών των πλατφορμών οι μαθητές μαθαίνουν να ερευνούν και να χρησιμοποιούν σωστά τις πηγές μάθησης, ανακαλύπτουν τη γνώση βιωματικά και συμβάλλουν ενεργά στη δομή της μάθησης, εφαρμόζουν δημιουργικά τις γνώσεις τους στη ζωή τους και στις σχέσεις τους και συνθέτουν κριτικά τις εμπειρίες τους. Απολαμβάνουν ένα σύγχρονο εκπαιδευτικό περιβάλλον με βάση το οποίο μπορούν να κατανοήσουν τη διδακτέα ύλη και να αναπτύξουν δεξιότητες και γνώσεις σε μια σύγχρονη διαδραστική πλατφόρμα με πληθώρα κειμένων, παραδειγμάτων, βιβλιογραφικών πηγών, εικόνων, μουσικής, βίντεο κ.α.

Οι ΨΠ θα μπορούσαν να εξελιχθούν σε αποθετήρια μάθησης, που θα παρέχουν τη δυνατότητα στους εκπαιδευτικούς να προσαρμόζουν τα υπάρχοντα ή να δημιουργούν νέα εκπαιδευτικά ψηφιακά σενάρια με χρήση των ΤΠΕ, ώστε να καλύπτουν τις καθημερινές και πραγματικές διδακτικές και μαθησιακές ανάγκες της τάξης τους. Στόχος είναι η ΨΠ να λειτουργήσει ως ολοκληρωμένο ψηφιακό πλαίσιο που καλύπτει εκπαιδευτικές ανάγκες για τη σύλληψη και το σχεδιασμό ενός εκπαιδευτικού σεναρίου, για την ψηφιακή αποθήκευση για ποικίλους στόχους, όπως πληροφόρηση, επικοινωνία, ψηφιακή εργαλειοθήκη εκπαιδευτικών, ανάπτυξη κοινωνικού δικτύου κ.α., για την υποβοήθηση της διδασκαλίας και για την ενίσχυση της διαφοροποιημένης μάθησης.

Η αρχιτεκτονική της ΨΠ δομείται σε πέντε διαστάσεις: α) τη σχεδιαστική, β) τη συγγραφική, γ) τη διαμορφωτική δ) τη λειτουργική και ε) της κοινωνικής δικτύωσης (ΙΕΠ, 2011, Α.Π.1.1.). Πρόκειται για διαστάσεις που επαναπροσδιορίζουν τον ρόλο του εκπαιδευτικού, ως σχεδιαστή και συγγραφέα εκπαιδευτικού σεναρίου, διαμορφωτή εκπαιδευτικών υλικών, χρήστη και συνδεδεμένου επαγγελματία.

2.3 Εκπαιδευτικά ψηφιακά παιχνίδια

Τα εκπαιδευτικά παιχνίδια θεωρούνται από τις πιο ενδιαφέρουσες εκπαιδευτικές εφαρμογές και ο λόγος είναι η δύναμη που έχουν τα να παρακινούν τους νέους να ασχολούνται με αυτά με έναν μοναδικό τρόπο, κάτι που δεν έχει τη δύναμη να κάνει ο παραδοσιακός τρόπος εκπαίδευσης. Οι νέοι, και όχι μόνο αυτοί, με δική τους πρωτοβουλία και επιθυμία εμπλέκονται αρκετές ώρες με το παιχνίδι διαφόρων συχνά αρκετά περίπλοκων ηλεκτρονικών παιχνιδιών έξω από το χώρο του σχολείου. Τα ηλεκτρονικά παιχνίδια προκαλούν τους νέους να ασχοληθούν με αυτά κεντρίζοντας τους το ενδιαφέρον. Εκτός της παραπάνω δυναμικής, τα ηλεκτρονικά παιχνίδια έχουν τη δυνατότητα να “επαναπρογραμματίζουν” τη σκέψη των ενασχολούμενων με αυτά (Prensky, 2001) καθώς αυτοί αναπτύσσουν νέες γνωστικές ικανότητες όπως: ανάπτυξη ανταντακλαστικών, παράλληλη επεξεργασία, πληροφορία μέσω γραφικών, τυχαία προσπέλαση, επικοινωνία, ενεργητικότητα, αναγνώριση, φαντασία, φιλική αντιμετώπιση της τεχνολογίας

Τα ψηφιακά παιχνίδια έχουν τη δυνατότητα να παρέχουν ένα ιδανικό περιβάλλον για τους μαθητές να «μάθουν πώς να μαθαίνουν» Ωστόσο, το δυναμικό αυτό παραμένει

ακόμα ανεκμετάλλευτο (Squire, 2006). Δεν είναι μυστικό ότι η σημερινή νεολαία είναι γοητευμένη από τα ηλεκτρονικά παιχνίδια και τις κονσόλες παιχνιδιών. Οι παράγοντες-κίνητρα που συνδέονται με παιχνίδια τραβούν την προσοχή των παιδιών, των εφήβων και των νέων και τους κάνει να παίζουν το ίδιο παιχνίδι συνέχεια για ώρες. Για τους λόγους αυτούς, **περιβάλλοντα μάθησης που βασίζονται σε παιχνίδια** (game based learning environments, GBLEs) όλο και περισσότερο γίνονται αντικείμενα εκπαιδευτικής έρευνας. Επιπλέον, αυτά τα περιβάλλοντα παρέχουν ένα πλαίσιο στο οποίο μπορεί να μελετηθεί η **αυτορυθμιζόμενη μάθηση** (self-regulated learning, SRL) λόγω των πολύπλοκων αλλά αυτόνομων περιβαλλόντων που παρέχουν.

Τα παιχνίδια μπορούν να εκπαιδεύσουν και να διδάξουν ακριβώς όπως κάνουν οι εκπαιδευτικοί με την παραδοσιακή έννοια. Ωστόσο, τα «κακά» παιχνίδια (όπως και οι «κακοί» καθηγητές / εκπαιδευτές) δεν διδάσκουν σωστά. Πρέπει να δημιουργηθεί ένα εκπαιδευτικά και παιδαγωγικό ορθό πλαίσιο – πρότυπο για να αποκτήσουμε καλής ποιότητας σοβαρά εκπαιδευτικά παιχνίδια.

Όπως αναφέρει ο Chen (2005), δεν είναι αρκετό να πούμε, τα «παιχνίδια διδάσκουν» και να το αφήσουμε έτσι. Οι εκπαιδευτικοί δεν πρόκειται να παραδώσουν ένα παιχνίδι σε μια ομάδα των μαθητών και απλά να πιστέψουν ότι οι μαθητές έχουν μάθει το μαθησιακό υλικό που εμπλέκεται στο παιχνίδι. Φυσικά, αν το κάνουν, τότε δεν μπορεί να κατηγορηθεί μόνο το παιχνίδι αν οι μαθητές δεν μάθουν.

Τα Σοβαρά εκπαιδευτικά Παιχνίδια (Serious Educational Games, SEG), όπως και κάθε άλλο εργαλείο διδασκαλίας και μάθησης, θα πρέπει να είναι σε θέση να αποδείξουν ότι οι μαθησιακοί στόχοι έχουν προσδιοριστεί και επιτευχθεί. Συγκεκριμένα, τα παιχνίδια που διδάσκουν πρέπει να είναι επίσης και παιχνίδια που αξιολογούν. Μέχρι τώρα υπάρχουν λίγα στοιχεία ότι οι εκπαιδευτικές δραστηριότητες που εμπλέκουν παιχνίδια, οι προσομοιώσεις και οι εικονικοί κόσμοι αξιολογούνται επαρκώς. Για το σκοπό αυτό έχουν πρόσφατα δημιουργηθεί κατάλληλες ρουμπρίκες αξιολόγησης. Τα στοιχεία που αξιολογούνται μέσω αυτών, είναι ουσιαστικά τα στοιχεία που απαιτούνται για να διασφαλιστεί μια καλή διδασκαλία.

Τα συμπεράσματα από πολλές αναφορές είναι ότι η χρήση παιχνιδιών ως εκπαιδευτικά εργαλεία είναι πιθανό να έχει θετικά αποτελέσματα για μαθητές και εκπαιδευτικούς. Υπάρχουν βέβαια κάποιες επιφυλάξεις για την εφαρμογή τους, όπως το ότι τα παιχνίδια

είναι χαμένος χρόνος ή ότι κάποιοι μαθητές ίσως να γνωρίζουν τις πρακτικές των παιχνιδιών καλύτερα από τους δασκάλους τους. Παρόλα αυτά όμως κύριος στόχος εφαρμογής των ψηφιακών παιχνιδιών είναι η μάθηση μέσα από την εμπειρία και την αλληλεπίδραση με άλλα περιβάλλοντα, διαφορετικούς ήρωες και χαρακτήρες και διάφορα ψηφιακά αντικείμενα, (Gee, 2007). Για να έχει η εφαρμογή ενός ψηφιακού παιχνιδιού τα επιθυμητά αποτελέσματα μάθησης θα πρέπει ο εκπαιδευτικός να το εντάξει μέσα σε ένα ολοκληρωμένο σχέδιο εργασίας με σαφείς στόχους και δραστηριότητες έτσι ώστε να μη πλήξει ο μαθητής και να αποδώσει τα μέγιστα στη μαθησιακή διαδικασία. Σημαντικό είναι η κινητοποίηση του ενδιαφέροντος και η φυσική περιέργεια μέσα από παιγνιώδεις διαδικασίες. (Malone, 1981).

2.4 Η συμβολή των νέων τεχνολογιών στην διδακτική της Ιστορίας

Με τη διδασκαλία της Ιστορίας, επιδιώκεται να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές της ελληνικής εκπαίδευσης τα εξής:

- Ο ελληνικός και ο παγκόσμιος πολιτισμός είναι έργο συλλογικής ανθρώπινης προσπάθειας και συνιστά ιδιαίτερο τρόπο έκφρασης της βιοθεωρίας της αντίστοιχης κοινωνίας.
- Τα ιστορικά γεγονότα συνδέονται μεταξύ τους με σχέσεις αιτίου και αποτελέσματος.
- Η προσεκτική αναζήτηση των κινήτρων δράσης των ιστορικών προσώπων και ομάδων του παρελθόντος, οδηγεί σε ασφαλέστερες αποφάσεις για την αντιμετώπιση επίκαιρων προβλημάτων της κοινωνίας μας.
- Μέθεξη στα προβλήματα της εκάστοτε εξεταζόμενης ιστορικής περιόδου.
- Καλλιέργεια γνήσιου πατριωτισμού και συνάμα σεβασμού της ιδιαίτερης ταυτότητας των άλλων.
- Κατανόηση της πολιτιστικής αλλαγής, στο χώρο και στο χρόνο, και των παραγόντων που την προωθούν ή την παρεμποδίζουν.

Επομένως, η οργάνωση και η μεθόδευση του μαθήματος της Ιστορίας πρέπει να στοιχίζονται με τους παραπάνω στόχους, τους γενικότερους δηλαδή σκοπούς που έχει η διδασκαλία του μαθήματος.

Από την άλλη πλευρά, η επιτυχία του μαθήματος της Ιστορίας εξαρτάται από το βαθμό της κατανόησής του από τους μαθητές. Σύμφωνα με διάφορες μελέτες (Brunel, 1972) προκύπτουν τα ποσοστά αφομοίωσης και συγκράτησης γνώσεων από τους μαθητές, όπως αυτά παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα.

Μέθοδος Διδασκαλίας	Αφομοίωση μετά από 3 ώρες	Αφομοίωση μετά από 3 ημέρες
Μόνο ομιλία	70%	10%
Μόνο εικόνες	72%	20%
Ομιλία και εικόνες	85%	65%

Σύμφωνα με τη Σ. Ασλανίδου, (1992), γενικά, κρατάμε στη μνήμη μας επί αρκετό χρόνο το

- 10% από όσα διαβάζουμε
- 20% από όσα ακούμε
- 30% από όσα βλέπουμε
- 50% από όσα βλέπουμε και ακούμε
- 80% από όσα λέμε
- 90% από όσα λέμε και ακούμε

Συνεπώς με βάση τα αποτελέσματα των διαφόρων μελετών διαπιστώνεται ότι για μια ποιοτικά ανώτερη και περισσότερο αποτελεσματική διδασκαλία της Ιστορίας, απαραίτητη είναι η χρήση των **οπτικοακουστικών μέσων**.

Τα θετικά στοιχεία των εποπτικών (οπτικοακουστικών) μέσων στο μάθημα της Ιστορίας εντοπίζονται στα εξής:

- Αισθητοποιούν το αντικείμενο διδασκαλίας, έτσι ώστε να κατανοηθεί και βιωθεί σε μεγαλύτερο βαθμό,
- Περιορίζουν το δασκαλοκεντρισμό και ανοίγουν το δρόμο προς τον μαθητοκεντρισμό, αφού ο μαθητής έρχεται σε άμεση επαφή με την εικόνα της ιστορικής πραγματικότητας,
- Περιορίζουν τη «φλυαρία» και πολυλογία του δασκάλου. Ευνοούν την παρατηρητικότητα και διευκολύνουν την πρόσβαση στην αφαίρεση.

Οπτικοποιούν τις αφηρημένες σχέσεις και έννοιες και παρέχουν συγκεκριμένο υλικό.

- Βοηθούν το μαθητή να μαθαίνει μόνος του και συχνά χωρίς τη χρήση του βιβλίου. Στις μέρες μας οι γνώσεις πολλαπλασιάζονται με πολύ γρήγορο ρυθμό. Επομένως, το πρόβλημα δεν είναι πώς να προσφέρουμε στους μαθητές μας περισσότερες γνώσεις, αλλά πώς να μάθουν να μαθαίνουν μόνοι τους, αφού θα πρέπει να μαθαίνουν σ' όλη τους τη ζωή.
- Απεικονίζουν σε ελάχιστο χρόνο μακροχρόνιες διαδικασίες και παρουσιάζουν «ζωντανά» τις φυσικές λειτουργίες.
- Δείχνουν τον πολιτισμό και τη ζωή άλλων λαών και παρουσιάζουν άμεσα τα επιστημονικά επιτεύγματα.
- Απεικονίζουν με τρόπο μοναδικό τις αλληλεπιδράσεις της εξελικτικής διαδικασίας και την ανάπτυξη κάθε είδους μορφών.

Στον αντίποδα όλων αυτών των θετικών στοιχείων, υπάρχουν και ορισμένα αρνητικά στοιχεία των οπτικοακουστικών μέσων. Τα μέσα σίγουρα δεν είναι παιδαγωγική μέθοδος αλλά εργαλεία διδασκαλίας και σαν τέτοια μπορεί να χρησιμοποιηθούν στο πλαίσιο των ενεργητικών μεθόδων (active learning). Η κατάλληλη χρήση της εικόνας και κυρίως της φιλικής εικόνας μεταμορφώνει τη διδακτική πράξη από μια πράξη μετάδοσης της γνώσης σε μια διαδικασία παραγωγής εννοιών. Στο πλαίσιο αυτό οι μαθητές συμμετέχουν στη διαμόρφωση ενός ανοιχτού διδακτικού λόγου, όπου οι ερωτήσεις και οι απαντήσεις δημιουργούν νέες ερωτήσεις.

Αντιμέτωπο με ένα τεράστιο πλήθος ετερόκλητων πληροφοριών, το παιδί θα πρέπει να μάθει να αξιολογεί τις πληροφορίες, να επιλέγει τις έγκυρες και ουσιαστικές και να τις συνδυάζει στην προσπάθειά του να οικοδομήσει τη γνώση. Μέσα σ' έναν διαρκώς μεταβαλλόμενο και αβέβαιο κόσμο, ο ρόλος του σχολείου δεν είναι να προσφέρει έτοιμες λύσεις αλλά να προετοιμάσει κατάλληλα τους αυριανούς πολίτες ώστε να είναι ικανοί να αντιμετωπίζουν καταστάσεις οι οποίες δεν είναι εύκολο να προβλεφθούν (Papert, 1996). Εκείνο που έχει σημασία λοιπόν, δεν είναι η συσσώρευση γνώσεων αλλά η κριτική αφομοίωση και η δημιουργική αξιοποίησή τους.

Με άλλα λόγια οι ΤΠΕ οφείλουν να προσαρμοστούν στις ανάγκες και τις δυνατότητες των δασκάλων και των μαθητών και όχι το αντίστροφο. Η τεχνολογία είναι

μέσο και όχι αυτοσκοπός. Οι μαθητές θα πρέπει να διδαχθούν πώς να χρησιμοποιούν δημιουργικά την τεχνολογία παρά πώς να χρησιμοποιούνται από αυτήν, (Postman, 2002). Το σχολείο θα μπορούσε να λειτουργήσει αντισταθμιστικά και ρυθμιστικά απέναντι στις ΤΠΕ και να καλλιεργήσει μια κριτική στάση απέναντι σ' αυτές.

Κεφάλαιο 3^ο: Συνεργατική μάθηση

Η συνεργατική μάθηση έχει αναγνωρισθεί ως μια αποτελεσματική παιδαγωγική στρατηγική, η οποία προωθεί πολλά θετικά γνωστικά, συναισθηματικά και κοινωνικά αποτελέσματα στην τάξη (Nolinske & Millis, 1999; Slavin, 1995). Οι Johnson & Johnson (1989) διατύπωσαν τη θέση ότι η συνεργατική μάθηση οδηγεί σε υψηλού επιπέδου συλλογιστική, σε αυξημένη παραγωγή ιδεών και λύσεων και μεγαλύτερη ικανότητα μεταφοράς όσων μαθαίνονται σε ένα πλαίσιο προς ένα άλλο πλαίσιο. Επιπλέον, η συνεργατική μάθηση έχει συσχετιστεί με αυξημένη αφοσίωση, ικανοποίηση και ενισχυμένα κίνητρα για μάθηση, επειδή ενθαρρύνει τον προσανατολισμό προς ένα στόχο, τη συνοχή της ομάδας, την αυτονομία του μαθητή, την αυτοπεποίθησή του και το απαραίτητο ενδιαφέρον (Ehrman & Dornyei, 1998). Παράλληλα, όπως επισημαίνει η Σολομωνίδου (2002), «συμβάλλει στη μείωση της εξάρτησης από τον/την εκπαιδευτικό», καθώς και στη βελτίωση του ψυχολογικού κλίματος της τάξης (Ματσαγγούρας, 1987; Καυάλης κ.ά., 1997).

Η οικοδόμησης της γνώσης επιτυγχάνεται καλύτερα μέσα σε ένα περιβάλλον όπου αναπτύσσεται η συνεργατική μάθηση μέσω της οποίας επιτυγχάνεται η γνωσιακή, κοινωνική και συναισθηματική εξέλιξη του μαθητή.

Η συνεργατική μάθηση έχει πολλαπλά αποτελέσματα (Johnson et al., 1986 Slavin, 1991, Johnson et al., 1993, Kegan, 1994). Μερικά από αυτά είναι:

- ενίσχυση της αυτοεκτίμησης του μαθητή,
- απόκτηση θετικής στάσης απέναντι στο σχολείο και το μάθημα,
- βελτίωση της διαπολιτισμικής επικοινωνίας,
- καλύτερη κατανόηση του μαθήματος,
- βελτίωση του γραπτού και του προφορικού λόγου,
- κατάρριψη των στερεότυπων,
- ανάπτυξη κριτική σκέψης.

Η εξέλιξη των ΤΠΕ δημιούργησε νέα δεδομένα στη Συνεργατική Μάθηση που αποτέλεσαν το εφαλτήριο σύνδεσης του σχολείου με την κοινωνία την πληροφορία και

τη γνώση. Με τον όρο Computer-supported Collaborative Learning - CSCL περιγράφεται η συνεργατική μάθηση με τη χρήση του υπολογιστή και με τον όρο Computer-supported Collaborative Work - CSCW η συλλογική εργασία στον υπολογιστή και οι δυο αυτοί όροι επεξηγούν τη διαδικασία συνεργατικής μάθησης με τη χρήση των Τ.Π.Ε. (Σολωμονίδου, 2002).

Η χρήση των ΤΠΕ απαιτεί τη μετατροπή του παραδοσιακού μοντέλου διδασκαλίας σε ένα δυναμικό νέο περιβάλλον όπου ο συνδυασμός της μαθητοκεντρικής διδασκαλίας και οι συνεργατικές δραστηριότητες μπορούν να οδηγήσουν σε άρτια μαθησιακά αποτελέσματα, που θα εδραιώνουν την κοινωνική αλληλεπίδραση, την επικοινωνία μεταξύ του εκπαιδευτικού και των μαθητών και των μαθητών μεταξύ τους. Οι έρευνες έχουν δείξει ότι οι μαθητές ενεργοί και συμμετέχοντες εξασκούν την κριτική σκέψη και αναπτύσσουν δεξιότητες αναζήτησης, ανακάλυψης και ικανότητα αξιολόγησης, κριτικής αντιμετώπισης και εφαρμογής της πληροφορίας.

Πληθώρα διαδικτυακών τόπων αναδεικνύουν και υποστηρίζουν το θέμα και συγχρόνως προωθούν τις διαδικασίες συνεργατικής μάθησης και διαμοιρασμένης γνώσης. Έρευνες στη Μ. Βρετανία έδειξαν ότι ο ρόλος του δασκάλου στη συνεργατική μάθηση τόσο στον προγραμματισμό όσο και στην καθοδήγηση των συνεργατικών δραστηριοτήτων με τη χρήση των ΤΠΕ είναι καθοριστικός και ότι οι εκπαιδευτικοί υπολείπονται γνώσεων και δεξιοτήτων για την καθοδήγηση της ομάδας. Ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να εκπαιδευτεί στη συνεργατική μάθηση και να υιοθετήσει το ρόλο του συντονιστή – συμβούλου και όχι του μεταδότη γνώσης.

Απαιτείται εκπαιδευτικός σχεδιασμός κάτω από το πρίσμα σύγχρονων επιστημονικών ερευνών που υποστηρίζουν ξεκάθαρα τη συνεργατική μάθηση και την υπεροχή της σε σχέση με το ανταγωνιστικό περιβάλλον της τάξης.

Με την κατάλληλη καθοδήγηση από τον εκπαιδευτικό οι νέες τεχνολογίες είναι ένα πολύτιμο εργαλείο μάθησης που πρέπει να αξιοποιηθούν εντός ενός δημιουργικού σχολείου που ενθαρρύνει τη συνεργασία τη δημιουργική έκφραση τον πειραματισμό και την καινοτομία.

Κεφάλαιο 4^ο: Διερευνητική -Ανακαλυπτική μάθηση

Η ανακαλυπτική - διερευνητική μάθηση (inquiry-based learning) είναι μία από τις διδακτικές προσεγγίσεις που στηρίζονται περισσότερο στις αναζητήσεις, απορίες και ερωτήσεις των μαθητών παρά στη παρουσίαση της διδακτέας ύλης από τον εκπαιδευτικό. Ο Bruner, διατυπώνοντας τη θεωρία της ανακαλυπτικής μάθησης, τονίζει την αξία της ανακάλυψης ως μαθησιακή διαδικασία κι ως γνωστικό αποτέλεσμα στην εκπαίδευση. Υπογραμμίζει την αναγκαιότητα υιοθέτησης των αρχών που διέπουν την επιστήμη και προτείνει την εφαρμογή της ανακαλυπτικής μεθόδου ή της καθοδηγούμενης ανακάλυψης για την εξέταση, ανάλυση και διερεύνηση των γνωστικών αντικειμένων στη μαθησιακή διαδικασία (Κόμης, 2004). Παράλληλα, αναφέρεται στη σημασία του μετασχηματισμού της γνώσης σε μια γλώσσα οικεία προς το στάδιο της νοητικής ανάπτυξης των μαθητών. Οι μαθητές έχοντας το ρόλο των μικρών ερευνητών, καλούνται, πειραματιζόμενοι, να παρακολουθούν, να αναλύουν να συγκρίνουν και να εξάγουν τα αποτελέσματα των ερευνών τους, ανακαλύπτοντας έτσι τη νέα γνώση. Βασικές μέθοδοι που προτείνονται στην ανακαλυπτική διαδικασία είναι η πειραματική, η μαιευτική, η διαλογική και η πραγματιστική, ενώ ο δάσκαλος έχει το ρόλο του δευκολυντή, του εμπυχωτή των μαθητικών δραστηριοτήτων (Ράπτης & Ράπτη, 2007). Ο Bruner δίνει έμφαση στη διευκόλυνση της μάθησης μέσω της κατανόησης των δομών και των επιστημονικών αρχών ενός γνωστικού αντικειμένου καθώς και του τρόπου σκέψης του μαθητή. Σημαντικό ρόλο στη διαδικασία αυτή παίζει η υιοθέτηση της «ανακαλυπτικής μεθόδου μάθησης» (μέσω πειραματισμού και πρακτικής) ή της καθοδηγούμενης ανακάλυψης με ταυτόχρονη ανάπτυξη εσωτερικών κινήτρων του μαθητή.

Στα τελευταία του έργα ο Bruner, υιοθέτησε μια δομητική αντίληψη τονίζοντας τη σημασία της αντιστοιχίας ανάμεσα στον τρόπο διδασκαλίας και στον τρόπο με τον οποίο ο εκπαιδευόμενος επεξεργάζεται τις πληροφορίες και τον υιοθετεί για να κατανοήσει τον κόσμο (Ράπτης & Ράπτη, 1999). Προσπαθεί να οργανώσει τη μαθησιακή δραστηριότητα ως μια διαδικασία επίλυσης προβλημάτων.

Οι τρόποι σκέψης ή τα συστήματα που χρησιμοποιεί ο μαθητής για να κατανοεί τις πληροφορίες και να αναπτύσσεται γνωστικά είναι τα εξής (Roblyer, 2008):

- Σύστημα πραξιακής αναπαράστασης: Τα παιδιά αντιλαμβάνονται τον κόσμο μόνο μέσα από τις δικές τους ενέργειες. Μπορούν να περιγράψουν ένα αντικείμενο λέγοντας μόνο τι μπορούν να κάνουν με αυτό. Σε αυτό το στάδιο, είναι εξαιρετικά χρήσιμη η μοντελοποίηση και η παραδειγματική διδασκαλία (επίδειξη, παιχνίδια ρόλων, παραδείγματα).
- Σύστημα εικονιστικής αναπαράστασης: Τα παιδιά είναι ικανά να θυμούνται και να χρησιμοποιούν νοητικές εικόνες ή ομοιώματα. Αυξάνεται η οπτική μνήμη και τα παιδιά μπορούν να σκέφτονται για μια πράξη χωρίς πραγματικά να τη βιώνουν. Η μάθηση καθίσταται σε αυτό το στάδιο αποτελεσματική μέσα από εικόνες, σχεδιαγράμματα, σκίτσα και ζωγραφιές πχ στα αντικείμενα της Γεωγραφίας και Ιστορίας ή στο μάθημα της Πληροφορικής μέσω των πολυμέσων και του Διαδικτύου. Οι μαθητές ανακαλύπτουν αρχές και αναπτύσσουν δεξιότητες μέσω πειραματισμού και πρακτικής. Εστιάζει στην ανάπτυξη εσωτερικών κινήτρων στο μαθητή και υποστηρίζει την καθοδηγούμενη ανακάλυψη. Σε αυτήν βασίζονται τα αλληλεπιδραστικά μαθησιακά περιβάλλοντα με υπολογιστές, τα ανοικτά συστήματα υπερμέσων, τα συστήματα προσομοιώσεων και μοντελοποίησης και η προώθηση επίλυσης προβλημάτων της καθημερινής ζωής.
- Σύστημα συμβολικής αναπαράστασης: Τα παιδιά αρχίζουν να χρησιμοποιούν σχεδιασμένες εικόνες ή σύμβολα για να αναπαραστήσουν ανθρώπους, δραστηριότητες και αντικείμενα. Έχουν την ικανότητα να σκέφτονται και να μιλούν για πράγματα με αφηρημένους όρους. Είναι επίσης ικανά να χρησιμοποιούν και να καταλαβαίνουν αυτό που ο Gagne θα αποκαλούσε «καθορισμένες έννοιες» (δηλαδή μπορούν να συζητήσουν για μια έννοια και να προσδιορίσουν τις υπό – έννοιες της χωρίς να έχουν άμεση σχετική με την έννοια αυτή εμπειρία ή μπορούν να χρησιμοποιούν συμβολικά ιδιώματα).

Ο Bruner προσδιόρισε επίσης έξι δείκτες ή «σημεία ελέγχου» που αποκαλύπτουν γνωστική πρόοδο ή ανάπτυξη (Gage & Berliner, 1988, σελ. 121-122, Owen, Froman & Moscow, 1981, σελ. 49 όπ. αναφ. στο Roblyer, 2008). Είπε ότι τα παιδιά:

- αντιδρούν στις καταστάσεις με διαφορετικό τρόπο παρά πάντα με τον ίδιο,

- εσωτερικεύουν τα γεγονότα σε ένα «σύστημα αποθήκευσης» που ανταποκρίνεται στο περιβάλλον,
- έχουν αυξημένη ικανότητα στη γλώσσα,
- μπορούν να αλληλεπιδρούν συστηματικά με κάποιον που εποπτεύει τη μάθηση τους (γονέα, εκπαιδευτικό ή πρόσωπο με άλλο ρόλο),
- χρησιμοποιούν τη γλώσσα για να φέρουν σε τάξη το περιβάλλον και
- έχουν αυξανόμενη ικανότητα να αντιμετωπίζουν πολλαπλές απαιτήσεις.

Κατά τη μάθηση επιτελούνται τρεις διαδικασίες (Κολιάδης, 1997· Μπασέτας, 2002):

- Ανακάλυψη των γνώσεων και των εννοιών.
- Μετασχηματισμός των γνώσεων.
- Αξιολόγηση και έλεγχος των γνώσεων.

Ο Bruner λοιπόν υποστηρίζει ότι η ανακαλυπτική διαδικασία μάθησης επηρεάζεται και προωθείται από ενδοατομικούς παράγοντες (ετοιμότητα, κίνητρα, νοητικές ικανότητες κ.λπ.) και τονίζει την αναγκαιότητα της «σπειροειδούς διάταξης της γνώσης» στην εκπόνηση αναλυτικών προγραμμάτων. Ο μαθητής ανακαλύπτει τη γνώση μέσα από ανακαλυπτικές διαδικασίες και διερευνητικές στρατηγικές. Σκοπός του εκπαιδευτικού είναι να βοηθήσει τους μαθητές να εξασκηθούν στη διερευνητική διδασκαλία και παράλληλα να αποκτήσουν συγκεκριμένη γνώση σχετικά με το αντικείμενο που εξετάζουν (Ματσαγγούρας 1998). Η μετάβαση στα διάφορα επίπεδα γίνεται με γενίκευση και αφαίρεση, ο μαθητής αντιλαμβάνεται διαισθητικά, η επιτυχία των στόχων εξαρτάται από τη μέθοδο της ανακάλυψης, η εξέλιξη συντελείται από τα χαμηλότερα προς τα υψηλότερα στάδια. Σήμερα οι αρχές αυτές επικρατούν με την ομαδοσυνεργατική διδασκαλία και την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης, μετά από την κοινωνική απαίτηση για την διαμόρφωση του κριτικού και αυτόνομου πολίτη.

Τελευταία, ο Bruner έδωσε έμφαση και στο κοινωνικό και πολιτισμό πλαίσιο των γνωστικών διεργασιών και, έτσι, συναντάται με τους εκπροσώπους της κοινωνικοπολιτισμικής ή ιστορικοπολιτισμικής προσέγγισης.

Κεφάλαιο 5^ο: Διαθεματικότητα

Ο ρόλος των εκπαιδευτικών, στα πλαίσια των σχολικών τάξεων ή εκτός αυτών, δεν είναι απλά να επιβάλουν στους μαθητές τη στείρα αποστήθιση των γνώσεων που προβλέπουν τα προγράμματα σπουδών, αλλά να προωθήσουν και να καλλιεργήσουν τη συνεργατική μάθηση, την ενίσχυση της κριτικής σκέψης, την ανάπτυξη προβληματισμού και την αναζήτηση της γνώσης, την ευαισθητοποίηση στα κοινωνικά και πολιτιστικά δρώμενα, και την καλλιέργεια των προσωπικών δεξιοτήτων των μαθητών. Με άλλα λόγια, τα σχολικά μαθήματα δεν πρέπει να είναι αποκομμένα από το κοινωνικό περιβάλλον των μαθητών και από τα όσα καλούνται ή από τα όσα θα κληθούν να αντιμετωπίσουν στην πορεία της ζωής τους. Αντιθέτως, πρέπει να υπάρχει μια σύνδεση μεταξύ των γνωστικών αντικειμένων και της καθημερινότητας των μαθητών.

Μια τέτοια προσέγγιση επιχειρείται μέσω της εφαρμογής της Διαθεματικής Προσέγγισης (Interdisciplinary Approach) στα αναλυτικά προγράμματα, στην οποία αξιοποιούνται οι σχέσεις μεταξύ των γνωστικών αντικειμένων και ενοποιείται η θεωρία με την πράξη. Ωστόσο η εφαρμογή της διαθεματικότητας δεν είναι κάτι απλό, καθώς απαιτείται πέρα από την αλλαγή στη νοοτροπία όλων των συνιστωσών της εκπαίδευσης (π.χ. καθηγητές, μαθητές, γονείς), μετατροπή των ωρολογίων προγραμμάτων και αύξηση των δαπανών που προβλέπονται για την εκπαίδευση. Όταν ξεπεραστούν αυτά τα εμπόδια, η υλοποίηση ενός τέτοιου προγράμματος αναμένεται να είναι ιδιαίτερα ευεργετική για τους μαθητές.

Η Τέχνη, σε οποιαδήποτε μορφή της (ζωγραφική, μουσική, ποίηση, θέατρο, χορός), είναι ένα από τα μέσα που αξιοποιείται κατά κόρον στα πλαίσια των διαθεματικών εφαρμογών. Αυτό οφείλεται στην πληθώρα των θετικών χαρακτηριστικών που προσφέρει η ενασχόληση των μαθητών με καλλιτεχνικές δράσεις. Ορισμένα από τα χαρακτηριστικά που φέρνουν την Τέχνη στο προσκήνιο, συμβάλλοντας στην επιτυχή υλοποίηση των διαθεματικών προγραμμάτων είναι τα εξής:

- Στροφή προς τον άνθρωπο.
- Ανάπτυξη δημιουργικότητας.

- Απόκτηση αισθητικών εμπειριών.
- Σύνδεση με την ιστορία του πολιτισμού και μετάδοση πολιτιστικής κληρονομιάς.
- Ανάπτυξη προσωπικής έκφρασης και κριτικής σκέψης.
- Υπέρβαση των λεκτικών ορίων της γλώσσας.
- Καλλιέργεια της υπομονής, της αυτοπειθαρχίας και της ικανότητας στην οργάνωση.
- Συμβολή στην εξωτερίκευση του εσωτερικού κόσμου των μαθητών.
- Καλλιέργεια συνεργασίας και αλληλοσεβασμού.
- Το σχολικό περιβάλλον γίνεται πιο ελκυστικό και πιο ευχάριστο.
- Ενίσχυση της αυτοεκτίμησης και του αισθήματος της επιτυχίας.

Χρησιμοποιώντας λοιπόν την Τέχνη, ένας εκπαιδευτικός μπορεί να βελτιώσει τη διαδικασία της μάθησης, συνυπολογίζοντας παράλληλα τις επιπλέον παραμέτρους από τις οποίες εξαρτάται μια αποτελεσματική διδασκαλία, όπως:

- ο προσδιορισμός των διδακτικών στόχων και η ένταξη των κατάλληλων δραστηριοτήτων για την επίτευξη αυτών των στόχων,
- η οργάνωση της τάξης, η εξασφάλιση της αρμονίας και η γεφύρωση των ανισοτήτων,
- η μετέπειτα αξιολόγηση του επιπέδου κατάκτησης της γνώσης.

Στην καθομιλουμένη, η παιδεία αναφέρεται στην ικανότητα του να μπορεί κανείς να γράφει και να διαβάζει. Αναθεωρώντας την έννοια της παιδείας, θα μπορούσαμε να την ορίσουμε ως τη δημιουργία και τη χρήση μια μορφής αναπαράστασης, που επιτρέπει στο άτομο να δημιουργήσει ένα νόημα – ένα νόημα που δεν αποτυπώνεται στη γλώσσα με τη συμβατική της μορφή. Έχουμε την τάση να πιστεύουμε πως για να είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε κάτι πρέπει να είμαστε σε θέση να το εκφράσουμε με λόγια. Όμως τα όρια της γλώσσας δεν συμπίπτουν με τα όρια της γνώσης. Αν ληφθεί σοβαρά μια τέτοια άποψη θα επεκταθεί η αντίληψη μας για το τι είναι παιδεία και θα αναγνωριστούν νέοι τρόποι, μέσω των οποίων οι άνθρωποι μπορούν να εκπαιδευτούν. Κάθε μορφή παιδείας είναι ένας διαφορετικός τρόπος ένταξης στον κόσμο, ένας διαφορετικός τρόπος μορφοποίησης της εμπειρίας και ένας άλλος τρόπος ανάκτησης και έκφρασης ενός νοήματος (Eisner, 2008).

Β΄ ΜΕΡΟΣ

Κεφάλαιο 6^ο: Οργάνωση της έρευνας

6.1. Σκοπός της έρευνας και πλαίσιο αναφοράς της

Ο πρωταρχικός σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να διερευνηθεί εάν οι μαθητές είναι σε θέση να κατανοήσουν σε βάθος μια ενότητα του μαθήματος της Ιστορίας και να αναπτύξουν ιστορικό λόγο και σκέψη με διαφορετικό τρόπο από αυτόν που συνηθίζεται, όταν η διδασκαλία συνδυάζεται με την τέχνη και συγκεκριμένα την αξιοποίηση της όπερας, που αποτελεί μια ιδιαίτερη και ξεχωριστή μορφή τέχνης. Ταυτόχρονα σκοπός είναι να γνωρίσουν αυτό το είδος τέχνης όσοι μαθητές την αγνοούν, ή να καλλιεργήσουν περισσότερο τη σχέση τους με αυτήν και να την αναπτύξουν. Όσον αφορά την αναγκαιότητα διεξαγωγής της, η παρούσα μελέτη, αποτελεί μια πρωτότυπη αντιμετώπιση της Ιστορίας στο πλαίσιο του σχολείου, συνδέει την Ιστορία με την όπερα και εισάγει πειραματικά και εφαρμοσμένα μια πρωτότυπη εκπαιδευτική πρακτική.

Γνωρίζουμε ότι η διεθνής και εγχώρια βιβλιογραφία είναι εξαιρετικά πλούσια σε έρευνες και μελέτες παιδαγωγών, εκπαιδευτικών και θεωρητικών του γνωστικού αντικείμενου της Ιστορίας με αντικείμενο τη διδασκαλία της στο πλαίσιο του σχολείου και μάλιστα του Δημοτικού Σχολείου, στην κατάλληλη χρήση πηγών από τους μαθητές και στις διάφορες εκπαιδευτικές δράσεις που μπορούν να καταστήσουν το μάθημα της Ιστορίας ελκυστικό και ενδιαφέρον για τα παιδιά. Επίσης έχουν δημοσιευθεί πλήθος από έρευνες και μελέτες παιδαγωγών, ψυχολόγων, εκπαιδευτικών και θεωρητικών για τη συμβολή της τέχνης στη γνωστική και στη συναισθηματική ανάπτυξη του παιδιού, στην κοινωνική του ευαισθητοποίηση, στην αισθητική και στην ευρύτερη καλλιέργειά του (Βρεττός, 1999; Efland, 2002; Fowler, 1996). Επιπλέον, πολλές είναι και οι έρευνες σε μαθητές και εκπαιδευτικούς για τις τεχνικές που οδηγούν στην επαφή με διάφορες μορφές τέχνης, αλλά και αρκετά ποικίλα πιλοτικά προγράμματα πραγματοποιούνται για την καλλιέργεια της (Eisner, 2002; Gardner, 1990). Η παρούσα έρευνα, όμως, έχει ένα ξεχωριστό πεδίο, όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, τη διδασκαλία ενός ιστορικού

θέματος μέσα από την όπερα, που αναμένεται να οδηγήσει αφ' ενός στην καλύτερη κατανόηση του ιστορικού αυτού θέματος από τους μαθητές και αφ' ετέρου στην επαφή και την εξοικείωση τους με την όπερα. Η παρούσα έρευνα συνεπώς διαφοροποιείται από τις προϋπάρχουσες, καθώς συνδέει δύο διαφορετικούς γνωστικούς τομείς, την Ιστορία με την Λυρική Τέχνη (Όπερα).

Στο συγκεκριμένο σημείο είναι απαραίτητο να αναφερθεί πως μετά από προσωπική μελέτη διαπίστωσα πως ένα τέτοιο θέμα δεν είχε μελετηθεί ξανά και δεν έχουν συνδυαστεί αυτοί οι δύο τομείς ξανά με αυτόν τον τρόπο στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση στην Ελλάδα. Έτσι, αποφάσισα να ασχοληθώ με το συγκεκριμένο θέμα, καθώς το θεωρώ ιδιαίτερα ελκυστικό και ενδιαφέρον και πιστεύω ότι θα βοηθήσει πολύ τους μαθητές να αντιμετωπίσουν με διαφορετικό τρόπο την ιστορία, να αλλάξουν την τυχόν αρνητική διάθεσή τους προς αυτήν και ταυτόχρονα να αναπτύξουν και μια καλύτερη και ολοκληρωμένη σχέση με το είδος της όπερας.

Στο πλαίσιο της διδασκαλίας, οι σκοποί υποδηλώνουν γενικά την κατεύθυνση των ενεργειών του εκπαιδευτικού και την τελική επιδίωξη που αποσκοπούν, ενώ οι στόχοι αποτελούν τις ενδείξεις γι' αυτό που ο εκπαιδευτικός επιθυμεί να μάθουν οι μαθητές του ως αποτέλεσμα της διδασκαλίας του (Καψάλης & Νημά, 2012: 48 – 49). Στην προκειμένη περίπτωση, λοιπόν, η διδακτική παρέμβαση που σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε για την παρούσα έρευνα, έχει δύο βασικούς σκοπούς:

1. Επιδιώκεται οι μαθητές να κατανοήσουν σε βάθος τα βασικά στοιχεία της όπερας και την ιστορική της πορεία ως θεατρικό είδος, από τη δημιουργία της μέχρι και σήμερα.
2. Επιδιώκεται οι μαθητές να αποκτήσουν παράλληλα ιστορικό λόγο και σκέψη, με τρόπο οικείο και ευχάριστο προς αυτούς, μέσα από έναν εναλλακτικό τρόπο διδασκαλίας δηλαδή μέσα από την επαφή τους με την όπερα.

6.2. Ερευνητικοί στόχοι και ερωτήματα

6.2.1. Επιδιωκόμενοι Στόχοι

Αφού καθορίστηκε ο βασικός σκοπός της διδακτικής παρέμβασης κρίνεται σκόπιμο να αναφερθούν και οι επιδιωκόμενοι στόχοι. Για τη στοχοθεσία έλαβα υπόψη μου τόσο την ταξινόμηση του Bloom όσο και τους ειδικούς στόχους που ορίζει η Σύγχρονη Διδακτική της Ιστορίας. Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με τον Benjamin Bloom, οι εκπαιδευτικοί στόχοι (educational objectives) μπορούν να διακριθούν σε τρεις τομείς:

- Τον γνωστικό (cognitive), που αφορά τις διεργασίες της γνώσης.
- Τον συναισθηματικό (affective), που αφορά τις στάσεις (attitudes).
- Τον ψυχοκινητικό (psychomotor), που αφορά τις δεξιότητες (skills). (Bloom, 1956) Όσον αφορά τις σύγχρονες αντιλήψεις για τη Διδακτική της Ιστορίας, η ιστορική γνώση έχει τριπλό χαρακτήρα. Σχετίζεται με:
 - Το δηλωτικό/ προτασιακό χαρακτήρα, δηλαδή τη γνώση των ιστορικών γεγονότων.
 - Το διαδικαστικό/ μεθοδολογικό χαρακτήρα, δηλαδή τη γνώση των ιστορικών μεθόδων και της διαδικασίας απόκτησης της ιστορικής γνώσης.
 - Τον εννοιολογικό χαρακτήρα της ιστορικής γνώσης, δηλαδή τη γνώση της ιστορικής γλώσσας (Ρεπούση, 2004: 291 – 292).

Σύμφωνα, λοιπόν, με τις παραπάνω θεωρίες τέθηκαν και διαχωρίστηκαν και οι στόχοι της συγκεκριμένης διδακτικής παρέμβασης. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι οι επιδιωκόμενοι στόχοι διαχωρίστηκαν επίσης σε γενικούς, που αφορούσαν όλες τις διδακτικές συναντήσεις με τους μαθητές και ειδικούς που αφορούσαν κάθε διδακτική συνάντηση ξεχωριστά και αναλύονται στο κεφάλαιο 6.4. Πιο συγκεκριμένα:

Γενικοί Επιδιωκόμενοι Στόχοι

Οι μαθήτριες και οι μαθητές επιδιώκεται:

1. Να εμπλακούν ενεργητικά στη μαθησιακή διαδικασία, μαθαίνοντας να εργάζονται ομαδικά και ατομικά.
2. Να αναπτύξουν κοινωνικές δεξιότητες, όπως συνεργασία σε ομάδα και ανάληψη πρωτοβουλιών.
3. Να αναπτύξουν την ικανότητα αυτοπαρουσίασης και παρουσίασης υλικού στην ολομέλεια της τάξης.

4. Να ανακαλέσουν τις προϋπάρχουσες γνώσεις τους στην ιστορία, σχετικά με την Αναγέννηση, τον Σαίξπηρ, τα έργα του αλλά και σε σχέση με τα υπόλοιπα μαθήματα (μουσική, αγγλικά, πληροφορική κλπ).
5. Να έρθουν σε επαφή με την όπερα και την ιστορία της με παιγνιώδη και ελκυστικό προς αυτούς τρόπο.
6. Να συνδέσουν χώρο, χρόνο και εξέλιξη γεγονότων.
7. Να αναζητήσουν και να κατανοήσουν αιτιακές σχέσεις.
8. Να υποστηρίξουν τη θέση τους χρησιμοποιώντας επιχειρήματα στη βάση τεκμηρίων και να συνθέτουν τεκμηριωμένα συμπεράσματα.
9. Να εξασκηθούν στις τέσσερις βασικές γλωσσικές δεξιότητες.
10. Να δημιουργήσουν το δικό τους ψηφιακό αρχείο με τις σχετικές δραστηριότητες που δημιουργήθηκαν από τους ίδιους.
11. Να χειρίζονται με άνεση τα υλικά.
12. Να δημιουργήσουν τη δική τους γωνιά της όπερας στην τάξη.
13. Να εξασκηθούν στην παρατήρηση και ερμηνεία φωτογραφικού υλικού.
14. Να απομονώνουν και να επεξεργάζονται τις βασικές πληροφορίες από ένα κείμενο.
15. Να καλλιεργήσουν την ενσυναίσθηση.
16. Να είναι σε θέση να κατασκευάζουν εννοιολογικό χάρτη.
17. Να μελετούν διαφόρων ειδών πηγές και να προσεγγίζουν ερμηνευτικά το περιεχόμενό τους.
18. Να κατανοήσουν τη σημασία της μη λεκτικής επικοινωνίας με αποτέλεσμα την ανάπτυξη της ομαδοσυνεργατικότητας (ανά δύο ή περισσότεροι).
19. Να χρησιμοποιούν τις νέες τεχνολογίες με σκοπό τη γνώση.

6.2.2. Ερευνητικά Ερωτήματα

Μετά την ανωτέρω στοχοθεσία και σε συνέχεια της μελέτης της σχετικής βιβλιογραφίας, η έρευνα που σχεδιάστηκε και εκπονήθηκε, επικεντρώθηκε στη σχείαση και ανάπτυξη μιας εκπαιδευτικής παρέμβασης, που θα μυθήσει τους μαθητές στον κόσμο της όπερας, αλλά και στη διερεύνηση τρόπων ώστε, μέσω αυτής, να μπορέσουμε να προσεγγίσουμε εκπαιδευτικά μια συγκεκριμένη ιστορική περίοδο. Στόχος της εκπαιδευτικής παρέμβασης

είναι να συγκεντρωθούν στοιχεία προκειμένου να βρουν απάντηση τα παρακάτω ερευνητικά ερωτήματα:

1. Ένα βασικό ερώτημα είναι αν η στάση των μαθητών και η ιδέα που είχαν πριν την παρέμβαση για το τι είναι και ποιούς αφορά η όπερα άλλαξε ή όχι μετά την παρέμβαση. Το ερώτημα αυτό έχει σημασία δεδομένου ότι οι μαθητές, ιδίως αυτής της ηλικίας και ιδίως στην Ελλάδα, δεν είναι κατά κανόνα εξοικειωμένοι με αυτό το είδος τέχνης.
2. Ένα άλλο ερώτημα είναι αν η ενασχόληση των μαθητών με την όπερα, μέσω της αξιοποίησης των ΤΠΕ (ψηφιακά παιχνίδια, ψηφιακές εφαρμογές, animation κλπ.) θα διευκολύνει την κατανόηση της διδασκόμενης ύλης στο μάθημα της Ιστορίας (μαθησιακά αποτελέσματα) και στη συνέχεια αν θα ωθήσει τους μαθητές να ασχοληθούν περισσότερο με το θέμα αυτό (εμπλοκή των μαθητών).
3. Τέλος, ερώτημα είναι αν θα μεταβληθεί μετά την παρέμβαση η αρχική στάση και άποψη των γονέων των μαθητών απέναντι στην όπερα αλλά και απέναντι στη χρήση ενός τεχνολογικού μέσου όπως η χρήση των νέων τεχνολογιών και η εφαρμογή τους στην εκπαιδευτική και μαθησιακή διαδικασία.

6.3 Μεθοδολογία έρευνας – Εργαλεία

Μεθοδολογία Έρευνας

Είναι γενικά παραδεκτό πως στη διδασκαλία εξαιρετικά κρίσιμη είναι η μέθοδος που θα επιλέξει και θα ακολουθήσει ο εκπαιδευτικός ώστε να επιτύχει τους επιδιωκόμενους στόχους. Αντίστοιχα και στην έρευνα είναι ιδιαίτερα σημαντική η μέθοδος που θα ακολουθήσει ο ερευνητής για να οδηγηθεί σε αποτελέσματα και να εξάγει τα συμπεράσματά του. *«Στην απλούστερη μορφή του ένα πείραμα εμπεριέχει την αλλαγή στην τιμή μιας μεταβλητής – η οποία καλείται ανεξάρτητη μεταβλητή – και την παρατήρηση της επίδρασης αυτής της αλλαγής πάνω σε μια άλλη μεταβλητή – η οποία καλείται εξαρτημένη μεταβλητή»* (Cohen et al., 2008: 361). Έτσι, η μελέτη αυτή αποτελεί μια πειραματική έρευνα που περιλαμβάνει ένα προ – πειραματικό σχέδιο πάνω σε μια πειραματική ομάδα μαθητών, με έλεγχο (γνώσεων και στάσεων/αντιλήψεων) πριν και μετά το πείραμα. Σύμφωνα με τους (Cohen et al., 2008: 363 – 364), *«Οι εκθέσεις που αναφέρονται στην αξία μίας νέας διδακτικής μεθόδου ή ενδιαφέροντος, που προκαλείται από κάποιον νεωτερισμό στο αναλυτικό πρόγραμμα ή κάτι άλλο, αποκαλύπτουν ότι ένας ερευνητής έχει μετρήσει μια ομάδα βάσει μιας εξαρτημένης μεταβλητής ... και έπειτα εισάγει έναν πειραματικό χειρισμό. ... Ακολουθώντας τον πειραματικό χειρισμό, ο ερευνητής έχει και πάλι μετρήσει τις στάσεις της ομάδας και προχωρά στον υπολογισμό των διαφορών της βαθμολογίας πριν και μετά το πρόγραμμα, τις οποίες αποδίδει στις επιδράσεις του πειραματικού χειρισμού»*.

Έτσι, στην παρούσα έρευνα:

- Η ομάδα είναι η Στ΄ τάξη του 15^{ου} Δημοτικού Σχολείου Αθηνών.
- Η εξαρτημένη μεταβλητή είναι η σχέση των μαθητών με την ιστορία της Αναγέννησης και ιδιαίτερα τον Σαίξπηρ και τα έργα του.
- Η ανεξάρτητη μεταβλητή ή πειραματικός χειρισμός είναι η διδακτική παρέμβαση.
- Ο έλεγχος προ και μετά γίνεται με βάση τα ερωτηματολόγια που λειτουργούν ως προέλεγχος (Pre-Test) και μετέλεγχος (Post-Test).

Συμμετέχοντες

Η δειγματοληψία της έρευνας έγινε με συγκεκριμένο τρόπο («βολική δειγματοληψία»), Συγκεκριμένα επέλεξα την τάξη όπου δίδασκα, για εντελώς πρακτικούς λόγους, αφού ήμουν ο βασικός εκπαιδευτικός της Στ΄ τάξης. Πιο συγκεκριμένα, πρόκειται για τους

μαθητές και τις μαθήτριες του 15ου Δημοτικού Σχολείου, οι οποίοι τη χρονική περίοδο της παρούσας έρευνας βρίσκονταν στην Στ' Δημοτικού. Έτσι, η παρούσα έρευνα πραγματοποιήθηκε σε δείγμα μαθητών. Η τάξη είχε συνολικά 22 μαθητές. Από αυτούς συμμετείχαν 10 αγόρια και οι 10 κορίτσια. Δύο από τους μαθητές δεν συμμετείχαν γιατί οι γονείς τους δεν ενέκριναν τη συμμετοχή τους καθώς θεώρησαν πως δε τους αφορά το θέμα.

Μέσα διεξαγωγής της έρευνας και συλλογής δεδομένων

Τα μέσα με τα οποία συνέλεξα τα δεδομένα της έρευνάς μου ήταν τα εξής:

- α) Καταγραφή και videoπαρατήρηση των μαθητών κατά τη διάρκεια των δράσεων της εκπαιδευτικής παρέμβασης
- β) Ημερολόγιο Εκπαιδευτικού
- γ) Ερωτηματολόγια
- δ) Γωνιά project Ιστορίας

Η καταγραφή γινόταν αποσπασματικά με τη χρήση κάμερας κυρίως, με φωτογραφίες αλλά και με μικρής διάρκειας video, για να μην αποσπάται η προσοχή των μαθητών και να υπάρχει και μια ελευθερία κινήσεων και λόγου που αρκετές φορές η βιντεοσκόπηση περιορίζει ή στερεί τη φυσική αντίδραση κι αντιμετώπιση της δράσης. Τα παιδιά βιντεοσκοπήθηκαν κατά την διάρκεια της εκπαιδευτικής παρέμβασης, έτσι ώστε να μελετηθούν οι απόψεις και οι αντιδράσεις τους. Επίσης μετά το πέρας της παρέμβασης, πραγματοποιήθηκαν ατομικές συνεντεύξεις επίσης βιντεοσκοπημένες, όπου ζητήθηκε από το κάθε παιδί να εκφραστεί ελεύθερα για την συγκεκριμένη βιωματική εμπειρία του. Σε αρκετές από τις δραστηριότητες της παρέμβασης η διάρκεια και ο βαθμός εμπλοκής των μαθητών παρατηρήθηκε και πάλι μέσω των αρχείων βιντεοσκόπησης, καθώς και από δελτία παρατήρησης που συμπλήρωνα μετά από κάθε ώρα παρέμβασης. Οι μαθητές κατέγραψαν αν έμαθαν κάτι περισσότερο για την συγκεκριμένη ιστορική περίοδο και πόσο τους βοήθησε η διαδικασία αλλά και η επαφή με το συγκεκριμένο αντικείμενο της όπερας και τα μέσα που χρησιμοποιήθηκαν.

Το δεύτερο μέσο της έρευνας ήταν το Ημερολόγιο Εκπαιδευτικού. Από όλο αυτό το υλικό, που παράχθηκε σταδιακά στις εβδομάδες που διήρκησε το project, εξήγαγα συμπεράσματα για τις προτιμήσεις των μαθητών, την εξέλιξή τους και γενικά την πορεία τους, τα οποία καταγράφονταν κατά τη διάρκεια και με την περάτωση κάθε δράσης. Η

τήρηση ημερολογίου αποτέλεσε ένα πολύτιμο βοήθημα για να σημειώνω τα δεδομένα που συνέλεξα και από άλλα ερευνητικά εργαλεία, όπως μελέτη των έργων των παιδιών, σχόλια από τις φωτογραφίες που απεικονίζουν τον τρόπο που εργάζονται, κ.ά.

Όσον αφορά το τρίτο εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε για την πραγματοποίηση της έρευνας ήταν δυο ερωτηματολόγια που συντάχθηκαν επί τούτου, το οποία βρίσκονται στο Παράρτημα της εργασίας. Τα ερωτηματολόγια περιελάμβαναν μόνο ποιοτικές μεταβλητές και χρησιμοποιήθηκαν ερωτήσεις ανοικτού τύπου. Η έκτασή τους ήταν συνολικά δύο σελίδες το καθένα, καθώς δεν ήθελα να είναι μεγάλα για να μην αποθαρρύνουν ή κουράσουν τα παιδιά. Επιπλέον, οι ερωτήσεις ήταν κατάλληλα διατυπωμένες και με απλό λεξιλόγιο για να είναι σαφείς και κατανοητές για μαθητές Δημοτικού.

Προσπάθεια καταβλήθηκε ώστε τα ερωτηματολόγια :

- να είναι ανώνυμα, ώστε να διασφαλίζεται η προστασία των μαθητών και να νιώθουν πως δεν είναι ένα είδος εξέτασης που θα κριθούν ή θα βαθμολογηθούν από αυτό.
- να είναι κατάλληλα για την ηλικία, το επίπεδο κατανόησης και τα πολιτισμικά χαρακτηριστικά των μαθητών,
- να είναι διατυπωμένα σε απλό νεοελληνικό λόγο και να μην έχουν τυπογραφικά, ορθογραφικά και συντακτικά λάθη, που θα δημιουργήσουν παρανοήσεις και θα μπερδέψουν τους μαθητές,
- να μην παροτρύνουν ή νομιμοποιούν – έστω και έμμεσα- την υιοθέτηση αντικοινωνικών ή αυτοκαταστροφικών συμπεριφορών,
- να μην περιέχουν ο,τιδήποτε μπορεί με οποιονδήποτε τρόπο να προσβάλει τους ίδιους τους μαθητές, τους εκπαιδευτικούς, τους γονείς ή άλλες κοινωνικές κατηγορίες,
- να είναι απαλλαγμένα από οποιοδήποτε στοιχείο κατεύθυνσης και διαφήμισης άμεσης ή έμμεσης.

Αρχικά ζητήθηκε από τους μαθητές να απαντήσουν στα ερωτηματολόγια για να διαπιστωθεί

α) η αρχική στάση και άποψη απέναντι στην όπερα κι σε ό,τι την αφορά ως μορφή τέχνης και

β) να διαπιστωθεί η γνώση που είχαν για την περίοδο της Αναγέννησης και τον Σαίξπηρ. Αυτό το βήμα επαναλήφθηκε και στο τέλος, μετά την εκπαιδευτική παρέμβαση, για να διαπιστωθεί αν μετά από όλη αυτήν τη διαδικασία θα αλλάξει η στάση και οι απόψεις τους και εάν είχαν προστεθεί νέες γνώσεις πάνω στις υπάρχουσες.

Το τέταρτο μέσο ήταν η γωνιά project Ιστορίας. Πρόκειται για τον τοίχο στον οποίο οι μαθητές έδωσαν τον τίτλο «Οπεριστορία», που αναρτώνταν όλες οι κατασκευές και οι εργασίες των παιδιών, οι σχετικές με το project, εκτός από αυτές που ήταν σε ψηφιακή μορφή.

Σχετικά με το τρίτο ερευνητικό ερώτημα που αφορά τις στάσεις των γονέων, η έρευνα έγινε

α) με συνεντεύξεις που οι ίδιοι οι μαθητές πήραν από τους γονείς τους, πριν την παρέμβαση και

β) με ερωτηματολόγια στα οποία καταγράφηκαν οι απαντήσεις των γονέων και σχολιάστηκαν.

Εδώ θα πρέπει να σημειωθεί πως η χρήση οπτικοακουστικών μέσων κι εφαρμογών (ψηφιακές φωτογραφίες, video και ψηφιακό μαγνητόφωνο, applications), αποτέλεσε σημαντική βοήθεια για την υλοποίηση της παρέμβασης αλλά και την τεκμηρίωσή της μέσω της συλλογής των στοιχείων. Σε ορισμένα πεδία της έρευνας, μάλιστα, η χρήση τους ήταν αναγκαία προκειμένου να εξασφαλίσουμε την ακρίβεια, την αυθεντικότητα και την αντικειμενικότητα των λεκτικών και μη λεκτικών συμπεριφορών των παιδιών, καθώς και τη λεπτομερή ανάλυσή τους. Επίσης η χρήση αρκετών ψηφιακών διαδραστικών εφαρμογών που σχετίζονταν με την όπερα καθώς και οι εργασίες που εκπονήθηκαν μέσω υπολογιστών και διαδικτύου έδωσαν μια πιο ευχάριστη και παιγνιώδη διάσταση σε όλη τη δράση.

6.4 Οργάνωση της διεξαγωγής της έρευνας

6.4.1. Η Εκπαιδευτική Παρέμβαση ως Σχέδιο Συνεργατικής Έρευνας (Project)

Τα Σχέδια Συνεργατικής Έρευνας, τα γνωστά σε όλους projects, είναι σύνολα μικρών εργασιών που απαιτούν αρκετό χρόνο για την ολοκλήρωσή τους, αφού οι μαθητές έχουν μεγάλο περιθώριο αυτονομίας για την υλοποίηση των ομαδικών κυρίως εργασιών. Επομένως, δεν αποτελούν μέθοδο ή μορφή διδασκαλίας με την αυστηρή έννοια του τακτικού προγραμματισμού, αν και οδηγούν σε μαθησιακά αποτελέσματα συχνά πιο εντυπωσιακά από άλλες μεθόδους, καθώς εξασφαλίζουν στον εκπαιδευτικό τη δυνατότητα να μεταδώσει στους μαθητές ένα ευρύ φάσμα γνώσεων και δεξιοτήτων. Είναι πιο «ανοιχτά» σε σύγκριση με τις άλλες μεθόδους διδασκαλίας και εξασφαλίζουν στο μαθητή τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσει ένα ευρύ σύνολο γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων (Καψάλης & Νημά, 2012: 170-171). Το σύστημα των Σχεδίων Συνεργατικής Έρευνας προτάθηκε και εφαρμόστηκε συστηματικά από τον W. H. Kilpatrick (1871-1965), μαθητή και διάδοχο του J. Dewey (1859-1952) και αποτελεί μια σημαντική μορφή «αποσχολειοποιημένης» σχολικής γνώσης, καθώς έχει τα εξής συστατικά στοιχεία:

- Έχουν ως βάση σύγχρονα κοινωνικά ή ιστορικά ή γενικότερου ενδιαφέροντος θέματα και οργανώνονται γύρω από ένα κεντρικό ερώτημα ή πρόβλημα.
- Καταλήγουν σε ένα αποτέλεσμα, που είναι κατά κάποιον τρόπο απάντηση ή λύση στο κεντρικό ερώτημα ή πρόβλημα.
- Έχουν εκτεταμένη διάρκεια μέχρι να ολοκληρωθούν.
- Για την εκτέλεση τους οι μαθητές είναι ανάγκη να κινηθούν σε διάφορες γνωστικές και επιστημονικές περιοχές, με αποτέλεσμα όλα τους να απαιτούν διαθεματική αντιμετώπιση.
- Επιτρέπουν μια ποικιλία λύσεων, καθώς το ενδιαφέρον επικεντρώνεται όχι μόνο στο αποτέλεσμα αλλά και στη διαδικασία.

Αναμφίβολα, η διδακτική παρέμβαση που αναλύω διεξοδικά στο παρόν κεφάλαιο αποτελεί στο σύνολό της ένα Σχέδιο Συνεργατικής Έρευνας. Ακολουθούνται τα συστατικά στοιχεία, όπως αυτά εμφανίζονται στο βιβλίο «Σύγχρονη Διδακτική» των Καψάλη Α. και Νημά Ε., (ο.π., σελ. 174 και σελ. 66) και είναι τα εξής:

1. Επιλογή του θέματος

Το θέμα, όπως αναλύθηκε παραπάνω, είναι η διδασκαλία της Ιστορίας μέσα από την όπερα και ο τίτλος του project «Η ιστορία της Αναγέννησης και των έργων του Σαίξπηρ μέσω της όπερας». Είναι σημαντικό να αναφερθεί πως το θέμα δεν επιλέχτηκε με βάση τις προτιμήσεις και τα ενδιαφέροντα των μαθητών, καθώς το project αποτελεί μέρος της έρευνας που διεξάγω στο πλαίσιο της διπλωματικής μου εργασίας. Έτσι, το θέμα επιλέχθηκε από τον διδάσκοντα (εμένα), και όχι π.χ. ως αποτέλεσμα συζήτησης ή brainstorming με τους μαθητές στην τάξη. Εντούτοις, συζητήθηκε αρκετά μέσα στην τάξη με τους μαθητές, πριν την υλοποίησή του.

2. Συγκεκριμενοποίηση των στόχων

Όπως είναι φυσικό μετά την επιλογή του θέματος έθεσα τους βασικούς σκοπούς της διδακτικής μου παρέμβασης, αλλά και τους επιδιωκόμενους στόχους κάθε διδακτικής συνάντησης με τους μαθητές, τους οποίους αναλύω σε επόμενες ενότητες του παρόντος κεφαλαίου.

3. Σχεδιασμός

Δύο μήνες περίπου ήταν ο χρόνος που αφιέρωσα στο σχεδιασμό του συγκεκριμένου project ώστε να έχω το αποτέλεσμα που επιθυμούσα και να σχεδιάσω όλες τις λεπτομέρειες και τις παραμέτρους της διδακτικής μου παρέμβασης.

4. Αναζήτηση πηγών

Η αναζήτηση των κατάλληλων πηγών έγινε στο μεγαλύτερο μέρος της σε συνεργασία δασκάλου και μαθητών και μόνο σε ελάχιστες περιπτώσεις μόνο από το δάσκαλο - όποτε έκρινα πως ο χρόνος δε θα επαρκούσε για την ολοκλήρωση της παρέμβασης και έτσι θα υπήρχε ρήξη με τους στόχους της έρευνάς μου. Είναι σημαντικό να αναφερθεί πως όλες οι πηγές μου βρίσκονται στο κεφάλαιο της Βιβλιογραφίας. Επίσης οι δραστηριότητες και οι πηγές που χρησιμοποίησαν οι μαθητές για τις ατομικές ή ομαδικές τους εργασίες βρίσκονται σε ηλεκτρονική μορφή στο CD που συνοδεύει την παρούσα εργασία.

5. Εκτέλεση

Η υλοποίηση της παρέμβασης έγινε μέσα στη σχολική τάξη με πρωταγωνιστές τους μαθητές μου, σε διάρκεια δύο μηνών. Ο ρόλος μου σε αυτή τη φάση ήταν συντονιστικός και επικουρικός, όπου χρειαζόταν.

6. Παρουσίαση του τελικού προϊόντος

Η παρουσίαση του τελικού προϊόντος, δηλαδή της «Οπεριστορίας», όπως την ονόμασαν οι μαθητές, που περιλαμβάνει τα video, τις εργασίες, τις κατασκευές και τις δημιουργίες των μαθητών, που αναλύονται στις παρακάτω ενότητες διεξοδικά, έγινε σε είκοσι μία (21) δίωρες συναντήσεις από τους μαθητές και το συνολικό της αποτέλεσμα εκτέθηκε στην τάξη.

7. Αξιολόγηση

Αναμφίβολα, η αξιολόγηση της παρέμβασης κρίνεται σκόπιμο να διαχωριστεί σε αξιολόγηση των μαθητών και αυτοαξιολόγηση του εκπαιδευτικού. Όσον αφορά την αξιολόγηση των μαθητών γίνεται καθ' όλη τη διάρκειά της παρέμβασης με ατομική παρατήρηση από το δάσκαλο. Επιπλέον, η παρουσίαση των μαθητών που περιγράφηκε προηγουμένως αποτελεί μια μορφή αξιολόγησης όπως και τα ερωτηματολόγια στα οποία οι μαθητές καλούνται να απαντήσουν στην αρχή και στο τέλος της διδακτικής αυτής παρέμβασης και τα οποία είναι ιδιαίτερα γόνιμα ως προς τα αποτελέσματα για την έρευνα που διεξήχθη. Επιπρόσθετα οι μαθητές περιέγραψαν την εμπειρία τους από την παρέμβαση και μίλησαν για όσα τους άρεσαν ή όχι καθώς και για όσα έμαθαν.

Η αυτοαξιολόγηση του εκπαιδευτικού και στη συγκεκριμένη περίπτωση η δική μου πραγματοποιήθηκε κι αυτή καθ' όλη τη διάρκεια της παρέμβασης, μέσα από το ημερολόγιο που κρατούσα μετά από κάθε συνάντηση, αλλά και μέσα από τα τελικά αποτελέσματα της έρευνας που διεξήγαγα. Από την προηγηθείσα ανάλυση καθίσταται σαφές ότι η διδακτική παρέμβαση που παρουσιάζεται στην παρούσα διπλωματική εργασία αποτελεί ένα Σχέδιο Συνεργατικής Έρευνας (Project) που σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε σε μεγάλο χρονικό διάστημα, με αρκετό κόπο, αλλά και με αγάπη και σεβασμό στη διδακτική διαδικασία.

6.4.2. Διαθεματικότητα της Εκπαιδευτικής Παρέμβασης

Η κεντρική ιδέα της διδακτικής παρέμβασης είναι η διδασκαλία ενός θέματος ιστορίας μέσα από την όπερα, που αποτελεί είδος μουσικής αλλά και θεάτρου. Επομένως, από τη βάση της η συγκεκριμένη διδακτική παρέμβαση εμπλέκει πρωτίστως δύο γνωστικά αντικείμενα: της Ιστορίας και της Μουσικής. Κατά το σχεδιασμό της συνδυάστηκαν και άλλα γνωστικά αντικείμενα με αποτέλεσμα να γίνεται λόγος για μια διαθεματική προσέγγιση. Με τον όρο διαθεματική προσέγγιση εννοούμε την πολύπλευρη διερεύνηση και μελέτη ενός θέματος που άπτεται πολλών γνωστικών αντικειμένων (Vars, 1991: 14-15). Συγγενής με την διαθεματικότητα είναι και η λεγόμενη διεπιστημονική προσέγγιση, η οποία περιορίζει τις μορφές γνώσης από τις οποίες ξεκινά η μάθηση στον χώρο των επιστημών. Η διαθεματική διδασκαλία είναι μια μέθοδος ή ένα σύνολο μεθόδων το οποίο χρησιμοποιείται για να διδάσκεται μια ενότητα μέσω διαφορετικών σκοπιών. Υπάρχουν πολλά διαφορετικά είδη ή επίπεδα της διαθεματικής διδασκαλίας. Η πιο κοινή μέθοδος για την εφαρμογή ολοκληρωμένης διαθεματικής διδασκαλίας είναι η θεματική ενότητα, στην οποία ένα κοινό θέμα έχει μελετηθεί σε σχέση με περισσότερους από έναν γνωστικούς τομείς (Barton & Smith, 2000: 54-63).

Στο παρόν σημείο κρίνεται απαραίτητο να αναφερθούν αναλυτικά τα γνωστικά αντικείμενα με τα οποία γίνεται η συνδυαστική μελέτη του θέματος της εκπαιδευτικής παρέμβασης.

- 1. Γλώσσα:** Ένας από τους βασικούς στόχους σε κάθε διδακτική συνάντηση είναι η ανάπτυξη των βασικών γλωσσικών δεξιοτήτων των μαθητών (κατανόηση και παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου), που επιτυγχάνεται μέσα από την επαφή με βιβλιοπαρουσιάσεις, περιλήψεις υποθέσεων βιβλίων και όπερας, δημιουργία λιμπρέτου, παρουσίαση και καταγραφή των εμπειριών τους σε συγκεκριμένες δραστηριότητες της παρέμβασης, αλλά και με την ομαδική συμπλήρωση φύλλων εργασίας. Παράλληλα, οι μαθητές καλούνται να συντάξουν διάφορα κείμενα στα οποία περιγράφουν την εμπειρία τους.
- 2. Αισθητική Αγωγή:** Ένας από τους βασικούς σκοπούς της παρέμβασης είναι οι μαθητές να κατανοήσουν σε βάθος την ιστορία της Αναγέννησης, με τρόπο οικείο και ευχάριστο προς αυτούς. Έτσι καλούνται να κατασκευάσουν τα δικά τους ζωγραφικά έργα, να σχεδιάσουν σκηνικά για την όπερά τους ή

κοστούμια με ήρωες από τα έργα του Σαίξπηρ, να φιλοτεχνήσουν αφίσες, προσκλήσεις καθώς και να διανθίσουν τις εργασίες τους με ζωγραφιές και σχέδια.

- 3. Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή:** Παράλληλα με τα θέματα της ιστορίας οι μαθητές έρχονται σε επαφή και με κοινωνικοπολιτικά θέματα, όπως οι κοινωνικές τάξεις την εποχή της Αναγέννησης, η θέση του άνδρα, της γυναίκας και του παιδιού, τα επαγγέλματα ης εποχής, τα ήθη και τα έθιμα κλπ. . καθώς και ο τρόπος που όλα αυτά προβάλλονται μέσα από τις όπερες της εποχής, που είναι βασισμένες στα σαιξπηρικά θεατρικά έργα.
- 4. Θεατρική Αγωγή:** Το επονομαζόμενο *ελισαβετιανό θέατρο* έχει τον Σαίξπηρ σαν βασικό και σημαντικό του εκπρόσωπο. Επίσης η όπερα είναι ένα είδος θεάτρου , οπότε θα ήταν άστοχο να μην έρθουν οι μαθητές σε επαφή με τα δύο αυτά είδη σ' αυτό το project. Παράλληλα, καλούνται να γίνουν και οι ίδιοι ηθοποιοί και να δραματοποιήσουν ένα μικρό απόσπασμα από τα λιμπρέτο που έφτιαζαν ή να αποδώσουν με έναν πιο παιγνιώδη και ευχάριστο τρόπο τις ιστορίες των έργων.
- 5. Αγγλικά:** Οι μαθητές θα συζητήσουν για το μεγάλο Άγγλο θεατρικό συγγραφέα εκείνης της εποχής, τον Σαίξπηρ, τα έργα του, το θέατρο Globe κλπ. Επίσης θα διαβάσουν βιογραφικά ξένων ερμηνευτών, αποσπάσματα από λιμπρέτο, θα φτιάξουν κείμενα και ερωτήματα για συνεντεύξεις και θα μελετήσουν πηγές που είναι στην αγγλική γλώσσα.
- 6. Πληροφορική:** Σε όλη τη διάρκεια της παρέμβασης οι μαθητές χρησιμοποίησαν πληθώρα εφαρμογών και δράσεων που σχετίζονταν με τις νέες τεχνολογίες, από απλή πληκτρολόγηση σε κείμενα word έως πιο εξειδικευμένες γνώσεις που απέκτησαν όπως το πρόγραμμα audacity ή τη δημιουργία storyboard κλπ.
- 7. Φυσική:** Μελετούν τις φωνητικές χορδές και κατανοούν περισσότερο τον ανθρώπινο φωνητικό μηχανισμό καθώς και τις συχνότητες, την ένταση, το εύρος, το χρώμα και τα είδη των φωνών στο τραγούδι.

Όπως είναι φανερό, οι μαθητές κινήθηκαν σε διάφορες γνωστικές και επιστημονικές περιοχές συνδυάζοντάς τες με το βασικό τους θέμα Ιστορίας με παιγνιώδη και ευχάριστο προς αυτούς τρόπο.

6.4.3. Τάξη Διεξαγωγής

Γνωρίζοντας το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών των μαθημάτων του Δημοτικού Σχολείου, επέλεξα το μάθημα της Ιστορίας για τη διεξαγωγή της συγκεκριμένης διδακτικής παρέμβασης. Η ιστορική ενότητα που ασχολούμαι, η ιστορία της Αναγέννησης, διδάσκεται στην Στ΄ τάξη του Δημοτικού. Έτσι, λοιπόν, αποφάσισα να υλοποιήσω το project μου σε παιδιά Στ΄ Δημοτικού, καθώς θεώρησα το ηλικιακό επίπεδο περισσότερο κατάλληλο για την υλοποίηση της παρέμβασης που είχα σχεδιάσει και παράλληλα περισσότερο αντίστοιχο με τους ερευνητικούς στόχους που έχω θέσει. Ένα πρόσθετο κίνητρο ήταν πως ήμουν ο δάσκαλος της συγκεκριμένης τάξης άρα είχα την πρακτική ευχέρεια να οργανώσω και να υλοποιήσω την παρέμβαση στη συγκεκριμένη ομάδα παιδιών.

6.4.4. Προαπαιτούμενες Γνώσεις

Έχοντας την ίδια τάξη παιδιών για δεύτερη συνεχόμενη χρονιά (Ε και Στ΄ τάξεις), ήμουν σε θέση να γνωρίζω πολύ καλά τα παιδιά και τις τυχόν αδυναμίες, ελλείψεις, δυσκολίες αλλά και δυνατότητες, δεξιότητες και ενδιαφέροντα της τάξης συνολικά αλλά και κάθε παιδιού ξεχωριστά. Για την διεξαγωγή της συγκεκριμένης παρέμβασης κάποιες προαπαιτούμενες γνώσεις των μαθητών ήταν απαραίτητες και αρκετά βοηθητικές για να μπορέσει να πραγματοποιηθεί και να ολοκληρωθεί η παρέμβαση μέσα στο ορισμένο χρονοδιάγραμμα και πλαίσιο. Οι γνώσεις αυτές αφορούσαν πολλά μαθήματα που διαθεματικά εμπλέκονται στην εκπαιδευτική δράση. Πιο αναλυτικά:

Ιστορία: Έχοντας ήδη διδαχθεί οι μαθητές στην αρχή της Στ΄ Δημοτικού την ενότητα που παρουσιάζει την Αναγέννηση, ήταν αναμενόμενο να θυμούνται κάποια στοιχεία από την περίοδο αυτή. Η ενότητα από το σχολικό βιβλίο της Ιστορίας της Στ΄ Δημοτικού «Ιστορία του νεότερου και σύγχρονου κόσμου» που αφορά την Αναγέννηση και λειτουργεί ως προαπαιτούμενη γνώση είναι:

- Ενότητα Α΄ Κεφάλαιο 1, Η Αναγέννηση και η Θρησκευτική Μεταρρύθμιση

Μουσική: Τα παιδιά έχουν ήδη διδαχθεί από την Ε΄ Δημοτικού κάποιες μουσικές έννοιες που σχετίζονται με το θέμα της παρέμβασης όπως νότες, συνήχηση, συγχορδία, μονοφωνία, συμφωνία, πολυφωνία, είδη μουσικής, συμφωνική ορχήστρα, δυτικοευρωπαϊκή μουσική, και χρησιμοποιούν και τη γνώση που έχουν αποκτήσει από το βιβλίο «Μουσική ΣΤ΄ Δημοτικού» και ειδικότερα:

- Κεφάλαιο 1. Η μουσική και... εμείς
- Κεφάλαιο 2. Ο ήχος και... εμείς
- Κεφάλαιο 3. Φωνή, η δική σου ταυτότητα
- Κεφάλαιο 13. Η μουσική μάς ενώνει
- Κεφάλαιο 14. Μουσική χωρίς... σύνορα
- Κεφάλαιο 15. Χτίζοντας τη μουσική
- Κεφάλαιο 18. Ανεβοκατεβαίνοντας σε σκάλες... μουσικές
- Κεφάλαιο 20. Ακούμε, αναλύουμε και κωδικοποιούμε τους ήχους
- Κεφάλαιο 21. Μεγάλες ορχήστρες σε ήχους... κλασικούς
- Κεφάλαιο 23. Η μουσική και οι άλλες τέχνες

Πληροφορική: Οι μαθητές είχαν ήδη χρησιμοποιήσει προγράμματα που τα εφάρμοσαν κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής παρέμβασης όπως:

- Word επεξεργασία
- Power point
- Πρόγραμμα Scratch 2.0

Αγγλικά:

- Lesson 1, Famous people of the past
- Unit 3, Lesson 1, Old and modern creatures
- Unit 3, Lesson 3, Classroom theatre

Φυσική:

- Φυσικά Ε΄ Δημοτικού, Κεφάλαιο 8: Ήχος

6.4.5. Ειδικοί Επιδιωκόμενοι Στόχοι

1^η Διδακτική Συνάντηση «Εισαγωγή στην όπερα»

1. Να απαντήσουν στο ερωτηματολόγιο.

2. Να εισαχθούν στο πλαίσιο της εκπαιδευτικής παρέμβασης.
3. Να εκφράσουν αυθόρμητα τις πρώτες τους σκέψεις για την όπερα.

2^η Διδακτική Συνάντηση «Η όπερα στη ζωή μας»

1. Να κατανοήσουν την ετυμολογία της λέξης «όπερα» και να προσπαθήσουν να αποδώσουν την ερμηνεία της λέξης.
2. Να συνειδητοποιήσουν πως η όπερα είναι ένα είδος που το ακούμε συχνότερα από όσο φανταζόμαστε ή νομίζουμε και να ανακαλύψουν πτυχές της καθημερινότητάς τους στις οποίες ακούνε όπερα.
3. Να καταγράψουν την προσωπική τους σχέση με την όπερα.
4. Να πάρουν συνέντευξη από τους γονείς τους για τη σχέση τους με την όπερα.

3^η Διδακτική Συνάντηση «Γέννηση της όπερας»

1. Να μάθουν την ιστορία της γέννησης της όπερας και να την τοποθετήσουν στον ιστορικό χώρο και χρόνο.
2. Να αναγνωρίσουν την όπερα ως θεατρικό είδος.
3. Να αντιληφθούν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της όπερας.

4^η Διδακτική Συνάντηση «Ιστορία της όπερας»

1. Να κατανοήσουν πως πρόκειται για ένα είδος που έχει μια τεράστια ιστορία και συνέχεια.
2. Να γνωρίσουν την εξέλιξή της και να αντιληφθούν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε περιόδου.
3. Να συνδυάσουν κάθε περίοδο με τυχόν ιστορικά γεγονότα και πρόσωπα που γνωρίζουν από το μάθημα της ιστορίας τους.
4. Να ανακαλύψουν τον κόσμο της όπερας σήμερα, τις νέες όπερες που γράφονται, τις όπερες για παιδιά, τα θέατρα που παρουσιάζονται οι όπερες και να κατανοήσουν πως η όπερα μπορεί να είναι ένα σύγχρονο είδος θεάματος, ψυχαγωγίας και πολιτισμού.

5^η Διδακτική Συνάντηση «Λεξικό της όπερας-Είδη φωνών»

1. Να μάθουν λέξεις και όρους που σχετίζονται με την όπερα.
2. Να έρθουν σε επαφή με την ορολογία της όπερας και να δημιουργήσουν ένα γλωσσάρι με τους βασικούς όρους και την ερμηνεία τους.
3. Να αντιληφθούν και να διακρίνουν τα είδη φωνών και να μπορούν να ξεχωρίσουν τις κατηγορίες των ερμηνευτών (σοπράνο, τενόρος, κλπ).

4. Να πειραματιστούν με τις φωνές τους, το εύρος και το ηχόχρωμα και να ηχογραφήσουν τις δικές τους φωνές.

6^η Διδακτική Συνάντηση «Συνθέτες»

1. Να γνωρίσουν σημαντικούς συνθέτες και ορισμένα χαρακτηριστικά και σημαντικά τους έργα.

2. Να κατανοήσουν την εξέλιξη του είδους της όπερας, και παράλληλα κάθε ιστορικής περιόδου μέσα από την πορεία των συνθετών και των σημαντικών αλλαγών που καθένας επέφερε.

7^η Διδακτική Συνάντηση «Ερμηνευτές»

1. Να γνωρίσουν σπουδαίους κλασικούς ερμηνευτές κι ερμηνεύτριες του λυρικού θεάτρου.

2. Να κατανοήσουν πως και σήμερα η όπερα και όσοι ασχολούνται με αυτήν είναι ένα ζωντανό και σύγχρονο είδος με έντονη παρουσία μέσα στο κοινωνικό και κυρίως πολιτιστικό γίγνεσθαι.

3. Να παρουσιάσουν σύγχρονους ερμηνευτές.

4. Να είναι σε θέση να θέτουν ερωτήσεις με σκοπό τη διεξαγωγή συνέντευξης.

8^η Διδακτική Συνάντηση «Τα επαγγέλματα της όπερας»

1. Να ανακαλύψουν τα επαγγέλματα που σχετίζονται με τη δημιουργία μιας όπερας.

2. Να κατανοήσουν πώς η όπερα συνδέεται με τις υπόλοιπες τέχνες.

3. Να εκφράσουν τις απόψεις τους, τις ιδέες τους και να μιλήσουν για το επάγγελμα που τους αρέσει περισσότερο.

9^η Διδακτική Συνάντηση «Η όπερα στην τάξη μας»

1. Να γνωρίσουν από κοντά ερμηνευτές της όπερας.

2. Να είναι σε θέση να συμμετέχουν σε συζητήσεις και να χρησιμοποιούν στοιχειώδη επιχειρηματολογία και να εκφράζουν τις σκέψεις, απορίες και τις απόψεις τους.

3. Να αρχίσουν να καταλαβαίνουν ότι πέρα από τις εκφράσεις του προσώπου ή τις πράξεις μας, οι ήχοι που παράγει η φωνή μας, στα πλαίσια ενός παραγωγιστικού κώδικα, είναι ένας τρόπος έκφρασης των συναισθημάτων μας, όπως επίσης και οι κινήσεις του σώματός μας.

10^η Διδακτική Συνάντηση «Μια όπερα σε βαλίτσα-Μουσειοσκευή»

1. Να μάθουν την ιστορία της Εθνικής Λυρικής Σκηνής.

2. Να εξοικειωθούν με τις διάφορες πτυχές της όπερας.
3. Να ακούσουν αποσπάσματα από γνωστές όπερες , να δουν προγράμματα και αφίσες παραστάσεων και να αναλύσουν τα στοιχεία που περιέχονται σε αυτά.
5. Να καταλάβουν πώς ακριβώς είναι η προετοιμασία για το ανέβασμα μιας όπερας.

11^η Διδακτική Συνάντηση «Αναγέννηση»

1. Να απαντήσουν σε ερωτηματολόγιο και να καταγράψουν τις προϋπάρχουσες γνώσεις τους για την περίοδο αυτή.
2. Να φτιάξουν ένα power point με όσα γνωρίζουν και να προσθέτουν στη συνέχεια, τις νέες πληροφορίες.
3. Να εκφράσουν τι επιπλέον θα ήθελαν να μάθουν για τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της περιόδου αυτής.

12η Διδακτική Συνάντηση «Αναγέννηση και όπερα»

1. Να γνωρίσουν τα πρώτα βήματα της όπερας, τους Αναγεννησιακούς συνθέτες, τη θεματική, τα θέατρα που έγιναν στην Ιταλία και κατόπιν στις υπόλοιπες Ευρωπαϊκές χώρες.
2. Να συνδέσουν την εμφάνιση της γέννησης της όπερας με τη συγκεκριμένη εποχή.
3. Να αντιλαμβάνονται τα γνωρίσματα και τις ιδιαιτερότητες της όπερας της περιόδου αυτής.

13η Διδακτική Συνάντηση «Σαίξπηρ»

1. Να γνωρίσουν τον Σαίξπηρ, την εργογραφία του και να μάθουν περισσότερα για τη ζωή και την πορεία του.
2. Να αντιληφθούν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του Σαίξπηρ και των έργων του.
3. Να σκιαγραφήσουν την εποχή την οποία έζησε.

14η Διδακτική Συνάντηση «Σαίξπηρ και όπερα»

1. Να αναζητήσουν τις όπερες που βασίστηκαν στην σαιξπηρική εργογραφία.
2. Να κατανοήσουν πως ένα πολιτιστικό προϊόν ενός καλλιτέχνη μπορεί να αποτελέσει έμπνευση και επιρροή για άλλους και για διαφορετικές εκφράσεις της τέχνης.
3. Να αντιλαμβάνονται τις ομοιότητες και τις διαφορές ανάμεσα σε ένα θεατρικό κείμενο και σε μια όπερα .
- 4.. Να είναι σε θέση να κατασκευάζουν αφίσα για μια όπερα.

15η Διδακτική Συνάντηση «Υπόθεση-Πλοκή-Χαρακτήρες»

1. Να παρακολουθήσουν μια ολόκληρη όπερα.
2. Να είναι σε θέση να κρίνουν και να αξιολογήσουν την προσωπικότητα, τη συμπεριφορά και το ρόλο των ηρώων.
3. Να αντιληφθούν την υπόθεση και την πλοκή της ιστορίας.
4. Να είναι σε θέση να φτιάξουν ένα δικό τους storyboard για την υπόθεση κάθε όπερας.

16η Διδακτική Συνάντηση «Σκηνικά-κοστούμια»

1. Να κατανοήσουν πως συνδέονται οι διάφορες τέχνες με την όπερα.
2. Να εισαχθούν σε βασικά στοιχεία της θεατρικής σκηνογραφίας και ενδυματολογίας
3. Να είναι σε θέση να δημιουργήσουν τα δικά τους σχέδια σκηνογραφίας καθώς και μια μακέτα σκηνικού.
4. Να σχεδιάσουν τα δικά τους κοστούμια.

17η Διδακτική Συνάντηση «Άρια-Λιμπρέτο»

1. Να είναι σε θέση να ξεχωρίσουν τη διαφορά ανάμεσα στην άρια και το ρετσιτατίβο.
2. Να φτιάξουν το δικό τους λιμπρέτο.
3. Να εκφράσουν τη δική τους άποψη και τα συναισθήματα που τους προκαλούνται στο άκουσμα μιας άριας.

18η Διδακτική Συνάντηση «Στοιχεία Αναγέννησης στις όπερες»

1. Να εντοπίσουν στοιχεία στις όπερες που μελέτησαν από τα οποία μπορούμε να αντλήσουμε πληροφορίες για την εποχή της Αναγέννησης.
2. Να κατανοήσουν καλύτερα την κοινωνική διαστρωμάτωση, τη θέση και τη ζωή της γυναίκας, τις κοινωνικές τάξεις, ήθη και έθιμα, την καθημερινή ζωή, τις ασχολίες, την ένδυση και διάφορες άλλες πληροφορίες για την περίοδο αυτή.
3. Να ανακαλύψουν περισσότερες πληροφορίες για τον Σαίξπηρ, την εργογραφία του και τα είδη της.

19η Διδακτική Συνάντηση «Όπερα και ιστορία»

1. Να κατανοήσουν πως η τέχνη σε όλες της τις μορφές και η ιστορία είναι αλληλένδετες και αλληλοεξαρτώμενες.
2. Να αντιληφθούν πως μέσα από την όπερα μπορούμε να μελετήσουμε τα πολιτικά, κοινωνικά και πολιτιστικά στοιχεία κάθε ιστορικής περιόδου.
3. Να συνδυάσουν τα ιστορικά, πρωτογενή ή δευτερογενή στοιχεία, που εντοπίζουμε στις όπερες και να τα χρησιμοποιήσουν ως ιστορικές πηγές.

20^η Διδακτική Συνάντηση «Παίζοντας με την όπερα»

1. Να είναι σε θέση να χειρίζονται κατάλληλα τα εργαλεία που τους παρέχει ένα ψηφιακό περιβάλλον.
2. Να ελέγχουν, να κρίνουν και να αξιολογούν μια εφαρμογή που έχουν χρησιμοποιήσει.
3. Να συνδυάσουν το παιχνίδι με τη γνώση και να κατανοήσουν τα οφέλη που έχει ένα εκπαιδευτικό παιχνίδι ή μια διαδραστική ψηφιακή εφαρμογή.

21^η Διδακτική Συνάντηση «Παρουσίαση»

1. Να είναι σε θέση να εκφράζουν με άνεση τις εντυπώσεις τους, τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους για όλη την εκπαιδευτική δραστηριότητα.
2. Να μπορούν να αξιολογούν ένα έργο τους ως προς το αποτέλεσμα και την διαδικασία που ακολούθησαν και να αυτοαξιολογούνται.

Υλοποίηση έρευνας

Η υλοποίηση της έρευνας ακολούθησε τα εξής στάδια:

1. Προβληματική σχετικά με την ανάγκη διαφοροποίησης της διαδικασίας μάθησης και διδασκαλίας στη σχολική πράξη – Επιλογή του θέματος προς μελέτη και έρευνα. – Βιβλιογραφική μελέτη του θεωρητικού πλαισίου και των σχετικών ερευνητικών ευρημάτων.
2. Παιδαγωγικός και διδακτικός σχεδιασμός της σύνθετης εκπαιδευτικής παρέμβασης με τη μορφή ερευνητικού σχεδίου εργασίας (project), με τίτλο «Όπερα και ιστορία».
3. Αναζήτηση πλεονάζοντος χρόνου για την εφαρμογή της παρέμβασης εκτός των ωρών της Ιστορίας σε συνεννόηση με τους καθηγητές των ειδικοτήτων και προσδιορισμός των κριτηρίων της έρευνας.
4. Προκαταρκτικές συνεννοήσεις και ενημέρωση των γονέων της τάξης σχετικά με το στόχο, τη διαδικασία, την εφαρμογή και το πλαίσιο της παρέμβασης.
5. Ενημέρωση του Σχολικού Συμβούλου, του Διευθυντή του σχολείου, και του συλλόγου διδασκόντων.
6. Συνεργασία με την καθηγήτρια Μουσικής, την καθηγήτρια Αγγλικών, την καθηγήτρια της Αισθητικής Αγωγής και τον καθηγητή Πληροφορικής. Διάγνωση α) των προαπαιτούμενων μουσικών γνώσεων β) του επιπέδου γλωσσομάθειας στα

αγγλικά των μαθητών/τριών γ) των δυνατοτήτων τους στην εικαστική δημιουργία και δ) του βαθμού εξοικείωσής τους με τις ΠΠΕ με ανοιχτή συζήτηση.

Υλοποίηση της παρέμβασης – Διαδικασία συλλογής δεδομένων

Μετά την ολοκλήρωση της δημιουργίας των ερωτηματολογίων και του σχεδιασμού της εκπαιδευτικής παρέμβασης, οργανώθηκε η άμεση υλοποίηση της παρέμβασης. Έτσι, ξεκίνησαν οι εκπαιδευτικές συναντήσεις. Στην 1^η δίωρη συνάντηση, οι μαθητές απάντησαν στο ερωτηματολόγιο, που έπαιζε το ρόλο του προελέγχου (Pre-Test). Στη συνέχεια, ακολούθησε η διδακτική παρέμβαση και η ανάλυση του ιστορικού θέματος με βασικό εργαλείο την όπερα ως δευτερογενή πηγή και άλλες παιγνιώδεις και ευχάριστες δραστηριότητες για τα παιδιά. Παράλληλα, στο τέλος κάθε συνάντησης συμπλήρωνα τις παρατηρήσεις και τα συμπεράσματά μου στο Ημερολόγιο του Εκπαιδευτικού. Στο τέλος, στην 21^η δίωρη συνάντηση, οι μαθητές απάντησαν ξανά στα ερωτηματολόγια, που αυτή τη φορά έπαιξαν το ρόλο του μετελέγχου (Post-Test).

Τέλος, μετά τη συλλογή των δεδομένων και στον προέλεγχο (Pre-Test) και στον μετέλεγχο (Post-Test) πραγματοποιήθηκε ηλεκτρονική καταγραφή των απαντήσεων των μαθητών σε πίνακες και δημιουργήθηκαν γραφήματα για την καλύτερη επεξεργασία και παρουσίαση των αποτελεσμάτων.

6.7. Διδακτική Μεθοδολογία

Ως μέθοδος διδασκαλίας ορίζονται «οι τυπικές και επαναλαμβανόμενες μορφές διδακτικής συμπεριφοράς, οι οποίες χρησιμοποιούνται σε διάφορες διδακτικές περιστάσεις, χαρακτηρίζουν περισσότερους από έναν εκπαιδευτικούς και οδηγούν σε αποτελεσματική μάθηση των μαθητών» (Καυάλης & Νημά, 2012: 97). Στο πλαίσιο της διδασκαλίας ο εκπαιδευτικός φέρνει σε επαφή το διδακτικό αντικείμενο με τον μαθητή και πραγματοποιεί ενέργειες που θα προετοιμάσουν κατάλληλα και τα δύο μέρη της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Οι ιδιαίτερες, λοιπόν, ενέργειες του εκπαιδευτικού ονομάζονται *μορφές διδασκαλίας*. Αν στις ενέργειες αυτές «εντάξουμε τις τυπικές και επαναλαμβανόμενες μορφές της διδακτικής συμπεριφοράς του εκπαιδευτικού, τότε μπορούμε να πούμε ότι δεν υπάρχουν ιδιαίτερες μέθοδοι, παρά μόνον μορφές της

διδασκαλίας» (Καψάλης & Νημά, 2012: 105). Οι μορφές της διδασκαλίας μπορούν να κατηγοριοποιηθούν:

A) Ανάλογα με τη μορφή εργασίας και προκύπτουν

1. η άμεση διδασκαλία ή Διδακτική του Αντικειμένου και
2. η έμμεση διδασκαλία ή Διδακτική του Ενεργού Υποκειμένου (Κοσσυβάκη, 2003:153).

B) Ανάλογα με τις κοινωνικές μορφές εργασίας των μαθητών και προκύπτουν:

1. Δασκαλοκεντρικές μορφές διδασκαλίας.
2. Μαθητοκεντρικές μορφές διδασκαλίας.
3. Μεικτές μορφές διδασκαλίας.
4. Ομαδοκεντρικές μορφές διδασκαλίας.

Γ) Ανάλογα με τις βασικές διδακτικές δραστηριότητες, με τις οποίες επιδιώκεται η επίτευξη των σκοπών και των στόχων της διδασκαλίας και προκύπτουν:

1. Διδακτικές μορφές της προσφοράς.
2. Διδακτικές μορφές της επεξεργασίας.
3. Διδακτικές μορφές του προβληματισμού.

Ακολουθείται η κατηγοριοποίηση, όπως αυτή εμφανίζεται στο βιβλίο «Σύγχρονη Διδακτική» των Καψάλη Α. και Νημά Ε., σελ. 105 – 107. 79 Αφού αναφέρθηκα στις διάφορες κατηγορίες των μορφών διδασκαλίας, κρίνω απαραίτητο να γίνει λόγος και για το αξίωμα της «ελευθερίας της μεθόδου». Πιο συγκεκριμένα, το αξίωμα της «ελευθερίας της μεθόδου» έχει ισχύ σε ελεύθερες και δημοκρατικές κοινωνίες για κάθε επιστημονική και επαγγελματική δραστηριότητα. Το ίδιο ισχύει και για τη μέθοδο διδασκαλίας, με σκοπό να επιτευχθούν οι σκοποί και οι στόχοι που τίθενται κάθε φορά. Έτσι, ο εκπαιδευτικός έχει τη δυνατότητα να εφαρμόσει παραπάνω από μία μεθόδους και να επιλέξει όποιες αυτός κρίνει ότι ταιριάζουν, ανάλογα με τις συνθήκες διδασκαλίας. Επομένως, η συγκεκριμένη ελευθερία είναι αναγκαία, καθώς επιτρέπει στον εκπαιδευτικό:

- Να λαμβάνει υπόψη τα ενδιαφέροντα και τις ανάγκες των μαθητών του και να μη δεσμεύεται με μια συγκεκριμένη μέθοδο.

- Αλλά και τους μαθητές να εκφράζουν με ελευθερία τις απόψεις και τις σκέψεις τους κατά τη διάρκεια της διδακτικής διαδικασίας.
- Να αναζητά την κατάλληλη μέθοδο κάθε φορά που θα φέρει τα επιθυμητά αποτελέσματα
- Να πειραματίζεται και να δοκιμάζει νέες μεθόδους και καταστάσεις.
- Να αφήνει ελεύθερους τους μαθητές να αναζητούν και αυτοί μαζί του την κατάλληλη μέθοδο ώστε να επιτευχθούν οι σκοποί και οι στόχοι.

Βέβαια, «ελευθερία της μεθόδου» δε σημαίνει *αμέθοδη* διδασκαλία και αυτό είναι κάτι που χρήζει ιδιαίτερης προσοχής (Καψάλης & Νημά, 2012: 199 - 201). Βασιζόμενος, λοιπόν, κι εγώ στο αξίωμα της «ελευθερίας της μεθόδου» σχεδίασα και υλοποίησα τη συγκεκριμένη διδακτική παρέμβαση χρησιμοποιώντας παραπάνω από μία μορφές διδασκαλίας, τις οποίες σας παρουσιάζω αναλυτικά στηριζόμενος στην παραπάνω κατηγοριοποίηση.

Στις μορφές εργασίας προτίμησα την έμμεση διδασκαλία ή τη Διδακτική του Ενεργού Υποκειμένου. Αποτελεί μια προσέγγιση διδασκαλίας και μάθησης κατά την οποία η διαδικασία μάθησης αποτελεί διερεύνηση και το αποτέλεσμα μια ανακάλυψη (Botich, 2004: 215). Έτσι, οι μαθητές μου προσέγγισαν άμεσα το διδακτικό αντικείμενο κι ο δικός μου ρόλος ήταν περισσότερο επικουρικός, συμβουλευτικός και συντονιστικός.

Όσον αφορά τις κοινωνικές μορφές εργασίας των μαθητών έκανα εναλλαγή στην ατομική εργασία με την εργασία σε μικρότερες ομάδες. Άλλωστε, πρόκειται για μορφές που αλληλοσυμπληρώνονται και δεν μπορεί να υποκαταστήσει καμία απόλυτα την άλλη. Επιπλέον, η εναλλαγή των κοινωνικών μορφών εργασίας οδηγεί και σε εναλλαγή των δραστηριοτήτων, καθώς η συνεχής εφαρμογή μιας μορφής οδηγεί τους μαθητές σε ανία και κόπωση (Καψάλης & Νημά, 2012: 195 - 196).

Από την προηγηθείσα ανάλυση καθίσταται σαφές ότι χρησιμοποιήθηκε η μαθητοκεντρική μορφή διδασκαλίας αλλά και η ομαδοκεντρική. Πιο συγκεκριμένα, κατά τις διδακτικές φάσεις που οι μαθητές δρούσαν ατομικά το κέντρο βάρους ήταν μετατοπισμένο στο μαθητή και υπήρχε διαλεκτική επικοινωνία. Οι μαθητές είχαν ελευθερία κινήσεων, εξέφραζαν με άνεση τις απόψεις τους, τις απορίες τους και σε γενικά πλαίσια συμμετείχαν ενεργά. Παράλληλα, οι μαθητές, όπως προανέφερα, επέλεξα να εργαστούν σε μικρές ομάδες κι έτσι χρησιμοποίησα την ομαδοκεντρική μορφή

διδασκαλίας (ομαδοσυνεργατική). «Η ομαδοσυνεργατική προσέγγιση υλοποιείται μέσα από την κινητοποίηση μαθητικών μικρο-ομάδων για τη διεξαγωγή μέρους ή όλων των διδακτικών και των μαθησιακών δραστηριοτήτων μέσα σε πλαίσια συνεργατικών σχέσεων» (Ματσαγγούρας 2000: 16). Σύμφωνα με τη σύγχρονη επιστημονική Παιδαγωγική η ομαδοσυνεργατική προσέγγιση στη διδασκαλία και τη μάθηση είναι εξαιρετικά σημαντική και μεγιστοποιεί τα μαθησιακά αποτελέσματα του σχολείου. Έτσι, το σύγχρονο σχολείο είναι αναγκαίο να οργανώνει κατά τέτοιο τρόπο το μαθητικό δυναμικό, ώστε να είναι δυνατή η κατά ομάδες προετοιμασία και επεξεργασία του διδακτικού αντικειμένου, επηρεάζοντας συγχρόνως την κοινωνική, γνωστική και ψυχολογική ανάπτυξη των μαθητών. Επιπλέον, παρουσιάζει σημαντικά οφέλη:

- Μειώνει την εχθρότητα και τις προκαταλήψεις ανάμεσα στους μαθητές.
- Αυξάνει τις διαπροσωπικές σχέσεις κι έτσι όλοι έχουν ισότιμο ρόλο μέσα στην ομάδα. Παράλληλα, αυξάνεται η ενσυναίσθηση και ο σεβασμός στις απόψεις και ιδέες του άλλου.
- Δίνει τη δυνατότητα συμμετοχής σε απομονωμένους μαθητές, οι οποίοι μέσα από τις ομάδες δέχονται την αναγνώριση των συμμαθητών τους και ενισχύεται έτσι η αυτοεικόνα τους.
- Συμβάλλει στη βελτίωση της γλωσσικής ικανότητας των μαθητών και έτσι αυξάνει τη συχνότητα και τη διάρκεια ομιλίας τους προς τους συμμαθητές τους.
- Βελτιώνει τις επιδόσεις των μαθητών σε γνωστικούς στόχους (Καψάλης & Νημά, 2012: 158). Στο συγκεκριμένο σημείο κρίνω σημαντικό να αναφέρω τα πέντε βήματα εφαρμογής της ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας, που ακολούθησα σε όλες τις φάσεις που οι μαθητές μου εργάζονταν κατά ομάδες.

1. *Καθορισμός του σκοπού.* Αρχικά, έχοντας σαφή άποψη για το αναμενόμενο τελικό προϊόν κάθε ατομικής ή ομαδικής εργασίας, το εξέφραζα με σαφήνεια και στους μαθητές. Επιπλέον, προσπαθούσα να δώσω έναν τόνο συνεργασίας στις ομάδες για την ευκολότερη επίτευξη των στόχων που είχα θέσει.

2. *Συγκρότηση ομάδων και κατανομή εργασιών.* Οι ομάδες είχαν συγκροτηθεί ήδη αφού καθ όλη τη διάρκεια της χρονιάς εργάζονταν έτσι. Το μόνο που έκανα στις επιμέρους ομαδικές δραστηριότητες είναι κάθε φορά να βοηθώ όταν χρειαζόταν τα μέλη των ομάδων να κατανέμουν τις διάφορες εργασίες που προέκυπταν.

3. *Μάθηση της συνεργασίας.* «Στην καρδιά των συνεργατικών δεξιοτήτων βρίσκεται η ανταλλαγή ιδεών, απόψεων και συναισθημάτων με τους άλλους» (Καψάλης & Νημά, 2012: 164). Έτσι, προσπάθησα να υπάρχει μια χαλαρή και ευχάριστη ατμόσφαιρα στην τάξη, η οποία διασφαλίζει στους μαθητές την άνετη κοινοποίηση των ιδεών, των πεποιθήσεων, των απόψεων και των σκέψεών τους στους άλλους. Παράλληλα, κατέβαλλα προσπάθειες, ώστε οι μαθητές να συνηθίσουν να εργάζονται ήσυχα, να συζητούν χαμηλόφωνα χωρίς να ενοχλούν και να μοιράζονται τα διάφορα υλικά χωρίς προστριβές. Ακόμη, έδωσα ιδιαίτερη έμφαση στο να συγκεντρώνουν οι μαθητές και να καταγράφουν τα ουσιώδη αποφεύγοντας τα περιττά και να εργάζονται βάσει ενός σχεδίου που έκαναν όλοι μαζί.

4. *Έλεγχος και καθοδήγηση ομάδων.* Ο ρόλος μου, όπως προανέφερα, ήταν επικουρικός και συντονιστικός. Την περισσότερη ώρα παρατηρούσα γυρίζοντας από ομάδα σε ομάδα και παρέμβαινα μόνο όταν χρειαζόταν για να βοηθήσω τους μαθητές να επιτύχουν τον ομαδικό στόχο. Προσπαθούσα να εντοπίζω την ανάγκη υποβοήθησης των ομάδων και να επαναφέρω τους μαθητές στο σωστό δρόμο, όταν δυσκολεύονταν ή κατέληγαν σε αδιέξοδο. Εξαιρετικά σημαντική θεωρώ την παροχή συναισθηματικής στήριξης εκ μέρους μου και ενθάρρυνσης σε μέλη των ομάδων που αισθάνονταν ότι έχουν κατακλυσθεί ή έχουν απογοητευθεί.

5. *Αξιολόγηση.* «Η αξιολόγηση των ομάδων σχετικά με την ποιότητα του αποτελέσματος της συνεργασίας τους είναι πολύ σημαντικός παράγοντας για την πρόοδό τους στην απόκτηση των συνεργατικών δεξιοτήτων» (Καψάλης & Νημά, 2012: 167). Η αξιολόγηση λοιπόν και ταυτόχρονα η επανατροφοδότησή μου στο τέλος κάθε ομαδοσυνεργατικής δραστηριότητας γινόταν με παρουσίαση της εργασίας από έναν εκπρόσωπο που η ομάδα είχε επιλέξει και ακολουθούσε συζήτηση με την ολομέλεια της τάξης.

Τέλος, στην κατηγοριοποίηση για τις βασικές διδακτικές δραστηριότητες, χρησιμοποίησα από τις διδακτικές μορφές επεξεργασίας τη *συζήτηση* και από τις διδακτικές μορφές προβληματισμού τη *διερεύνηση*.

- Η συζήτηση ως μέθοδος διδασκαλίας χρησιμοποιείται συνήθως περισσότερο απ' όσο το συνειδητοποιεί ο εκπαιδευτικός, καθώς αποτελεί φυσική προέκταση της τεχνικής των ερωταποκρίσεων. Η ελεύθερη συζήτηση παρουσιάζει πολλά οφέλη

σε σχέση με άλλες μεθόδους διδασκαλίας. Αρχικά, δίνει τη δυνατότητα στο μαθητή να εκφράσει τις απόψεις του και τις ιδέες του ακούγοντας παράλληλα και εκείνες των συμμαθητών του. Έτσι, η ελεύθερη συζήτηση αποτελεί μια από τις καλύτερες δυνατότητες καλλιέργειας της γλώσσας και ανάπτυξης της κριτικής σκέψης. Επιπλέον, οδηγεί τον μαθητή σε μεγαλύτερη δραστηριοποίηση και επανατροφοδότηση και σε εντονότερη εμπλοκή με τη διδακτική διαδικασία. Ακόμη, οι εσφαλμένες απόψεις που μπορεί να έχει ο μαθητής διορθώνονται, όταν υποβληθούν σε επανεξέταση μέσω της ελεύθερης συζήτησης (Καυφάλης & Νημά, 2012: 145 - 146). Στην παρούσα εκπαιδευτική παρέμβαση κυριαρχεί η θεωρία της ελεύθερης συζήτησης, καθώς οι μαθητές έρχονται σε άμεση επαφή με το διδακτικό αντικείμενο και εκφράζουν ελεύθερα τις απόψεις και τις απορίες τους στους συμμαθητές τους χωρίς να πιέζονται σε κατά μέτωπο διδασκαλία μετά από διάλεξη του εκπαιδευτικού.

- Παράλληλα, η διερευνητική διδασκαλία καθιερώθηκε από τον John Dewey και ανάλογα με το βαθμό καθοδήγησης που ασκεί ο εκπαιδευτικός κατά τη διερευνητική διαδικασία, χωρίζεται σε καθοδηγούμενη και ανοιχτή διερεύνηση. Η ανοιχτή διερεύνηση αποτελεί μια σημαντική πτυχή της διερευνητικής μάθησης και δεν έχει έναν αυστηρά καθορισμένο στόχο ή αποτέλεσμα που οι μαθητές πρέπει να επιτύχουν. Δίνεται έμφαση στον ατομικό χειρισμό πληροφοριών και τη δημιουργία νοήματος από ένα σύνολο υλικών ή συνθηκών που έχουν δοθεί (Hannafin et al., 1999: 115-140). Σε πολλά συμβατικά και δομημένα μαθησιακά περιβάλλοντα οι μαθητές αναρωτιούνται ποιο αναμένεται να είναι το αποτέλεσμα και μετά αυτοί απλά περιμένουν να επιβεβαιώσουν ή να αποδείξουν αυτή την υπόθεση. Στην ανοιχτή διερεύνηση, όμως, υπάρχουν πολλά οφέλη. Οι μαθητές δεν μαθαίνουν με μετωπική διδασκαλία σε κατάσταση ρουτίνας, αλλά πραγματικά σκέφτονται τα αποτελέσματα που συλλέγουν και τη σημασία αυτών. Έτσι, στην ανοιχτή διερεύνηση δεν υπάρχουν «λάθος» αποτελέσματα και οι μαθητές πρέπει να αξιολογούν τα πλεονεκτήματα και τις αδυναμίες των αποτελεσμάτων που συλλέγουν μόνοι τους και να αποφασίσουν την αξία τους (Hmelo-Silver, 2004: 16). Έτσι, η παρούσα διδακτική παρέμβαση βασίζεται στη θεωρία της ανοιχτής διερεύνησης, καθώς οι μαθητές έρχονται σε επαφή με το διδακτικό αντικείμενο με

απόλυτη ελευθερία και σε εξατομικευμένο χρόνο για τον κάθε μαθητή χωρίς να πιέζονται σε κατά μέτωπο διδασκαλία και αναγκαστική κατανόηση των εννοιών μετά από διάλεξη του εκπαιδευτικού.

6.8. Εκπαιδευτικό Υλικό

«Ο προφορικός λόγος αποτελεί τον πλέον χρησιμοποιούμενο διάλογο επικοινωνίας στα πλαίσια της διδασκαλίας, μολονότι είναι γνωστό ότι οι οπτικές και γενικότερα οι αισθητηριακές πληροφορίες προσφέρουν μεγαλύτερες δυνατότητες αφομοίωσης και συγκράτησης» (Καψάλης & Νημά, 2012: 235). Γι' αυτό το λόγο κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας χρησιμοποιούνται πολύ συχνά μέσα διδασκαλίας, τα οποία είναι *«τα διάφορα αντικείμενα, όργανα, συσκευές, προγράμματα και δραστηριότητες, με τα οποία συγκεκριμενοποιούμε και απλοποιούμε τα μορφωτικά αγαθά, έτσι ώστε να διευκολύνονται οι μαθητές στην προσπάθειά τους να κατανοήσουν – στο βαθμό που οι νοητικές τους ικανότητες το επιτρέπουν – τον κόσμο που τους περιβάλλει»* (Κανδήλης, 2002: 16). Όταν, όμως, η διδασκαλία αφορά το μάθημα της Ιστορίας, όπως στη συγκεκριμένη περίπτωση, το βασικότερο εκπαιδευτικό υλικό που είναι ανάγκη να χρησιμοποιείται είναι οι πηγές. Άλλωστε, οι πηγές αποτελούν ιστορικά τεκμήρια απολύτως αναγκαία αφού είναι αδύνατον χωρίς αυτά και τη μεταξύ τους διαλεκτική σχέση, να επιτευχθεί η προσέγγιση και η διερεύνηση του διδακτικού αντικειμένου.

Βέβαια, κανένα μέσο δεν είναι σε θέση να υποκαταστήσει τον εκπαιδευτικό και απλώς αυτός έχει τη δυνατότητα να γίνει πιο αποτελεσματικός, όταν αξιοποιήσει τις δυνατότητες των μέσων διδασκαλίας. Προσπάθησα, λοιπόν, στη διδακτική παρέμβασή μου να χρησιμοποιήσω πληθώρα εκπαιδευτικού υλικού (μέσα, ιστορικές πηγές, πληροφοριακό υλικό), καθώς θεώρησα ότι με αυτόν τον τρόπο θα κάνω το διδακτικό αντικείμενο πιο ενδιαφέρον και πιο εύκολα αντιληπτό για τα παιδιά. Αναμφίβολα, οι περισσότερες πηγές που χρησιμοποίησα αλλά και που οι μαθητές μελέτησαν ήταν από το διαδίκτυο. Αποτελεί μια δευτερογενή πηγή, την οποία ακολούθησα σε όλη τη διάρκεια της παρέμβασής μου και αποτελούσε τον βασικό πυρήνα κάθε διδακτικής συνάντησης. Παράλληλα, χρησιμοποίησα και άλλες πηγές που συνδυαστικά με το διαδίκτυο βοηθούσαν τους μαθητές να κατανοήσουν σε βάθος το θέμα που πραγματευόμασταν.

Κρίνω σκόπιμο, λοιπόν, να αναφέρω στο σημείο αυτό όλες τις πηγές, χωρίζοντάς τες σε κατηγορίες σύμφωνα με τη σύγχρονη θεωρία της Διδακτικής της Ιστορίας.

1. Γραπτές πηγές: Αρχικά, στη συγκεκριμένη κατηγορία ανήκουν τα θεατρικά κείμενα του Σαίξπηρ καθώς και τα κείμενα- λιμπρέτο (όσα υπήρχαν μεταφρασμένα στα ελληνικά) που χρησιμοποίησαν τα παιδιά για να διακρίνουν τα χαρακτηριστικά κάθε είδους και να βρουν ομοιότητες και διαφορές. Επιπλέον, καθ' όλη τη διάρκεια της διδακτικής παρέμβασης οι μαθητές ανά ομάδες καλούνταν να επεξεργαστούν ομαδικά πηγές για τη ζωή του Σαίξπηρ, την υπόθεση των έργων, την ιστορία της Αναγέννησης και την ιστορία της όπερας.

2. Αντικείμενα: Οι μαθητές ήρθαν σε επαφή με τον κόσμο της όπερας μέσω της μουσειοσκευής που δανειστήκαμε από την Εθνική Λυρική Σκηνή και έτσι μπόρεσαν να κατανοήσουν ρεαλιστικά και με παιγνιώδη τρόπο το συγκεκριμένο θέμα. Επίσης, στην ενότητα «Σκηνικά και κοστούμια» οι μαθητές καλούνταν να κατασκευάσουν τα δικά τους σκηνικά για μια όπερα.

3. Ηλεκτρονικές Πηγές: Οι μαθητές καλούνταν να περιηγηθούν σε αρκετές ιστοσελίδες για περισσότερη πληροφόρηση σχετικά με τις θεματικές της παρέμβασης. Η πληθώρα των ηλεκτρονικών πηγών αλλά και των εκπαιδευτικών ψηφιακών εφαρμογών που χρησιμοποίησα τόσο εγώ όσο και οι μαθητές ήταν αρκετά ποικίλη και πλούσια.

4. Οπτικά ντοκουμέντα/ εικονιστικές πηγές: Παρουσιάζονται στους μαθητές διάφορες εικόνες από όπερες, κτίρια, κορυφαίους συνθέτες κι ερμηνευτές, καθώς και για την Αναγέννηση και τον Σαίξπηρ, με σκοπό οι μαθητές να οπτικοποιήσουν με όσο το δυνατόν περισσότερα ερεθίσματα τις νέες γνώσεις. Όλο το εκπαιδευτικό υλικό υπάρχει σε ηλεκτρονική μορφή στο CD που συνοδεύει την παρούσα εργασία. Ακόμη, προβάλλονται και συζητούνται σε κάποιες διδακτικές ώρες παρουσιάσεις Power Point που έχω ετοιμάσει ο ίδιος με θέματα όπως η ιστορία της όπερας, τα είδη των φωνών, κλπ. προσπαθώντας να μεταδώσω στους μαθητές περισσότερα ερεθίσματα για τα συγκεκριμένα θέματα.

5. Ηχητικά ντοκουμέντα: Χρησιμοποίησα ελάχιστες πηγές στη συγκεκριμένη κατηγορία, μιας και δόθηκε περισσότερη έμφαση στις ηχογραφήσεις που συνδυάζουν εικόνα και ήχο.

6. Οπτικοακουστικά ντοκουμέντα: Στη συγκεκριμένη κατηγορία ανήκουν τα video που επέλεξα με θέματα όπως η γέννηση της όπερας, παράσταση όπερας (ολόκληρης αλλά και αποσπασμάτων), μεγάλες μορφές της όπερας με έμφαση στους συνθέτες της Αναγέννησης και στη Μαρία Κάλας, η περίοδος της Αναγέννησης και ιδιαίτερα ο Σαίξπηρ, με σκοπό την ενημέρωση των μαθητών για τα θέματα αυτά με τρόπο όχι δασκαλοκεντρικό αλλά ευχάριστο και οικείο.

7. Πηγές τοπίου: Δε πραγματοποιήσαμε καμία επίσκεψη σε κάποιο σχετικό χώρο, όμως περιηγηθήκαμε εικονικά σε όσες όπερες παρείχαν αυτή τη δυνατότητα στις ιστοσελίδες τους σε διάφορα μέρη του κόσμου (Λονδίνο, Παρίσι, Βιέννη, Ουάσινγκτον, Σίδνευ, Οδησός, Λιουμπλιάνα κλπ).

8. Προφορικές μαρτυρίες: Τα παιδιά με αφορμή το πρόγραμμα της Εθνικής Λυρικής Σκηνής που πραγματοποιήθηκε μέσα στην τάξη αλλά και από την επίσκεψη ερμηνευτών στο χώρο του σχολείου, μπόρεσαν να έρθουν σε κοντινή επαφή με τους τραγουδιστές της όπερας οι οποίοι τους μίλησαν για την όπερα γενικά, αλλά και για το επάγγελμά τους καθώς και με την καθηγήτρια μουσικής που συμμετείχε σε προγράμματα εκπαιδευτικά με θέμα την όπερα. Επίσης λυρικοί τραγουδιστές της Ελλάδας και του εξωτερικού απάντησαν βιντεοσκοπημένα στις ερωτήσεις που οι μαθητές έφτιαζαν για τον καθένα τους.

9. Πίνακες και γραφήματα: Οι μαθητές κλήθηκαν να σχεδιάσουν ομαδικά εννοιολογικούς χάρτες με κυρίαρχα θέματα την όπερα, την Αναγέννηση και τον Σαίξπηρ με σκοπό τη νοητική οργάνωση των πληροφοριών.

10. Χάρτες: Καθ' όλη την εκπαιδευτική παρέμβαση οι μαθητές καλούνται να καρφώνουν στον παγκόσμιο χάρτη ή στην ιστοριογραμμή της τάξης κάθε φορά ταμπελάκια ή μικρές ζωγραφιές με τοποθεσίες, προσωπικότητες ιστορικές και σημαντικά γεγονότα με τα οποία ασχολούνται και γνωρίζουν .

6.9. Διάταξη των θρανίων

Η διάταξη των θρανίων είναι πολύ σημαντική και αποτελεί ένα από τα στοιχεία του σχολικού περιβάλλοντος που ο εκπαιδευτικός μπορεί να διαμορφώσει. Όπως είναι φυσικό διαφορετική διευθέτηση υπαγορεύει διαφορετική μορφή επικοινωνίας, διαφορετικό βαθμό εμπλοκής των μαθητών στο μάθημα και διαφορετική ποιότητα

διαπροσωπικών σχέσεων μεταξύ των μαθητών και του εκπαιδευτικού. Η διάταξη των θρανίων που επέλεξα για όλη τη διάρκεια της διδακτικής μου παρέμβασης είναι τα ομαδικά τραπέζια, καθώς ενισχύουν τις εσωτερικές επαφές της ομάδας και αυτή η διάταξη ανταποκρίνεται στην ομαδοκεντρική μορφή διδασκαλίας που έχω επιλέξει από την αρχή της σχολική χρονιάς. Έτσι, υπήρχαν τέσσερα ομαδικά τραπέζια όσες και οι ομάδες των μαθητών. Άλλωστε, «αυτή η διευθέτηση των θρανίων είναι η μόνη σωστή για την ομαδική εργασία» (Καψάλης & Νημά, 2012: 252).

6.10. Συγκέντρωση δημιουργιών, εργασιών και κατασκευών

Σχεδιάσα και δημιουργήσαμε μαζί με τα παιδιά μέσα στην τάξη τον τοίχο της Όπερας που το ονόμασαν «Οπεριστορία». Πιο συγκεκριμένα, σε μια μεριά της τάξης τοποθετήθηκε ο κεντρικός τίτλος που δήλωνε τη δημιουργία της γωνιάς της όπερας. Παράλληλα, τοποθετήθηκαν στο συγκεκριμένο σημείο η Χρονογραμμή και ένας παγκόσμιος χάρτης. Οι μαθητές, σε κάθε διδακτική μας συνάντηση ανέτρεχαν και συμπληρώναν την Χρονογραμμή και το Χάρτη και ταυτόχρονα τοιχοκολλούσαν τις ομαδικές τους εργασίες και κατασκευές με σκοπό αφ' ενός να τους είναι ανά πάσα ώρα ορατές όλες οι πληροφορίες που χρειάζονταν και αφ' ετέρου να μπορούν να θαυμάζουν κάθε στιγμή τη δουλειά τους αυξάνοντας την αυτοεκτίμησή τους και διακοσμώντας την τάξη τους με δικά τους έργα.

6.11. Διδακτικές ώρες

Η διδακτική παρέμβαση σχεδιάστηκε για να υλοποιηθεί σε 21 δίωρες διδακτικές συναντήσεις, όπως αναφέρεται στον επόμενο Πίνακα 2. Αυτές εξοικονομήθηκαν από τις ώρες των μαθημάτων της Ιστορίας σε συνδυασμό και συνεργασία με τις ώρες των ειδικοτήτων που χρησιμοποιήθηκαν για την εφαρμογή και την ολοκλήρωση αρκετών δραστηριοτήτων. Έτσι δεν μιλάμε για μια αυστηρή κατανομή ωρών καθώς πολλές εργασίες ή δραστηριότητες υλοποιήθηκαν, συμπληρώθηκαν και ολοκληρώθηκαν με τη συνδρομή επιπρόσθετων διδακτικών ή και ωρών εργασίας στο σπίτι. Το ίδιο συνέβη με την εύρεση και συλλογή πληροφοριών, δεδομένων και υλικού.

Πίνακας 1: Τίτλοι των διδακτικών συναντήσεων

ΑΡ. ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΩΝ	ΤΙΤΛΟΙ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΩΝ
1η Συνάντηση	Εισαγωγή στην όπερα
2η Συνάντηση	Η όπερα στη ζωή μας
3η Συνάντηση	Γέννηση της όπερας
4η Συνάντηση	Ιστορία της όπερας
5η Συνάντηση	Λεξικό της όπερας-Είδη φωνών
6η Συνάντηση	Συνθέτες όπερας
7η Συνάντηση	Κλασικοί και σύγχρονοι ερμηνευτές
8η Συνάντηση	Τα επαγγέλματα της όπερας
9η Συνάντηση	Η όπερα στην τάξη μας
10η Συνάντηση	Μια όπερα σε βαλίτσα-Μουσειοσκευή
11η Συνάντηση	Αναγέννηση
12η Συνάντηση	Αναγέννηση και όπερα
13η Συνάντηση	Σαίξπηρ
14η Συνάντηση	Σαίξπηρ και όπερα
15η Συνάντηση	Υπόθεση-Πλοκή-Χαρακτήρες
16η Συνάντηση	Σκηνικά-Κοστούμια
17 ^η Συνάντηση	Άρια-Λιμπρέτο
18η Συνάντηση	Στοιχεία Αναγέννησης στις όπερες
19 ^η Συνάντηση	Όπερα και ιστορία

20 ^η Συνάντηση	Παίζοντας με την όπερα
21 ^η Συνάντηση	Παρουσίαση

Κεφάλαιο 7^ο: Εκπαιδευτική παρέμβαση

7.1. Συλλογή στοιχείων και πραγματοποίηση εκπαιδευτικής παρέμβασης

7.1.1 Θέμα: «Εισαγωγή στην όπερα»

Συνάντηση ενημέρωσης των μαθητών για τα δύο βασικά θέματα της παρέμβασης, α) την όπερα και β) την Αναγέννηση και το Σαίξπηρ.

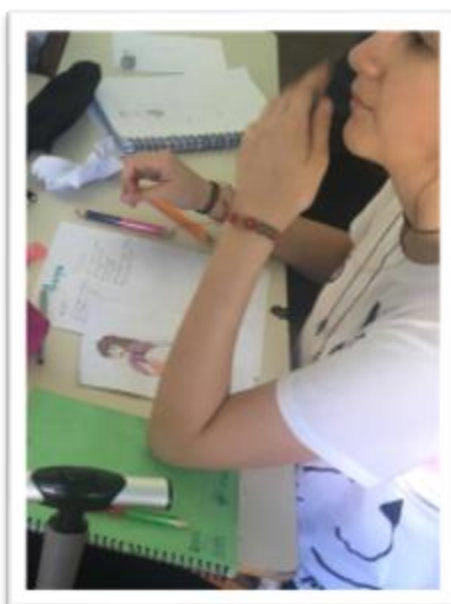
Φάσεις διδασκαλίας	
Εισαγωγική ενημέρωση	
Προβλεπόμενος χρόνος	➤ 15 λεπτά
Ενέργειες διδάσκοντος	➤ Εξηγεί το λόγο για τον οποίο θα πραγματοποιηθεί αυτή η εκπαιδευτική παρέμβαση την οποία θα ακολουθήσουν για τους επόμενους μήνες.
Δραστηριότητες μαθητών	➤ Οι μαθητές εξέφρασαν τις σκέψεις, τις ιδέες και τις απορίες τους για την παρέμβαση και το περιεχόμενό της μιλώντας ταυτόχρονα για το πώς τους φαίνεται η συμμετοχή τους σε αυτήν.
Υλικά και Μέσα	➤ Power Point
Συμπλήρωση Pre – Test	
Προβλεπόμενος χρόνος	➤ 30 λεπτά
Ενέργειες διδάσκοντος	➤ Ο διδάσκων μοίρασε το δισέλιδο ερωτηματολόγιο που αφορούσε την όπερα, εξηγώντας τις ερωτήσεις και τονίζοντας πως δεν είναι κάτι για το οποίο θα αξιολογηθούν βαθμολογικά και δε σχετίζεται με τη σχολική τους πρόοδο.
Δραστηριότητες μαθητών	➤ Αρχικά εξέφρασαν τυχόν απορίες τους σε σχέση με ορισμένες ερωτήσεις. Στη συνέχεια συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο μέσα στον προβλεπόμενο χρόνο.
Υλικά και μέσα	➤ Δισέλιδο ερωτηματολόγιο σε χαρτί A4 (παρατίθεται στο

	παράρτημα)
Διαχωρισμός ομάδων	
Προβλεπόμενος χρόνος	➤ 10 λεπτά
Ενέργειες διδάσκοντος	➤ Εξήγησε στους μαθητές πως κάποιες από τις δραστηριότητες της παρέμβασης θα γίνονταν ομαδικά (δυάδες ή επιπλέον άτομα). Εδώ πρέπει να αναφερθεί πως από την αρχή της σχολικής χρονιάς οι μαθητές ήταν χωρισμένοι σε ομάδες. Και είχαν μάθει να δουλεύουν ομαδικά ή σε δυάδες οπότε ήταν αρκετά εξοικειωμένοι με την ομαδοσυνεργατική διδασκαλία.
Δραστηριότητες μαθητών	➤ Κάποιοι άλλαξαν θέσεις μιας και τρεις μαθητές δε συμμετείχαν σε αυτή την εκπαιδευτική παρέμβαση.
Εισαγωγή στην όπερα	
Προβλεπόμενος χρόνος	➤ 15 λεπτά
Ενέργειες διδάσκοντος	➤ Μοιράζονται σε κάθε ομάδα μια εικόνα από παράσταση όπερας και από ένα χαρτί. ➤ Δίνει σε κάθε μαθητή ένα μισό χαρτί A4 και τους λέει να καταγράψουν όσες περισσότερες λέξεις τους έρχονται στο μυαλό για την όπερα με την τεχνική της ιδεοθύελλας (Brainstorming).
Δραστηριότητες μαθητών	➤ Οι μαθητές καλούνται ομαδικά να αναγνωρίσουν το είδος και να καταγράψουν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του. Ακολουθεί παρουσίαση από κάθε ομάδα στην ολομέλεια της τάξης και συζήτηση. ➤ Καθένας γράφει τις δικές του λέξεις που σχετίζονται με την όπερα κι έπειτα η κάθε ομάδα συγκεντρώνει τις λέξεις που βρήκε και τις παρουσιάζει στην ολομέλεια της τάξης. Νικήτρια αναδεικνύεται η ομάδα με τις περισσότερες σχετικές λέξεις.
Υλικά και μέσα	➤ Εικόνες από παραστάσεις όπερας., χαρτιά A4, μαρκαδόροι.
Οπεριστορία	
Προβλεπόμενος χρόνος	➤ 30 λεπτά

Ενέργειες διδάσκοντος	➤ Ο εκπαιδευτικός τους εξηγεί τη χρήση του τοίχου ανάρτησης εργασιών και τους δίνει οδηγίες για να φτιάξουν τον τίτλο.
Δραστηριότητες μαθητών	➤ Οι μαθητές φτιάχνουν τον τίτλο με χαρτόνια και του δίνουν το όνομα «Οπεριστορία».
Υλικά και μέσα	➤ Χαρτόνια, μαρκαδόροι, ψαλίδια

Εικόνα 7.1: Δημιουργία τοίχου «Οπεριστορίας»

Εικόνα 7.2 : Βρίσκουν λέξεις που θυμίζουν Όπερα

7.1.2. Θέμα: «Η όπερα στη ζωή μας»

Φάσεις διδασκαλίας	
Τι είναι η όπερα;	
Προβλεπόμενος χρόνος	➤ 20 λεπτά
Ενέργειες διδάσκοντος	➤ Δείχνει στον προτζέκτορα κάποια video από χαρακτηριστικές παραστάσεις όπερας.
Δραστηριότητες μαθητών	➤ Οι μαθητές γράφουν αυτό που πιστεύουν πως είναι για αυτούς η όπερα, εξηγώντας έτσι έμμεσα και τη δική τους σχέση με αυτήν.
Υλικά και Μέσα	➤ Video μικρής διάρκειας (trailer) από παραστάσεις όπερας, χαρτιά A4, μαρκαδόροι, ξυλομπογιές, χαρτόνια.
Όπερα και καθημερινότητα	
Προβλεπόμενος χρόνος	➤ 20 λεπτά
Ενέργειες διδάσκοντος	➤ Ζητά από τους μαθητές να αναφέρουν σε ένα χαρτί A4 σε ποιες πτυχές της καθημερινής ζωής, είτε οι ίδιοι, είτε οι άνθρωποι γενικότερα, έχουν επαφή με την όπερα.
Δραστηριότητες μαθητών	➤ Οι μαθητές καταγράφουν τις σκέψεις τους και τα προσωπικά τους βιώματα όσον αφορά την επαφή τους με την όπερα.
Υλικά και μέσα	➤ Χαρτί A4
Η όπερα κι εγώ	
Προβλεπόμενος χρόνος	➤ Οι εργασίες αυτές έγιναν εκτός σχολικού χώρου οπότε ο χρόνος δεν ήταν καθορισμένος. Η παρουσίαση στην τάξη κράτησε 45 λεπτά.
Ενέργειες διδάσκοντος	➤ Ο εκπαιδευτικός συζητά για τη σχέση που έχουν με την όπερα και τις όποιες εμπειρίες τους. Τους παροτρύνει να

	<p>οπτικοποιήσουν τις σκέψεις τους φτιάχνοντας ένα μικρό video που θα μιλούν για τους ίδιους και την όπερα.</p> <p>➤ Τους βοηθά να ετοιμάσουν τις ερωτήσεις που θα χρησιμοποιήσουν για να πάρουν συνέντευξη από τους γονείς τους.</p>
Δραστηριότητες μαθητών	<p>➤ Οι μαθητές έφτιαξαν τη δική τους σύντομη οπτικοποιημένη αφήγηση εκφράζοντας τη δική τους σχέση με την όπερα.</p> <p>➤ Ετοίμασαν τις ερωτήσεις στην τάξη και στη συνέχεια πήραν συνέντευξη από τους γονείς τους</p>
Υλικά και μέσα	➤ Κινητά τηλέφωνα, tablet
Όπερα και κινούμενα σχέδια-animation	
Προβλεπόμενος χρόνος	➤ 20 λεπτά
Ενέργειες διδάσκοντος	➤ Λέει στους μαθητές να βρουν μικρές ταινίες κινουμένων σχεδίων, trailer στα οποία χρησιμοποιείται η όπερα ως μουσική επένδυση καθώς και ιστορίες κινουμένων σχεδίων που σχετίζονται με την όπερα.
Δραστηριότητες μαθητών	➤ Οι μαθητές αναζήτησαν στο διαδίκτυο όσα τους ζήτησε ο εκπαιδευτικός και τα κατέγραψαν σε ένα έγγραφο word. Στη συνέχεια κατέβασαν τα σχετικά video σε μορφή mp4 και τα έβαλαν σε ένα φάκελο στο desktop του υπολογιστή της τάξης. Κατόπιν τα είδαν όλοι μαζί και τα σχολίασαν.
Όπερα και διαφήμιση	
Προβλεπόμενος χρόνος	➤ 30 λεπτά
Ενέργειες διδάσκοντος	➤ Ζητά από τους μαθητές να βρουν διαφημίσεις που χρησιμοποιούν ως μουσική επένδυση κάποια, γνωστά κυρίως, κομμάτια από διάφορες όπερες.
Δραστηριότητες	➤ Οι μαθητές αναζήτησαν στο διαδίκτυο σχετικές

μαθητών	διαφημίσεις και τις κατέγραψαν σε ένα έγγραφο word. Στη συνέχεια τις κατέβασαν σε μορφή ppt4 και τις έβαλαν σε ένα φάκελο στο desktop του υπολογιστή της τάξης. Κατόπιν τις είδαν όλοι μαζί, τις σχολίασαν και ψήφισαν την αγαπημένη τους.
Υλικά και μέσα	PC, Word επεξεργαστής, YouTube

Εικόνα 7.3: Δραστηριότητα «Τι είναι η όπερα»

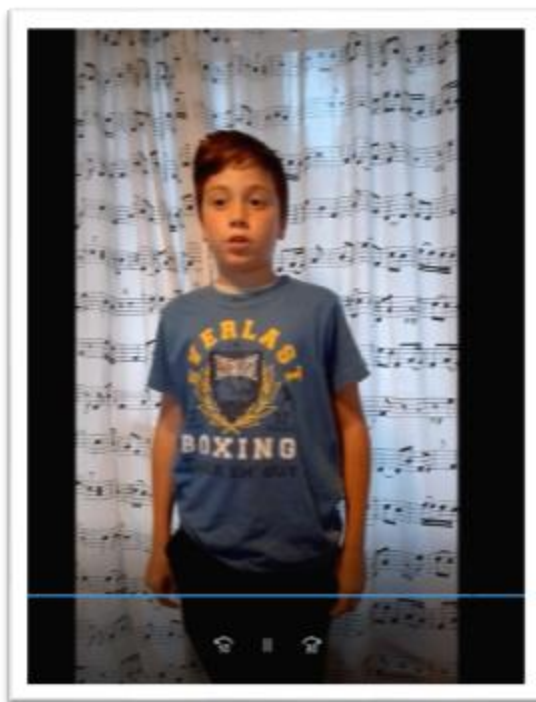

Εικόνα 7.4: Όπερα και κινούμενα σχέδια

7.1.3. Θέμα: «Ετυμολογία και γέννηση της όπερας»

Φάσεις διδασκαλίας	
Ετυμολογία της λέξης	
Προβλεπόμενος χρόνος	➤ 30 λεπτά
Ενέργειες διδάσκοντος	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Επισημαίνει ότι, όπως όλες οι λέξεις έχουν κάποια ρίζα και προέλευση το ίδιο συμβαίνει και με τη λέξη «όπερα» και ζητά να προσπαθήσουν να δώσουν τη δική τους εξήγηση. ➤ Τους αναθέτει να φτιάξουν ένα μικρό video στο οποίο θα παρουσιάζουν τη σκέψη τους. ➤ Εξηγεί τη ρίζα και την ερμηνεία της λέξης.
Δραστηριότητες μαθητών	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Οι μαθητές προσπαθούν να μαντέψουν την προέλευση και την ετυμολογία της λέξης «όπερα». Πραγματοποιούν τις δικές τους υποθέσεις και τις καταγράφουν. ➤ Χρησιμοποιώντας τις σημειώσεις τους φτιάχνουν τη δική τους οπτικοποιημένη εξήγηση για τη λέξη. ➤ Παρουσιάζουν τα ατομικά τους video στα οποία προσπαθούν να εξηγήσουν τι πιστεύουν για την προέλευση της λέξης. ➤ Ακολουθεί συζήτηση και εξηγούν ποιος νομίζουν πως ίσως είναι αυτός που η δική του ερμηνεία τους μοιάζει πιο σωστή.
Υλικά και Μέσα	➤ Λεξικό, κάμερα, χαρτιά A4
Γέννηση της όπερας	
Προβλεπόμενος χρόνος	➤ 20 λεπτά
Ενέργειες διδάσκοντος	➤ Ο εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να βρουν πότε φαντάζονται πως δημιουργήθηκε η όπερα και ποια ιστορική περίοδο καθώς και σε ποιο τόπο.

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Εξηγεί και αφηγείται την ιστορία της γέννησης της όπερας και δείχνει αποσπάσματα από τις πρώτες όπερες.
Δραστηριότητες μαθητών	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Οι μαθητές προσπαθούν να μαντέψουν το πότε, το πού και το πώς ξεκίνησε η όπερα. ➤ Καθένας παρουσιάζει τη δική του εκδοχή και συζητούν για το ποιος πλησίασε πιο κοντά στην πραγματική ιστορία.
Υλικά και μέσα	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Χαρτιά Α4, μαρκαδόροι

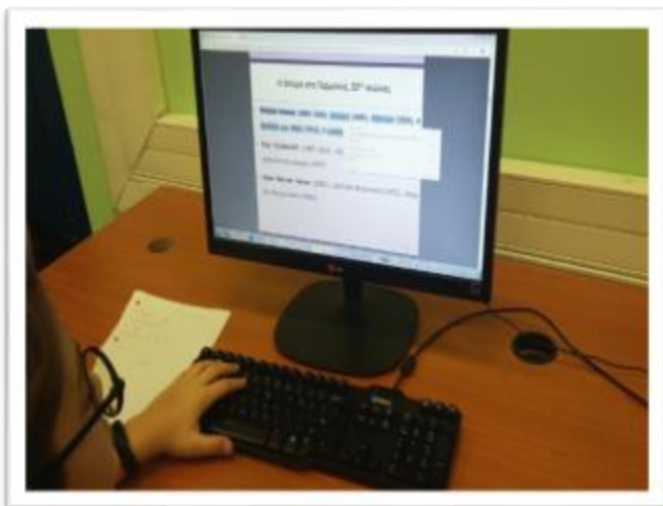
Εικόνα 7.5: Μαντεύοντας την ετυμολογία της Όπερας φτιάχνουν το video

7.1.4. Θέμα: «Ιστορία της όπερας»

Φάσεις διδασκαλίας	
Μια μεγάλη ιστορία	
Προβλεπόμενος χρόνος	➤ 15 λεπτά
Ενέργειες διδάσκοντος	➤ Ο εκπαιδευτικός συνδέει τα όσα έμαθαν στη προηγούμενη διδακτική συνάντηση και εξηγεί την τεράστια πορεία της όπερας μέσα σε τόσους αιώνες.
Δραστηριότητες μαθητών	➤ Οι μαθητές λένε τις εντυπώσεις τους και προσπαθούν να τοποθετήσουν με βάση την ιστοριογραμμή της τάξης την απαρχή της και την πορεία της μέχρι σήμερα. Υπολογίζουν πόσα περίπου χρόνια υπάρχει αυτό το είδος στη διάρκεια της ιστορίας και εκφράζουν τις σκέψεις τους για αυτή την πορεία.
Υλικά και Μέσα	➤ Power Point, Διαδίκτυο, Word επεξεργαστής
Η όπερα στο παρελθόν	
Προβλεπόμενος χρόνος	➤ 45 λεπτά
Ενέργειες διδάσκοντος	➤ Ο εκπαιδευτικός χρησιμοποιώντας βιβλία και video παρουσιάζει στους μαθητές του την ιστορία της όπερας και τις περιόδους της.
Δραστηριότητες μαθητών	<p>➤ Οι μαθητές καταγράφουν τις περιόδους της ιστορίας της όπερας και χωρισμένοι σε ομάδες βρίσκουν περισσότερες πληροφορίες για κάθε περίοδο.</p> <p>➤ Φτιάχνει κάθε ομάδα ένα δικό της power point για κάθε ιστορική περίοδο και το παρουσιάζει έπειτα στην τάξη.</p> <p>➤ Δημιουργούν τα δικά τους σκίτσα για κάθε ιστορική περίοδο και τα τοποθετούν στην ιστοριογραμμή.</p>
Υλικά και μέσα	➤ Διαδίκτυο, Youtube, βιβλίο όπερας, ιστοσελίδα Εθνικής

	Λυρικής Σκηνής, χαρτιά Α4, μαρκαδόροι, ξυλομπογιές.
Η όπερα σήμερα	
Προβλεπόμενος χρόνος	➤ 30 λεπτά
Ενέργειες διδάσκοντος	<p>➤ Ο εκπαιδευτικός συζητά με τους μαθητές για την εμπειρία τους σε σχέση με την όπερα (αν έχουν παρακολουθήσει κάποια σύγχρονη όπερα, εαν ξέρουν κάποιους σύγχρονους ερμηνευτές, εαν νομίζουν πως η όπερα μπορεί να είναι κάτι σύγχρονο κλπ).</p> <p>➤ Μιλά για τα καινούρια κτίρια που φτιάχνονται για παραστάσεις με αφορμή το νέο κτίριο της Εθνικής Λυρικής Σκηνής.</p>
Δραστηριότητες μαθητών	<p>➤ Οι μαθητές εκθέτουν τις απόψεις τους για την όπερα σήμερα και ανακαλύπτουν στο διαδίκτυο σχετικά video με εμφανίσεις νέων καλλιτεχνών.</p> <p>➤ Περιηγούνται σε όπερες σύγχρονες και μιλούν για την εξέλιξη της τεχνολογίας και πως αυτή βοηθάει στο ανέβασμα μιας παράστασης.</p>
Παιδί και όπερα	
Προβλεπόμενος χρόνος	➤ 45 λεπτά
Ενέργειες διδάσκοντος	➤ Ο εκπαιδευτικός τους μιλά για τη σχέση που υπάρχει από παλιά ανάμεσα στα παιδιά και την όπερα, για τις παιδικές όπερες καθώς και για δράσεις, εκδηλώσεις και προγράμματα που γίνονται στην Ελλάδα και στο εξωτερικό σχετικά με αυτό.
Δραστηριότητες μαθητών	➤ Οι μαθητές μεταφέρουν τη δική τους εμπειρία (αν έχουν παρακολουθήσει όπερα για παιδιά, αν τους άρεσε, αν θα ήθελαν να ξαναδούν κλπ) αναζητούν στο διαδίκτυο πληροφορίες για τη σχέση των παιδιών με την όπερα καθώς και για όπερες που έχουν γραφτεί και απευθύνονται σε παιδιά της ηλικίας τους.

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Καταγράφουν τις όπερες σε έναν πίνακα (τίτλος, συνθέτης, ημερομηνία παγκόσμιας πρεμιέρας, πρεμιέρα στην Ελλάδα) και παρουσιάζουν με λίγα λόγια την υπόθεση καθεμιάς.
Υλικά και μέσα	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Διαδίκτυο, Youtube, Word επεξεργαστής

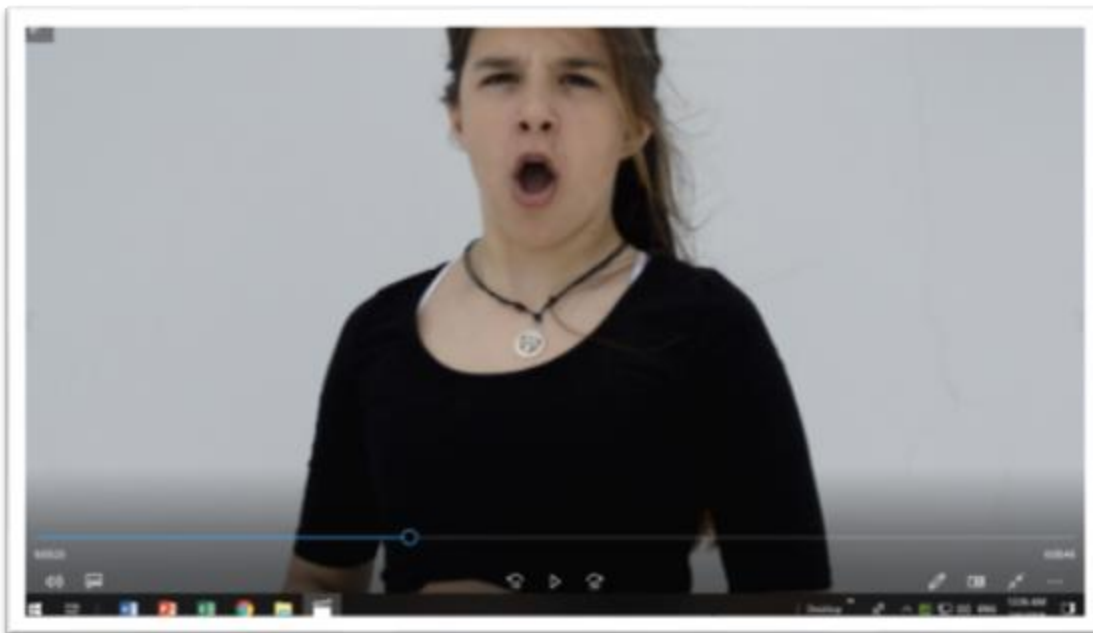
Εικόνα 7.6: Μελετούν την όπερα και φτιάχνουν την παρουσίαση για κάθε περίοδο

7.1.5. Θέμα: «Λεξικό της όπερας-Είδη φωνών»

Φάσεις διδασκαλίας	
Η φωνή μας και η όπερα	
Προβλεπόμενος χρόνος	➤ 30 λεπτά
Ενέργειες διδάσκοντος	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Υπενθυμίζει στους μαθητές όσα έχουν ήδη διδαχθεί στην ενότητα του μαθήματος των Φυσικών Επιστημών σχετικά με τον ήχο, την παραγωγή του και τις φωνητικές χορδές. ➤ Ρωτά τους μαθητές εαν οι φωνές οι δικές τους, ή και τραγουδιστών που γνωρίζουν μοιάζουν με τις φωνές των ερμηνευτών της όπερας.
Δραστηριότητες μαθητών	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Οι μαθητές ανακαλούν τη γνώση που είχαν αποκτήσει στο μάθημα της Φυσικής σχετικά με τον ήχο και τη φωνή. ➤ Αναφέρουν τυχόν ομοιότητες ή διαφορές των φωνών με τις οπερατικές φωνές και λένε τι τους εντυπωσιάζει και πως θα ήταν αν μιλάγαμε όπως τραγουδούν οι καλλιτέχνες της όπερας.
Υλικά και Μέσα	➤ Βιβλίο Φυσικής οργανισμού, ηχητικά αποσπάσματα από διάφορα είδη φωνών.
Είδη φωνών	
Προβλεπόμενος χρόνος	➤ 45 λεπτά
Ενέργειες διδάσκοντος	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Σε συνεργασία με την εκπαιδευτικό μουσικής του σχολείου εξηγούν στους μαθητές για τις φωνές στην όπερα, τα είδη αντρικών και γυναικείων φωνών, τις ονομασίες τους. ➤ Επιλέγουν αποσπάσματα από διάφορες οπερατικές φωνές και ρωτούν για ποιο είδος φωνής πρόκειται.
Δραστηριότητες	➤ Οι μαθητές μιμούνται διάφορες φωνές όλοι μαζί αλλά και

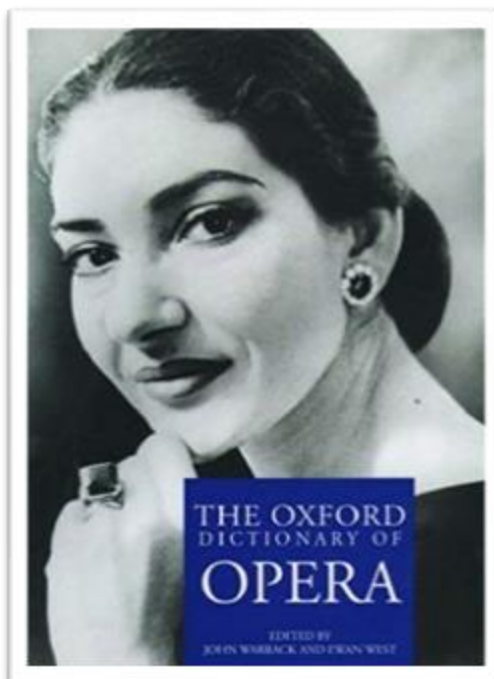
μαθητών	ξεχωριστά και προσπαθούν να ανακαλύψουν τον τύπο φωνής που τους αρέσει ή τους ταιριάζει.
Υλικά και μέσα	➤ Διαδίκτυο, Youtube
Παίζοντας με τις λέξεις και τις ερμηνείες τους	
Προβλεπόμενος χρόνος	➤ 30 λεπτά
Ενέργειες διδάσκοντος	➤ Οι εκπαιδευτικοί μοιράζουν χαρτιά πάνω στα οποία είναι γραμμένες διάφορες λέξεις σχετικές με την όπερα (Ρετσιτατίβο, άρια, ντουέτο, κλπ) και ζητούν από τους μαθητές να βρουν την ερμηνεία τους.
Δραστηριότητες μαθητών	➤ Οι μαθητές προσπαθούν να βρουν και να εξηγήσουν την ερμηνεία των λέξεων. Κερδίζει η ομάδα που έχει βρει τις πιο πολλές σωστές ερμηνείες.
Οπερλεξικό	
Προβλεπόμενος χρόνος	➤ 15 λεπτά
Ενέργειες διδάσκοντος	<p>➤ Ο εκπαιδευτικός τους παρουσιάζει το λεξικό της όπερας και εξηγεί την ερμηνεία των λέξεων που τους δόθηκαν στην προηγούμενη δραστηριότητα, ανακοινώνοντας την ομάδα που κέρδισε.</p> <p>➤ Παροτρύνει τους μαθητές να αναζητήσουν τη σημασία των λέξεων και στη συνέχεια να δημιουργήσουν το Οπερλεξικό της τάξης όπου θα καταχωρούνται οι λέξεις που σχετίζονται με το αντικείμενο της εκπαιδευτικής παρέμβασης.</p> <p>➤ Συνεργασία με την εκπαιδευτικό Αγγλικών του σχολείου που βοηθά τους μαθητές στη μετάφραση των όρων από ξένα λεξικά.</p>
Δραστηριότητες	➤ Οι μαθητές καταγράφουν λέξεις που συναντούν στη διάρκεια της εκπαιδευτικής παρέμβασης και έτσι σταδιακά μέχρι

μαθητών	το τέλος της θα έχουν φτιάξει το δικό τους λεξικό.
Υλικά και μέσα	➤ The Oxford Dictionary of Opera, Διαδίκτυο, Word επεξεργαστής.

Εικόνα 7.7: Ανακαλύπτοντας τις φωνητικές τους ικανότητες και μιμούμενοι τους ερμηνευτές

Εικόνα 7.8: Λεξικό της Όπερας

7.1.6. Θέμα: «Συνθέτες όπερας»

Φάσεις διδασκαλίας	
Οι συνθέτες της Αναγέννησης	
Προβλεπόμενος χρόνος	➤ 30 λεπτά
Ενέργειες διδάσκοντος	➤ Ο εκπαιδευτικός μιλάει για τους πρώτους συνθέτες που αποτέλεσαν τους δημιουργούς χάρη στους οποίους γεννήθηκε η όπερα, για τη σύνδεση με το αρχαίο δράμα και τις αρχαίες ελληνικές μελωδίες άμεσα συνδεδεμένα με το πνεύμα της Αναγέννησης.
Δραστηριότητες μαθητών	➤ Οι μαθητές μελετούν τις πληροφορίες για συνθέτες της Αναγέννησης όπως ο Μοντεβέρντι και ακούνε μικρά αποσπάσματα από την πρώτη όπερα που έχει διασωθεί.
Υλικά και Μέσα	➤ Διαδίκτυο, Youtube, Power Point
Μεγάλοι συνθέτες- Εργογραφία	
Προβλεπόμενος χρόνος	➤ 30 λεπτά
Ενέργειες διδάσκοντος	➤ Ο διδάσκων ρωτάει τους μαθητές αν γνωρίζουν κάποιους συνθέτες όπερας ή και μουσικής γενικότερα. Εξηγεί πως αρκετοί συνθέτες κλασικής μουσικής έχουν γράψει και όπερες και παρουσιάζει μερικούς από αυτούς. Γίνεται σύνδεση με τη διδακτική συνάντηση που έχει προηγηθεί για την ιστορία της όπερας.
Δραστηριότητες μαθητών	➤ Οι μαθητές θυμούνται κάποιους συνθέτες που έμαθαν και βρίσκουν περισσότερες πληροφορίες για τη ζωή και το έργο τους. Φτιάχνουν μια λίστα με ονόματα συνθετών κατά ιστορική

	περίοδο και τα έργα τους.
Υλικά και μέσα	➤ Διαδίκτυο, Youtube, Power Point, Word επεξεργαστής
<ul style="list-style-type: none"> • Ένας μικρός συνθέτης 	
Προβλεπόμενος χρόνος	➤ 45 λεπτά
Ενέργειες διδάσκοντος	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ο εκπαιδευτικός αναθέτει στους μαθητές να δημιουργήσουν την υπόθεση για μια δική τους όπερα. ➤ Στη συνέχεια, παρακινεί τους μαθητές να δημιουργήσουν ένα μικρό ηχητικό δείγμα αυτοσχεδιάζοντας και να το ηχογραφήσουν.
Δραστηριότητες μαθητών	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Οι μαθητές με λίγα λόγια γράφουν μια δική τους πρωτότυπη υπόθεση για το θέμα της όπεράς τους. ➤ Έπειτα συνθέτουν ένα δικό τους μουσικό κομμάτι χρησιμοποιώντας πρωτότυπους ήχους, το ηχογραφούν και το παρουσιάζουν στην τάξη τους.
Υλικά και μέσα	➤ Χαρτιά Α4, εγγραφή ήχου σε κινητό ή σε δημοσιογραφικό μαγνητόφωνο.

Εικόνα 7.9 : Φτιάχνοντας power point για τους συνθέτες

7.1.7. Θέμα: «Κλασικοί και σύγχρονοι ερμηνευτές»

Φάσεις διδασκαλίας	
Κλασικοί Ερμηνευτές	
Προβλεπόμενος χρόνος	➤ 45 λεπτά
Ενέργειες διδάσκοντος	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ο εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να αναφέρουν εάν γνωρίζουν κάποιους ερμηνευτές και ερμηνεύτριες της όπερας. ➤ Παρουσιάζει ορισμένους γνωστούς καλλιτέχνες της όπερας και δείχνει αποσπάσματα από εμφανίσεις τους. ➤ Ζητά από τους μαθητές να βρουν και να παρουσιάσουν από έναν κλασικό καλλιτέχνη της όπερας.
Δραστηριότητες μαθητών	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Οι μαθητές χωρισμένοι σε ομάδες ανακοινώνουν τα ονόματα των ερμηνευτών που γνωρίζουν καθώς και κάποιων που βρήκαν στην αναζήτησή τους. ➤ Καταγράφουν τα ονόματα και επιλέγουν στην παρουσίασή τους και την αγαπημένη εμφάνιση κάθε ερμηνευτή.
Υλικά και Μέσα	➤ Διαδίκτυο, YouTube
Μαρία Κάλας	
Προβλεπόμενος χρόνος	➤ 45 λεπτά
Ενέργειες διδάσκοντος	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ο εκπαιδευτικός ρωτά τα παιδιά αν γνωρίζουν τη Μαρία Κάλας. Τους δείχνει αποσπάσματα από εμφανίσεις της, καθώς και κάποια στιγμιότυπα από ντοκιμαντέρ με θέμα τη ζωή της. ➤ Δίνει στους μαθητές να ακούσουν ο καθένας μια διαφορετική άρια της ερμηνεύτριας και να γράψουν τα συναισθήματα που τους προκαλεί η ερμηνεία της.

Δραστηριότητες μαθητών	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Οι μαθητές αναφέρουν όσα ξέρουν για τη μεγάλη ερμηνεύτρια της όπερας. ➤ Στη συνέχεια γράφουν τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους για την κάθε άρια που έχουν και παρουσιάζουν το κείμενό τους.
Υλικά και μέσα	➤ Διαδίκτυο, Youtube, CD της Μαρία Κάλλας, χαρτιά A4, μαρκαδόροι
Νικόλαος Καραγκιαούρης	
Προβλεπόμενος χρόνος	➤ 45 λεπτά
Ενέργειες διδάσκοντος	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Από πριν έχει ζητηθεί από τους μαθητές να βρουν πληροφορίες και σχετικά αποσπάσματα από εμφανίσεις βιντεοσκοπημένες του βαρύτονου Νικόλαου Καραγκιαούρη καθώς και ότι άλλο υλικό μπορούν. ➤ Ο εκπαιδευτικός παρουσιάζει τον καλλιτέχνη στους μαθητές και βοηθάει στο συντονισμό της παρουσίασης, συζήτησης και δράσης μέσα στην τάξη. ➤ Ζητά από τους μαθητές να γράφουν τις εμπειρίες τους από την επίσκεψη του ερμηνευτή.
Δραστηριότητες μαθητών	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Οι μαθητές συγκεντρώνουν το υλικό που συνέλεξαν από το διαδίκτυο και το κατηγοριοποιούν σε α)φωτογραφίες β)video παραστάσεων και εμφανίσεων γ)δισκογραφία ➤ Έχουν ετοιμάσει ερωτήσεις για τον καλλιτέχνη, συζητούν μαζί του και τον ακούνε να ερμηνεύει αποσπάσματα από όπερες. ➤ Γράφουν τις εμπειρίες τους από την επίσκεψη του ερμηνευτή.
Γεώργιος Ιατρού	
Προβλεπόμενος χρόνος	➤ 45 λεπτά

<p>Ενέργειες διδάσκοντος</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Από πριν έχει ζητηθεί από τους μαθητές να βρουν πληροφορίες και σχετικά αποσπάσματα από εμφανίσεις βιντεοσκοπημένες του βαρύτονου Γεώργιου Ιατρού καθώς και ότι άλλο υλικό μπορούν. ➤ Ο εκπαιδευτικός παρουσιάζει τον καλλιτέχνη στους μαθητές και βοηθάει στο συντονισμό της παρουσίασης, συζήτησης και δράσης μέσα στην τάξη. ➤ Ζητά από τους μαθητές να γράψουν τις εμπειρίες τους από την επίσκεψη του ερμηνευτή.
<p>Δραστηριότητες μαθητών</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Οι μαθητές συγκεντρώνουν το υλικό που συνέλεξαν από το διαδίκτυο και το κατηγοριοποιούν σε α)φωτογραφίες β)video παραστάσεων και εμφανίσεων γ)δισκογραφία. ➤ Έχουν ετοιμάσει ερωτήσεις για τον καλλιτέχνη, συζητούν μαζί του και τον ακούνε να ερμηνεύει αποσπάσματα από όπερες. ➤ Γράφουν τις εμπειρίες τους από την επίσκεψη του ερμηνευτή.
<p>Υλικά και μέσα</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Διαδίκτυο, YouTube,

Εικόνα 7.10: Μαρία Κάλας

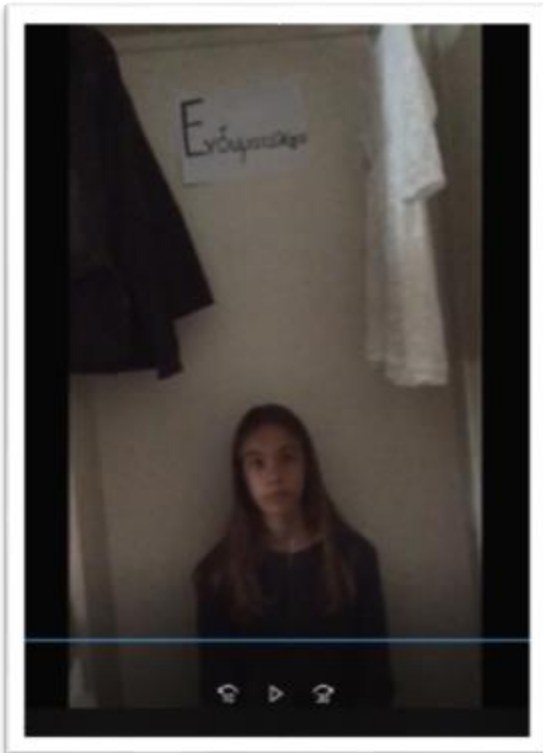
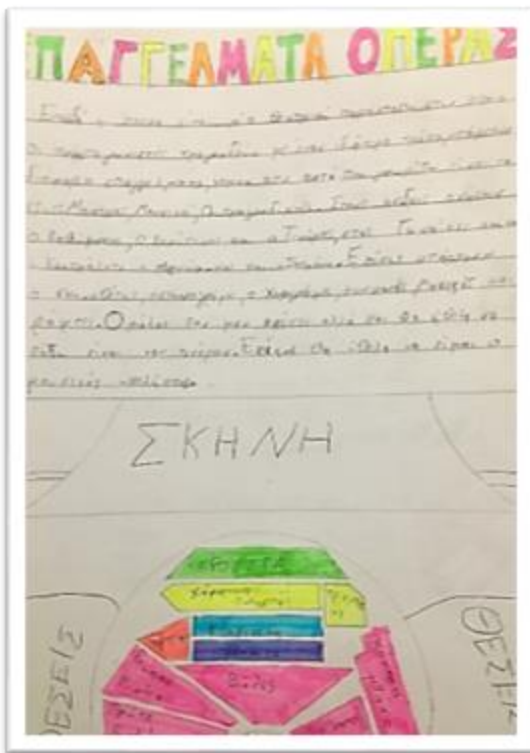

Εικόνα 7.11: Ο Γεώργιος Ιατρού στην τάξη

7.1.8. Θέμα: «Τα επαγγέλματα της όπερας»

Φάσεις διδασκαλίας	
Μάντεψε ποιος	
Προβλεπόμενος χρόνος	➤ 15 λεπτά
Ενέργειες διδάσκοντος	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ο διδάσκων έχει φτιάξει ένα κρυπτόλεξο με διάφορα επαγγέλματα που αφορούν την όπερα και ζητά από τους μαθητές να τα εντοπίσουν. ➤ Τους παρακινεί να παρουσιάσουν σε μορφή παντομίμας κάποιο από αυτά και οι υπόλοιποι να μαντέψουν ποιο είναι. ➤ Στη συνέχεια τους ζητά να κάνουν ένα κατάλογο με όλα τα επαγγέλματα που βρήκαν.
Δραστηριότητες μαθητών	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Οι μαθητές χωρισμένοι σε δυάδες προσπαθούν να εντοπίσουν τα επαγγέλματα που υπάρχουν στο κρυπτόλεξο. ➤ Επιλέγουν ένα και προσπαθούν να το υποδυθούν όσο πιο πειστικά μπορούν. ➤ Φτιάχνουν τον κατάλογο των επαγγελμάτων της όπερας.
Υλικά και Μέσα	➤ Κρυπτόλεξο, αντικείμενα για παντομίμα, Word επεξεργαστής.
Διαλέγω επάγγελμα	
Προβλεπόμενος χρόνος	➤ 45 λεπτά
Ενέργειες διδάσκοντος	➤ Ο διδάσκων συζητά για την όπερα και τα επαγγέλματα που σχετίζονται με αυτήν και τα παρουσιάζει από την ιστοσελίδα της Εθνικής Λυρικής Σκηνής
Δραστηριότητες	➤ Οι μαθητές γράφουν ένα κείμενο για τα επαγγέλματα της όπερας που έμαθαν και επιλέγουν ποιο από αυτά θα τους άρεσε

μαθητών	να κάνουν εξηγώντας τους λόγους. <ul style="list-style-type: none"> ➤ Κατόπιν δημιουργούν το δικό τους video παρουσιάζοντας το αγαπημένο τους επάγγελμα.
Υλικά και μέσα	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Διαδίκτυο, Word επεξεργαστής, Χαρτί Α4, μαρκαδόροι, κάμερα βιντεοσκόπησης

Εικόνα 7.12: Γράφοντας και μιλώντας για τα επαγγέλματα της όπερας

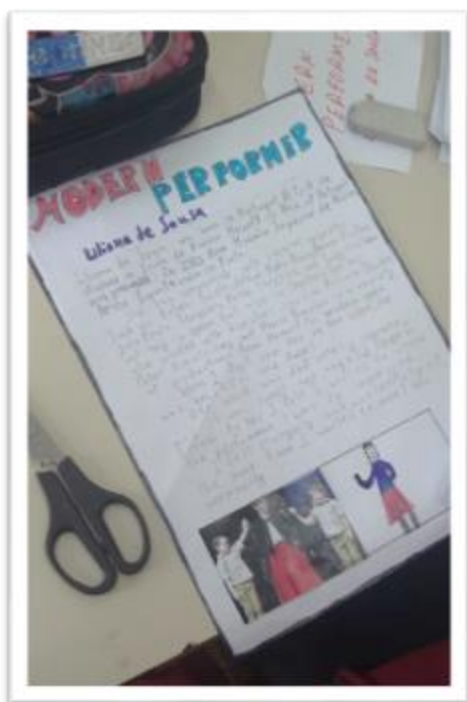
7.1.9. Θέμα: «Η όπερα στην τάξη μας»

Φάσεις διδασκαλίας	
Κωνσταντίνα Στράνη	
Προβλεπόμενος χρόνος	➤ 45 λεπτά
Ενέργειες διδάσκοντος	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Από πριν έχουν ενημερωθεί οι μαθητές για την επίσκεψη της ερμηνεύτριας και υπεύθυνης προγραμμάτων της Εθνικής Λυρικής Σκηνής. ➤ Ο εκπαιδευτικός παρουσιάζει την καλλιτέχνη Ντίνα Στράνη στους μαθητές και βοηθάει στο συντονισμό της παρουσίασης, συζήτησης και δράσης μέσα στην τάξη. ➤ Ζητά από τους μαθητές να γράφουν τις εμπειρίες τους από την επίσκεψη της υπεύθυνης και από τη δράση μέσα στην τάξη.
Δραστηριότητες μαθητών	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Οι μαθητές εισήχθησαν στην όπερα, γνώρισαν ακόμα μια ερμηνεύτρια από κοντά, ενώ πήραν και οι ίδιοι μέρος σε ασκήσεις αναπνοής και φωνητικής. ➤ Γράφουν τις εμπειρίες τους από την επίσκεψη της υπεύθυνης της ΕΛΣ.
Υλικά και Μέσα	➤ Διαδίκτυο, Χαρτιά Α4, μαρκαδόροι
Σύγχρονοι Ερμηνευτές και Ερμηνεύτριες	
Προβλεπόμενος χρόνος	➤ 45 λεπτά
Ενέργειες διδάσκοντος	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Με αφορμή τις δραστηριότητες των προηγούμενων διδακτικών συναντήσεων καθώς και τις επισκέψεις των καλλιτεχνών στην τάξη, ξεκινά μια συζήτηση για την όπερα στη σημερινή εποχή καθώς και για τους ερμηνευτές της. ➤ Χωρίζει τους μαθητές σε δυάδες και κάθε μια από αυτές

	βρίσκει πληροφορίες για σύγχρονους ερμηνευτές της όπερας της Ελλάδας και του εξωτερικού
Δραστηριότητες μαθητών	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Οι μαθητές συζητούν εκθέτοντας τις απόψεις τους. ➤ Στη συνέχεια, χωρισμένοι σε δυάδες βρίσκουν και ταξινομούν τις πληροφορίες και το υλικό που τους ζητήθηκε για τους συγκεκριμένους ερμηνευτές και ερμηνεύτριες. ➤ Γράφουν ένα κείμενο για κάθε ερμηνευτή καθώς και μια ζωγραφιά για τον καθένα και στη συνέχεια το παρουσιάζουν στους υπόλοιπους συμμαθητές τους.
Υλικά και μέσα	Χαρτιά A4, μαρκαδόροι
Συνέντευξη	
Προβλεπόμενος χρόνος	➤ 45 λεπτά
Ενέργειες διδάσκοντος	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ο εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να φτιάξουν το σκελετό της συνέντευξης τονίζοντάς τους τα στοιχεία που πρέπει να υπάρχουν και τους βοηθάει στην τελική επιλογή των ερωτήσεων. ➤ Στέλνει τις ερωτήσεις στους ερμηνευτές και παρουσιάζει το video της συνέντευξης στους μαθητές της τάξης.
Δραστηριότητες μαθητών	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Φτιάχνουν ερωτήσεις για τη συνέντευξη των ερμηνευτών και με τη βοήθεια της εκπαιδευτικού των Αγγλικών τις μεταφράζουν. ➤ Παρατηρούν τις απαντήσεις και συζητούν για αυτή τους την εμπειρία.

Εικόνα 7.13: Επίσκεψη της Ντίνας Στράνη στην τάξη

Εικόνα 7.14 : Μεταφράζοντας τα κείμενα για τους ξένους ερμηνευτές

7.1.10. Θέμα: «Μια όπερα σε βαλίτσα-Μουσειοσκευή»

Η «μουσειοσκευή» με τη μορφή μιας μικρής βαλίτσας, η οποία λειτουργεί ως βάση και αφητηρία ενός διαδραστικού εργαστηρίου, στη διάρκεια του οποίου οι μαθητές ήρθαν σε επαφή με τον κόσμο του λυρικού θεάτρου με ευφάνταστο και ψυχαγωγικό τρόπο.

Φάσεις διδασκαλίας	
Παρουσίαση μουσειοσκευής	
Προβλεπόμενος χρόνος	➤ 15 λεπτά
Ενέργειες διδάσκοντος	<ul style="list-style-type: none">➤ Ο εκπαιδευτικός παρουσιάζει στους μαθητές τη μουσειοσκευή της ΕΛΣ και αρχικά τους ρωτά να μαντέψουν τι πιστεύουν πως περιέχει. Καταγράφει στον πίνακα τις πιθανές εκδοχές και κυκλώνει την επικρατέστερη.➤ Έπειτα τους αναφέρει τι περιέχει ακριβώς και τους δίνει και το σχετικό, συνοδευτικό εγχειρίδιο να μελετήσουν.➤ Στη συνέχεια τοποθετεί στην έδρα του το περιεχόμενο και τους αφήνει το χρόνο να το περιεργαστούν και κατόπιν να εκφράσουν τυχόν απορίες και σκέψεις σχετικά με αυτό.
Δραστηριότητες μαθητών	<ul style="list-style-type: none">➤ Οι μαθητές κάνουν υποθέσεις σχετικά με το περιεχόμενο της βαλίτσας.➤ Εκφράζουν τις απόψεις τους και μελετούν τη βαλίτσα και το υλικό που περιέχεται σε αυτήν.
Υλικά και Μέσα	➤ Μουσειοσκευή ΕΛΣ, εγχειρίδιο μουσειοσκευής, πίνακας
Δημιουργώντας με μια βαλίτσα	
Προβλεπόμενος χρόνος	➤ 30 λεπτά
Ενέργειες διδάσκοντος	➤ Ο εκπαιδευτικός ακολουθεί τις οδηγίες του εγχειριδίου που συνοδεύει τη μουσειοσκευή της ΕΛΣ και αφήνει τους

	<p>μαθητές να αυτενεργήσουν, να παίξουν και να δημιουργήσουν.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Στη συνέχεια κάνουν μερικές από τις δραστηριότητες που προτείνονται στο εγχειρίδιο καθώς και τα φυλλάδια εργασίας που ασχολούνται με τους ρόλους, την ενδυματολογία και τα σκηνικά μιας παράστασης.
Δραστηριότητες μαθητών	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Οι μαθητές στήνουν ένα δικό τους θεατρικό δρώμενο παίζοντας με τα σκηνικά και τις φιγούρες της μουσειοσκευής. ➤ Επιλέγουν ένα ρόλο που θα ήθελαν να δραματοποιήσουν και αυτοσχεδιάζουν. Στήνουν ένα πρόχειρο σκηνικό και φτιάχνουν κοστούμια εμπνεόμενοι από αντικείμενα που υπάρχουν στο περιβάλλον τους.
Υλικά και μέσα	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Μουσειοσκευή

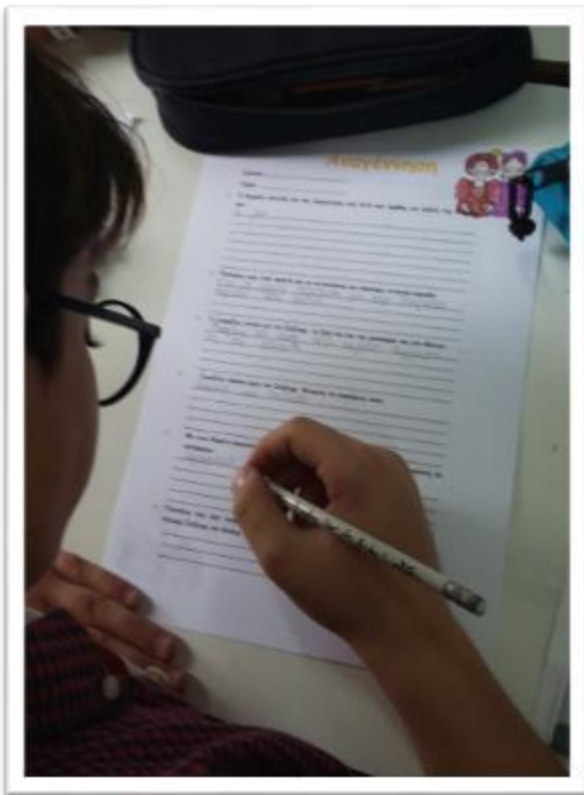

Φωτογραφία 7.15: Οι μαθητές παίζουν με τη μουσειοσκευή της ΕΛΣ

7.1.11. Θέμα: «Αναγέννηση»

Φάσεις διδασκαλίας	
Συμπλήρωση Pre – Test	
Προβλεπόμενος χρόνος	➤ 30 λεπτά
Ενέργειες διδάσκοντος	➤ Ο διδάσκων μοίρασε το δισέλιδο ερωτηματολόγιο που αφορούσε την Αναγέννηση, εξηγώντας τις ερωτήσεις και τονίζοντας πως δεν είναι κάτι για το οποίο θα αξιολογηθούν βαθμολογικά και δε σχετίζεται με τη σχολική τους πρόοδο.
Δραστηριότητες μαθητών	➤ Αρχικά εξέφρασαν τυχόν απορίες τους σε σχέση με ορισμένες ερωτήσεις. Στη συνέχεια συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο μέσα στον προβλεπόμενο χρόνο.
Υλικά και μέσα	➤ Δισέλιδο ερωτηματολόγιο σε χαρτί A4 (παρατίθεται στο παράρτημα)
Αναγέννηση	
Προβλεπόμενος χρόνος	➤ 60 λεπτά
Ενέργειες διδάσκοντος	<p>➤ Ο εκπαιδευτικός συζητά με τους μαθητές για το τι θα ήθελαν να γνωρίζουν παραπάνω για την Αναγέννηση και για το αν το βιβλίο είναι αρκετό για να κατανοήσουν και να μάθουν μια τόσο σημαντική περίοδο όπως αυτή.</p> <p>➤ Στη συνέχεια παρουσιάζει ένα power point σχετικά με την Αναγέννηση καθώς και εκπαιδευτικά video και συζητά με τους μαθητές για την περίοδο αυτή.</p>
Δραστηριότητες μαθητών	➤ Οι μαθητές εκφράζουν τις απόψεις τους, τις απορίες και τις γνώσεις τους για την περίοδο της Αναγέννησης σε σχέση με τα όσα έχουν μάθει από το αντίστοιχο κεφάλαιο της Ιστορίας τους.

	➤ Παρακολουθούν την παρουσίαση και βλέπουν ντοκιμαντέρ και εκπαιδευτικά video σχετικά με αυτή την ιστορική περίοδο.
Υλικά και μέσα	➤ Power Point, Διαδίκτυο

Εικόνα 7.16 : Συμπληρώνοντας το pre test για την Αναγέννηση

7.1.12 Θέμα: «Αναγέννηση και όπερα»

Φάσεις διδασκαλίας	
Ταυτότητα όπερας	
Προβλεπόμενος χρόνος	➤ 15 λεπτά
Ενέργειες διδάσκοντος	➤ Ο εκπαιδευτικός από την αρχή της εκπαιδευτικής παρέμβασης είχε ζητήσει από τους μαθητές να γράψουν το πότε, πού και πώς νομίζουν πως πρωτοεμφανίστηκε η όπερα. Τους δίνει να διαβάσουν τα όσα είχαν γράψει και μαζί ανακαλύπτουν ποιος πλησίασε περισσότερο την πραγματικότητα.
Δραστηριότητες μαθητών	➤ Οι μαθητές διαβάζουν ανακατεμένες τις απαντήσεις τους, συζητούν για αυτές και κρίνουν αναφέροντας ποιο γραπτό θεωρούν πως ήταν το πιο τεκμηριωμένο.
Υλικά και Μέσα	➤ Χαρτιά Α4
Η όπερα στην Αναγέννηση	
Προβλεπόμενος χρόνος	➤ 30 λεπτά
Ενέργειες διδάσκοντος	<p>➤ Ο εκπαιδευτικός παρουσιάζει τη γέννηση της όπερας, τον τόπο που πρωτοεμφανίστηκε και μεγαλούργησε αρχικά, τις πρώτες όπερες και τους πρώτους συνθέτες της Αναγέννησης.</p> <p>➤ Δείχνει στους μαθητές αποσπάσματα από την πρώτη όπερα, που σώθηκε τον <i>Ορφέα</i> του <i>Κλάουντιο Μοντεβέρντι</i>.</p>
Δραστηριότητες μαθητών	➤ Οι μαθητές παρακολουθούν τα όσα τους αφηγείται και παρουσιάζει ο εκπαιδευτικός και ακολουθεί συζήτηση στην οποία εκφράζουν τις απορίες και τις σκέψεις τους και εξηγούν το γιατί πιστεύουν πως η όπερα εμφανίστηκε αυτή την περίοδο.
Υλικά και μέσα	➤ Power Point, Διαδίκτυο, Youtube

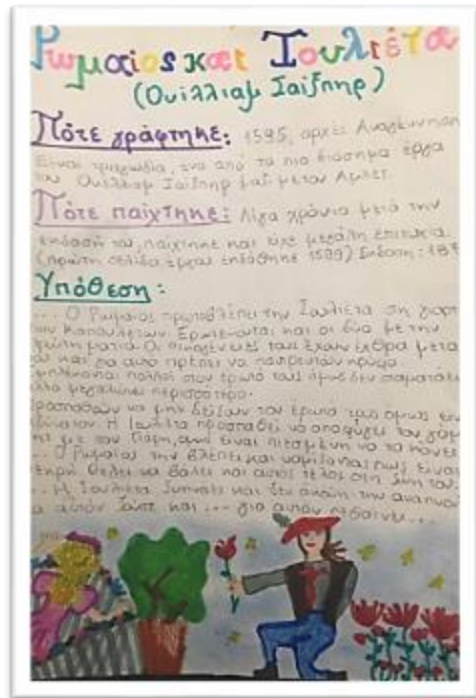
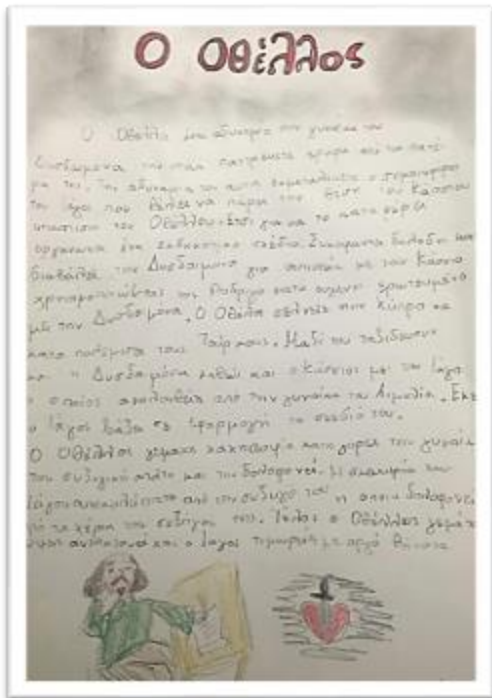
7.1.13. Θέμα: «Σαίξπηρ»

Φάσεις διδασκαλίας	
Ο Σαίξπηρ και εμείς	
Προβλεπόμενος χρόνος	➤ 45 λεπτά
Ενέργειες διδάσκοντος	➤ Ο εκπαιδευτικός παρουσιάζει τον Σαίξπηρ ως άνθρωπο της Αναγέννησης • τις ιδιαιτερότητες της Ελισαβετιανής Σκηνης • τα θέματα των έργων του Σαίξπηρ • τις βασικές έννοιες του θεάτρου του Σαίξπηρ • την εποχή του • τα θεατρικά του Σαίξπηρ
Δραστηριότητες μαθητών	➤ Οι μαθητές αναζήτησαν πληροφορίες από βιβλία κι από το διαδίκτυο καθώς και video και φωτογραφίες τα οποία συγκέντρωσαν και προσπάθησαν να ανακαλύψουν ποιος ήταν ο πραγματικός Σαίξπηρ. Μελέτησαν την ζωή του και το έργο του. Αυτό έγινε με συνεργασία των ομάδων για κατηγοριοποίηση, ταξινόμηση και σύνθεση του υλικού που συγκεντρώθηκε. ➤ Στη συνέχεια χωρισμένοι σε ομάδες έφτιαξαν τη δική τους ψηφιακή αφήγηση για τη ζωή και το έργο του Σαίξπηρ.
Υλικά και Μέσα	Βιβλία για τον Σαίξπηρ, Διαδίκτυο, Youtube, Word επεξεργαστής, ηχογράφηση αφήγησης, Εργαστήριο υπολογιστών
Δικτυογραφία	You Tube video: <ul style="list-style-type: none"> • Στιγμές από την ιστορία του θεάτρου - Επεισόδιο 3ο: Σαίξπηρ • The story of William Shakespeare for kids • Shakespeare Biography • The story of William Shakespeare for kids • Who was William Shakespeare? • Why do we study Shakespeare? • CBeebies: Who is William Shakespeare? • WILLIAM SHAKESPEARE - A Kid Explains History, Episode 9

Τα έργα του Σαίξπηρ	
Προβλεπόμενος χρόνος	45 λεπτά
Ενέργειες διδάσκοντος	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Έδειξε στους μαθητές αποσπάσματα από θεατρικές, κινηματογραφικές, ακόμα και ραδιοφωνικές μεταφορές καθώς και trailers σπουδαίων παραστάσεων. ➤ Τους ξενάγησε στο Ψηφιοποιημένο αρχείο του Εθνικού Θεάτρου.
Δραστηριότητες μαθητών	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Κάθε ομάδα πήρε ένα έργο του Σαίξπηρ και ετοίμασε μια σύντομη παρουσίαση για αυτό. Κάποιοι έδειξαν αφίσες, φωτογραφίες και βρήκαν κι ένα σύντομο μουσικό απόσπασμα θεατρικής ή κινηματογραφικής μεταφοράς.
Υλικά και μέσα	➤ Βιβλία του Σαίξπηρ, Διαδίκτυο
Δικτυογραφία	http://www.ntarchive.gr/plays.aspx
Σαιξπηρικές αφίσες	
Προβλεπόμενος χρόνος	45 λεπτά
Ενέργειες διδάσκοντος	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ο εκπαιδευτικός σε συνεργασία με την εκπαιδευτικό της Αισθητικής Αγωγής δείχνουν στους μαθητές διάφορες αφίσες έργων του Σαίξπηρ από διάφορες εποχές και χώρες. ➤ Βοηθούν τους μαθητές να δημιουργήσουν τις αφίσες κάθε έργου, υπενθυμίζοντας τα στοιχεία που πρέπει να περιέχονται σε μια αφίσα θεατρικής παράστασης.
Δραστηριότητες μαθητών	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Οι μαθητές φιλοτέχνησαν τις δικές τους αφίσες για το έργο με το οποίο θα ασχολούνταν.
Υλικά και μέσα	➤ Χαρτιά Α4, μαρκαδόροι, ξυλομπογιές

Εικόνα 7.17: Τα παιδιά φτιάχνουν αφίσες κι ετοιμάζουν την ψηφιακή τους αφήγηση για τον Σαίξπηρ

Εικόνα 7.18: Γράφουν την υπόθεση των έργων και την παρουσιάζουν στην τάξη τους

7.1.14 Θέμα: «Ο Σαίξπηρ στην όπερα»

Φάσεις διδασκαλίας	
Ο Σαίξπηρ και η επιρροή του	
Προβλεπόμενος χρόνος	➤ 15 λεπτά
Ενέργειες διδάσκοντος	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Κάνει μια εισαγωγή για την σημαντικότητα και τη διαχρονικότητα του Σαίξπηρ και τη σύνδεση των έργων του με διάφορες μορφές τέχνης. ➤ Στη συνέχεια δίνει ένα χαρτί A4 με ζωγραφικά έργα ζητώντας από τους μαθητές να βρουν με ποιο έργο του Σαίξπηρ αντιστοιχούν.
Δραστηριότητες μαθητών	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Οι μαθητές εξέφρασαν αρχικά τις σκέψεις και τις ιδέες τους για το πώς ο Σαίξπηρ έχει επηρεάσει την τέχνη γενικότερα και ανέφεραν σχετικές μορφές τέχνης. ➤ Στη συνέχεια προσπάθησαν να μαντέψουν από τους πίνακες που έβλεπαν με ποιο έργο του Σαίξπηρ σχετίζονταν και κατέγραφαν τις απαντήσεις τους (αριθμός πίνακα και έργο).
Υλικά και Μέσα	Χαρτί A4 με ζωγραφικούς πίνακες (παρατίθεται στο παράρτημα)
Δικτυογραφία	https://www.tate.org.uk/context-comment/articles/shakespeare-in-art https://publicdomainreview.org/collections/shakespeare-in-art/
Ο Σαίξπηρ στην τέχνη	
Προβλεπόμενος χρόνος	➤ 45 λεπτά
Ενέργειες διδάσκοντος	➤ Χωρίζει τους μαθητές σε ομάδες και με κλήρο αναθέτει σε κάθε μια να κάνει μια παρουσίαση power point για τις τέχνες και τον Σαίξπηρ. Καθοδηγεί, βοηθά στην αναζήτηση και

	συντονίζει τις εργασίες τους.
Δραστηριότητες μαθητών	➤ Οι μαθητές χωρισμένοι σε ομάδες των 5 ατόμων αναζήτησαν και έφτιαξαν power point για μορφές τέχνης που έχουν επηρεαστεί από την Σαιξπηρική εργογραφία. Οι ομάδες ήταν οι εξής: Κινηματογράφος, Ζωγραφική, Μουσική, Χορός, Ποίηση
Υλικά και μέσα	➤ Εργαστήρι πληροφορικής, power point
Ο Σαίξπηρ και η όπερα	
Προβλεπόμενος χρόνος	➤ 45 λεπτά
Ενέργειες διδάσκοντος	➤ Εξηγεί στους μαθητές πως συνθέτες όπερας αλλά και κλασικής μουσικής έφτιαξαν έργα που βασίστηκαν στα θεατρικά έργα του Σαίξπηρ.
Δραστηριότητες μαθητών	<p>➤ Οι μαθητές αναζήτησαν όπερες σχετικές με τα αντίστοιχα έργα του Σαίξπηρ που είχαν. Βρήκαν ποιες όπερες βασίστηκαν σε έργα του Σαίξπηρ, είτε άμεσα (ακολουθώντας πιστά την ιστορία του θεατρικού έργου), είτε έμμεσα (διασκευή).</p> <p>➤ Κατέγραψαν τα στοιχεία που βρήκαν και τα παρουσίασαν στην τάξη. Στη συνέχεια έφτιαξαν μια λίστα με τα έργα και τις όπερες που έχουν γραφτεί για καθένα από αυτά.</p>

Εικόνα 7.19 : Αναζητώντας τις όπερες με Σαιξπηρικά θέματα

7.1.15 Θέμα: « Υπόθεση-Πλοκή-Χαρακτήρες»

Φάσεις διδασκαλίας	
Υπόθεση ενός έργου	
Προβλεπόμενος χρόνος	➤ 15 λεπτά
Ενέργειες διδάσκοντος	➤ Κάνει μια εισαγωγή για το τι σημαίνει υπόθεση ενός έργου και ζητάει από τους μαθητές να γράψουν λίγα λόγια για κάθε όπερα που έχουν.
Δραστηριότητες μαθητών	<p>➤ Φτιάχνουν ένα πίνακα με μερικές πληροφορίες για κάθε όπερα που έχουν (συνθέτης, λιμπρετίστας, έτος δημιουργίας, ημερομηνία και τόπος πρεμιέρας, πρώτοι ερμηνευτές) και όποιες άλλες πληροφορίες μπορεί να σχετίζονται με αυτή καθώς και συνοδευτικό υλικό (φωτογραφίες, αφίσες, πρόγραμμα)</p> <p>➤ Οι μαθητές βρίσκουν την υπόθεση του έργου και γράφουν για αυτήν και την παρουσιάζουν στους συμμαθητές τους.</p>
Υλικά και Μέσα	➤ Βιβλία, Διαδίκτυο, Χαρτιά A4
Πλοκή-Σκηνές	
Προβλεπόμενος χρόνος	➤ 45 λεπτά
Ενέργειες διδάσκοντος	<p>➤ Ο εκπαιδευτικός μιλάει για τον τρόπο που τα έργα (θεατρικά και οπερατικά) χωρίζονται σε πράξεις και σκηνές.</p> <p>➤ Δείχνει διάφορες εικόνες από σκηνικά οπερατικών παραστάσεων διαφόρων περιόδων και συζητά για τη σημαντικότητα των σκηνικών και τη δουλειά του σκηνογράφου και του επιτελείου του.</p> <p>➤ Παροτρύνει τους μαθητές να δημιουργήσουν τα δικά τους σκηνικά.</p>

Δραστηριότητες μαθητών	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Οι μαθητές βρίσκουν τις πράξεις και τις σκηνές κάθε έργου. ➤ Στη συνέχεια γράφουν μερικά λόγια για κάθε μια ακολουθώντας τη χρονολογική σειρά των γεγονότων της υπόθεσης. ➤ Μελετούν σκηνικά από διάφορες παραστάσεις του έργου που έχουν και παρατηρούν στοιχεία που θα τους βοηθήσουν να φτιάξουν τα δικά τους. ➤ Σχεδιάζουν το σκηνικό κάθε πράξης λαμβάνοντας υπόψιν την υπόθεση και τον τόπο κάθε σκηνής. ➤ Φτιάχνουν μια μικρή μακέτα ενός θεάτρου.
Υλικά και μέσα	➤ Βιβλία, Διαδίκτυο, Χαρτιά Α4, μαρκαδόροι, ξυλομπογιές.
Χαρακτήρες	
Προβλεπόμενος χρόνος	➤ 45 λεπτά
Ενέργειες διδάσκοντος	➤ Ο εκπαιδευτικός συζητά για τους χαρακτήρες καθώς και για τους τύπους ρόλων που συνήθως εμφανίζονται στα έργα του Σαίξπηρ (καλός, κακός, γενναίος, ραδιούργος κλπ.).
Δραστηριότητες μαθητών	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Καταγράφουν τα πρόσωπα του κάθε έργου, μιλούν για τον κάθε ρόλο και τα χαρακτηριστικά του. ➤ Βρίσκουν κοστούμια ρόλων του έργου τους από διάφορες παραστάσεις και συζητούν για αυτά. ➤ Κατόπιν σκιστάρουν και δημιουργούν τα κοστούμια για κάθε ρόλο.
Storyboard	
Προβλεπόμενος χρόνος	➤ 90 λεπτά (Συνεργασία με τον Εκπαιδευτικό της Πληροφορικής)

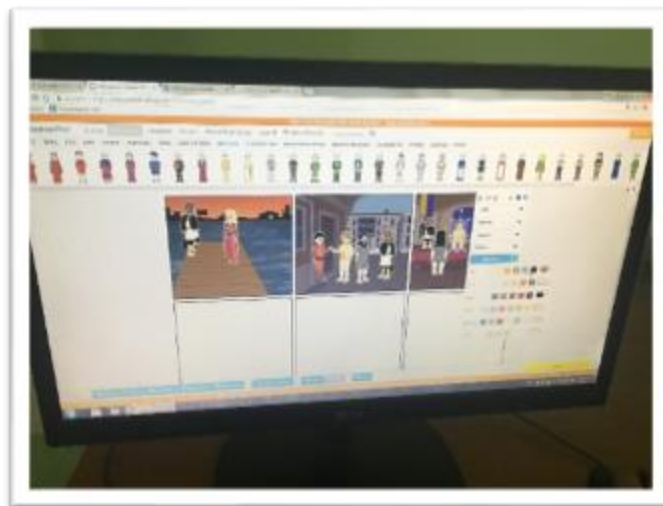
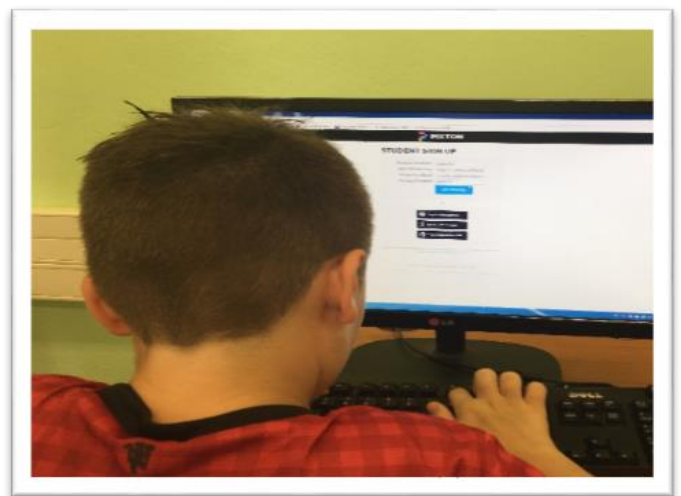
<p>Ενέργειες διδάσκοντος</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ο εκπαιδευτικός μαζί με τον καθηγητή πληροφορικής παρουσιάζουν το πρόγραμμα Storyboard. Δείχνουν στους μαθητές τα αποτελέσματα των προσπαθειών άλλων μαθητών που χρησιμοποίησαν το αντίστοιχο πρόγραμμα για να αφηγηθούν μια ιστορία. ➤ Καθοδηγούν, βοηθούν τους μαθητές να φτιάξουν τις δικές τους ιστορίες συνδυάζοντας το υλικό που έχουν καθώς και τη γνώση όσων έχουν κατανοήσει. ➤ Ο εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να γράψουν τις σκέψεις τους και τις εντυπώσεις από την εμπειρία τους από την εφαρμογή.
<p>Δραστηριότητες μαθητών</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Εκφράζουν τις απορίες τους σε σχέση με την εφαρμογή αυτή. ➤ Σε δυάδες συνεργάζονται και χρησιμοποιώντας όσα έφτιαξαν στις προηγούμενες δραστηριότητες φτιάχνουν το δικό τους storyboard για κάθε όπερα που έχουν. ➤ Παρουσιάζουν στους υπόλοιπους το αποτέλεσμα της δημιουργίας τους. ➤ Αξιολογούν την εμπειρία τους αυτή και λένε τις απόψεις τους.
<p>Υλικά και μέσα</p>	<p>➤ Εργαστήρι πληροφορικής, Διαδίκτυο, Storyboard</p>

Εικόνα: 7.20: Μελετώντας έργα του Σαίξπηρ

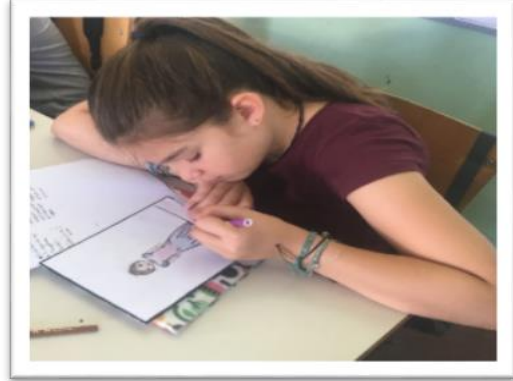
Εικόνα 7.21: Φτιάχνοντας Storyboard στο εργαστήριο πληροφορικής

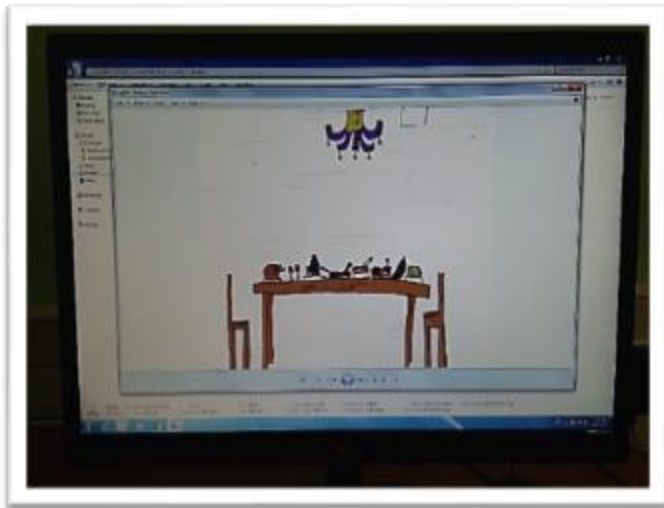
7.1.16 Θέμα: «Σκηνικά και κοστούμια»

Φάσεις διδασκαλίας	
Σκηνικά όπερας	
Προβλεπόμενος χρόνος	➤ 45 λεπτά
Ενέργειες διδάσκοντος	<ul style="list-style-type: none"> ➤ .Ο εκπαιδευτικός μιλάει για τον ρόλο των σκηνικών στις παραστάσεις όπερας αλλά και στο θέατρο γενικότερα. ➤ Δείχνει αποσπάσματα από παραστάσεις και φωτογραφικό υλικό από προγράμματα παραστάσεων.
Δραστηριότητες μαθητών	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Οι μαθητές μελετούν το υλικό , συζητούν για αυτό, λένε τις εντυπώσεις τους και διαλέγουν ένα σκηνικό που τους άρεσε πολύ και το παρουσιάζουν στους συμμαθητές τους. ➤ ➤ Έχοντας καταγράψει τις σκηνές κάθε έργου σκισάρουν τα αντίστοιχα σκηνικά.
Υλικά και Μέσα	➤ Διαδίκτυο, Youtube, Βιβλία όπερας, προγράμματα παραστάσεων, χαρτιά A4, μαρκαδόροι
Δικτυογραφία	➤
Κοστούμια όπερας	
Προβλεπόμενος χρόνος	➤ 45 λεπτά
Ενέργειες διδάσκοντος	➤ Ο εκπαιδευτικός εξηγεί τη σημαντικότητα των κοστούμιών σε μια παράσταση όπερας. Στη συνέχεια αναλύει τον ρόλο των ενδυματολόγων, σχεδιαστών και όλων των υπεύθυνων για το ενδυματολογικό αποτέλεσμα μιας παράστασης.

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Δείχνει αποσπάσματα από παραστάσεις και φωτογραφικό υλικό από προγράμματα παραστάσεων.
Δραστηριότητες μαθητών	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Οι μαθητές μελετούν το υλικό και βρίσκουν εικόνες κοστουμιών από παραστάσεις των έργων που έχουν. Διαλέγουν τα κοστούμια από μια παράσταση που τους εντυπωσίασαν περισσότερο. ➤ Φτιάχνουν τα δικά τους σκίτσα για τα κοστούμια των χαρακτήρων της όπεράς τους.
Υλικά και μέσα	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Διαδίκτυο, Youtube, Βιβλία όπερας, προγράμματα παραστάσεων, Χαρτιά Α4, μαρκαδόροι
Opera Scratch	
Προβλεπόμενος χρόνος	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Οι ώρες της πληροφορικής του ωρολόγιου προγράμματος κατά τους μήνες Απρίλιο και Μάιο καθώς και μερικές επιπλέον ώρες που διατέθηκαν από τον εκπαιδευτικό της πληροφορικής, συνολικά 12 διδακτικές ώρες.
Ενέργειες διδάσκοντος	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Αυτή η δραστηριότητα έγινε με τη συνεργασία του εκπαιδευτικού της πληροφορικής. ➤ Οργάνωσε, ταξινόμησε και βοήθησε τους μαθητές να υλοποιήσουν αυτή τη δράση.
Δραστηριότητες μαθητών	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Οι μαθητές δημιούργησαν και σκίτασαν τους χαρακτήρες, τα σκηνικά της υπόθεσης με βάση τις σκηνές της όπερας. ➤ Έφτιαξαν τους διαλόγους των σκηνών και τους ηχογράφησαν. ➤ Πρόσθεσαν μουσικά κομμάτια και άριες από τις αντίστοιχες όπερες. ➤ Δημιούργησαν τη δικιά τους ιστορία για κάθε όπερα.
Υλικά και μέσα	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Εργαστήρι πληροφορικής, πρόγραμμα Scratch, Εκτυπωτής scanner, χαρτιά Α4, μαρκαδόροι

Εικόνα 7.23: Δημιουργία κοστούμιών και σκηνικών

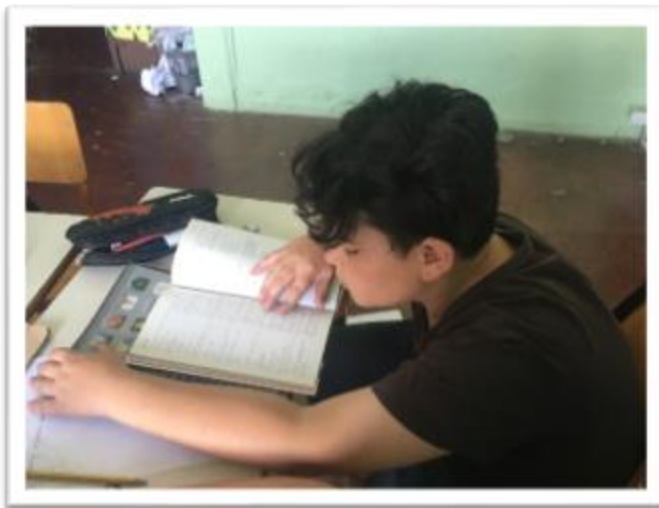
Εικόνα 7.23: Στο εργαστήρι πληροφορικής φτιάχνοντας το animation με την εφαρμογή Scratch

7.1.17 Θέμα: «Η δική μας Άρια»

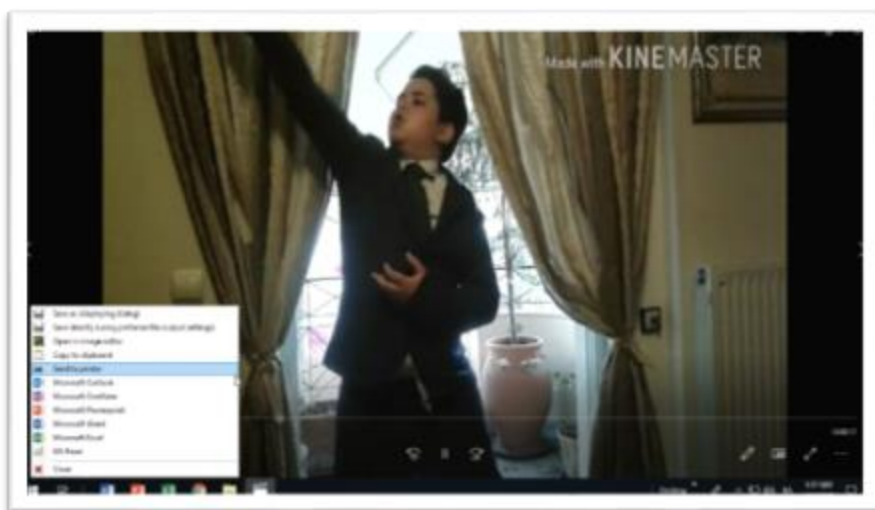
Φάσεις διδασκαλίας	
Λιμπρέτο και άριες	
Προβλεπόμενος χρόνος	➤ 45 λεπτά
Ενέργειες διδάσκοντος	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Φέρνει τους μαθητές σε επαφή με στίχους από κάποιες γνωστές άριες, μεταφρασμένες στην ελληνική γλώσσα. ➤ Δείχνει αντίστοιχα αποσπάσματα ερμηνειών από διάφορους καλλιτέχνες.
Δραστηριότητες μαθητών	➤ Οι μαθητές διαβάζουν τις άριες και προσπαθούν να κατανοήσουν το ύφος, το συναίσθημα και την ερμηνεία των καλλιτεχνών.
Υλικά και Μέσα	➤ Διαδίκτυο, Βιβλία
Συναισθηματάρια	
Προβλεπόμενος χρόνος	➤ 45 λεπτά
Ενέργειες διδάσκοντος	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Βάζει στους μαθητές μερικά αποσπάσματα από διάφορες άριες και τους ρωτά να εκφράσουν τη συναισθηματική κατάσταση στην οποία υποθέτουν πως βρίσκεται ο ρόλος που ερμηνεύει κάθε καλλιτέχνης. ➤ Τους παροτρύνει να επιλέξουν μια άρια και αφού την ακούσουν προσεκτικά να περιγράψουν αυτό που αισθάνθηκαν. ➤ Έπειτα τους ζητά να ετοιμάσουν μια μικρή παρουσίαση για κάθε μικρό απόσπασμα που επέλεξαν.
Δραστηριότητες μαθητών	➤ Επιλέγουν μια άρια της αρεσκείας τους από μια συγκεκριμένη όπερα. Την παρακολουθούν προσεκτικά κι έπειτα μιλούν και γράφουν για τα συναισθήματα που τους

	<p>προκλήθηκαν.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Κατεβάζουν το video σε μορφή mp4 και mp3 της άριας που επέλεξαν και την παρουσιάζουν στους υπόλοιπους.
Υλικά και μέσα	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Εργαστήριο Πληροφορικής, Διαδίκτυο, Youtube, επεξεργαστής word
Η δική μου Άρια	
Προβλεπόμενος χρόνος	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 30 λεπτά
Ενέργειες διδάσκοντος	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ο εκπαιδευτικός ζητάει από τους μαθητές να φτιάξουν μια άρια (τους στίχους) για το ρόλο του έργου τους. ➤ Τους υπενθυμίζει τα χαρακτηριστικά μιας άριας, τονίζοντάς τους πως πρέπει να δώσουν ταυτόχρονα μια γενική εικόνα του κάθε ρόλου.
Δραστηριότητες μαθητών	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Οι μαθητές με βάση το ρόλο που έχουν επιλέξει γράφουν στίχους για τη δική τους άρια.
Υλικά και μέσα	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Επεξεργαστής word, Χαρτί Α4, Μαρκαδόροι
Μουσική επένδυση	
Προβλεπόμενος χρόνος	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 45 λεπτά (Συνεργασία με την ώρα Μουσικής)
Ενέργειες διδάσκοντος	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ο διδάσκων προτείνει διάφορους τρόπους για το πως μπορούν να επενδύσουν την άριά τους με μουσική είτε αυτοσχέδια, είτε με δείγμα από μουσικό κομμάτι της επιλογής τους.
Δραστηριότητες μαθητών	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Οι μαθητές προσπαθούν με διάφορους τρόπους να επενδύσουν μουσικά την άριά τους. ➤ Στη συνέχεια απαγγέλουν ή προσπαθούν να αποδώσουν τραγουδιστικά το προϊόν της εργασίας τους. Ηχογραφούν την άριά τους χρησιμοποιώντας ένα πρόγραμμα μουσικής

	σύνθεσης.
Υλικά και μέσα	➤ Εργαστήριο Πληροφορικής, Διαδίκτυο, Youtube, Audacity

Εικόνα 7.24: Διαβάζοντας τα λιμπρέτο από όπερες

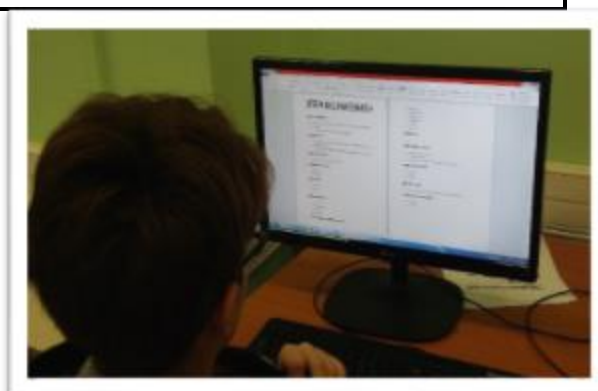
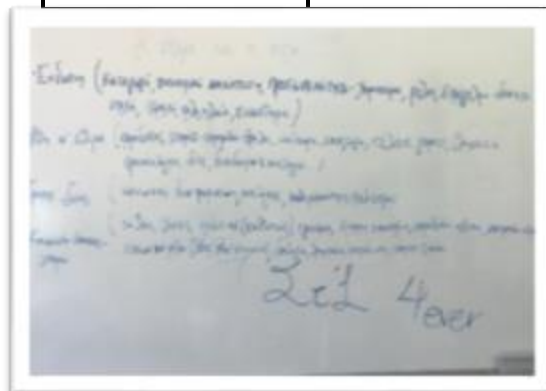

Εικόνα 7.25: Σκηνοθετώντας την άριά τους

7.1.18 Θέμα: «Στοιχεία Αναγέννησης στις όπερες»

Φάσεις διδασκαλίας	
Γνωρίζοντας καλύτερα την Αναγέννηση	
Προβλεπόμενος χρόνος	➤ 45 λεπτά
Ενέργειες διδάσκοντος	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ο εκπαιδευτικός συζητά με τους μαθητές για το αν μέσα από την επαφή τους με την όπερα και από τα αποσπάσματα που είδαν από αυτές, τα λιμπρέτο που διάβασαν και τις υπόλοιπες δραστηριότητες μπόρεσαν να κατανοήσουν καλύτερα την εποχή της Αναγέννησης ή όχι. ➤ Στη συνέχεια τους ζήτησε να αναφέρουν ποια στοιχεία ήταν αυτά τα οποία χαρακτηρίζουν μια ιστορική εποχή και τα κατέγραψε στον πίνακα. ➤ Ζήτησε από τους μαθητές να εντοπίσουν τα σημεία της κάθε όπερας που ταιριάζουν με την ιστορική περίοδο της Αναγέννησης με βάση την κατηγοριοποίηση που έφτιαζαν.
Δραστηριότητες μαθητών	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Οι μαθητές εκφράζουν τις απόψεις τους με παραδείγματα και αναφέρουν εαν κατάφεραν μέσα από τα όσα μέχρι τώρα έχουν μάθει, κατανοήσει, πληροφορηθεί και δημιουργήσει να μπορούν να έχουν μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα και άποψη για την περίοδο της Αναγέννησης. ➤ Βρίσκουν τα επιμέρους στοιχεία που απαρτίζουν μια ολόκληρη εποχή όπως αυτή της Αναγέννησης. ➤ Με βάση την όπερα που είχαν καταγράψουν τα στοιχεία αυτά που εντόπισαν σε καθεμιά και που τους βοήθησαν καλύτερα να κατανοήσουν την περίοδο της Αναγέννησης.
Υλικά και Μέσα	➤ Διαδίκτυο, Πίνακας, Word επεξεργαστής
Γνωρίζοντας καλύτερα τον Σαίξπηρ	

Προβλεπόμενος χρόνος	➤ 45 λεπτά
Ενέργειες διδάσκοντος	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ο εκπαιδευτικός συζητά με τους μαθητές για το αν μέσα από την ενασχόλησή τους με την όπερα και από τα αποσπάσματα που είδαν από αυτές, τα λιμπρέτο που διάβασαν και τις υπόλοιπες δραστηριότητες μπόρεσαν να κατανοήσουν καλύτερα το Σαίξπηρ, το έργο και τις κατηγορίες του, τη θεματολογία, τους χαρακτήρες των έργων του κατά την εποχή της Αναγέννησης ή όχι. ➤ Στη συνέχεια τους ζήτησε να αναφέρουν ποια επιπλέον στοιχεία έμαθαν για τη ζωή και το έργο του και να τα καταγράψουν.
Δραστηριότητες μαθητών	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Οι μαθητές εκφράζουν τις απόψεις τους με παραδείγματα και αναφέρουν εαν κατάφεραν μέσα από τα όσα μέχρι τώρα έχουν μάθει, κατανοήσει, πληροφορηθεί και δημιουργήσει να μπορούν να έχουν μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα και άποψη για το Σαίξπηρ, την εποχή του και την εργογραφία του. ➤ Καταγράφουν τα επιπλέον στοιχεία που εντόπισαν και που τους βοήθησαν να κατανοήσουν περισσότερο αυτή τη μεγάλη μορφή της Αναγέννησης και ολόκληρο το έργο του.
Υλικά και μέσα	➤ Διαδίκτυο, Πίνακας, Word επεξεργαστής

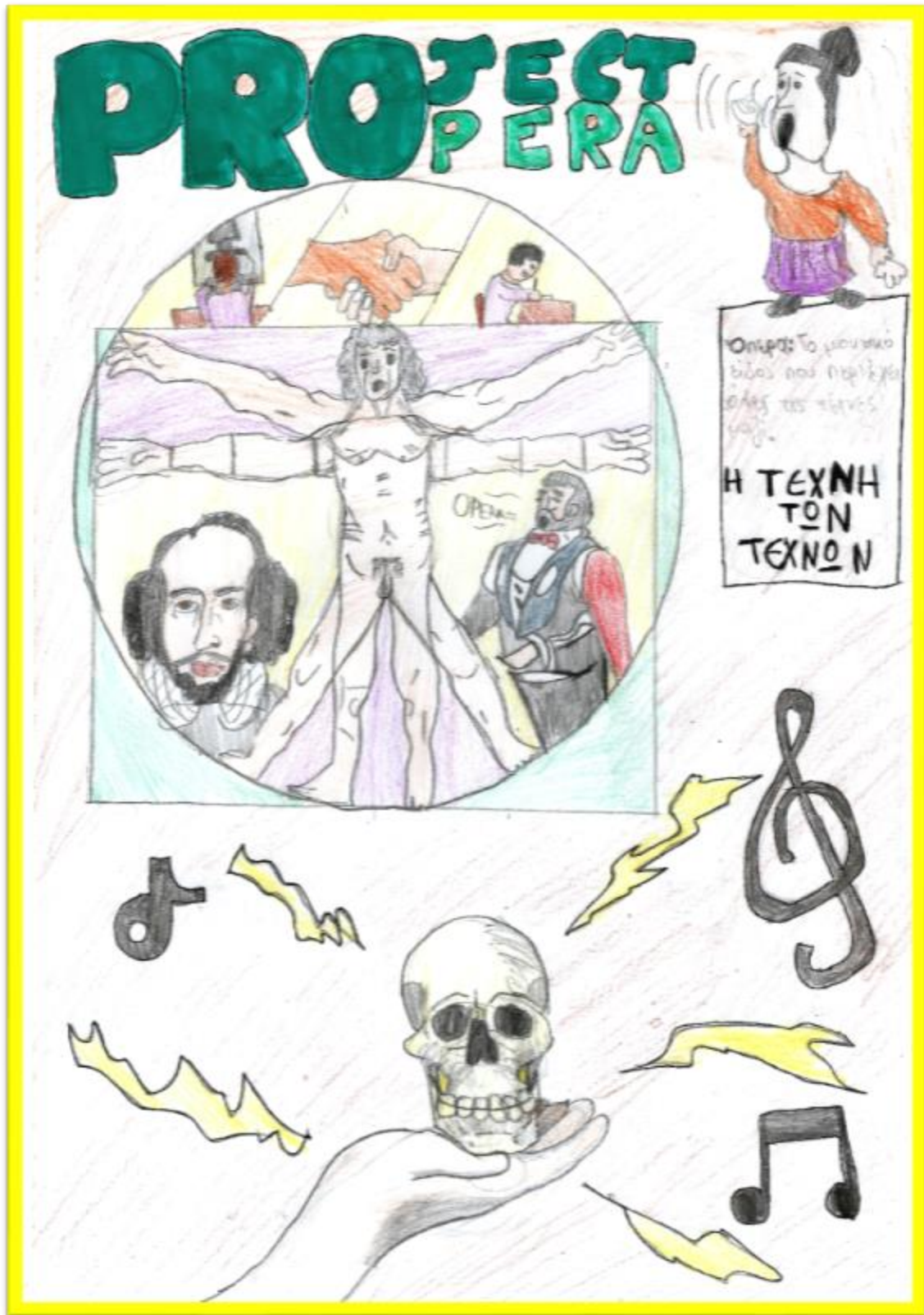

Εικόνα 7.26: Στοιχεία Αναγέννησης στις όπερες

7.1.19 Θέμα: «Όπερα και ιστορία»

Φάσεις διδασκαλίας	
Όπερες και ιστορικές περιόδους	
Προβλεπόμενος χρόνος	➤ 45 λεπτά
Ενέργειες διδάσκοντος	➤ Ο εκπαιδευτικός κάνει σύνδεση με την προηγούμενη διδακτική συνάντηση και ζητά από τους μαθητές να βρουν άλλες όπερες που αν κάποιος τις παρακολουθήσει μπορεί να αντλήσει πληροφορίες και στοιχεία για μια ιστορική περίοδο ή ένα ιστορικό γεγονός ή πρόσωπο.
Δραστηριότητες μαθητών	➤ Οι μαθητές αναζητούν στο διαδίκτυο τις υποθέσεις από διάφορες όπερες που θεωρούν ότι σχετίζονται με μια συγκεκριμένη ιστορική περίοδο (κάποιες τους είναι ήδη γνωστές). ➤ Καταγράφουν τις όπερες και τις ταξινομούν στις διάφορες ιστορικές περιόδους.
Υλικά και Μέσα	➤ Διαδίκτυο, Word επεξεργαστής
Τα παιδιά δημιουργούν	
Προβλεπόμενος χρόνος	➤ 45 λεπτά
Ενέργειες διδάσκοντος	➤ Ο εκπαιδευτικός συζητά για τη σύνδεση τέχνης και ιστορίας. Αναφέρει παραδείγματα από διάφορες μορφές τέχνης από τα οποία αντλούμε πληροφορίες και γνώσεις για μια ολόκληρη ιστορική περίοδο, ένα ιστορικό γεγονός ή πρόσωπο. ➤ Προτείνει στους μαθητές να γράψουν την υπόθεση για μια δική τους όπερα (θέμα, πλοκή, χαρακτήρες) και να την εντάξουν μέσα σε μια συγκεκριμένη ιστορική περίοδο που θα επιλέξουν.

Δραστηριότητες μαθητών	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Οι μαθητές γράφουν ποια ιστορικά γεγονότα, πρόσωπα ή ποια ιστορική περίοδος θα ήθελαν να γίνουν υπόθεση μιας όπερας και δίνουν ένα τίτλο για αυτήν. ➤ Φτιάχνουν μια αφίσα για όλη την εκπαιδευτική παρέμβαση.
Υλικά και μέσα	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Power Point, Διαδίκτυο, Χαρτί A4, μαρκαδόροι, Word επεξεργαστής

Εικόνα 7.27: Η αφίσα για το project της Όπερας

7.1.20 Θέμα: «Παίζοντας με την όπερα»

Φάσεις διδασκαλίας	
Hansel and Gretel	
Προβλεπόμενος χρόνος	➤ 45 λεπτά
Ενέργειες διδάσκοντος	➤ Ο εκπαιδευτικός σε συνεργασία με τον καθηγητή πληροφορικής παρουσιάζει στους μαθητές την εφαρμογή “Hansel and Gretel”
Δραστηριότητες μαθητών	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Οι μαθητές με τη βοήθεια και καθοδήγηση των εκπαιδευτικών περιηγούνται και δρουν στην εφαρμογή. ➤ Στη συνέχεια αφηγούνται την εμπειρία τους αυτή και περιγράφουν τις εντυπώσεις τους.
Υλικά και Μέσα	➤ Διαδίκτυο, Εργαστήριο πληροφορικής, Ψηφιακή Εφαρμογή
Opera Maker	
Προβλεπόμενος χρόνος	➤ 30 λεπτά
Ενέργειες διδάσκοντος	➤ Ο εκπαιδευτικός σε συνεργασία με τον καθηγητή πληροφορικής παρουσιάζει στους μαθητές την εφαρμογή “Opera Maker”
Δραστηριότητες μαθητών	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Οι μαθητές με τη βοήθεια και καθοδήγηση των εκπαιδευτικών περιηγούνται και δρουν στην εφαρμογή. ➤ Στη συνέχεια αφηγούνται την εμπειρία τους αυτή και περιγράφουν τις εντυπώσεις τους.
Υλικά και μέσα	➤ Διαδίκτυο, Εργαστήριο πληροφορικής, Ψηφιακή Εφαρμογή
Lets go to the Opera	
Προβλεπόμενος χρόνος	➤ 30 λεπτά

χρόνος	
Ενέργειες διδάσκοντος	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ο εκπαιδευτικός σε συνεργασία με τον καθηγητή πληροφορικής παρουσιάζει στους μαθητές την εφαρμογή “Lets go to the Opera ”
Δραστηριότητες μαθητών	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Οι μαθητές με τη βοήθεια και καθοδήγηση των εκπαιδευτικών περιηγούνται και δρουν στην εφαρμογή. ➤ Στη συνέχεια αφηγούνται την εμπειρία τους αυτή και περιγράφουν τις εντυπώσεις τους.
Υλικά και μέσα	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Διαδίκτυο, Εργαστήρι Πληροφορικής, Ψηφιακή Εφαρμογή

Εικόνα 7.28 : Εφαρμογή Lets Play Opera

Εικόνα 7.29: Εφαρμογή Hansel and Gretel

7.1.21 Θέμα: «Παρουσίαση»

Φάσεις διδασκαλίας	
Ανακεφαλαίωση- Αξιολόγηση Post - Test	
Προβλεπόμενος χρόνος	➤ 30 λεπτά
Ενέργειες διδάσκοντος	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Μοιράζει σε κάθε μαθητή το Post – Test. ➤ Παρουσιάζει το δισέλιδο ερωματολόγιο που αφορούσε την όπερα και την ιστορία, εξηγώντας τις ερωτήσεις και τονίζοντας πως δεν είναι κάτι για το οποίο θα αξιολογηθούν βαθμολογικά και δε σχετίζεται με τη σχολική τους πρόοδο.
Δραστηριότητες μαθητών	➤ Οι μαθητές απαντούν σε ερωτήσεις που αφορούν την όπερα αλλά και την ιστορία όπως συνδυάστηκαν μέσα στη συγκεκριμένη εκπαιδευτική παρέμβαση.
Υλικά και Μέσα	➤ Ερωματολόγιο
Παρουσίαση	
Προβλεπόμενος χρόνος	➤ 45 λεπτά
Ενέργειες διδάσκοντος	➤ Ο εκπαιδευτικός συντονίζει την παρουσίαση και έχει ταξινομήσει σε φακέλους τις δραστηριότητες των διδακτικών συναντήσεων και τις δημιουργίες των μαθητών του.
Δραστηριότητες μαθητών	➤ Οι μαθητές ανά ομάδες παρουσιάζουν όσα ετοίμασαν κατά τη διάρκεια του προγράμματος.
Υλικά και μέσα	➤ Ο τοίχος της Οπεριστορίας, video των μαθητών, φωτογραφικό υλικό.
Αποτίμηση-Αξιολόγηση	
Προβλεπόμενος χρόνος	➤ 45 λεπτά

χρόνος	
Ενέργειες διδάσκοντος	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ο εκπαιδευτικός κάνει μια γενική αποτίμηση της εκπαιδευτικής παρέμβασης και παρακινεί τους μαθητές να εκφράσουν τις δικές τους σκέψεις για αυτήν.
Δραστηριότητες μαθητών	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Οι μαθητές μιλούν για την εμπειρία τους μέσα από αυτή την εκπαιδευτική παρέμβαση. ➤ Στη συνέχεια γράφουν ποια δράση τους άρεσε περισσότερο, ποια είναι η εντύπωσή τους από την εκπαιδευτική παρέμβαση, αν άλλαξε η στάση τους για την όπερα, αν τους βοήθησε στο να μάθουν διαφορετικά την ιστορία και αν θα ήθελαν να πραγματοποιήσουν κι άλλες τέτοιες παρεμβάσεις.
Υλικά και μέσα	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Video, μαγνητόφωνο, χαρτιά A4

Μου άρεσε πολύ αυτό το πρότζεκτ που θα το έκανα ξανά και ξανά.

Όταν αρχίσαμε το πρόγραμμα βρισκόμουν αρκετά γιατί δεν με ενδιέφερε να μάθω για την όπερα, αλλά έπειτα περνάγαμε κατά συνεργασίον με τους συμμαθητές μου, με τον δασκάλο μου. Εξαιτίας αυτού του προγράμματος πια μου άρεσε αρκετά πολύ η όπερα. Ακούω όριες, μαθαίνω για αυτές και τις παρουσιάζω. Θα μου άρεσε πολύ αν με αυτό τον τρόπο κάναμε και τα υπόλοιπα μαθήματα.

Εικόνα 7.30: Τα παιδιά γράφουν για την εκπαιδευτική παρέμβαση

7.2 Στοιχεία από την παρατήρηση των μαθητών

Η συγκεκριμένη εκπαιδευτική παρέμβαση, εξαιτίας ίσως της θεματικής της, είχε αρκετές, διαφορετικές και ποικίλες δραστηριότητες. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα τη συγκέντρωση εργασιών, δημιουργιών και κατασκευών τόσο με γραπτό όσο και με ψηφιακό χαρακτήρα που εξαιτίας του αριθμού των παιδιών δε μπορούν όλα να παρουσιαστούν στην παρούσα εργασία. Έτσι στη συνέχεια γίνεται μια επιλεκτική παρουσίαση κάποιων στοιχείων από αρκετές δραστηριότητες. Αυτή περιλαμβάνει:

- 1) Ένα σύντομο εισαγωγικό και ενδεικτικό θεωρητικό υπόβαθρο πάνω στο οποίο μπορεί κάποιος να αντλήσει μερικές πληροφορίες και να ανατρέξει στη συνέχεια σε περισσότερες, ανάλογα με το χρόνο που έχει στη διάθεσή του και τον τρόπο που θέλει να οργανώσει μια παρόμοια δράση.
- 2) Μερικά αποσπάσματα από τα όσα οι μαθητές γράφουν.
- 3) Φωτογραφικό υλικό από τα αποτελέσματα κάποιων διδακτικών συναντήσεων που οι μαθητές της συγκεκριμένης παρέμβασης έχουν δημιουργήσει.

7.2.1 «Εισαγωγή στην όπερα»

Σχετικά με την προέλευση και την προϊστορία της όπερας δεν υφίσταται σύμπτωση απόψεων μεταξύ των μουσικολόγων. Γενικότερα, πάντως, παραδεχτή είναι σήμερα η άποψη που βρίσκεται στο Harvard Dictionary of Music εκφραζόμενη από τον Γουίλλι Άπελ και αυτή είναι: «οι άμεσοι πρόγονοι της όπερας πρέπει να αναζητηθούν εις τους διαφόρους τύπους λαϊκού δραματικού θεάματος μετά μουσικής συνοδείας, όπερ ενεφανίσθη κατά τον 16ο αιώνα».

Πάντως, ως είδος, θεωρείται ένα από τα σημαντικότερα μουσικά επιτεύγματα του Δυτικού πολιτισμού και παραμένει ένα από τα πιο δημοφιλή μουσικά είδη.

Ο όρος όπερα είναι ο πληθυντικός του λατινικού *opus* που σημαίνει το έργο, δηλώνοντας έτσι την ενσωμάτωση στην όπερα πολλών καλλιτεχνικών ειδών, όπως η μουσική, το θέατρο, ο χορός και η σκηνογραφία. Αποδίδεται συχνά στα ελληνικά και ως «μελόδραμα», αν και ο όρος αυτός είναι ευρύτερος. Όπερα ονομάζεται επίσης το θέατρο που φιλοξενεί τις παραστάσεις. Προς το τέλος του 16ου και τις αρχές του 17ου αιώνα εμφανίζονται στην Ιταλία οι μορφές στις οποίες στηρίχτηκε όλη η σύγχρονη μουσική: η όπερα, το ορατόριο και η μελωδία με συνοδεία.

Εισαγωγή στην όπερα

Οι μαθητές κατέγραψαν όσες περισσότερες λέξεις τους έρχονταν στο μυαλό για την όπερα με την τεχνική της ιδεοθύελλας (Brainstorming).

Οι λέξεις που εμφανίστηκαν περισσότερο ήταν: Θέατρο, σκηνή, παράσταση, ορχήστρα, τραγουδιστές, θεατές, φώτα, κοστούμια, μουσική, μουσικά όργανα, φωνές, Μαρία Κάλλας καθώς και χειροκρότημα, δυνατά, ιστορία, χορός κλπ. αλλά και λέξεις όπως σαπουνόπερα, δυσκολία, θλίψη, πέρα, λύπη, χαρά, κασκαντέρ και σπασμένα τζάμια.

Εικόνα 7.31: Τα παιδιά γράφουν λέξεις για να περιγράψουν την όπερα

Οπεριστορία

Οι μαθητές επέλεξαν ένα τοίχο της τάξης τους στον οποίο θα αναρτούσαν τις δραστηριότητες, τις εργασίες και τις δημιουργίες τους για αυτή την εκπαιδευτική παρέμβαση. Στη συνέχεια θέλησαν να δώσουν ένα τίτλο σε αυτή τη «γωνιά» που δημιούργησαν. Βρήκαν διάφορους τίτλους, όπως «Ιστορία και όπερα», «Παίζοντας με την όπερα», «Εμείς και η όπερα», «Μια όπερα σε τάξη» κλπ. Ο τίτλος που επικράτησε είχε την ονομασία «Οπεριστορία». Στους τελευταίους δυο μήνες έγινε ο αγαπημένος τοίχος της τάξης.

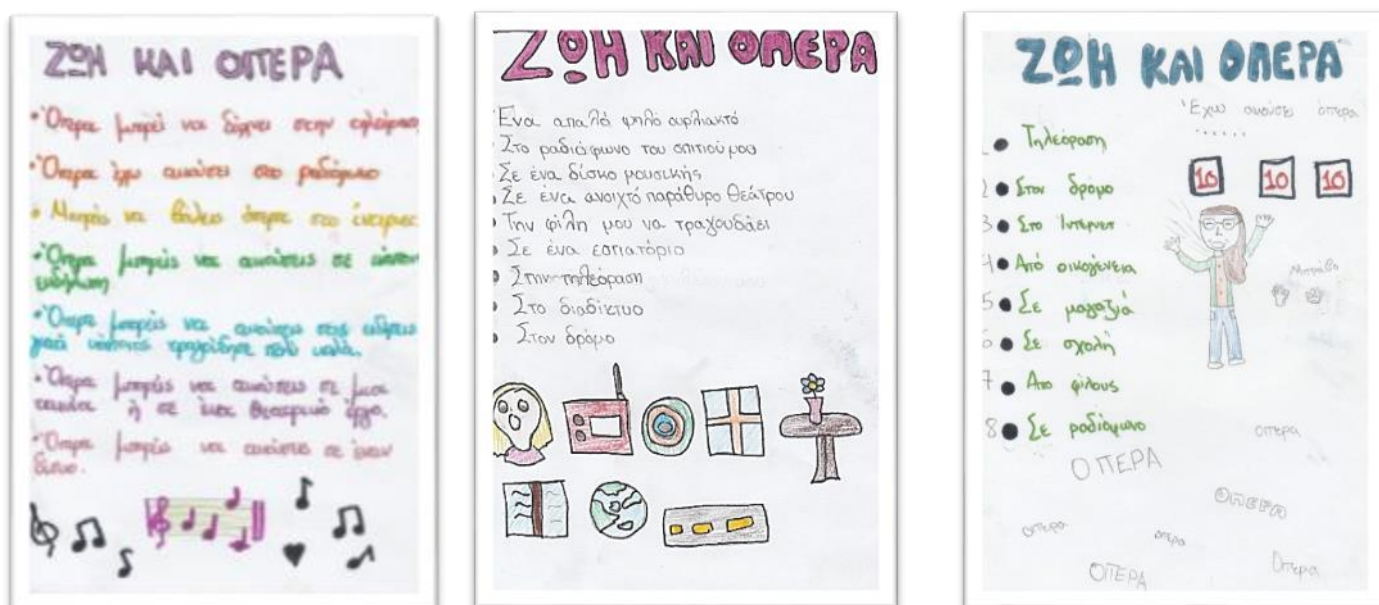
Εικόνα 7.32 : Ο τοίχος της Οπεριστορίας

7.2.2 «Η όπερα στη ζωή μας»

Ζωή και όπερα

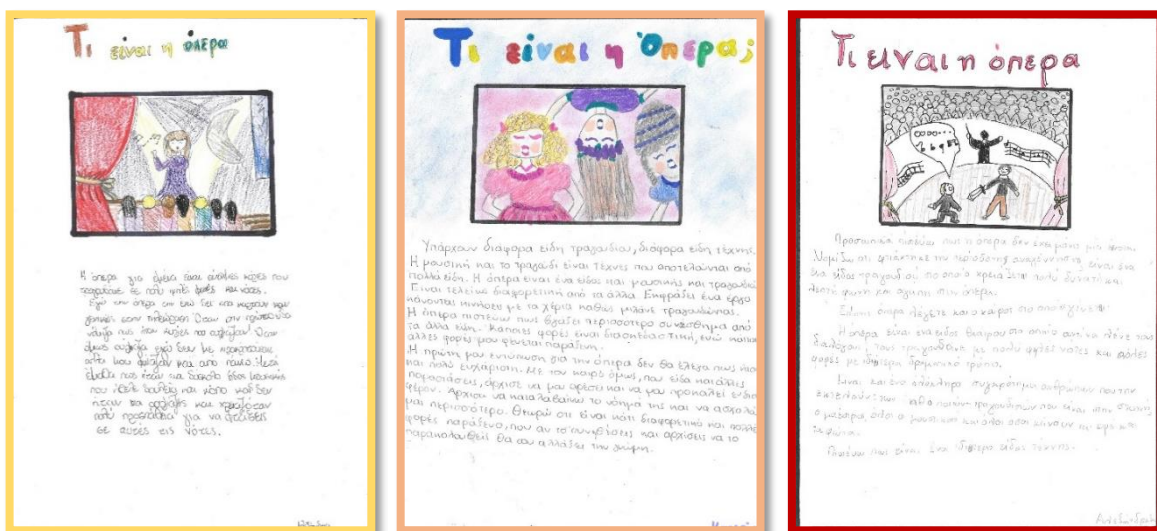
Ζητήθηκε από τους μαθητές να καταγράψουν τις εμπειρίες του για το πως η όπερα υπάρχει στη ζωή μας και στην καθημερινότητά μας. Οι επικρατέστερες απαντήσεις τους ήταν: στην τηλεόραση, στο ραδιόφωνο, σε CD, σε διαφημίσεις, στον κινηματογράφο, στο θέατρο, στο διαδίκτυο, σε εστιατόρια, σε μαγαζιά. Κάποιοι όμως έδωσαν μερικές ευφάνταστες, κωμικές και πρωτότυπες επιλογές όπως: «στο μυαλό μου», «διάφορα παιδάκια που την κοροιδεύουν», «στα όνειρά μου», «στους καταράκτες», «στα πουλιά που τραγουδούν».

Εικόνα 7.33: «Ζωή και όπερα»

Οι μαθητές έγραψαν τις απόψεις τους για το τι σημαίνει η όπερα για αυτούς. Ανάμεσα σε άλλα αναφέρουν: «Όπερα για εμένα προσωπικά είναι το συναίσθημα ενός ανθρώπου αφού και να μη ξέρεις τι λέει θα σου δημιουργηθεί ένα συναίσθημα», «Νομίζω ότι είναι το πιο δύσκολο είδος μουσικής για να βγει ωραίο στη σκηνή και αυτό το θαυμάζω», «, «Είναι συνήθως εύσωμες κυρίες που τραγουδάνε και σπάνε τα τζάμια από όσο έχω δει στα καρτούν», «Είναι ένα είδος θεάτρου στο οποίο αντί να λένε τους διαλόγους τους τραγουδάνε με πολύ ψηλές νότες και πολλές φορές με ιδιαίτερα δραματικό τρόπο», «Δεν

είναι τυχαίο που οι περισσότεροι στο μπάνιο τραγουδάμε όπερα», «Την είχα συνδυάσει με μια μορφή τέχνης που παρακολουθούν συχνά πολύ πλούσιοι άνθρωποι», «Όταν όμως ούρλιαζα εγώ δε με χειροκροτούν, αλλά μου φώναζαν κι από πάνω», «Είναι ένα ξεχασμένο είδος μουσικής», «Εκφράζει ένα έργο κάνοντας κινήσεις με τα χέρια καθώς μιλάνε τραγουδώντας», «Είναι ο λόγος που ντυνόμουν κάθε βράδυ Παρασκευής στα έξί μου με φούστα ή φόρεμα».

Εικόνα 7.38: Οι μαθητές γράφουν «Τι είναι η όπερα»

7.2.3 «Γέννηση της όπερας»

Ορισμός της Όπερας

Η όπερα είναι μουσικό θεατρικό είδος που αποτελεί κοσμική σύνθεση με σκηνική δράση. Ο γενικός όρος όπερα προέρχεται από την ιταλική έκφραση «opera in musica» = έργο με μουσική. Η σοβαρότητα του μουσικού περιεχομένου της όπερας το καθιστά διαφορετικό από την οπερέτα, την μουσική κωμωδία και άλλες μορφές του μουσικού θεάτρου. Οι διάλογοι των ηθοποιών της όπερας αποδίδονται με τη μορφή τραγουδιού, ενώ η θεατρική παράσταση εκτυλίσσεται παρουσία ενός μουσικού συνόλου που μπορεί να είναι μια πλήρης συμφωνική ορχήστρα ή και μικρότερης κλίμακας.

Η όπερα είναι το αποτέλεσμα της προσπάθειας μιας παρέας μορφωμένων ανθρώπων στα τέλη του 16ου αιώνα να αναβιώσουν την αρχαία ελληνική τραγωδία. Η παρέα αυτή ονομάστηκε **Φλωρεντινή Καμεράτα**, δηλαδή παρέα της Φλωρεντίας, ή Καμεράτα του Μπάρντι, από το όνομα του ευγενή που οργάνωνε τις συναντήσεις στο αρχοντικό του. Κυρίαρχη μορφή της ομάδας αυτής ήταν ο **Βιντσέντζο Γκαλιλέι**, φημισμένος συνθέτης και πατέρας του μεγάλου αστρονόμου. Η πρώτη όπερα, που παίχτηκε ποτέ, παρουσιάστηκε στη Μάντοβα το 1607 και δεν ήταν άλλη από τον περίφημο Ορφέα του **Κλάουντιο Μοντεβέρντι**, έργο που εξακολουθεί να παρουσιάζεται μέχρι σήμερα. Μέσα σε λίγες δεκαετίες η όπερα έγινε μόδα και η ξακουστή πόλη της Βενετίας στα μέσα του 17ου αιώνα είχε αποκτήσει τριάντα λυρικά θέατρα.

Οι μαθητές γράφουν τις απόψεις τους για το πώς, πότε και πού γεννήθηκε η όπερα. Προσπαθώντας να μαντέψουν κάνουν τις δικές τους πρωτότυπες υποθέσεις που οι περισσότερες από αυτές είναι αρετά ευφάνταστες και πρωτότυπες. Ανάμεσα σε πολλά αναφέρουν:

Για τον τόπο: «στην Ιταλία», «στην Ολλανδία», «στην Ελλάδα», «στην Αμερική», «στην Αγγλία».

Για το χρόνο: «Αυτός ο ήχος νομίζω ότι το 1750 δημιουργήθηκε», «Νομίζω πως η πρώτη παράσταση όπερας ξεκίνησε το 1810 γιατί πιστεύω πως αυτή η ημερομηνία είναι η κατάλληλη », «τον 12^ο αιώνα», «Πριν το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο», «το 1936», «το 100 π.Χ.», «το 1770».

Για τον τρόπο: «Η όπερα φαντάζομαι πως κάποια μέρα δημιουργήθηκε από τον Άλμπερτ Αϊνστάιν», «Γεννήθηκε όταν δημιουργήθηκε το λούνα παρκ από τα παιδιά που ούρλιαζαν στο τρενάκι του τρόμου», «όταν γινόταν εκκλησιασμός ή στέψη ενός αυτοκράτορα», «Ένας άνθρωπος πέρναγε από μια περιοχή που υπήρχαν κασκαντέρ και ένας πηδούσε από ένα κτίριο σε μια λίμνη. Ο κασκαντέρ καθώς πηδούσε ούρλιαζε από τη χαρά του», «από ένα σοφό άνθρωπο που σκεφτόταν πως θα μπορούσαν να υπάρχουν κι άλλα είδη μουσικής, πιο ωραία», «από τις γιορτές που ολοι φώναζαν και τραγουδούσαν δυνατά», «όταν ένας άγιος σκύλος δάγκωσε ένα κορίτσι».

Εικόνα 7.39: Οι απόψεις των παιδιών για τη γέννηση της όπερας

7.2.4 «Ιστορία της όπερας»

Από την Αναγέννηση στο Μπαρόκ (τέλος 16ου – αρχές 17ου αιώνα)

Η όπερα είναι το αποτέλεσμα της προσπάθειας μιας παρέας μορφωμένων ανθρώπων στα τέλη του 16ου αιώνα να αναβιώσουν την αρχαία ελληνική τραγωδία. Η παρέα αυτή ονομάστηκε Φλωρεντινή Καμεράτα ή Καμεράτα του Μπάρντι, από το όνομα του ευγενή που οργάνωνε τις συναντήσεις στο αρχοντικό του. Κυρίαρχη μορφή της ομάδας αυτής ήταν ο Βιντσέντζο Γκαλιλέι, φημισμένος συνθέτης και πατέρας του μεγάλου αστρονόμου. Η παλαιότερη από τις όπερες του Μοντεβέρντι που σώζεται, παρουσιάστηκε στη Μάντοβα το 1607 και δεν ήταν άλλη από τον περίφημο *Ορφέα*, έργο που εξακολουθεί να παρουσιάζεται μέχρι σήμερα. Μέσα σε λίγες δεκαετίες η όπερα έγινε μόδα και η ξακουστή πόλη της Βενετίας στα μέσα του 17ου αιώνα είχε αποκτήσει τριάντα λυρικά θέατρα.

Η εποχή του Μπαρόκ (1600 - 1750)

Με κυρίαρχους συνθέτες τον Γκέοργκ Φρήντριχ Χαίντελ και τον Αντόνιο Βιβάλντι και με θέματα δανεισμένα κυρίως από την ελληνορωμαϊκή μυθολογία αλλά και από το επικό ποίημα *Η απελευθέρωση της Ιερουσαλήμ* του Τορκουάτο Τάσσο, η μπαρόκ όπερα άνθησε

στις αυλές βασιλιάδων και αριστοκρατών. Οι όπερες εκείνης της εποχής αποτελούνται από πολλές άριες, που ακολουθούν η μία την άλλη. Λίγο μετά το 1750 ο συνθέτης Κρίστοφ Βίλλιμπαλντ Γκλουκ ανανέωσε την όπερα απλουστεύοντας το τραγούδι: αφαιρέσε από τις άριες τα πολλά στολίδια, που δεν άφηναν το κοινό να καταλάβει τα λόγια. Επίσης, έδωσε στην ορχήστρα πιο σημαντικό ρόλο.

Η Κλασική εποχή (τέλος 18ου - αρχές 19ου αιώνα)

Στο πνεύμα του Διαφωτισμού, λίγο πριν τη Γαλλική Επανάσταση, ο Μότσαρτ συνέβαλε καθοριστικά στη μετεξέλιξη της όπερας σε πιο λαϊκό είδος, γράφοντας έργα που τα παρακολουθούσαν όχι μόνον οι αριστοκράτες αλλά και το ευρύτερο κοινό. Αυτό το πέτυχε συνθέτοντας κωμικές όπερες στη γλώσσα των συμπολιτών του, δηλαδή στα γερμανικά. Το πιο γνωστό παράδειγμα είναι ο *Μαγικός αυλός*.

Την ίδια εποχή σε όλη την Ευρώπη εξελίχθηκε η κωμική όπερα. Βασικό της χαρακτηριστικό είναι ότι τα κείμενα είναι στη γλώσσα κάθε χώρας – στα ιταλικά, στα γαλλικά, στα αγγλικά, στα ισπανικά, στα γερμανικά - και ότι τα θέματα είναι σύγχρονα με την εποχή, δηλαδή δεν είναι εμπνευσμένα από τη μυθολογία ή την ιστορία.

Η Ρομαντική περίοδος (1827 - 1900)

Η όπερα *Φιντέλιο* του Μπετόβεν φαίνεται να είναι το έργο που οδηγεί σε μια νέα εποχή για την λυρική τέχνη. Η έκφραση έντονων προσωπικών συναισθημάτων, ουσιαστικό στοιχείο του Ρομαντισμού, κυριαρχεί και στους Ιταλούς συνθέτες της εποχής, Ροσσίνι, Μπελλίνι και Ντονιτσέτι. Ο πιο φημισμένος όμως συνθέτης της περιόδου αυτής ήταν ο Ιταλός Τζουζέππε Βέρντι.

Την ίδια εποχή με τον Βέρντι, στη Γερμανία ο Ρίχαρντ Βάγκνερ ανατρέχει για μία ακόμα φορά στα ιδεώδη της αρχαίας Ελλάδας και επιχειρεί το ακόμα πιο σφιχτό πάντρεμα του λόγου με τη μουσική και το θέαμα. Πιστεύει ότι η όπερα δεν είναι απλώς ψυχαγωγία, αλλά έχει τη δύναμη να διαπαιδαγωγήσει ανθρώπους, όπως έκανε το θέατρο στην αρχαιότητα. Λίγο αργότερα, ο Ρίχαρντ Στράους, κληρονόμος της βαγκνερικής παράδοσης, στρέφεται σε θέματα εμπνευσμένα από την αρχαιότητα. Παράλληλα, κυρίως στο Παρίσι και στη Βιέννη αναπτύχθηκαν και νέα είδη όπως η οπερέτα.

Βερισμός

Ο Ιταλός Τζάκομο Πουτσίνι θέλει η μουσική του να ηχεί πιο ρεαλιστική και οι ήρωές του να μοιάζουν πιο αληθινοί. Για αυτό, το κίνημα στο οποίο εντάσσονται αρκετά έργα του ονομάζεται βερισμός, από την ιταλική λέξη *vero* που σημαίνει αλήθεια.

Εθνικές σχολές

Βασικό στοιχείο της Ρομαντικής περιόδου είναι η δημιουργία και ενδυνάμωση εθνικών κρατών, που βασίζονται στη γλώσσα και στον πολιτισμό κάθε λαού. Έτσι, αναπτύχθηκαν «εθνικές» σχολές μουσικής σε όλα τα κράτη. Οι όπερες αντλούσαν τα θέματά τους συνήθως από την ιστορία ή την παράδοση κάθε τόπου και η μουσική εμπνευσμένη από την παραδοσιακή μουσική κάθε λαού. Πιο γνωστές είναι σήμερα όπερες από την ανατολική Ευρώπη και τη Ρωσία, που έγραψαν συνθέτες όπως ο Τσέχος Σμέτανα ή ο Ρώσος Μούσσοργκκι.

Ελλάδα

Στη χώρα μας συνθέτες όπερας υπάρχουν ήδη από τον 19ο αιώνα. Ο Ζακυνθινός Παύλος Καρρέρ (ή Καρρέρης) εμπνεύστηκε όπερες από την ελληνική Επανάσταση, όπως ο *Μάρκος Μπότσαρης*, η *Κυρά Φροσύνη* και *Δέσπω, ηρωίς του Σουλίου*. Ο Κερκυραίος Σπυρίδων Σαμάρας σταδιοδρόμησε κυρίως στην Ιταλία, όπου έργα του παίχτηκαν ακόμα και στη Σκάλα του Μιλάνου. Μία σύνθεσή του, τη γνωρίζουμε όλοι: είναι ο Ύμνος των Ολυμπιακών Αγώνων «Αρχαίο πνεύμα αθάνατο» σε ποίηση Κωστή Παλαμά. Στον 20ό αιώνα ο κυριότερος Έλληνας συνθέτης όπερας είναι ο Μανώλης Καλομοίρης, που μεταξύ άλλων έχει μελοποιήσει έργα του Νίκου Καζαντζάκη.

Ο 20ός αιώνας

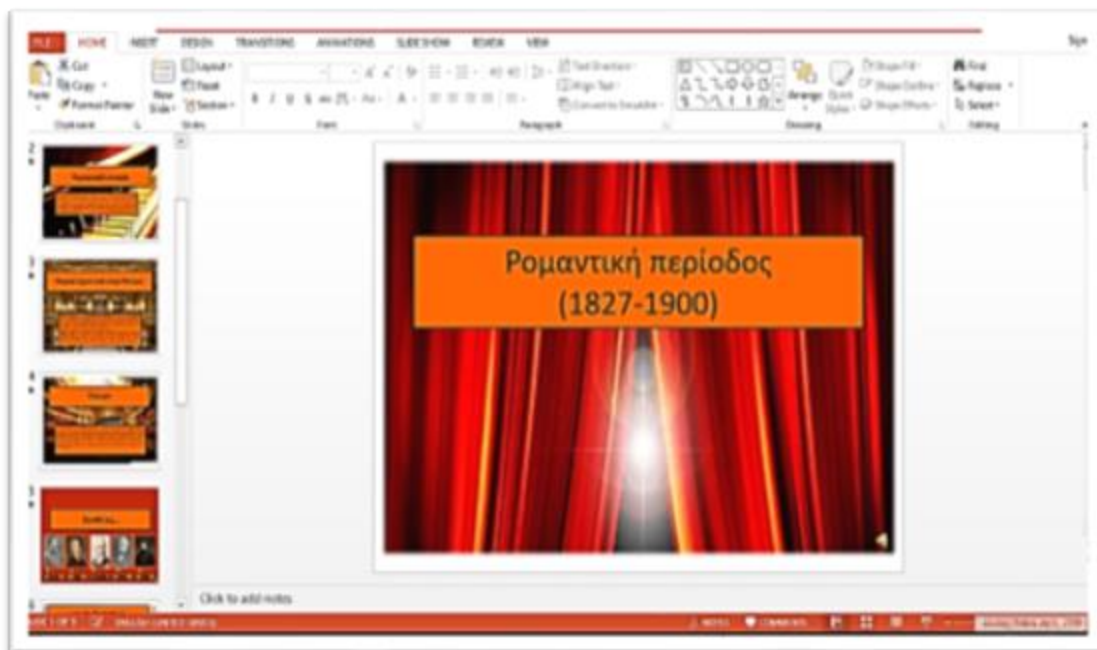
Στον 20ο αιώνα δημιουργούνται πολλά ρεύματα στις τέχνες και στη μουσική. Ορισμένοι συνθέτες, όπως ο Άλμπαν Μπεργκ και ο Ίγκορ Στραβίνσκι, θέλουν να γυρίσουν σελίδα και να απαλλαγούν από τον τρόπο έκφρασης του Ρομαντισμού. Άλλοι, όπως ο Κλωντ Ντεμπυσσύ επηρεάζονται από την παραδοσιακή μουσική ασιατικών πολιτισμών. Σε άλλους, όπως ο Σεργκέι Προκόφιεφ και ο Ντιμίτρι Σοστακόβιτς, το σοβιετικό καθεστώς επιβάλλει πως θα γράφουν. Κάποιοι άλλοι, όπως ο Κουρτ Βάιλ, συνθέτουν αντιδρώντας στο ναζιστικό καθεστώς που τελικά οδήγησε στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Στην ανατολική Ευρώπη εμφανίζονται αρκετοί συνθέτες με ξεχωριστή μουσική γλώσσα, όπως ο Τσέχος Λέος Γιάνατσεκ και ο Ούγγρος Μπέλα Μπάρτοκ. Μετά τον Β' Παγκόσμιο

Πόλεμο όλο και περισσότεροι αμερικανοί συνθέτες, όπως ο Φίλιπ Γκλας και ο Τζον Άνταμς, ασχολούνται με την όπερα.

Οι μαθητές χωρίστηκαν σε ομάδες και κάθε μια πήρε και από μια περίοδο της όπερας.

- Αναγέννηση
- Μπαρόκ
- Κλασική
- Ρομαντική
- 20^{ος} αιώνας
- 21^{ος} αιώνας

Αφού τη μελέτησαν έφτιαξαν ένα power point για κάθε περίοδο. Αυτό περιελάμβανε μια γενική περιγραφή της εποχής, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που έφεραν αλλαγές στην πορεία και την εξέλιξη της όπερας, τους συνθέτες κάθε περιόδου και τα έργα τους, τα κτίρια λυρικών θεάτρων κάθε εποχής καθώς και ενδεικτικά κοστούμια και σκηνικά κάθε ιστορικής περιόδου.

Εικόνα 7.40 : Power Point για τη Ρομαντική περίοδο της όπερας

Κατόπιν έφτιαξαν τους δικούς τους χαρακτήρες για κάθε περίοδο και τελικά αποφάσισαν πως θα ήταν προτιμότερο ένας να αναλάβει να φτιάξει τα σκίτσα για να έχουν ένα ενιαίο ύφος. Επέλεξαν λοιπόν το συμμαθητή τους που κατά τη γνώμη τους είχε τις περισσότερες ικανότητες σε αυτό. Στη συνέχεια τοποθέτησαν τους χαρακτήρες τους στην ιστοριογραμμή της τάξης.

Εικόνα 7.41: Σκίτσα των μαθητών για Αναγέννηση, Μπαρόκ και Κλασική περίοδο

Εικόνα 7.42: Σκίτσα των μαθητών με κοστούμια όπερας για Ρομαντισμό, 20^ο και 21^ο αιώνα

Όπερα και παιδιά

Εξήγησα στους μαθητές πώς μπορεί να λειτουργήσει η τέχνη και συγκεκριμένα η όπερα παιδαγωγικά και συναισθηματικά σε παιδιά της ηλικίας τους. Συνδυάζει τόσα πολλά παραστατικά στοιχεία, που, αν μη τι άλλο, είναι ένα καλό σκαλοπάτι για μια πρώτη επαφή με όλες τις μορφές της τέχνης συγκεντρωμένες. Παρουσίασα στα παιδιά μερικές δράσεις στην Ελλάδα και το εξωτερικό που αφορούν τη σχέση των παιδιών με την όπερα, όπως:

- Η Εθνική Λυρική Σκηνή έχει μεγάλη παράδοση όχι μόνο σε θέματα εκπαίδευσης νέων καλλιτεχνών (Ανώτερη Σχολή Χορού, Εργαστήριο Όπερας, Παιδική Χορωδία), αλλά και σε πρωτοπόρα εκπαιδευτικά προγράμματα, όπως το ιδιαίτερος επιτυχημένο «Η Όπερα διαδραστικά στα δημοτικά σχολεία», το οποίο από το 2012 έχει παρουσιαστεί σε 127 σχολεία σε όλη την Ελλάδα, Από το πρόγραμμα ωφελήθηκαν 45.000 μαθητές, 700 εκπαιδευτικοί, καθώς και περίπου 100 νέοι καλλιτέχνες και επαγγελματίες σε διάφορες ειδικότητες σχετικές με το θέατρο.
- Η Συμμετοχική Όπερα, ένα από τα παλιότερα εκπαιδευτικά προγράμματα του Ιδρύματος Θεοχαράκη, ειδικά σχεδιασμένο για να μυήσει βιωματικά παιδιά και εφήβους στον κόσμο της όπερας. Ξεκίνησε από το 2010 παρουσιάζοντας διάσημους έλληνες καλλιτέχνες του Λυρικού θεάτρου και αργότερα λειτούργησε σε ειδικό πρόγραμμα για σχολεία. Στα οκτώ χρόνια πορείας του έδρασε εντός και εκτός του Ιδρύματος με ένα ευρύ ρεπερτόριο από όπερα, οπερέτα και μιούζικαλ
- Δράση ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. Πάτρας σε συνεργασία με το Τμήμα Πολιτιστικών Θεμάτων Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Αχαΐας το πρόγραμμα «Όπερα για παιδιά... από παιδιά» (Μάιος 2015). Σε αυτήν μαθητές των Δημοτικών Σχολείων που συμμετέχουν στο σχετικό πολιτιστικό δίκτυο παρουσιάζουν δικές τους διασκευές, πάνω σε σκηνές που αγάπησαν από τη «Βασίλισσα του χιονιού», και γνώρισαν από κοντά τους λυρικούς τραγουδιστές του εργαστηρίου του ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. Πάτρας, οι οποίοι τους επισκέφθηκαν στις τάξεις τους.

Οι μαθητές βρήκαν στοιχεία για όπερες που απευθύνονται σε παιδιά και έφτιαξαν έναν πίνακα με αυτά. Παρουσίασαν σε δυάδες με σύντομο τρόπο την ιστορία

καθεμιάς. Έπαιξαν παιχνίδι παντομίμας με τους τίτλους των έργων και ανέδειξαν την όπερα που θα ήθελαν να παρακολουθήσουν. Αυτή ήταν το Brundibar.

Πίνακας 2 : Κατάλογος με παιδικές όπερες

ΤΙΤΛΟΣ ΟΠΕΡΑΣ	ΣΥΝΘΕΤΗΣ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΚΑΙ ΤΟΠΟΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΠΡΕΜΙΕΡΑΣ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΚΑΙ ΤΟΠΟΣ ΠΡΕΜΙΕΡΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
Brundibar	Hans Krasa	1943 Τσεχοσλοβακία	2015 Κέρκυρα
Ελιξήριο του Έρωτα	Gaetano Donizetti	1832 Μιλάνο	2012 Αθήνα
Ιπότης Του Χιονιού	César Antonovich Cui	1906 Γιάλτα	2015 Θεσσαλονίκη
Ο Μικρός Πρίγκηπας	Tettix music group		2017 Αθήνα
Η βασίλισσα του χιονιού	Θοδωρής Αμπαζής		2015 Αθήνα
Σιωπή, ο Βασιλιάς ακούει	Νίκος Κυπουργός		2013 Θεσσαλονίκη
Προσοχή! Ο πρίγκιπας λερώνει	Νίκος Κυπουργός		2013 Αθήνα
Ο μικρός Πέτρος στο Δάσος	Χρήστος Γιαννούλης		2016 Αθήνα
Ο παπουτσωμένος γάτος	César Antonovich Cui		2011 Αθήνα
Χάνσελ και Γκρέτελ	Engelbert Humperdinck	1893 Βαϊμάρη	2010 Αθήνα

7.2.5 «Λεξικό της όπερας-Είδη φωνών

Οι φωνές των τραγουδιστών της όπερας διακρίνονται καταρχήν σε ανδρικές και γυναικείες, Ανάλογα με αυτή την κατηγοριοποίηση διακρίνουμε τους εξής τύπους φωνών:

Τύποι ανδρικών φωνών

- Μπάσος: καλύπτει τις χαμηλότερες νότες
- Βαρύτονος: καλύπτει τις ενδιάμεσες περιοχές
- Τενόρος: καλύπτει τις υψηλότερες νότες

Τύποι γυναικείων φωνών

- Κοντράλτο: καλύπτει τις χαμηλότερες νότες
- Μέτζο σοπράνο: καλύπτει τις ενδιάμεσες περιοχές
- Σοπράνο: καλύπτει τις υψηλότερες νότες.

Να σημειωθεί πως στους παραπάνω τύπους μπορούν να υπάρχουν και φωνές που ανήκουν σε ενδιάμεσες κατηγορίες.

Με τη συνεργασία και τη βοήθεια της εκπαιδευτικού της Μουσικής οι μαθητές πειραματίστηκαν με τις φωνές τους, αντήληφθηκαν το εύρος και το χρώμα που έχουν οι φωνές τόσο του καθενός αλλά και των τραγουδιστών της όπερας και σχεδίασαν τις ζωγραφιές τους. Κάποιοι προσπάθησαν να αναπαραστήσουν τους τραγουδιστές της όπερας και έφτιαξαν τα δικά τους video στα οποία τραγουδούσαν γνωστές άριες. Αξίζει να σημειωθεί πως κάποιοι έμαθαν τα λόγια της άριας και προσπάθησαν με playback τη φωνή γνωστών ερμηνευτών και ερμηνευτριών να αποδώσουν με πάθος, κίνηση και συναίσθημα το τραγούδι που είχαν επιλέξει.

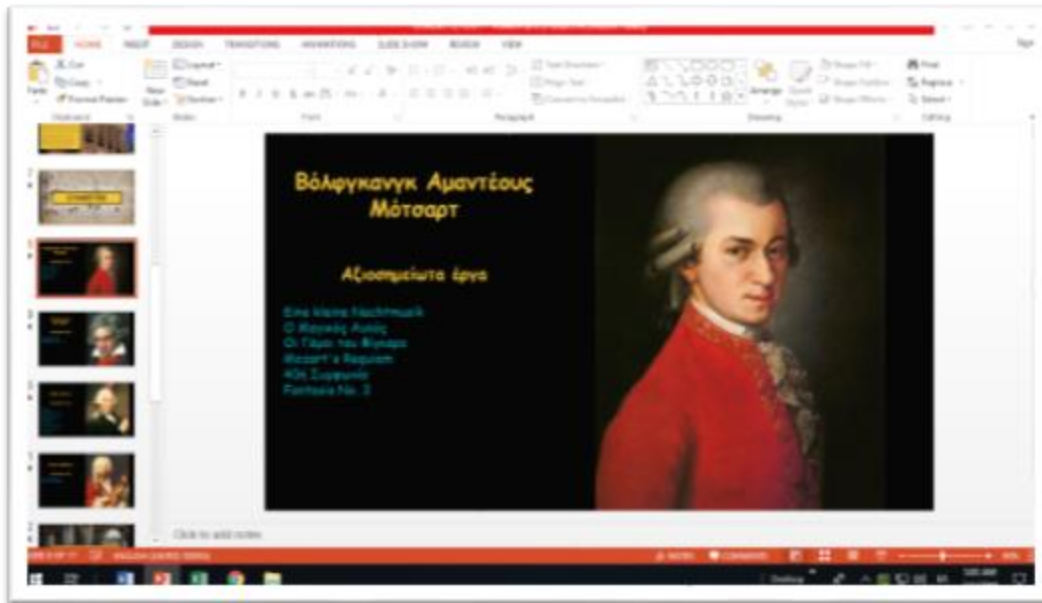
Εικόνα 7.43: Είδη Φωνών

7.2.6 «Συνθέτες όπερας»

Ανάμεσα στους πιο διάσημους συνθέτες όπερας είναι: ο Mozart, ο Verdi, ο Puccini, ο Wagner, ο Monteverdi κ.ά. Από τους Έλληνες συνθέτες μελοδράματος διακρίθηκαν οι: Καλομοίρης, Λαυράγκας και Σαμαράς.

Σε αυτή τη διδακτική συνάντηση οι μαθητές ασχολήθηκαν με τους πιο γνωστούς συνθέτες της όπερας. Τους περισσότερους από αυτούς τους είχαν ήδη ακούσει στην ενότητα με την ιστορία της όπερας. Κάθε ομάδα λοιπόν παρουσίασε τους συνθέτες κάθε περιόδου. Έφτιαξαν ένα Power Point με χρονολογική σειρά και στην καρτέλα κάθε συνθέτη πρόσθεσαν τα πιο γνωστά του έργα καθώς και αποσπάσματα από τις οπερατικές κυρίως συνθέσεις τους.

Εικόνα 7.44: Power Point που έφτιαξαν για τους συνθέτες

7.2.7 «Κλασικοί και σύγχρονοι ερμηνευτές»

Σε αυτή τη διδακτική συνάντηση οι μαθητές ασχολήθηκαν με κλασικούς και σύγχρονους ερμηνευτές. Οι μεν πρώτοι επιλέχθηκαν με κριτήριο τη σημαντική τους πορεία στην ιστορία της όπερας έως σήμερα και οι δεύτεροι εξαιτίας της γνωριμίας τους με τον εκπαιδευτικό, γεγονός πολύ βοηθητικό για τη συγκεκριμένη δραστηριότητα. Όσοι δεν έχουν αυτή τη δυνατότητα μπορούν να αναζητήσουν κάποιους άλλους σύγχρονους

ερμηνευτές που αρκετοί από αυτούς είναι πρόθυμοι να συμμετέχουν σε τέτοιου είδους δράσεις. Οι ερμηνευτές που επιλέχθηκαν είναι:

Κλασικοί Ερμηνευτές

- Κάλλας Μαρία
- Μπάλτσα Αγνή
- Caballé Montserrat
- Caruso Enrico
- Carreras Jose
- Domingo Placido
- Flagstad Kirsten
- Pavarotti Luciano
- Sutherland Joan

Σύγχρονοι Ερμηνευτές

- Ιατρού Γεώργιος
- Καπετανίδου Νικολέτα
- Καραγκιαούρης Νικόλαος
- Κουφοχρήστου Νίνα
- Στυλιανάκη Άννα
- De Sousa Liliana
- De Vincente Daniel
- Kajtazi Elbenita
- Muirhead Jessica

Μαρία Κάλλας

Δόθηκαν στους μαθητές video από διάφορες εμφανίσεις της μεγάλης τραγουδίστριας του λυρικού θεάτρου που σε καθένα από αυτά τραγουδούσε μια άρια από την όπερα στην οποία έπαιζε. Οι άριες που δόθηκαν ήταν:

- Norma, Act I, Scene 4: "Casta diva" (Norma)
- Carmen, Act I, Scene 5: "L'amour est un oiseau rebelle" (Carmen)
- La traviata, Act I, Scene 2: "Libiam ne' lieti calici" (Violetta)

- Madama Butterfly, Act II: "Un bel dì, vedremo" (Madama Butterfly)
- Medea, Act I: "Taci, Giason" (Medea, Giasone)
- The Barber of Seville, Act I, Scene 5: "Una voce poco fa" (Rosina)
- Lucia di Lammermoor, Act III, Scene 4: "Oh, giusto cielo! Il dolce suono" (Lucia)
- La sonnambula, Act I: "Care compagne" (Amina)
- Macbeth, Act II, Scene 1: "La luce langue" (Lady Macbeth)
- I vespri siciliani, Act V, Scene 2: "Mercé, dilette amiche" (Elena)
- Tosca, Act II, Scene 5: "Vissi d'arte, vissi d'amore" (Tosca)
- Turandot, Act I: "Signore, ascolta!" (Liù)
- La bohème, Act III: "Donde lieta usci" (Mimi)
- Manon Lescaut, Act IV: "Sola, perduta, abbandonata" (Manon)
- Roméo et Juliette, Act I: "Ah! Je veux vivre dans ce rêve" (Juliette)

Ανάμεσα στα όσα έγραψαν για τη Μαρία Κάλλας είπαν:

«Όταν το άκουσα είπα αυτό δε ξεχνιέται με τίποτα. Πιστεύω ότι είναι εκπληκτική η φωνή της και με έκανε να νιώθω ξένοιαστος σα να πετάω στον αέρα».

«Ένωσα συγκίνηση και ταυτόχρονα χαρά που μια Ελληνίδα σοπράνο έχει μπορέσει να ρίξει όλα τα βλέμματα της ανθρωπότητας επάνω της. Η φωνή της μια γλυκιά μελωδία, προκαλούσε συγκίνηση. Σε ταξίδευε μαζί της και την ακολουθούσες ζώντας μαζί της την ιστορία»

«Η ερμηνεία της είναι σα να βγάζει χίλια χρώματα και αποχρώσεις. Είναι μαγευτική».

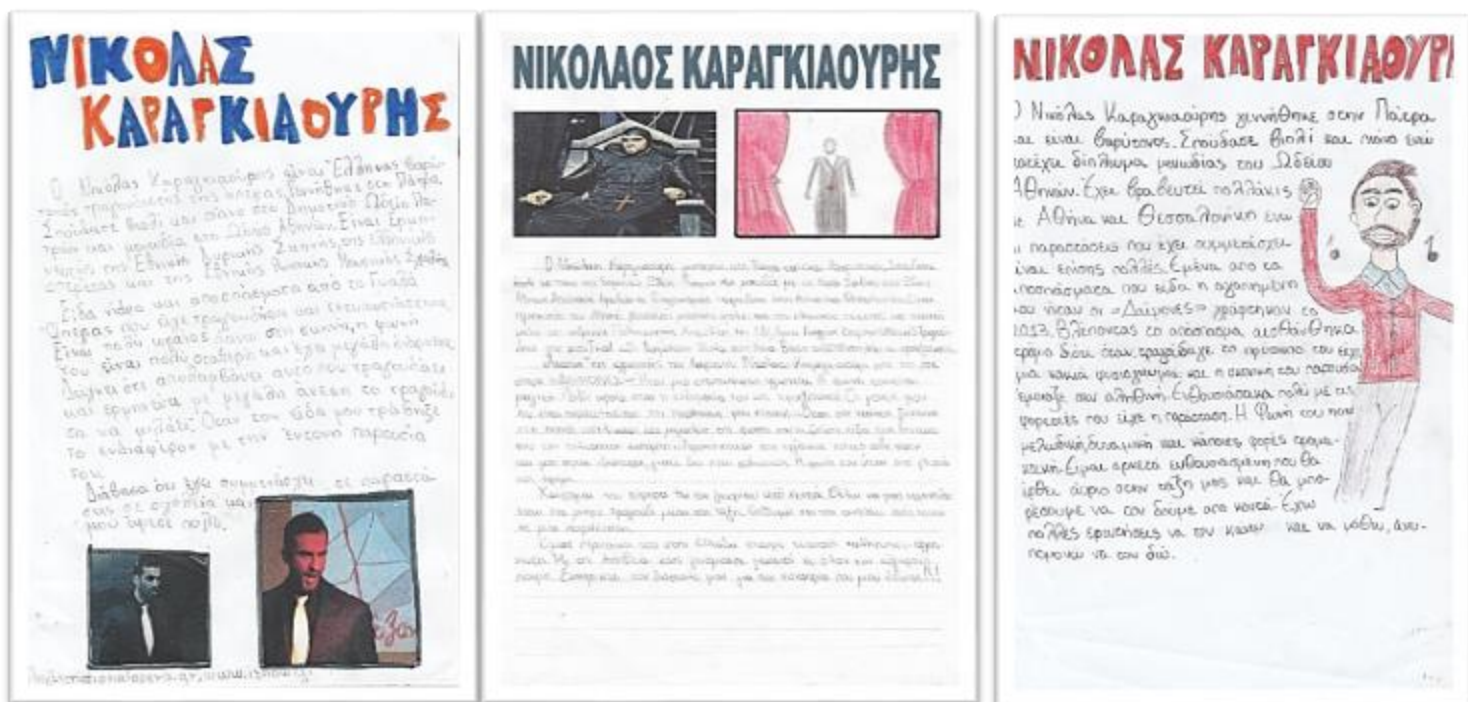
Εικόνα 7.45: Οι μαθητές γράφουν για διάφορες ερμηνείες της σοπράνο Μαρία Κάλλας

Επίσκεψη του βαρύτονου Νικόλα Καραγκιαούρη

Οι μαθητές διάβασαν για τη ζωή και την καλλιτεχνική πορεία του βαρύτονου Νικόλα Καραγκιαούρη, παρακολούθησαν αποσπάσματα από ερμηνείες του και για την επικείμενη επίσκεψή του στην τάξη, έγραψαν:

«Χαίρομαι που σήμερα θα τον γνωρίσω από κοντά. Θέλω να μας ερμηνεύσει έστω ένα μικρό τραγούδι μέσα στην τάξη», «Ανυπομονώ πώς και πώς να έρθει στο σχολείο μας και να μου λύσει όλες τις απορίες μου για την όπερα», «Είναι μεγάλη τιμή που θα τον δω από κοντά κι όχι από μια φωτογραφία», «Όταν μας είπε ο κύριος ότι θα έρθει στο σχολείο μας τρελάθηκα γιατί δεν πίστευα πως ένας τραγουδιστής της όπερας θα μας μιλήσει για την όπερα και θα τον δούμε από κοντά», «Έχω πολλές ερωτήσεις να του κάνω και να μάθω»

Στη συνέχεια έγραψαν για αυτή την επίσκεψη τα συναισθήματά τους και τις εντυπώσεις τους.

Εικόνα 7.46: Οι μαθητές γράφουν για το Νικόλαο Καραγκιαούρη

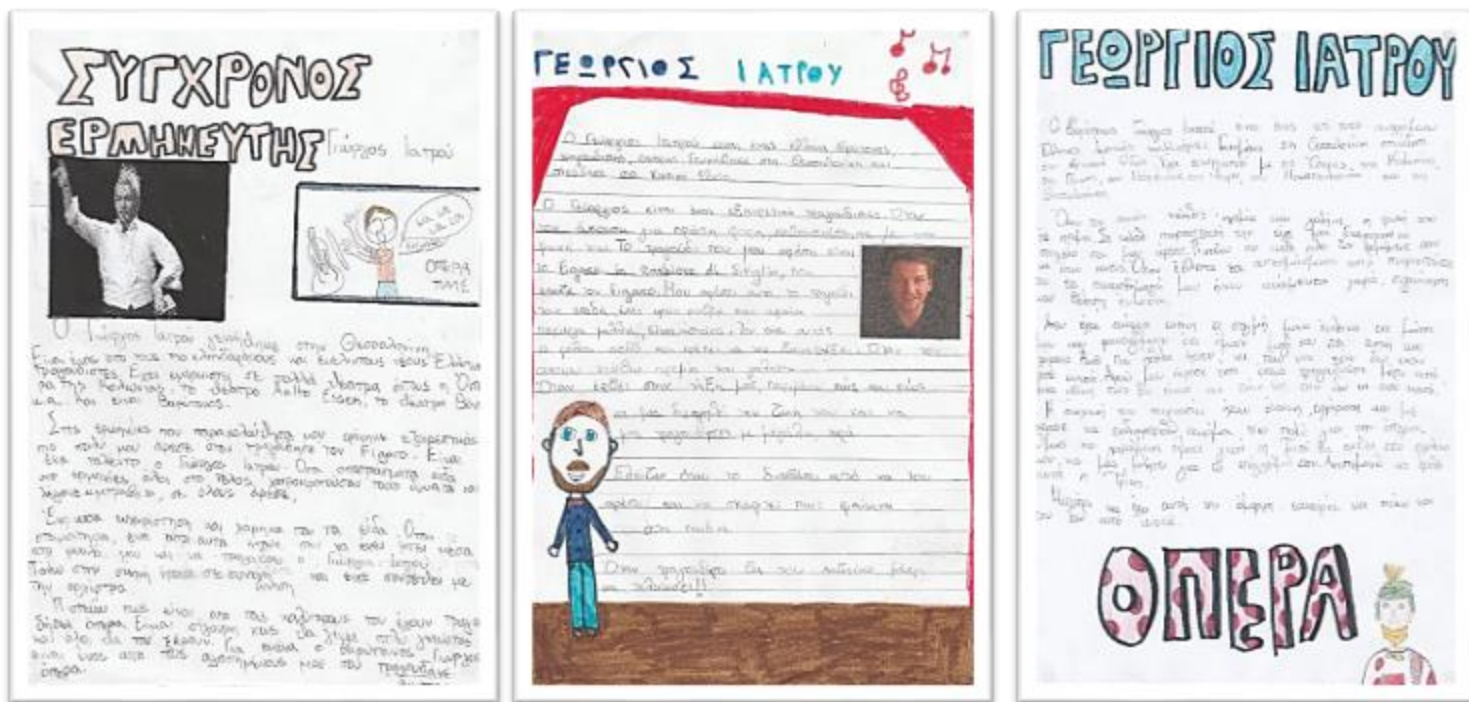
Επίσκεψη του βαρύτονου Γεώργιου Ιατρού

Οι μαθητές διάβασαν το βιογραφικό του διεθνούς βαρύτονου Γεώργιου Ιατρού, παρακολούθησαν αποσπάσματα από ερμηνείες του, και έγραψαν για την επικείμενη επίσκεψή του στην τάξη:

Έγραψαν για αυτόν:

«Εγώ και οι συμμαθητές μου θα ζήσουμε μια εμπειρία πραγματική, θα δούμε τον Γιώργο Ιατρού από κοντά, γιούπι!!!», «Είναι πραγματικά περίεργο πως κατάφερε να σπουδάσει τις σπουδές της Βιολογίας με τη μουσική. Θα ήθελα να του μοιάσω, να σπουδάσω κτηνίατρος αλλά να κάνω αυτό που πραγματικά αγαπώ, να ζωγραφίζω», «Φαντάζομαι θα μα τραγουδήσει σε όσες γλώσσες ξέρει κι αυτό που περιμένω με ανυπομονησία είναι να κάνουμε μαζί του φωνητικές ασκήσεις», «Θέλω να πάω σε όλες τις χώρες που τραγουδάει και να τον παρακολουθήσω», «Όταν τραγουδήσει θα τον χαζεύω μέχρι να τελειώσει», «Είμαι τυχερή που ο δάσκαλός μου έχει φίλους στην όπερα και είμαι χαρούμενη που θα γνωρίσω έναν από αυτούς».

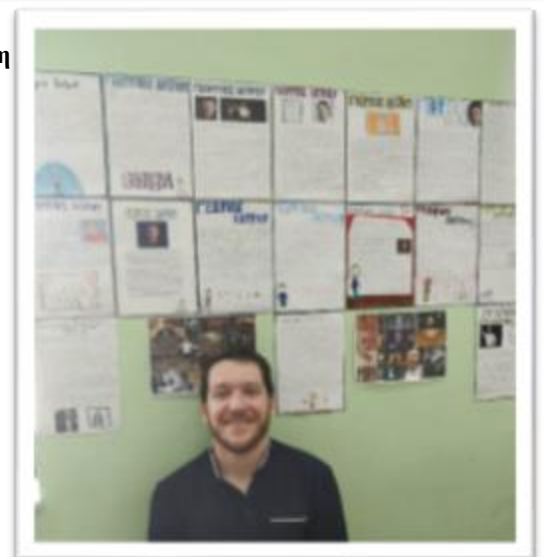
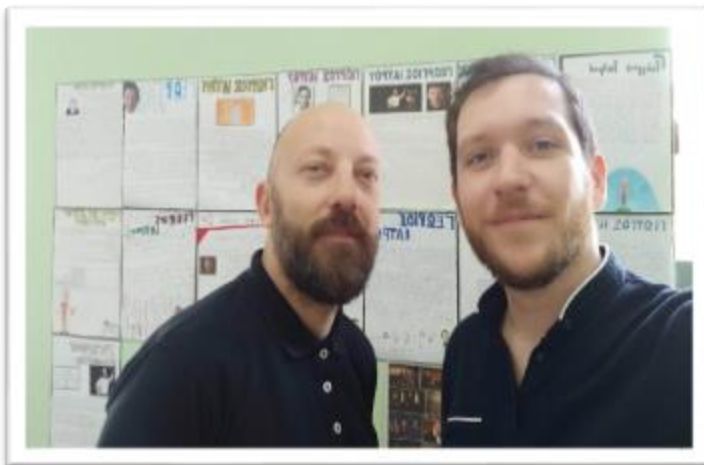
Στη συνέχεια έφτιαξαν ένα κόμικ για αυτή την επίσκεψη στο οποίο προσπάθησαν να αποτυπώσουν τις εντυπώσεις τους και τα συναισθήματά τους.

Εικόνα 7.47: Οι μαθητές γράφουν για τον Γεώργιο Ιατρού

Εικόνα 7.48: Κόμικ για την επίσκεψη του Γιώργου Ιατρού στην τάξη

Εικόνα 7.49 : Ο βαρύτονος Γεώργιος Ιατρού και ο εκπαιδευτικός Ντελής-Σμυρτίλιος Ιωάννης στον τοίχο της «Οπεριστορία» της τάξης

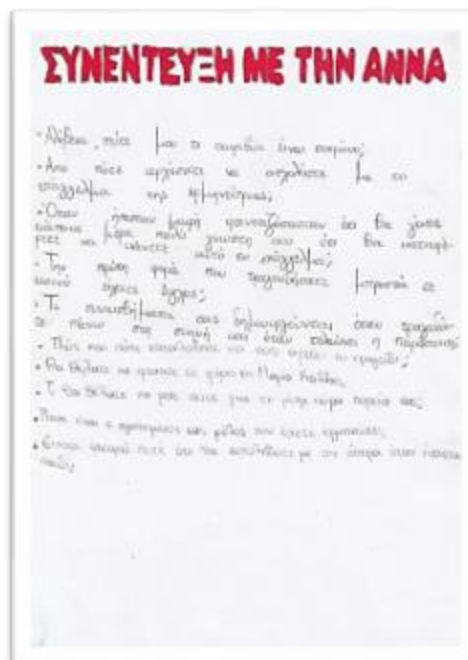
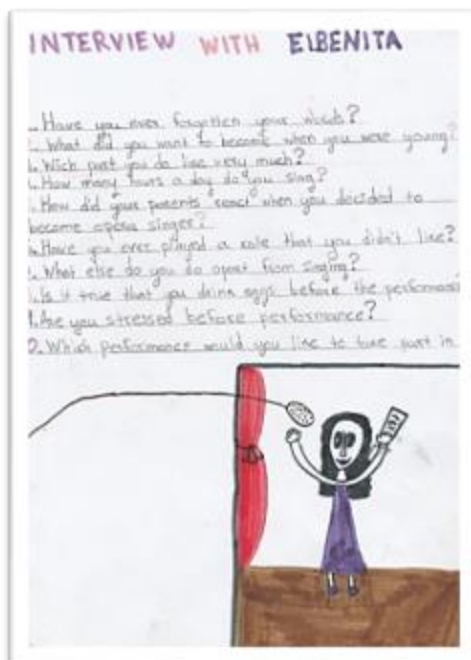
Εικόνα 7.50 : Οι ερμηνευτές της όπερας κάνουν φωνητικές ασκήσεις με τους μαθητές

Συνέντευξη

Οι μαθητές γράφουν για κάποιους σύγχρονους ερμηνευτές της όπερας κι ετοιμάζουν τις ερωτήσεις της συνέντευξής τους. Για τους ερμηνευτές που ήταν στο εξωτερικό με τη βοήθεια της εκαπιδευτικού των Αγγλικών μετέφρασαν και τα κείμενα καθώς και τις ερωτήσεις της συνέντευξης.

Εικόνα 7.51: Παρουσιάζοντας τους ερμηνευτές

Εικόνα 7.52: Συνεντεύξεις των ερμηνευτών

7.2.8 «Τα επαγγέλματα της όπερας»

Οι μαθητές πρώτα κατέγραψαν επαγγέλματα που πίστευαν πως συναντάμε στην όπερα. Έφτιαξαν μια λίστα με αυτά και στη συνέχεια μπαίνοντας στην ιστοσελίδα της λυρικής σκηνής πρόσθεσαν κάποια ακόμα. Ακολούθησε συζήτηση για κάθε επάγγελμα, το ρόλο που καθένα έχει και τη θέση του στο ανέβασμα μιας παράστασης λυρικού θεάτρου. Κατόπιν έγραψαν ένα κείμενο στο οποίο αναφέρουν ποιο επάγγελμα θα τους άρεσε περισσότερο να κάνουν οι ίδιοι. Έγραψαν για αυτά:

«Θα ήθελα να γίνω διευθυντής ορχήστρας. Κρατάει το ρυθμό και υποδεικνύει στους μουσικούς και τους τραγουδιστές τα συναισθήματα και το ύφος του έργου», «Θα ήμουν σκηνογράφος, γιατί μου αρέσει η ζωγραφική και μου φαίνεται ωραίο να στήνω το τοπίο κάθε σκηνής του έργου», «Θα γινόμουν σκηνοθέτης σε μια καρέκλα με έναν μπερέ και μια ντουντούκα στο χέρι», «Θα ήθελα να είμαι ο σκηνοθέτης για να διδάσκω στους τραγουδιστές πώς να εκφράζονται και πώς να στήνονται στη σκηνή», «Θα επιθυμούσα να γίνω τραγουδίστρια, επειδή σου δίνει τη δυνατότητα να εκτεθείς δημόσια και να απολαμβάνεις κοινωνική καταξίωση. Να τραγουδάω σε όπερες, να με χειροκροτούν και να έχω την αποδοχή του κόσμου», «Αν έπαιζα σε μια όπερα θα ήθελα να πάρω έναν αρκετά μεγάλο ρόλο, αλλά να μην πάρω και καμιά στριμμένη», «Θα ήθελα να είμαι ο ενδυματολόγος γιατί μου αρέσει πολύ να ασχολούμαι και να φτιάχνω ρούχα», «Θα ήθελα να είμαι στην ορχήστρα γιατί μου αρέσει να παίζω μουσική και το τραγούδι χωρίς μουσική δε θα ήταν ωραίο». Τα επαγγέλματα που οι μαθητές επέλεξαν φαίνονται στο παρακάτω διάγραμμα

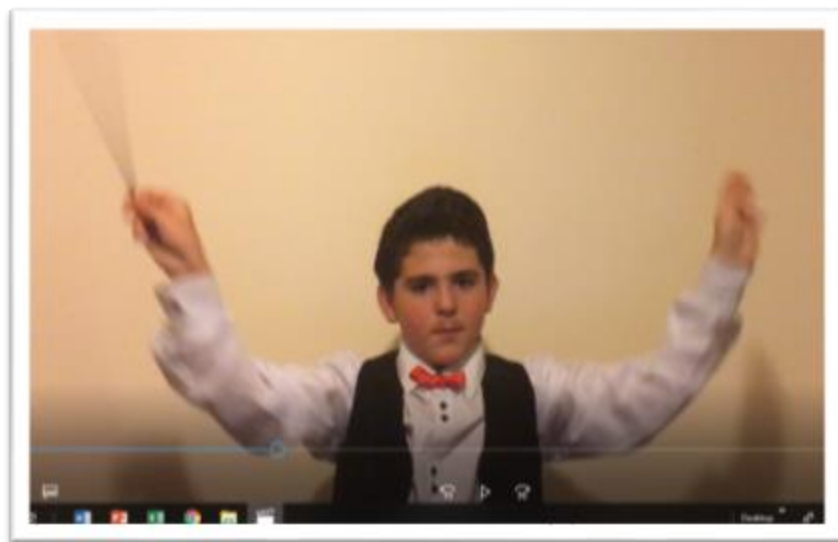

Διάγραμμα 1: Επαγγέλματα της όπερας

Εικόνα 7.53: Τα επαγγέλματα της Όπερας

Στη συνέχεια έφτιαξαν βίντεο στο οποίο μιλούσαν για τα επαγγέλματα αυτά αλλά και παρουσίαζαν με το δικό τους ξεχωριστό τρόπο το επάγγελμα που πιστεύουν πως θα τους ταίριαζε και θα ήθελαν να ασχοληθούν.

Εικόνα 7.54: Επάγγελμα μάεστρος

7.2.9 «Η όπερα στην τάξη μας»

Μέσα στις Εκπαιδευτικές και Κοινωνικές Δράσεις της Εθνικής Λυρικής Σκηνής υπάρχει το πρόγραμμα "3ο κουδούνι, Όπερα" που απευθύνεται στους μαθητές των μεγαλύτερων τάξεων του Δημοτικού και στοχεύει στην άμεση επαφή, γνωριμία και διαδραστική ενημέρωση των μαθητών των Δημοτικών Σχολείων με το λυρικό θέατρο, καθώς και με το έργο της Εθνικής Λυρικής Σκηνής. Έτσι μετά από επικοινωνία ήρθε στην τάξη η Κωνσταντίνα Στράνη εκπαιδευτής - εμπυχωτής και τραγουδίστρια όπερας και παρουσίασε μέσα στην τάξη το πρόγραμμα αυτό. Στόχος του προγράμματος είναι η γνωριμία των μαθητών με την λυρική τέχνη, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της, την ιστορία της, τα είδη των καλλιτεχνών που την υπηρετούν. Παράλληλα, γίνεται γνωριμία με το έργο και την ιστορία της Εθνικής Λυρικής Σκηνής, ενώ μέσω ασκήσεων και οπτικοακουστικού υλικού, οι μαθητές έμαθαν περισσότερα για την μουσική, τις φωνές, τα ηχοχρώματα κτλ.

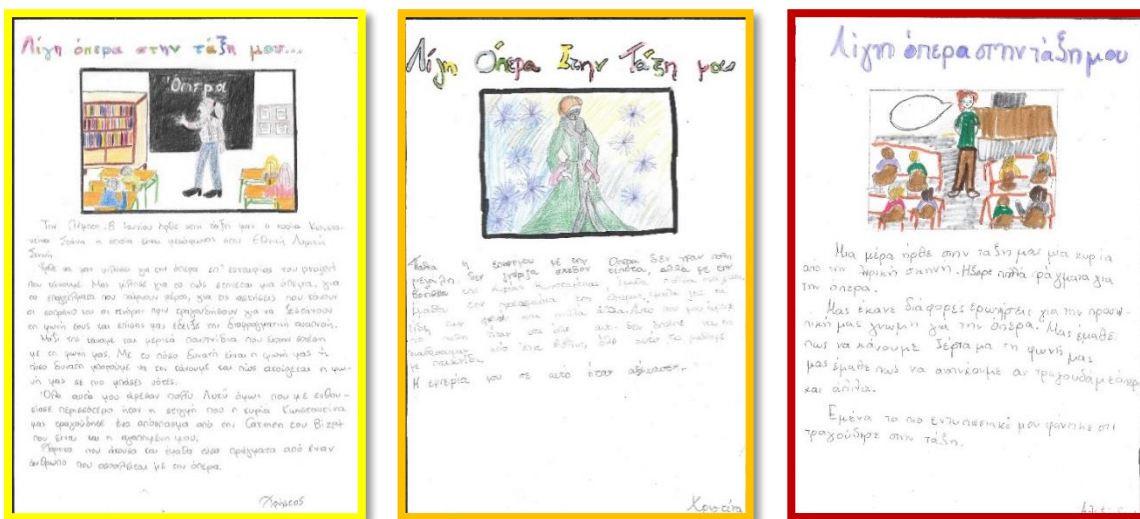
Οι μαθητές μετά την επίσκεψη αυτή έγραψαν τις εντυπώσεις τους και τα συναισθήματά τους. Συγκεκριμένα ανέφεραν:

Για την όπερα: «Μας μύησε στην μαγεία της όπερας», «Μας έμαθε διάφορα μυστικά που χρησιμοποιούνται κατά τη διάρκεια μιας παράστασης όπερας», «Με τη βοήθεια της έμαθα αρκετά για την προετοιμασία μιας όπερας»

Για τις φωνητικές ασκήσεις: «Μέσα από το παιχνίδι μάθαμε τι είναι η διαφραγματική αναπνοή», «Μαζί της κάναμε μερικά παιχνίδια και καταλάβαμε πόσο δυνατή είναι η φωνή μας ή πόσο δυνατή μπορούμε να την κάνουμε», «Μας έμαθε πως να κάνουμε ζέσταμα τη φωνή μας εάν θέλουμε να τραγουδήσουμε όπερα».

Για την ερμηνεία της: «Με την υπέροχη μελωδική φωνή της μας τραγούδησε ένα κομμάτι από την όπερα της Κάρμεν, με τη βοήθεια κάποιων συμμαθητών μου που έκαναν την ορχήστρα», «Στο τέλος μας τραγούδησε λίγο και όλοι είχαμε μείνει άφωνοι».

Για τη γενική τους εντύπωση από αυτή την επίσκεψη: «Δεν έχεις καθημερινά την ευκαιρία να ακούσεις από κοντά κάποιον να τραγουδάει όπερα. Σίγουρα αυτή ήταν μια από τις καλύτερες σχολικές εμπειρίες που είχα», «Αυτό που μου άρεσε πιο πολύ ήταν ότι όλο αυτό δεν έπρεπε να το διαβάσουμε από ένα βιβλίο, όλο αυτό το μάθαμε με παιχνίδι», «Διασκέδασα πάρα πολύ και τώρα περισσότερο από ποτέ θα ήθελα να παρακολουθήσω μια παράσταση όπερας»

Εικόνα 7.55: «Λίγη όπερα στην τάξη μου»

7.2.10 «Μια όπερα σε βαλίτσα-Μουσειοσκευή»

Η υπεύθυνη προγραμμάτων για σχολεία αλλά και μεσόφωνος Ντίνα Στράνη κατά την επίσκεψή της στην τάξη έφερε τη μουσειοσκευή της Εθνικής Λυρικής Σκηνής. Οι μουσειοσκευές είναι εκπαιδευτικές βαλίτσες οι οποίες, μέσω διαδικασίας δανεισμού προς σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ενισχύουν τη διδασκαλία των μαθημάτων της Μουσικής και του Θεάτρου και συμβάλλουν στην εξοικίωση μαθητών και εκπαιδευτικών με το λυρικό θέατρο και το καλλιτεχνικό και εκπαιδευτικό έργο της ΕΛΣ.

Συγκεκριμένα οι Μουσειοσκευές περιλαμβάνουν:

- Κείμενα τεκμηρίωσης για την ιστορία της όπερας
- Κείμενα τεκμηρίωσης για την ιστορία και την ταυτότητα της ΕΛΣ
- Κείμενα από τα αρχεία της ΕΛΣ σχετικά με σημαντικές παραστάσεις, κριτικές, περιλήψεις έργων, βιογραφικά καλλιτεχνών κλπ.
- Μακέτα σκηνής και κινούμενα στοιχεία (ηθοποιοί, σκηνικά, μουσικοί) ώστε το παιδί να μπορεί να αναπαραστήσει μία παράσταση.
- CD με το ακουστικό μέρος του έργου για να συνοδεύει μια παράσταση
- CD rom με φωτογραφικό υλικό από παραστάσεις, κοστούμια, σκηνικά κλπ

- DVD με φωτογραφικό υλικό από παραστάσεις, κοστούμια, σκηνικά κλπ
- DVD με ηχητικά αποσπάσματα από διάσημες όπερες
- Φυλλάδια εργασίας για τους μαθητές
- Φυλλάδιο οδηγιών χρήσης του υλικού και φυλλάδιο με προτάσεις δραστηριοτήτων προς τους εκπαιδευτικούς
- Φυλλάδιο αξιολόγησης της μουσειοσκευής και των προτεινόμενων προγραμμάτων

Να σημειωθεί πως αυτή ήταν μια από τις δραστηριότητες που οι μαθητές χάρηκαν πολύ που συμμετείχαν μιας και δεν απαιτούσε ένα αυστηρά συγκεκριμένο πλαίσιο. Και λειτούργησε σαν ένα όμορφο διάλειμμα στην εκπαιδευτική παρέμβαση.

7.2.11 «Αναγέννηση»

Οι μαθητές θυμήθηκαν τα όσα είχαν μάθει για την Αναγέννηση στην αντίστοιχη ενότητα του βιβλίου. Ακολούθησε συζήτηση για το αν πιστεύουν πως είναι αρκετά καθώς και για το αν θα τους ενδιέφερε να μάθουν περισσότερα και ποια θα ήταν αυτά. Ήδη στο pre-test είχαν απαντήσει (περισσότερα στο κεφάλαιο 9) και επιπρόσθετα ανέφεραν: «Θα ήθελα να μάθω περισσότερα για τον Ουίλιαμ Σαίξπηρ», «Θα με ενδιέφερε να μάθω πιο καλλιτεχνικά θέματα της Αναγέννησης», «Να μάθω για τις τέχνες», «Θα ήθελα να μάθω για τις ενδυμασίες», «Θα με ενδιέφερε πολύ να μάθω για την καθημερινή ζωή τους», «Θα ήθελα να μάθω πώς ζούσαν τα παιδιά», «Να βυθιστώ στην εποχή και να πάω σε μια χρονομηχανή να ζήσω τότε», «Τι έτρωγαν, πώς ντύνονταν, πώς ήταν τα σπίτια τους, τα αντικείμενα που είχαν, οι μουσικές που άκουγαν», «Να μάθω για τα σχολεία της εποχής αυτής, είχαν και πώς ήταν; Πήγαιναν οι φτωχοί και τα κορίτσια;».

7.2.12 «Αναγέννηση και όπερα»

Οι μαθητές έκαναν σύνδεση με τη γνώση που απέκτησαν στη διδακτική συνάντηση για την Ιστορία της Όπερας, για τη γέννηση, τη γενέτειρά της και την εποχή που εμφανίστηκε. Συζήτησαν κι εξήγησαν γιατί οι πρώτες όπερες είχαν θέματα κυρίως από την ελληνική μυθολογία και είδαν αποσπάσματα από το έργο «Ορφέας και Ευρυδίκη» του Μοντεβέρντι.

7.2.13 «Σαίξπηρ»

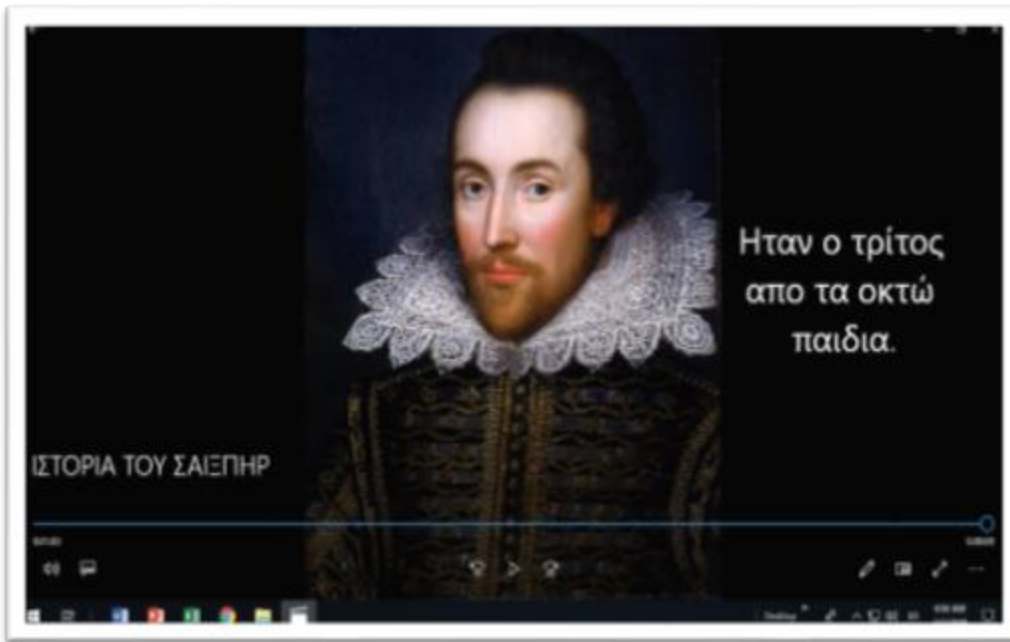
Οι μαθητές χωρίστηκαν σε δυάδες και κατόπιν με κλήρο ανέλαβαν από ένα έργο του Σαίξπηρ. Τα έργα που ανατέθηκαν σε αυτούς ήταν τα εξής:

- Άμλετ
- Αντώνιος και Κλεοπάτρα
- Η στρίγγλα που έγινε αρνάκι
- Μάκβεθ
- Οθέλλος
- Οι εύθυμες κυράδες του Ουίνδσορ
- Όνειρο Καλοκαιρινής Νύχτας
- Ρωμαίος και Ιουλιέτα
- Τρικυμία

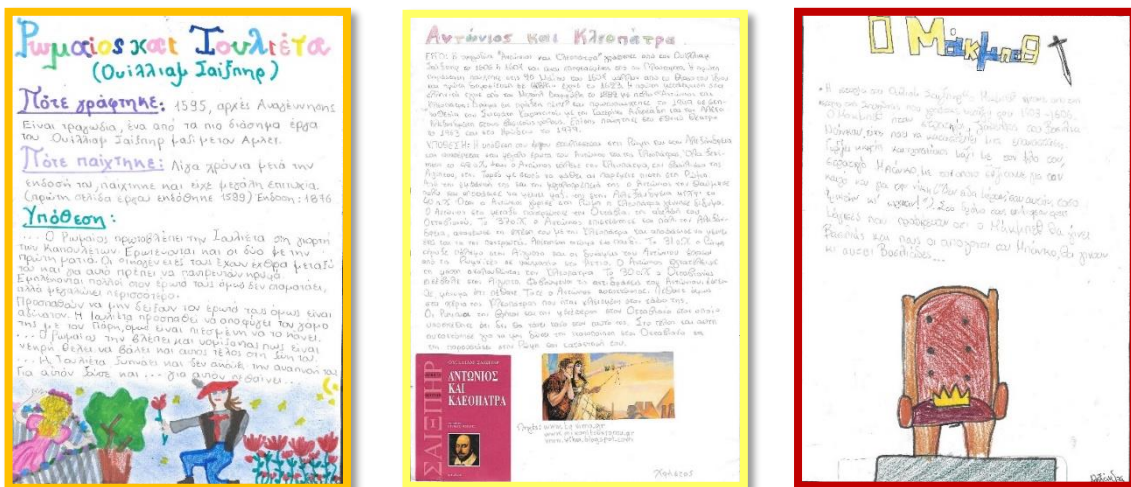
Συγκέντρωσαν υλικό και πληροφορίες για να ετοιμάσουν την παρουσίασή τους. Οι ομάδες έχουν συγκεκριμένη θεματική:

- Αποσπάσματα από θεατρικές, κινηματογραφικές, ακόμα και ραδιοφωνικές μεταφορές καθώς και trailers σπουδαίων παραστάσεων. Μπήκαν στο Ψηφιοποιημένο αρχείο του Εθνικού Θεάτρου και συγκεκριμένα στην παρακάτω διεύθυνση <http://www.ntarchive.gr/plays.aspx>
- Προγράμματα από παλιότερες θεατρικές παραστάσεις. Ξεφύλισαν online μια σειρά από προγράμματα για τα έργα που είχαν και συνέλεξαν πληροφορίες.
- Αφίσες από κινηματογραφικές και θεατρικές μεταφορές του έργου.
- Σκηνικά και κοστούμια των διαφόρων σκηνών και ρόλων αντίστοιχα.
- Μουσικές από διάφορες θεατρικές παραστάσεις, της Ελλάδας και του εξωτερικού, από κινηματογραφικές μεταφορές διαφόρων εποχών, από όπερες, μπαλέτα και χοροθέατρα που ήταν εμπνευσμένα από το ομώνυμο έργο. Τα μέλη κάθε ομάδας αντάλλαξαν απόψεις, ανέφεραν τις δυσκολίες που προέκυψαν κατά τη διαδικασία υλοποίησης και πως προσπάθησαν να τις αντιμετωπίσουν από κοινού και ταξινόμησαν το υλικό που είχαν συγκεντρώσει. Κάθε ομάδα μίλησε στην ολομέλεια για τις δραστηριότητες που έχει ολοκληρώσει και έγινε ανταλλαγή πληροφοριών και ιδεών για

την τελική παρουσίαση. Οι μαθητές εκτέλεσαν μια σειρά από λειτουργίες και ήρθαν σε επαφή με μια σειρά πολυμεσικών εφαρμογών που τους προσέφερε το διαδίκτυο.

Εικόνα 7.56: Ψηφιακή αφήγηση για το Σαίξπηρ

Εικόνα 7.57: «Τα έργα του Σαίξπηρ»

7.2.14 «Σαίξπηρ και όπερα»

Ο Σαίξπηρ πέθανε το 1616, πριν από τετρακόσια χρόνια. Οι γεμάτοι έντονα συνασθήματα και πάθος σίχοι του έπρεπε να περιμένουν περισσότερο από ενάμιση αιώνα ώσπου να μεταφραστούν σε διάφορες γλώσσες, αλλά και προκειμένου το

ιδεολογικό πλαίσιο και οι αξίες κυρίως του Ρομαντισμού να στρέψουν τους συνθέτες προς αυτούς.

Οι ζωγραφικοί πίνακες που δόθηκαν στους μαθητές και σχετίζονταν με τα έργα του Σαίξπηρ ήταν οι ακόλουθοι:

- “Ophelia” , Sir John Everett Millais, 1851, Tate Britain, London
 - “Oberon, Titania and Puck with Fairies Dancing”, William Blake, 1786
 - “Romeo and Juliet”, Salvador Dali, 1975, Lockport Street Gallery
 - “Desdemona”, Rodolfo Amoedo, 1892, National Museum of Fine Arts, Rio de Janeiro
 - “The Plays of Shakespeare”, Sir John Gilbert, 1849
 - “Miranda”, John William Waterhouse, 1916, Ιδιωτική συλλογή
 - “Lady Macbeth Seizing the Daggers”, Henry Fuseli, 1812, Tate Britain, London
- Όλοι οι πίνακες βρίσκονται στο παράρτημα της παρούσας εργασίας και φυσικά είναι ενδεικτικοί μιας και υπάρχουν αρκετοί ζωγράφοι που άντλησαν την καλλιτεχνική τους θεματολογία από τα έργα του Σαίξπηρ.

Οι μαθητές αναζήτησαν στο διαδίκτυο και κατέγραψαν τις παρακάτω όπερες που βασίστηκαν σε έργα του Σαίξπηρ.

- Γιόζεφ Χάιντν (1795), λίγο πριν ανατείλει ο 18ος αιώνας, δίνει το εναρκτήριο λάκτισμα με ένα τραγούδι του, εμπνευσμένο από στίχους προερχόμενους από τη «Δωδεκάτη νύχτα».
- Σούμπερτ, τραγούδια ανάμεσα στα οποία το αφιερωμένο «Στη Σύλβια», με στίχους από τους «Δύο άρχοντες της Βερόνας».
- Τζοακίνο Ροσίνι (1816) «Οθέλλος ή ο Μαυριτανός της Βενετίας»
- Φέλιξ Μέντελσον (1826) συνέθεσε την διάσημη «Εισαγωγή» στο «Ονειρο καλοκαιριάτικης νύχτας».
- Τζουζέπε Βέρντι (1847) «Μάκβεθ»
- Ότο Νικολάι (1849) «Εύθυμες κυράδες» ένα κωμικό έργο, που παραμένει μέχρι σήμερα δημοφιλές στην πατρίδα του.
- Σαρλ Γκουνό (1867) «Ρωμαίος και Ιουλιέτα»
- Αμπρουάζ Τομά (1868) «Αμλετ»

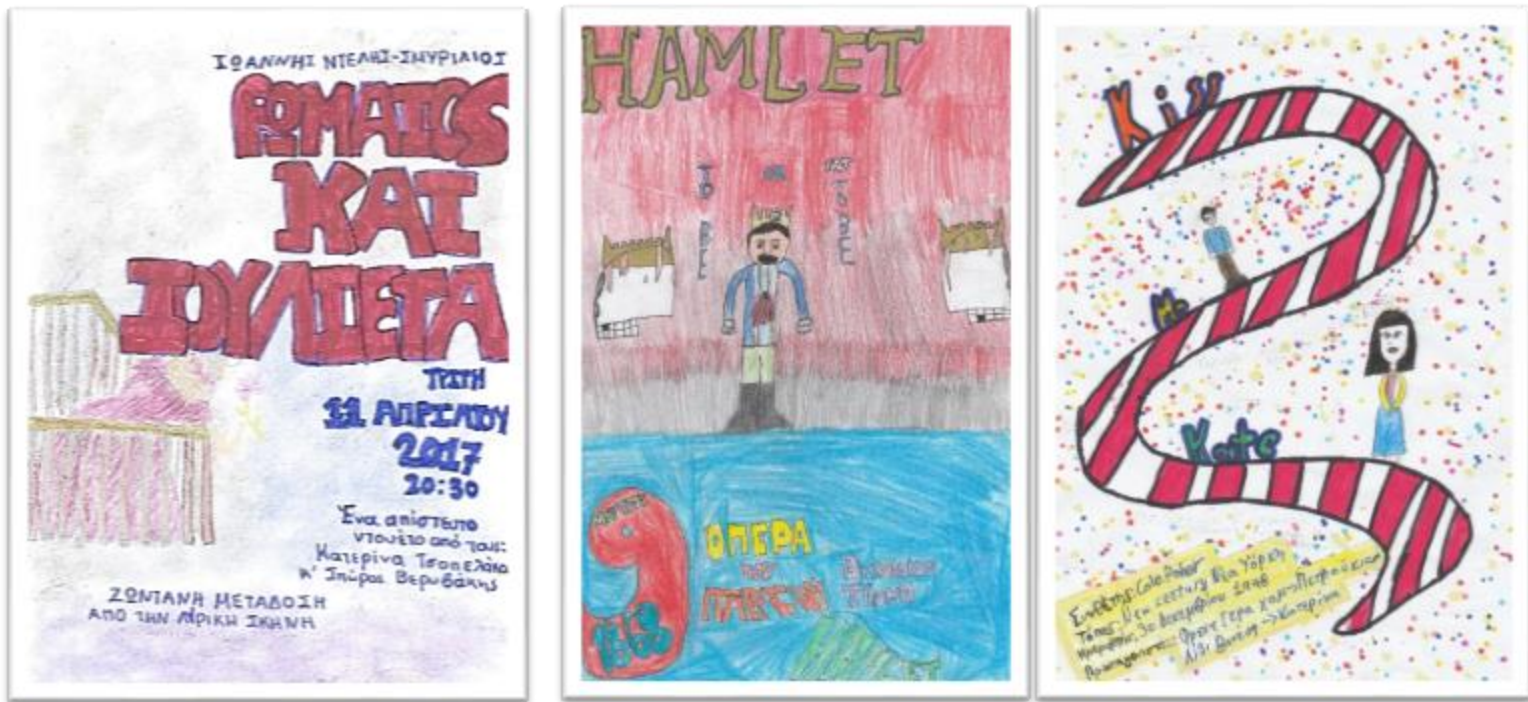
- Τζουζέπε Βέρντι (1887) «Οθέλλος»
- Τζουζέπε Βέρντι (1893) «Φάλσταφ»
- Κόουλ Πόρτερ, (1948) «Φίλησέ με, Κέιτ», βασίστηκε στη «Στρίγγλα που έγινε αρνάκι».
- Μπέντζαμιν Μπρίτεν, (1960) «Ονειρο καλοκαιριάτικης νύχτας».
- Σάμιουελ Μπάρμπερ (1966) «Αντώνιος και Κλεοπάτρα»
- Χανς Βέρνερ Χέντσε, (1993) ένας από τους σημαντικότερους Γερμανούς συνθέτες του 20ού αιώνα, ολοκλήρωσε την 8η Συμφωνία του, της οποίας καθένα από τα τρία μέρη είναι εμπνευσμένο από ένα επεισόδιο του «Ονείρου καλοκαιριάτικης νύχτας».

Επιλογές δισκογραφίας

Σε συνεργασία με την καθηγήτρια της μουσικής τα παιδιά άκουσαν τα παρακάτω μουσικά κομμάτια:

- Μέντελσον «Ονειρο καλοκαιριάτικης νύχτας». Ηχογράφιση 2013 από την Ορχήστρα Γκεβάντχαους της Λειψίας υπό τον Ρικάρντο Σαγί (Decca).
- Μπερλιόζ «Ρωμαίος και Ιουλιέτα». Ηχογράφιση του 1961.
- Βέρντι «Φάλσταφ» του Βέρντι. Ηχογράφιση 2001 υπό τη διεύθυνση του Κλάουντιο Αμπάντο.
- Προκόπιεφ «Ρωμαίος και Ιουλιέτα». Ηχογράφιση 1991.
- Μπέρνσταϊν «Ουέστ Σάιντ Στόρυ». Ηχογράφιση 1961.
- Νάιμαν «Βιβλία του Πρόσπερο». Ηχογράφιση 1991 από το συνθέτη και το συγκρότημά του.

Στη συνέχεια οι μαθητές αναζήτησαν στο διαδίκτυο αφίσες παραστάσεων διαφόρων περιόδων, μελέτησαν τα στοιχεία που συνήθως αναφέρονται σε αυτές (τίτλος, ημερομηνία, τόπος, συντελεστές) και κατόπιν φιλοτέχνησαν τις δικές τους αφίσες για τα έργα όπερας που είχαν.

Εικόνα 7.58: Δημιουργία Αφίσας για τις όπερες

7.2.15 «Υπόθεση-Πλοκή-Χαρακτήρες»

Κύρια συστατικά της δομής της όπερας είναι: η εισαγωγή της ορχήστρας, οι άριες, τα φωνητικά ντουέτα, τρίο, κουαρτέτα, κουιντέτα, σεξτέτα, σύνολο σολιστών, τα χορωδιακά μέρη, τα ρετσιτατίβα και τα ορχηστρικά κομμάτια. Το είδος της όπερας προκύπτει από την επιλογή και τον συνδυασμό αυτών των στοιχείων. Κάθε όπερα έχει την δική της υπόθεση που ακολουθεί μια πλοκή και τους χαρακτήρες που εμπλέκονται σε αυτή.

Οι μαθητές μελετούν την υπόθεση του έργου τους, την πλοκή και τους χαρακτήρες-ρόλους που εμφανίζονται σε αυτό. Στη συνέχεια το παρουσιάζουν στους συμμαθητές τους. Επιλέγουν ένα χαρακτήρα που θα ήθελαν να δραματοποιήσουν και εξηγούν το λόγο.

Εικόνα 7.59: Οι χαρακτήρες των έργων

Storyboard

Το storyboard είναι ένας γραφικός διοργανωτής με τη μορφή απεικονίσεων ή εικόνων που εμφανίζονται διαδοχικά με σκοπό την προ-οπτικοποίηση συνήθως μιας κινηματογραφικής ταινίας, μιας κινούμενης εικόνας, μιας γραφικής κίνησης ή μιας αλληλεπιδραστικής αλληλουχίας μέσων. Η διαδικασία storyboarding, με τη μορφή που είναι γνωστή σήμερα, αναπτύχθηκε αρχικά στις παραγωγές του Walt Disney στις αρχές της δεκαετίας του 1930, και σε άλλα στούντιο κινούμενων σχεδίων. Η αφήγηση ιστοριών για τα παιδιά είναι πάντα διασκέδαση. Έτσι χρησιμοποιήσαμε την εφαρμογή Storyboardthat. Οι μαθητές δημιούργησαν με πολύ εύκολο τρόπο τη δική τους ιστορία σε έξι πλαίσια. Αρχικά σχεδίασαν σε ένα πρόχειρο χαρτί την ιστορία τους κι έπειτα μέσω της εφαρμογής έσυραν στα πλαίσια σκηνικά, χαρακτήρες και συννεφάκια από τη μεγάλη συλλογή του. Η εφαρμογή υποστηρίζεται και στην ελληνική γλώσσα. Το πρόγραμμα προσφέρεται δωρεάν και δίνει τη δυνατότητα της αποθήκευσης τριών έργων την ημέρα (για να αποθηκεύσετε θα πρέπει να εγγραφείτε).

Εικόνα 7.60: Storyboard

7.2.16 «Σκηνικά και κοστούμια»

Σημαντική είναι η εξοικείωση των παιδιών με το σκηνογραφικό και ενδυματολογικό μέρος μιας παράστασης. Η ζωγραφική είναι μια ευχάριστη δραστηριότητα που αρέσει πολύ στα παιδιά και την απολαμβάνουν. Αυτή μπορεί να είναι η αρχή προκειμένου να δημιουργήσουν τα σκηνικά και τα κοστούμια μιας παράστασης. Προτείνεται, κατά την διάρκεια της ζωγραφικής να ακούγεται στην τάξη η μουσική των έργων.

Έχοντας καταγράψει τις σκηνές κάθε έργου σκισάρουν τα αντίστοιχα σκηνικά. Στη συνέχεια φτιάχνουν τα δικά τους σκίτσα για τα κοστούμια των χαρακτήρων της όπεράς τους.

Σκηνικά

Εικόνα 7.61: Σκηνικά για «Τρικομία», «Όνειρο Καλοκαιρινής Νύχτας»

Κοστούμια

Εικόνα 7.62: Κοστούμια «Μάκμπεθ», «Εύθυμες Κυράδες του Ουίνδσορ», «Άμλετ»

Όπερα scratch

Η εφαρμογή ScratchJr έχει βασιστεί στη δημοφιλή γλώσσα προγραμματισμού Scratch (scratch.mit.edu), που δημιουργήθηκε από ερευνητική ομάδα του MIT και έχει αξιοποιηθεί από εκατομμύρια παιδιά παγκοσμίως, άνω των 8 ετών. Με το Scratch, μπορούν οι μαθητές να δημιουργήσουν τις δικές τους διαδραστικές ιστορίες, τα δικά τους παιχνίδια και κινούμενα σχέδια και να τα μοιραστούν με άλλα άτομα στην διαδικτυακή κοινότητα. Οι μαθητές έχουν τη δυνατότητα να καλλιεργήσουν τις δημιουργικές τους ικανότητες και να συνεργαστούν με συμμαθητές τους τόσο από το ίδιο σχολείο όσο και με συμμαθητές από άλλα σχολεία.

Οι μαθητές είχαν χρησιμοποιήσει και πάλι την εφαρμογή σε παλαιότερες χρονιές αλλά για πιο απλές χρήσεις, όπως κουίζ και σταυρόλεξα. Έπειτα από συνενόηση και συνεργασία με τον εκπαιδευτικό πληροφορικής του σχολείου ξεκίνησαν να ετοιμάζουν το δικό τους animation για κάθε όπερα που είχαν. Ακολούθησαν μια συγκεκριμένη διαδικασία:

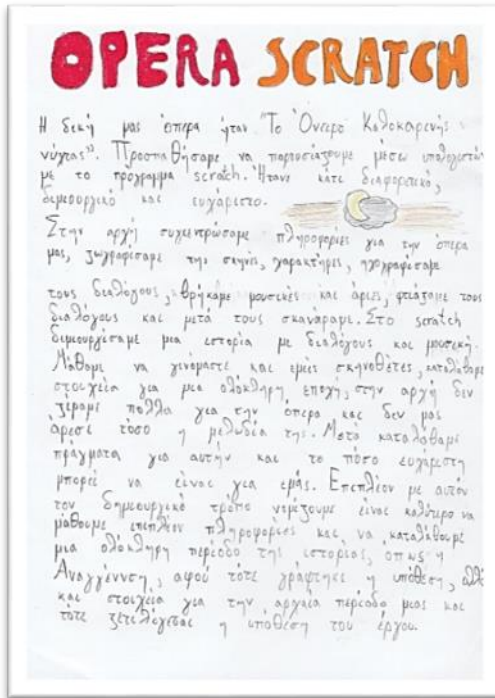
- Ζωγράρισαν τα σκηνικά του έργου.
- Σχεδίασαν τα κοστούμια των χαρακτήρων.
- Έφτιαξαν τους διαλόγους των σκηνών.

- Ηχογράφησαν δραματοποιώντας τους διαλόγους.
- Πρόσθεσαν μουσικά αποσπάσματα απο την αντίστοιχη όπερα.
- Παρουσίασαν το animation που δημιούργησαν.
- Έγραψαν την εμπειρία τους για αυτή την εφαρμογή.

Το συγκεκριμένο πρόγραμμα τους δυσκόλεψε αρκετά γιατί ήταν κάτι που απαιτεί αρκετές δεξιότητες και θέλει κάποιον που να καθοδηγεί και να βοηθάει συνεχώς κι αυτό έκανε ο εκπαιδευτικός της πληροφορικής κυρίως. Το αποτέλεσμα όμως άρεσε σε όλους και χάρηκαν που κατάφεραν να φτιάξουν το δικό τους animation. Γράφοντας τις εμπειρίες τους από αυτό τόνισαν, σχεδόν όλοι, τη σημαντικότητα της συνεργασίας, τη χαρά της δημιουργίας αλλά και το πως τους βοήθησε να κατανοήσουν καλύτερα την όπερα και τα επιμέρους στοιχεία της καθώς και ολόκληρη την εποχή της Αναγέννησης.

Συγκεκριμένα είπαν:

«Η εμπειρία μας μέσα από αυτό και για τις δυο μας ήταν φαντασμαγορική, εκπληκτική και σαφώς αξέχαστη και ανεπανάληπτη. Ήμασταν χαρούμενες που δουλέψαμε σε υπολογιστές και το καλύτερο που είμασταν μια ενωμένη ομάδα», «Μας άρεσε πολύ που για πρώτη φορά γίναμε μικροί σκηνοθέτες και μουσικοί», «Με αυτόν το δημιουργικό τρόπο νομίζουμε μάθαμε καλύτερα και καταλάβαμε μια ολόκληρη περίοδο της Ιστορίας», «Ήταν δύσκολο αλλά το Scratch ήταν το κατάλληλο πρόγραμμα. Είναι δωρεάν και σου μαθαίνει την πιο εύκολη γλώσσα προγραμματισμού», «Με αυτό το πρόγραμμα μάθαμε περισσότερα πράγματα για τους υπολογιστές, για την όπερα, την περίοδο της Αναγέννησης και πως να συνεργαζόμαστε σαν ομάδα», «Συνεργαστήκαμε πολύ όμορφα και δημιουργικά και το αποδεικνύει αυτό το αποτέλεσμα», «Το να δουλεύεις με κάποιον στο πλάι σου δεν είναι και τόσο εύκολο, ειδικά σε κάτι ηλεκτρονικό. Χρειάζεται ομαδικότητα και συνεργασία»,

Εικόνα 7.63: Εφαρμογή Scratch

7.2.17 «Συναισθηματάρια-Η δική μου άρια»

Λιμπρέτο και άριες

Η παραδοσιακή όπερα αποτελείται από δύο είδη τραγουδιού για την αφήγηση της πλοκής του έργου: το **ρετσιτατίβο**, το μέρος του διαλόγου που κατά κύριο λόγο προάγει τη δράση και την **άρια**, όπου μέσω ενός μονολόγου αποκρυσταλλώνεται μια συναισθηματική κατάσταση. Αρκετές φορές έχουμε ντουέτα ή μεγαλύτερα ακόμα φωνητικά σύνολα, χωρίς να λείπουν και χορωδιακά μέρη. Η στερεότυπη δομή μιας πράξης της όπερας υπαγορεύει πως οι βασικοί ήρωες-χαρακτήρες πρέπει να έχουν μια άρια σε κάθε πράξη. Επιπλέον, αποφεύγονται δύο διαδοχικές άριες ίδιου χαρακτήρα ή για τον ίδιο τύπο φωνής, ενώ το ρεπερτόριο των πρωταγωνιστών περιλαμβάνει περισσότερες άριες από το ρεπερτόριο δευτερευόντων χαρακτήρων του έργου

Συναισθηματάρια

Με βάση το έργο που είχαν κάθε μαθητής επέλεξε ένα ρόλο και μια άρια από αυτόν. Αφού άκουσε το τραγούδι στη συνέχεια έγραψε τα συναισθήματα που του προκλήθηκαν από αυτό. Πολλοί δεν καταλάβαιναν τα λόγια της άριας αφού ήταν σε γλώσσες που δεν

τις γνωρίζουν έτσι κατέγραψαν μόνο αυτό που αισθάνθηκαν και τις εντυπώσεις τους. Αυτή τη δραστηριότητα την ονόμασαν Συναισθηματάρια.

Συναισθηματάρια

ΌΠΕΡΑ Μάξιβ

- **ΑΡΙΑ:** Λαίδη Μάξιβ
- **ΕΡΜΗΝΕΥΤΗΣ:** Μαρία Κάλλας
- **ΕΙΔΟΣ ΕΓΓΗΗΣ:** Συστόνο
- **ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗΣ:** 7 Δεκεμβρίου 1952
- **ΤΟΠΟΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗΣ:** Teatro La Scala

Η άρια αυτή της Λαίδη Μάξιβ που ερμηνεύει η Μαρία Κάλλας είναι μια από τις αγαπημένες της . Να πούμε και πως η Μαρία Κάλλας είναι μια από τις πιο σπουδαίες φωνές που έχουν περάσει μέχρι τώρα .

Όταν άκουω αυτή την άρια κλαίνω τα μάτια μου ναυδώντας άρεσε , ταξάδα σε έναν χαρακτήρα της όπερας μαζί με την Μαρία Κάλλας προσπαθώντας να καταλάβω τι λέει με τα βραβιά , το πόνο και τα άλλα έργα .

Στην άρια αυτή περιγράφεται η στιγμή που η Λαίδη Μάξιβ είναι με τον άντρα της τον Μάξιβ στο κρεβάτι, σκοτώνοντας τον βασιλιά της Σκωτίας . Για αυτό είναι μια σκοτεινή άρια , άλλα ωραία .

Επιτυχευιάτερα τόσο πολύ όπως το εργαζόμαι , θα μπορούσα να το ακούω καθημερινά . Όπως και να έχω μου φέρει η άρια της Λαίδη Μάξιβ !!!!!!!

ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤ'Αρια

Όπερα: Οθέλλος

ΑΡΙΑ: ΟΘΕΛΛΟΣ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΗΣ: PLACIDO DOMINGO

ΕΙΔΟΣ ΕΓΓΗΗΣ: ΤΕΝΟΡΟΣ

ΗΜΕΡ/ΤΑ

ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ: 1996

ΤΟΠΟΣ

ΠΑΡΑ/ΗΣ: Metropolitan Opera

|| Ο Placido Domingo πιστεύω πως είναι ο καλύτερος τενόρας που έχει παίζει τον Οθέλλο. Από αυτό που άκουσα, είδα και διάβασα θάρρα πως έχω δίκιο.

|||Όταν άκουσα τον Domingo να σταθείει την άρια ένιωσα ότι ήξερα τι απήγγαλα, γιατί ο τρόπος που τα έλεγε μου φάνηκε γνώριμος. Ένιωσα φόβο γιατί νόμιζα ότι τα βίνταζ θα βγει απ' την οθόνη και θα σταλαχτεί η παράσταση, αλλά στα αλήθεια αυτή τη φορά, διαλόγη ότι ο Domingo θα σκοτώσει την τραγωδίστρια που κάνει τη Δουλοειμένα. Επίσης ένιωσα θυρό προς τους ανθρώπους που δεν ελβόστησαν τους εργαζομένους μιλώντας για θέματα οξυπεριλιά απ' την παράσταση.

|| Το να είσαι ερμηνεύς της όπερας είναι πολύ δύσκολο. Εγώ πιστεύω ότι και να έβλεπα να μπη στην όπερα δεν θα μπορούσα. Ο Οθέλλος είναι ένας δύσκολος ρόλος και δεν θα μπορούσα όπως και όποιος να το παίζει.

Εικόνα 7.64: Τα συναισθήματα μιας Άριας

Η δική μου Άρια

Οι μαθητές στη δραστηριότητα αυτή μελετώντας τα κείμενα (λιμπρέτο) και τους στίχους από διάφορες άριες έφτιαξαν τους δικούς τους στίχους για το ρόλο που επέλεξαν από την κάθε όπερα που είχαν. Ακολούθησαν φυσικά τις οδηγίες που τους δόθηκαν, αλλά αυτενέργησαν και η αλήθεια είναι πως μέσα από τη δράση αυτή πρόσθεσαν ένα δικό τους προσωπικό ύφος κι έτσι δημιούργησαν ένα χαρακτήρα σχετικό με τον ομότιτλο της όπερας, αλλά τον έφεραν πιο κοντά στα ηλικιακά τους πρότυπα καθώς και στο χαρακτήρα και την ιδιοσυγκρασία του καθενός.

Παρακάτω βλέπετε κάποιες από τις αποδόσεις τους. Στο CD που συνοδεύει την παρούσα εργασία παρατίθενται όλες οι άριες που δημιούργησαν.

ΡΩΜΑΙΟΣ ΚΑΙ ΙΟΥΛΙΕΤΑ	ΜΑΚΜΠΕΘ
<p>Άρια Ρωμαίου</p> <p>Γιατί να είμαι ο Ρωμαίος; Που μεταξύ μας είμαι και πολύ ωραίος! Πρέπει να είμαι ο Ρωμαίος; Γιατί να είμαι από αυτήν την οικογένεια; Γιατί να είναι από εκείνη την οικογένεια; (Άκου εκεί των Καπουλέτων) Να μην ανήκω στην οικογένεια των Καπουλέτων; Γιατί να με λένε Ρωμαίο κι όχι Πάρη; Γιατί αυτή η αγάπη να μας στοιχειώνει Και να μας οδηγεί Στον δύστυχο θάνατο!!!</p>	<p>Άρια Μάκμπεθ</p> <p>Ήμουν ένας γενναίος στρατηγός Άλλα και πολύ καλός. Μα όταν την μάντισσα γνώρισα Δεν σκέφτηκα και την άκουσα. Έτσι έγινα αλαζόνας Και κακός σαν τυφώνας. Στην Λαίδη Μάκμπεθ το 'λεγα Για δύο ώρες χόρευα. Έτσι σκότωσα τον βασιλιά τον ξάδελφο μου. Και στέφτηκα βασιλιάς στο άλογο μου.</p>

7.2.18 «Στοιχεία Αναγέννησης στις όπερες»

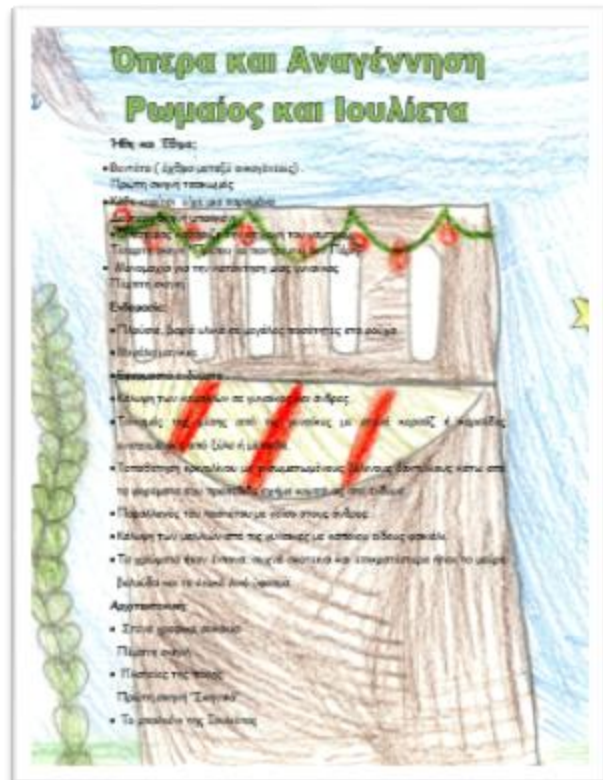
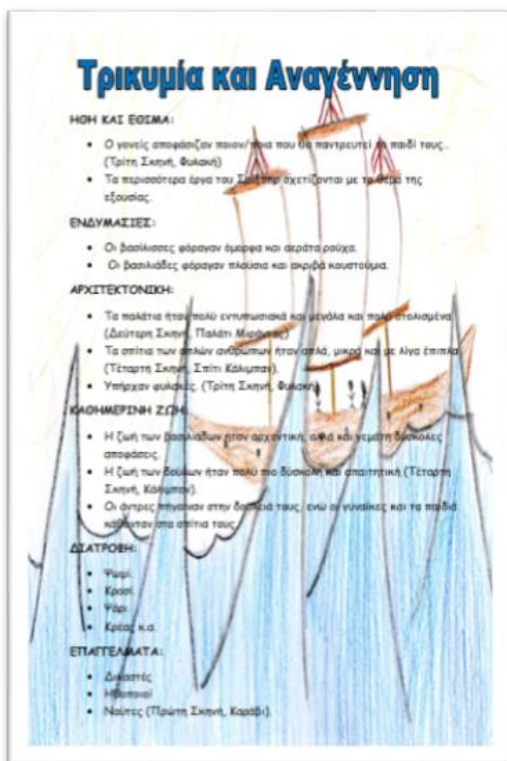
Έχοντας μελετήσει σε βάθος την υπόθεση και την πλοκή κάθε όπερας που τους είχε ανατεθεί προσπάθησαν να αντλήσουν εκείνα τα στοιχεία που θα τους έδιναν περισσότερες πληροφορίες και δεδομένα για την περίοδο της Αναγέννησης. Πρώτα έφτιαξαν ένα πίνακα με τα επιμέρους θέματα της Αναγέννησης που μπορεί να έβρισκαν στις όπερές τους και μέσα από αυτά θα κατανοούσαν σε βάθος αυτή την ιστορική περίοδο. Τα θέματα ήταν τα εξής:

- Ήθη και Έθιμα
- Κοινωνική Διαστρωμάτωση
- Κοινωνικοί ρόλοι
- Ενδυμασία
- Διατροφή

- Καθημερινές συνήθειες
- Πολιτισμός και Τέχνες
- Αρχιτεκτονική
- Μέσα Μεταφοράς
- Εκπαίδευση

Στη συνέχεια κάθε ομάδα μαθητών κατέγραψε ποια από αυτά τα στοιχεία εντόπισε στο έργο που είχε και τι ήταν ακριβώς, σημειώνοντας τη σκηνή και το σημείο που εντόπισε καθένα από αυτά. Βρήκαν αρκετά στοιχεία μέσα από τα οποία μπόρεσαν να κατανοήσουν καλύτερα την εποχή της Αναγέννησης και του Σαίξπηρ.

Δεν ήταν εύκολη αυτή η δραστηριότητα μιας και τα περισσότερα λιμπρέτο από τις όπερες δεν υπάρχουν μεταφρασμένα στα ελληνικά κι έτσι μελέτησαν το αγγλικό κείμενο και προσπάθησαν να μεταφράσουν κάποια κομμάτια, είτε με τη βοήθεια της εκπαιδευτικού των αγγλικών, είτε χρησιμοποιώντας το google translate.

Εικόνα 7.65: Στοιχεία Αναγέννησης μες τις όπερες

7.2.19 «Όπερα και ιστορία»

Οι μαθητές συζητούν και εκφράζουν τις δικές τους απόψεις για το αν η όπερα μπορεί να βοηθήσει κάποιον να μάθει ιστορία και πώς αυτό πιστεύουν ότι μπορεί να επιτευχθεί.

Αναζητούν πληροφορίες στο διαδίκτυο και τις συνδυάζουν με όσα έχουν μάθει μέχρι τώρα. Φτιάχνουν ένα πίνακα στον οποίο περιέχονται οι τίτλοι από διάφορες όπερες και δίπλα η ιστορική περίοδος με την οποία πιστεύουν πως σχετίζεται καθεμιά.

Διάγραμμα 2 : Όπερα και Ιστορία

7.2.20 «Παίζοντας με την όπερα»

Οι μαθητές έρχονται σε επαφή με διάφορες πολυμεσικές εφαρμογές σχετικές με την όπερα, εγκατεστημένες σε desktop, laptop, tablet καθώς και κινητά τηλέφωνα. Σε συνεργασία με τον εκπαιδευτικό της πληροφορικής παίζουν και έτσι μαθαίνουν περισσότερο για την όπερα. Παρακάτω γίνεται μια σύντομη παρουσίαση των εφαρμογών και των παιχνιδιών, μια μικρή αξιολόγηση και παρατίθενται και κάποιες από τις απόψεις των παιδιών που ασχολήθηκαν με αυτά. Να σημειωθεί πως κάποιες από αυτές δεν τις χρησιμοποίησαν όλοι οι μαθητές γιατί δεν υποστηρίζονταν από τις συσκευές που είχαν στη διάθεσή τους.

Ψηφιακές εφαρμογές και παιχνίδια

- **Hansel & Gretel Learning about Opera**

Εικόνα 7.66 : Εφαρμογή Hansel and Gretel

Παρουσίαση

Πρόκειται για μια ηλεκτρονική εκπαιδευτική εμπειρία που χαρακτηρίζει την Όπερα Hansel και Gretel του Humperdinck. Οι παίκτες μπορούν να ελέγξουν τα διαδραστικά στοιχεία σε κάθε σκηνή και να παρακολουθήσουν το παιχνίδι να ξεδιπλώνεται.

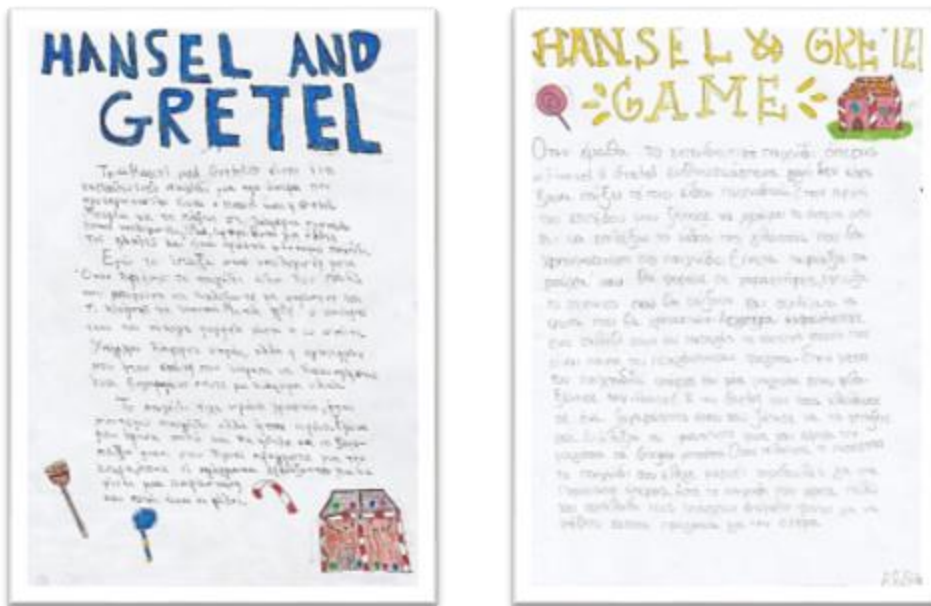
Αξιολόγηση

Οι γονείς και τα παιδιά ή οι ομάδες σπουδαστών μπορούν να απολαύσουν αυτές τις δραστηριότητες μαζί και να μάθουν για τη μουσική όπερα και το θέατρο. Οι οδηγοί ακρόασης μουσικής και τα μουσικά παιχνίδια βοηθούν στην εξερεύνηση των στοιχείων της ορχηστρικής και της όπερας. Στο τέλος της ιστορίας, μπορούν να βρεθούν πρόσθετες πληροφορίες για την υπόθεση αλλά και για την Όπερα.

Η άποψη των παιδιών

«Μου άρεσε όταν έφτιαξα ότι σπίτι με γλυκά ήθελα. Δε μου άρεσε η μάγισσα, ήταν πολύ τρομακτική. Θα άλλαζα και θα το έκανα πιο μεγάλο και με πίστες», «Κατά τη γνώμη μου οι φωνές έμοιαζαν όλες κοριτσίστικες, ακόμα και των αγοριών. Παρόλα αυτά ήταν πολύ ωραία», «Εξήσα μια εμπειρία όπου έμαθα τι είναι η όπερα», «Με αυτό το παιχνίδι μπάινεις στη θέση του σκηνοθέτη, του ηθοποιού κι αυτού που φτιάχνει τα σκηνικά. Έτσι πήγα λίγο πιο κοντά στην όπερα», «Παίζοντας το παιχνίδι ένιωσα ικανοποίηση επειδή μπορούσα εγώ να φτιάχνω τη δική μου όπερα. Μας δείχνει με διασκεδαστικό τρόπο πόσο ωραία είναι η όπερα». «Ένιωσα σα να κάνω όλα τα επαγγέλματα μαζί, σα να διευθύνω μια όπερα. Μου άρεσε πολύ και θα ήθελα να πάω να δω τα παρασκήνια μιας όπερας», «Θα το πρότεινα σε όσους αρέσει η μουσική και τα παραμύθια», «Ήταν λίγο διδακτικό

γιατί στο τέλος σου έλεγε πράγματα για το θέατρο και την όπερα», «Κατάλαβα καλύτερα τι είναι η όπερα διασκεδάζοντας», «Απλώς έλεγα πότε θα τελειώσει».

Εικόνα 7.67: Η άποψη των παιδιών για την Εφαρμογή Hansel and Gretel

- **Play Opera Introduces Opera to Kids**

<http://www.geekswithjuniors.com/blog/2015/2/19/play-opera-introduces-opera-to-kids.html>

Εικόνα 7.68: Εφαρμογή Play Opera

Παρουσίαση

Πρόκειται για μια εντυπωσιακή εφαρμογή για iPad που μπορεί να αποτελέσει μία ιδανική πρόταση επαφής των παιδιών με την Όπερα. Το Play Opera app προσφέρει σε παιδιά από 5-12 ετών μία πολύ ξεχωριστή εισαγωγή σε πέντε διάσημες όπερες μεγάλων συνθετών:

- α) Magic Flute του Mozart,
- β) Turandot του Puccini,

- γ) La Cenerentola του Rossini,
- δ) Rigoletto του Verdi, και
- ε) Luisa Fernanda του Federico Torroba.

Ένας συνδυασμός κλασικής μουσικής και εικόνας, αφού την εικονογράφηση έχουν αναλάβει Ισπανοί καλλιτέχνες προκειμένου να προσελκύσουν το ενδιαφέρον των μικρών φίλων. Και αυτό είναι και το υπέροχο καθώς κάθε ένας από τους καλλιτέχνες έχει δώσει και το προσωπικό του στίγμα. Για παράδειγμα στον Μαγικό Αυλό βλέπουμε 2 χαρακτήρες, δύο χρωματιστά πουλιά που δραπετεύουν από το δάσος.

Αξιολόγηση

Μία περιπέτεια που ξετυλίγεται με μαγικό τρόπο με τη μουσική και τα χρώματα για οδηγό. Παράλληλα γίνεται και μία απολαυστική εισαγωγή στον τρόπο με τον οποίο η όπερα ως μέσο δίνει ζωή σε μία ιστορία. Για παράδειγμα η La Cenerentola, βασίζεται στο γνωστό σε όλους παραμύθι της Σταχτοπούτας.

- **Classics for kids**

<https://www.classicsforkids.com/>

Εικόνα 7.69 : Ιστότοπος Classics for Kids

Παρουσίαση

Αυτός ο ιστότοπος έχει σχεδιαστεί για να βοηθήσει εκπαιδευτικούς, γονείς και μαθητές να χρησιμοποιήσουν την κλασική μουσική ως μέρος των ημερήσιων δραστηριοτήτων στην τάξη ή στο σπίτι.

Η κλασική μουσική έχει όχι μόνο τη δύναμη να τονώσει το μυαλό, να εμπλουτίσει την καρδιά και να καταπραΰνει την ψυχή. Μπορεί επίσης να βοηθήσει να εκπληρώσουμε παιδαγωγικούς και εκπαιδευτικούς στόχους.

Εδώ θα βρούν α) Σχέδια μαθήματος με πρακτικές και αποτελεσματικές δραστηριότητες ως εισαγωγή σε βασικά στοιχεία της μουσικής. Διαθέτουν μουσική από πολλούς συνθέτες κλασικής μουσικής. Αυτό το πλαίσιο παρέχει ένα εφελτήριο για την εξερεύνηση μιας ευρείας ποικιλίας μουσικών και γενικών εννοιών στην τάξη.

Β) Φύλλα δραστηριοτήτων από ιδιαίτερα καταρτισμένους Εκπαιδευτές Μουσικής

Γ) Διασκεδαστικοί μουσικοί οδηγοί και συμβουλές για ζητήματα που αφορούν τη μουσική όπως χρήσιμη καθοδήγηση για την επιλογή του οργάνου και τη σωστή άσκηση,

Δ) Κατάλογοι με εξαιρετικά βιβλία, βίντεο και παιχνίδια που ασχολούνται με τη μουσική.

Ε) Μουσικό Λεξικό στο οποίο τα παιδιά αποκτούν πρόσβαση σε μουσικούς ορισμούς και σε ηχητικά δείγματα διαφόρων ειδών μουσικής

ΣΤ) Μουσικές Πηγές στις οποίες τα παιδιά γνωρίζουν τα Όργανα της Ορχήστρας, ακούνε συνεντεύξεις με επαγγελματίες που κάνουν μουσική, μαθαίνουν για την καριέρα τους και ανακαλύπτουν περισσότερα για κάθε Μουσική Εποχή.

- **Play, Sing, and Orchestrate an Opera in the Opera Maker App for Kids**
<http://opera-maker.com>

Εικόνα 7.70: Εφαρμογή Opera maker

Παρουσίαση

Το Opera Maker σας επιτρέπει να δημιουργήσετε μια όπερα βασισμένη σε τρία διαθέσιμα θέματα: «Η απαγωγή, Η απειλή και Η γοητεία». Κάθε ένα έρχεται με ένα σενάριο που σας δείχνει όλα τα βήματα για τη δημιουργία της όπερας.

Το πρώτο βήμα είναι η επιλογή των χαρακτήρων που πρέπει να παίζουν τους ρόλους (ήρωα / ηρωίδα, θύμα και κακοποιός). Μπορείτε να προσαρμόσετε την εμφάνιση κάθε χαρακτήρα όπως σας αρέσει ή πατήστε στο εικονίδιο ζαριών για να επιλέξετε την εφαρμογή τυχαία. Μπορείτε ακόμη να δανείσετε το πρόσωπό σας στο χαρακτήρα.

Στη συνέχεια, μπορείτε να αρχίσετε να κατευθύνετε την όπερά σας. Όλες οι όπερες στην εφαρμογή χωρίζονται σε έξι πράξεις, από Overture έως Finale. Θα είστε υπεύθυνοι για τη συλλογή του τραγουδιού από μια βιβλιοθήκη κλασικών έργων όπερας, η οποία περιλαμβάνει Carmen, Rigoletto, La Traviata και Turandot. Ως σκηνοθέτης, μπορείτε να προσαρμόσετε τη σκηνή με εικόνες φόντου και διάφορα σκηνικά. Μπορείτε να μετακινήσετε τους χαρακτήρες γύρω με τα δάχτυλά σας και να αλλάξετε τις στάσεις τους και τις εκφράσεις του προσώπου. Μπορείτε επίσης να καταγράψετε τη δική σας φωνή για τα μέρη τους.

Αφού τελειώσετε τη λειτουργία της όπερας σας, μπορείτε να την παρακολουθήσετε από την αρχή μέχρι το τέλος. Αν θέλετε, μπορείτε να το αποθηκεύσετε ως βίντεο στο Roll Camera της συσκευής σας.

Εάν χρειάζεστε έμπνευση για την όπερά σας, μπορείτε να παρακολουθήσετε τις προπαρασκευασμένες όπερες που έχουν συμπεριληφθεί στην εφαρμογή. Αυτά είναι προσαρμογές από διάσημα έργα. Μπορείτε να επιλέξετε από το The Magic Flute, το Hansel και το Gretel και το William Tell.

Αξιολόγηση

Το Opera Maker είναι μια εφαρμογή που μεταφέρει τα παιδιά σε μια θαυμάσια περιπέτεια σε διάφορες διάσημες όπερες και τους επιτρέπει να δημιουργήσουν μια δικιά τους. Είναι μια δημιουργική εφαρμογή που οι λάτρεις της μουσικής θα απολαύσουν πραγματικά καθώς δημιουργούν τις δικές τους όπερες με χαρακτήρες διασκέδασης, ήρωες, σκηνικά και μουσικές ιστορίες που μπορούν να σώσουν και να ξαναεπισκεφτούν. Οι προγραμματιστές έχουν κάνει μια φανταστική δουλειά για τη δημιουργία μιας εφαρμογής που είναι διασκεδαστική, εύκολη στη χρήση και ασφαλής. Με τα γραφικά, τη μουσική και τα απλά κινούμενα σχέδια, αυτή η δημιουργική εφαρμογή είναι αυτή που τα

παιδιά θα απολαύσουν αληθινά, ειδικά αν αγαπούν να δημιουργήσουν τις δικές τους ιστορίες κλπ.

Η εφαρμογή αυτή διδάσκει στα παιδιά τη δημιουργία ιστοριών και τα διάφορα μέρη μιας όπερας. Η μάθηση είναι πολύ διασκεδαστική για τα παιδιά καθώς μπορούν να δουν την όπερά τους, και να μοιραστούν την εμπειρία αυτή με τους φίλους και την οικογένειά τους. Ένα πρόσθετο πλεονέκτημα που προσφέρει αυτή η εφαρμογή είναι η δυνατότητα εγγραφής φωνής για τους χαρακτήρες που την καθιστούν εξαιρετικά προσαρμόσιμη. Οι παίκτες μπορούν επίσης να αποθηκεύσουν και να μοιραστούν τις τελικές όπερές τους για αργότερα.

Είναι δύσκολο να πιστέψουμε ότι μια εφαρμογή όπως αυτή θα μπορούσε να είναι δωρεάν, αλλά είναι. Οι γονείς θα εκτιμήσουν σίγουρα την εκπληκτική αξία που περιλαμβάνεται σε αυτό το διασκεδαστικό και εύκολο στη χρήση εφαρμογή χωρίς κόστος για αυτούς. Προσθέτοντας μια μικρή αφήγηση για τις οδηγίες θα ήταν επίσης χρήσιμη για τους νεότερους παίκτες που θα τους βοηθούσαν να τους καθοδηγήσουν μέσα από τη διαδικασία δημιουργίας της δικής τους όπερας.

Η άποψη των παιδιών

«Ένα μεγάλο πλεονέκτημα είναι ότι περιέχει χρήσιμες κάρτες-οδηγίες για να μας εξηγήσει τη δομή μιας όπερας και τι συμβαίνει σε κάθε πράξη. Η πλοκή γίνεται ξεκάθαρη στην αρχή, οπότε έτσι μπορούμε να αφηγηθούμε όμορφα την ιστορία».

«Μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε την εφαρμογή και να μάθουμε αρκετά και κυρίως να μεγαλώσει η αγάπη και το ενδιαφέρον μας για την όπερα και τη μουσική».

«Είναι μια εφαρμογή που φαίνεται ωραία και ευχάριστη. Τα σχέδια είναι σαν καρτούν κι οι χαρακτήρες είναι χαριτωμένοι αν και νομίζω πως ίσως είναι για πιο μικρά παιδιά».

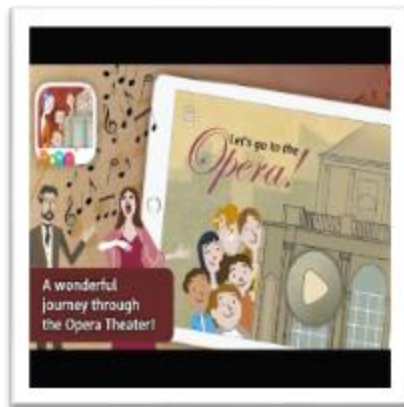
«Μου αρέσει που μπορώ να προσαρμόσω τους χαρακτήρες με τις δικές μου φωτογραφίες γιατί έτσι κάνει την όπερα πιο προσωπική», «Από το παιχνίδι ήθελα να μάθω πιο πολλά για την όπερα κι έμαθα διασκεδάζοντας».

«Νομίζω ότι θα ήταν υπέροχο αν υπήρχαν περισσότερες επιλογές σε κάποια πράγματα, όπως η δυνατότητα αλλαγής του δέρματος ή του χρώματος των μαλλιών».

Εικόνα 7.71: Τα παιδιά παίζουν την Εφαρμογή Opera Maker και γράφουν την άποψή τους

- Let's Go to the Opera

Εικόνα 7.72: Εφαρμογή Lets go to the Opera

Παρουσίαση

Η εφαρμογή έχει σχεδιαστεί για να προσομοιώνει μια περιοδεία σε μια όπερα. Ένας ξεναγός με την ονομασία Carmen μιλάει για την ιστορία πίσω από την όπερα, τους διαφορετικούς ρόλους και τις ευθύνες που εμπλέκονται στη δημιουργία μιας όπερας και τους διάφορους τύπους όπερας.

Μαθαίνουν όρους όπερας και μουσικής, όπως ντουέτο, συναυλίες, χορωδία κλπ. Οι τραγουδιστές της Όπερας μπορεί να έχουν διαφορετικούς τύπους φωνής, τους οποίους θα μάθετε στην εφαρμογή. Ένα κλιπ θα παιχτεί ώστε να μπορείτε να πείτε τη διαφορά ανάμεσα στη σοπράνο και την μεσοζωρανό, καθώς και το μπάτινο και το μπάσο.

Καθώς προχωράνε, μαθαίνουν για τους διαφορετικούς ρόλους που θα εμφανιστούν στη σκηνή, όπως η χορωδία, οι χορευτές μπαλέτου και οι υπεράριθμοι ηθοποιοί. Υπάρχει ακόμα μια περιήγηση στην κοιλιάδα της ορχήστρας όπου εξηγούνται τα διάφορα τμήματα κάθε ομάδας οργάνων- αέρας, χορδή και κρουστά - και πώς είναι υπεύθυνοι για τη δημιουργία της μουσικής που εκφράζει τα συναισθήματα που εμφανίζονται στις πράξεις. Επιπλέον, μαθαίνουν για τους επαγγελματίες που εμπλέκονται στο παρασκήνιο, από σκηνοθέτη και ηλεκτρολόγο μέχρι σκηνογράφο και ενδυματολόγο. Κάθε ένα από αυτά τα άτομα εξηγεί τι κάνουν για την όπερα: από την προετοιμασία, την πρεμιέρα και γιατί η συμβολή τους τους είναι καθοριστική για την επιτυχία της όπερας.

Τέλος, στο τέλος του ταξιδιού, μπορούν να παρακολουθήσουν ένα βίντεο κλιπ μιας πραγματικής όπερας που εκτελείται στη σκηνή. Η εφαρμογή περιλαμβάνει ένα κλιπ από την Die Walküre, μια όπερα του Richard Wagner.

Αξιολόγηση

Δεν υπάρχουν πολλές εφαρμογές που προσομοιώνουν μια ομάδα για να εξηγήσουν τα πράγματα, αλλά το Let's Go to the Opera χρησιμοποιεί αυτήν την προσέγγιση πολύ καλά. Παρουσιάζει ακόμη και τους συμμετέχοντες στις περιοδείες θέτοντας ερωτήσεις για αυτό που μόλις έμαθαν. Ο οδηγός θα απαντήσει στην ερώτηση αναλόγως, αποκαλύπτοντας ακόμη περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το θέμα.

Η άποψη των παιδιών

«Το Ας πάμε στην Όπερα έχει πολλά πράγματα να αρέσει. Ένας από αυτούς είναι όταν ο οδηγός εξηγεί τις διαφορετικές φωνές που εμφανίζονται στην όπερα: σοπράνο, μέτζο, βαρύτονος, μπάσος, κ.α».

«Η εφαρμογή με βοήθησε να καταλάβω καλύτερα τους διαφορετικούς τύπους φωνής».

«Ενθουσιάστηκα και θα ήθελα να μάθω περισσότερα για την όπερα. Θα ήταν ωραίο αν υπήρχε κάτι τέτοιο και στα Ελληνικά».

7.2.21 Ανακεφαλαίωση- Αξιολόγηση Post - Test

Στη συνέχεια οι μαθητές έγραψαν ένα μικρό κείμενο για την εμπειρία από τη συμμετοχή τους σε αυτή την εκπαιδευτική παρέμβαση στην οποία συμμετείχαν για δυο μήνες περίπου και φαίνεται ξεκάθαρα η γενική τους εντύπωση κι άποψη για την παρέμβαση, την όπερα, την Ιστορία, τις δραστηριότητες και τη συνεργασία. Συγκεκριμένα είπαν:

Για την όπερα: «Άλλαξε η γνώμη μου για την όπερα, εκεί που τη θεωρούσα ξεπερασμένη και παλιομοδίτικη την έχω λατρέψει», «Η όπερα είναι πολύ εντυπωσιακή και την λατρεύω και θα ήθελα να βλέπω κάθε μέρα», « Η σχέση μου με την όπερα δεν είναι και τόσο καλή και δε θα ήθελα να μάθω περισσότερα», «Πριν από το πρόγραμμα η όπερα δε με ενδιέφερε και πολύ, τώρα με κέρδισε και μου τράβηξε το ενδιαφέρον», «Άλλαξε αρκετά η σχέση μου με την όπερα γιατί παλιά δε μου άρεσε καθόλου ενώ τώρα μου αρέσει πολύ», «Μάθαμε πολλά πράγματα για την όπερα που ούτε εμείς οι ίδιοι δεν ξέραμε», «Μετά από αυτό ξέρω πολλά πράγματα και μου φαίνεται πιο οικεία η όπερα».

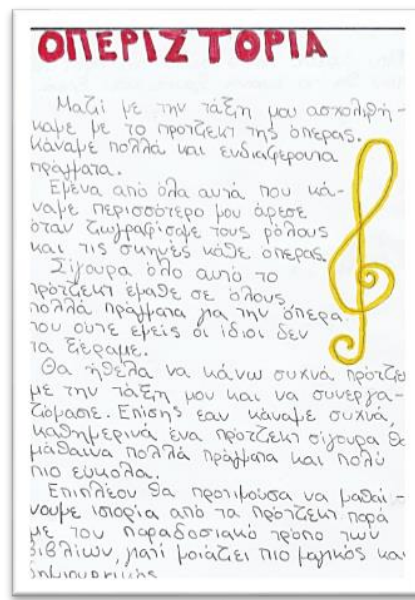
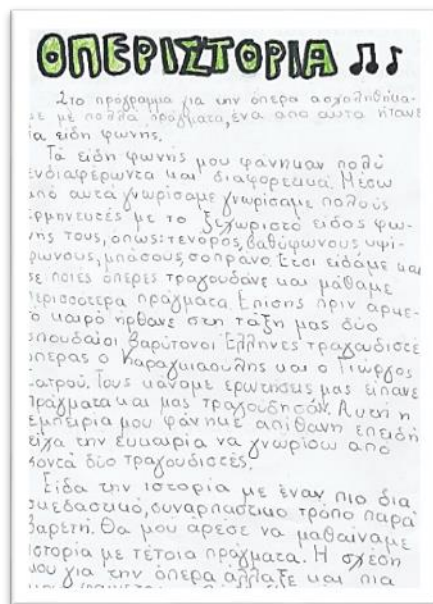
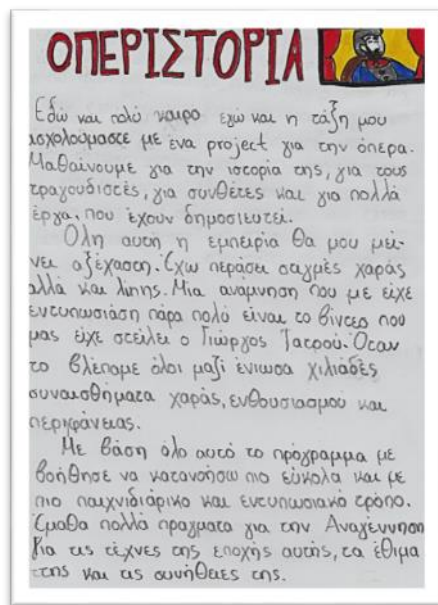
Για την ιστορία: «Έμαθα πιο εύκολα την Αναγέννηση και θα ήθελα να μαθαίνω έτσι για όλες τις ιστορικές περιόδους», «Μπόρεσα και έμαθα περισσότερα για την Ιστορία, όπως την αρχιτεκτονική, τα ήθη και τα έθιμα, πώς ντύνονταν, έτρωγαν κλπ. χάρη στην όπερα», «Θα μου άρεσε πολύ να μαθαίνουμε Ιστορία με αυτόν τον τρόπο, θα μου άρεσε ειλικρινά αυτός ο τρόπος μάθησης», «Πιστεύω όλα τα παιδιά θα ήθελαν ένα τέτοιο τρόπο μάθησης της ιστορίας», « Η αλήθεια είναι πως η Ιστορία μου φαίνεται πολύ βαρετή και είναι απίστευτο που μάθαμε τόσο πολύ Ιστορία με ένα διασκεδαστικό τρόπο», «Με βοήθησε να κατανοήσω πιο εύκολα και με πιο παιχνιδιάρικο και εντυπωσιακό τρόπο. Έμαθα πολλά πράγματα για την Αναγέννηση και τις τέχνες της εποχής αυτής, τα έθιμά της και τις συνήθειές της», «Είδα διαφορετικά το μάθημα της Ιστορίας, έκανε το μάθημα της Αναγέννησης πολύ πιο όμορφο για μας», «Θα προτιμούσα να μαθαίνουμε Ιστορία από τα πρότζεκτ παρά με τον παραδοσιακό τρόπο των βιβλίων, γιατί μοιάζει πιο μαγικός και δημιουργικός», «Πάντα πίστευα ότι η Ιστορία είναι ένα μάθημα που πρέπει να μαθαίνεις κείμενα, μα μετά από αυτό το project κατάλαβα ότι δεν υπάρχει μόνο ένας τρόπος να μαθαίνεις ένα μάθημα, πολλές φορές μπορεί να υπάρχει κι ένας πιο διασκεδαστικός»

Για τη συνεργασία: «Μου άρεσε πιο πολύ η συνεργασία», «Μου άρεσε γιατί έτσι συνεργαστήκαμε και με παιδιά που δε κάναμε παρέα», «Δεν είναι πάντα εύκολο να συνεργάζεσαι με κάποιον που δεν είναι φίλος σου, όμως πιστεύω πως τα πήγαμε

περίφημα», «Θα ήθελα να κάνω συχνά project με την τάξη μου και να συνεργαζόμαστε», «Ήμασταν σε ομάδες και δυάδες κι αυτό ήταν συνεργασία κι αλληλεγγύη».

Για το project: «Ήταν πολύ ευχάριστο και δημιουργικό...μακάρι πάντα να έχω τέτοιες ευκαιρίες», «Μου φάνηκε πάρα πολύ συναρπαστικό και ωραίο και νομίζω οτι αυτή την εμπειρία δε θα την ξεχάσω ποτέ στη ζωή μου», «Όλο αυτό μου προκάλεσε πάρα πολλά συναισθήματα που θα μου μείνουν για πολύ καιρό», «Χαίρομαι που συμμετείχα, επειδή πέρασα πολύ ωραία κι έμαθα αρκετά πράγματα», «Αγάπησα την όπερα και τα μαθήματα», «Μου άρεσε πολύ γιατί έμαθα, διασκέδασα, ζωγράφισα και πέρασα καταπληκτικά. Με βοήθησε στα μαθήματα και ιδίως στην Ιστορία».

Αγαπημένη δραστηριότητα : «Ήρθανε στην τάξη μας δύο σπουδαίοι βαρύτονοι...Αυτή η εμπειρία μου φάνηκε απίθανη, επειδή είχα την ευκαιρία να γνωρίσω από κοντά δυο τραγουδιστές», «Το αγαπημένο μου πράγμα μέσα στο project όπερα ήταν το κομμάτι του animation», «Εγώ λάτρεψα όλες τις δραστηριότητες, ειδικά το ότι μας επισκέφτηκαν ερμηνευτές», «Η κάθε δράση ήταν μοναδική κι ανεπανάληπτη για μένα», Ο Νίκος Καραγκιαούρης και ο Γιώργος Ιατρού....ήταν σπουδαίοι που τραγούδησαν αποκλειστικά για εμάς», «η Ντίνα Στράνη και η καταπληκτική Κάρμεν της. Θέλω να τραγουδάω σαν αυτή. Υπέροχες οι ασκήσεις φωνητικής που μας έκανε», «Την ίδια μέρα είχε έρθει με τους ερμηνευτές κι ένας επιστήμονας και λέγαμε πως μπορούμε να συνδυάσουμε όπερα με φυσική κι επιστήμη», «Να μαθαίνω για την όπερα και να ψάχνω πληροφορίες».

Εικόνα 7.73: Οι απόψεις των παιδιών για την εκπαιδευτική παρέμβαση

Κεφάλαιο 8^ο: Μια πρόταση για σχεδίαση και ανάπτυξη ψηφιακής διαδραστικής εφαρμογής

Η ανερχόμενη τεχνολογία των εικονικού κόσμου (VW) προσφέρει μεγάλες ευκαιρίες για την εκπαίδευση γενικότερα και ιδίως για την καλλιτεχνική εκπαίδευση του 21ου αιώνα που έχει άμεση σχέση με τον πολιτισμό σε όλες του τις εκπαιδευτικές μορφές και τη σύνδεσή του άμεσα ή έμμεσα με την μαθησιακή διαδικασία. Αυτοί οι εικονικοί κόσμοι οπτικοποιούνται και χτίζονται από τους κατοίκους τους. Σε αυτές τις οπτικές κοινότητες, πολλαπλοί χρήστες σε διαφορετικές τοποθεσίες μπορούν να επικοινωνούν, να συνεργάζονται και να μοιράζονται μεταξύ τους μέσω μιας αναπαράστασης χαρακτήρα - ένα avatar - σε πραγματικό χρόνο. Ανάλογα με τους σκοπούς του, ένας εικονικός κόσμος θα μπορούσε να είναι ένα εικονικό περιβάλλον για παιχνίδι, κοινωνική δικτύωση, τη μάθηση, τις επιχειρήσεις, διαφημίσεις, την πρόσληψη, και διασκεδαστικό, ή ο ψηφιακός κόσμος θα μπορούσε να περιέχει ένα συνδυασμό από τα παραπάνω. Πιο συγκεκριμένα, σκέφτηκα ότι θα ήταν δημιουργικό και χρήσιμο αν πέρα από τις άλλες δραστηριότητες κατασκευάζαμε μια εκπαιδευτική εφαρμογή για το θέμα που μελετάμε. Βασικοί σκοποί για τη συγκεκριμένη ιδέα είναι:

1. Η αξιοποίηση όλων των γνώσεων και δεξιοτήτων που απέκτησαν οι μαθητές κατά τη διάρκεια της παρέμβασης με σκοπό τη δημιουργία του.
2. Η κατασκευή ενός ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού που θα εμπλέκει τους μαθητές με το γνωστικό αντικείμενο με παιγνιώδη και ευχάριστο τρόπο.
3. Η δημιουργία ενός εκπαιδευτικού υλικού που θα μπορέσει να χρησιμοποιηθεί και από άλλους εκπαιδευτικούς και μαθητές ίδιας ή μικρότερης ηλικίας που ενδιαφέρονται για το συγκεκριμένο θέμα.

Η ιδέα αυτή μεταφέρθηκε στους μαθητές της τάξης και τη βρήκαν αρκετά πρωτότυπη και δημιουργική. Ζητήθηκε λοιπόν από αυτούς να συμμετέχουν σε αυτήν κάνοντας τις δικές τους μοναδικές και ξεχωριστές προτάσεις. Αφού λοιπόν συζήτησαν, στη συνέχεια κατέγραψαν τις δικές τους πρωτότυπες ιδέες που αφορούσαν: α) μια εκπαιδευτική

πλατφόρμα που θα εισήγαγε συνομηλίκους τους στον κόσμο της όπερας και β) ψηφιακά παιχνίδια με θέμα την όπερα και τις παρουσίασαν στην τάξη.

Με αφορμή λοιπόν αυτή την ιδέα, αλλά και τις ιδιαίτερες και πρωτότυπες δημιουργίες των παιδιών έγινε μια προσπάθεια σχεδιασμού μιας ηλεκτρονικής πλατφόρμας που θα μπορούσε να λειτουργήσει ως εισαγωγή στον κόσμο της όπερας για παιδιά κυρίως δημοτικού σχολείου, αλλά και όχι μόνο.

Περιγραφή: Η ηλεκτρονική πλατφόρμα με έναν ενδεικτικό τίτλο, όπως «The Opera Game» μπορεί να υποστηρίξει μια μορφή Ασύγχρονης Τηλεκπαίδευσης για μαθητές. Στόχος της είναι η ενσωμάτωση νέων τεχνολογιών και η εποικοδομητική χρήση του Διαδικτύου στην Εκπαιδευτική Διαδικασία.

Η υποστήριξη ολοκληρωμένων δράσεων Τηλεκατάρτισης προσφέρει στον εκπαιδευτή ένα δυναμικό περιβάλλον οργάνωσης και διάχυσης της γνώσης, στον εκπαιδευόμενο ένα εναλλακτικό κανάλι εξατομικευμένης μάθησης ανεξάρτητο από χωροχρονικές δεσμεύσεις, στο διαχειριστή ένα ανοικτό, ασφαλές και αξιόπιστο σύστημα και τέλος αποτελεσματικότητα, αξιοποίηση της συσσωρευμένης εμπειρίας, οικονομία κλίμακας και εποικοδομητική χρήση της υπάρχουσας δικτυακής υποδομής.

Παράλληλα, σημαντικοί σχεδιαστικοί άξονες μπορούν να αποτελέσουν η προσαρμοστικότητα στις απαιτήσεις, η ευελιξία, η ευκολία στη χρήση, η δυνατότητα αναβάθμισης και επέκτασης, οι μικρές λειτουργικές απαιτήσεις, η δυνατότητα ολοκλήρωσης, συμπλήρωσης και σύνδεσης της πλατφόρμας με άλλες δικτυακές υπηρεσίες κι οργανισμούς (όπερες, πολιτιστικούς οργανισμούς), η πολυγλωσσική υποστήριξη (θα ήταν καλό να υπάρχει σε άλλες γλώσσες για να υπάρχει μια διάδραση και με μαθητές άλλων χωρών), οι ξεκάθαρες λειτουργικές δομές (εγγραφή, πρόσβαση, δημιουργία, διαχείριση κλπ), καθώς και μια συνεχής υποστήριξη από κάποιο μεγαλύτερο ίσως δίκτυο όπως το Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο ή ίσως της Εθνικής Λυρικής Σκηνής.

Η Πλατφόρμα αυτή θα είναι σχεδιασμένη με προσανατολισμό την ενίσχυση και υποστήριξη της εκπαιδευτικής δραστηριότητας. Κεντρικός ρόλος είναι αυτός του διαχειριστή στον οποίο δίνει τη δυνατότητα να οργανώνει εύχρηστα και λειτουργικά ηλεκτρονικά μαθήματα, με το υλικό που διαθέτει τα οποία θα δρουν επικουρικά στην εκπαιδευτική του δραστηριότητα και την επαφή του με τους μαθητές. Θα μπορούσε ίσως

να λειτουργήσει και πιο αυτόνομα και τα παιδιά-χρήστες να μπορούν να δράσουν χωρίς απαραίτητα τη συνεχή βοήθεια, καθοδήγηση και παρατήρηση του ενήλικα-εκπαιδευτή. Αυτό θα μπορούσε να περιλαμβάνει:

Λειτουργίες & Δυνατότητες: Η πλατφόρμα «The Opera Game» μπορεί να αποτελεί ένα ολοκληρωμένο σύστημα αποθήκευσης, οργάνωσης και παρουσίασης ψηφιακού κυρίως εκπαιδευτικού υλικού, ανεξάρτητα από τους περιοριστικούς παράγοντες του χώρου και του χρόνου της κλασσικής διδασκαλίας, δημιουργώντας τις προϋποθέσεις ενός δυναμικού περιβάλλοντος εκπαίδευσης. Παράλληλα με την προσθήκη κατάλληλων διαδραστικών εφαρμογών που θα έχουν πιο παιγνιώδη μορφή θα μνησεί τους χρήστες στον κόσμο της όπερας. Ειδικότερα μερικά τα στοιχεία που ενδεικτικά θα μπορούσαν να συνθέτουν ψηφιακό και εισάγονται / ελέγχονται από το διαχειριστή είναι τα εξής:

1. Ατζέντα που παρουσιάζει χρονικά τα πολιτιστικά γεγονότα της επικαιρότητας που σχετίζονται με την όπερα (παραστάσεις παιδικής όπερας, εκπαιδευτικά προγράμματα σχετικά με την όπερα, εκδηλώσεις και πρόγραμμα της ΕΛΣ, κλπ).
2. Έγγραφα που θα περιέχουν το εκπαιδευτικό υλικό διδακτικών πλάνων (κείμενα, παρουσιάσεις, θεωρητικό υπόβαθρο, ενδεικτική βιβλιογραφία κλπ).
3. Ανακοινώσεις που αφορούν την πλατφόρμα και ενημερώνουν συνεχώς τους εκπαιδευόμενους.
4. Περιοχές Συζητήσεων για ανταλλαγή απόψεων και ιδεών σε διάφορα σχετικά θέματα.
5. Ομάδες Εργασίας (ανοικτές ή κλειστές) που απαρτίζονται από εκπαιδευόμενους και εκπαιδευτές. Εδώ μπορεί να γίνει και συνεργασία σχολείων ή ομάδων μαθητών.
6. Σύνδεσμοι από το Διαδίκτυο που αφορούν την όπερα.
7. Εργασίες μαθητών όπου οι ίδιοι με τη βοήθεια των εκπαιδευτικών «τοποθετούν» τις εργασίες τους.
8. Λίστα με τους εγγεγραμμένους Χρήστες κάθε διδακτικής συνάντησης, το ρόλο τους (εκπαιδευόμενος, εκπαιδευτικός, διαχειριστής) και το email του σχολείου τους.

9. Ασκήσεις αυτοαξιολόγησης που θα περιέχουν κάποια ενδεικτικά δείγματα και φόρμες αλλά και αυτές που μπορεί να δημιουργήσουν άλλοι εκπαιδευτικοί που θα συμμετέχουν.
10. Περιγραφή όπου δίνονται πληροφορίες που αφορούν τους στόχους, τη δομή του, τους εκπαιδευτικούς που το υποστηρίζουν κ.λπ.
11. Βίντεο όπου υπάρχουν αρχεία βίντεο (τύπου mpreg, avi κλπ.) που έχει ανεβάσει στην πλατφόρμα ο διδάσκοντας.
12. Βιντεοσκοπημένα μαθήματα όπου υπάρχουν σύνδεσμοι ψηφιοποιημένων δειγματικών διδασκαλιών, εισηγήσεων, διαλέξεων, ή άλλο οπτικοακουστικό υλικό.
13. Κουβέντα στην οποία μπορούν να πραγματοποιούνται συζητήσεις σε πραγματικό χρόνο ανάμεσα στον εκπαιδευτικό και στους χρήστες που είναι εγγεγραμμένοι στο μάθημα.
14. Χώρος Ανταλλαγής Αρχείων όπου μπορεί να γίνει ανταλλαγή ανάμεσα στους μαθητές ενός τμήματος αλλά και σε περισσότερες ομάδες ή τάξεις.

Ειδικότερα, οι χρήστες αρχικά επιλέγουν έναν ήρωα- χαρακτήρα και με αυτόν μπορούν να ξεκινήσουν την περιήγησή τους.

Οι ήρωες είναι έξι όσοι και τα βασικά είδη φωνών στην όπερα. Όποιον ήρωα και αν επιλέξουν μπορούν να κινηθούν σε δυο διαφορετικούς άξονες, οριζόντια ή κάθετα. Στην οριζόντια δομή υπάρχει η διάρθρωση που ακολουθεί μια χρονική αλληλουχία με βάση την ιστορική και χρονολογική γραμμή που αφορά την ιστορία της όπερας. Στην κάθετη δομή οι χρήστες μπορούν να ανακαλύψουν επιμέρους τομείς και θέματα που σχετίζονται με την όπερα, όπως πληροφοριακά στοιχεία (μίνι βιογραφικά συνθετών και ερμηνευτών), μουσικά όργανα της ορχήστρας, τα επαγγέλματα της όπερας κλπ.

Είναι αξιοσημείωτες οι ιδέες των παιδιών για μια ιστοσελίδα που θα είναι σχετική με την όπερα καθώς και κι αυτές για ψηφιακά παιχνίδια με το ίδιο αντικείμενο. Μερικές από αυτές:

WEB SITE
Play with Opera
Explain the Magical Opera
Socratorpera
A world full of Opera
Δημιουργία παιδικής Όπερας
Εξερευνώντας την όπερα με τα μάτια των παιδιών
Το δώρο της όπερας

Πίνακας 3: Ιδέες για ιστοσελίδες με την όπερα

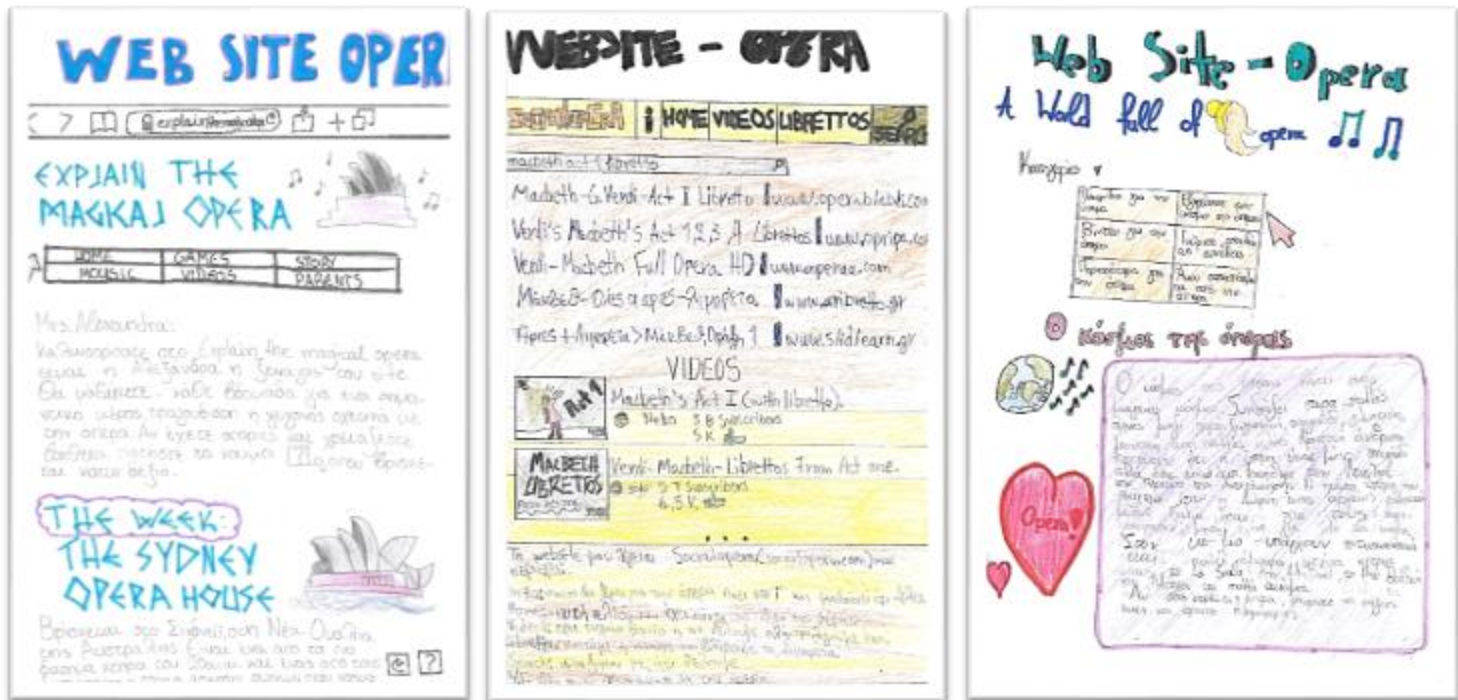
Εικόνα 8.1: Προσχέδιο για ιστοσελίδα

OPERA GAMES
Play with Opera
Opera Paint
Cards Opera Maker
Οπεροφιδάκι
Παίξε και μάθε όπερα
Costume Game
Opera Game
Παιχνίδι Οπερωτήσεων
Κρυπτόφωνο

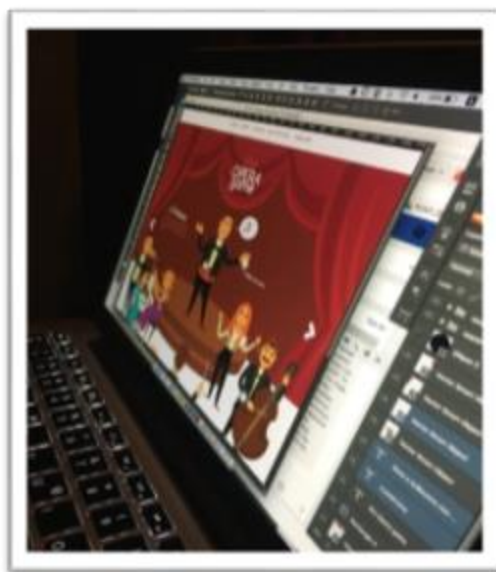

Πίνακας 4: Ιδέες για παιχνίδια με την Όπερα

Εικόνα 8.2: Πρόταση για ψηφιακή εφαρμογή

Εικόνα 8.3: Προτάσεις των παιδιών για μια εκπαιδευτική πλατφόρμα

Εικόνα 8.4: Προσχέδιο εκπαιδευτικής πλατφόρμας

Κεφάλαιο 9^ο: Αξιολόγηση της παρέμβασης - Απάντηση στα ερωτήματα

9.1 Επεξεργασία στοιχείων - Αποτελέσματα

«Η αξιολόγηση είναι ένα από τα τρία συστατικά στοιχεία της διδακτικής ενέργειας (σχεδιασμός, εκτέλεση, αξιολόγηση)» (Καυάλης & Νημά, 2012: 331). Με τη διδασκαλία ο εκπαιδευτικός επιδιώκει την επίτευξη των σκοπών και των στόχων που έχει θέσει από τη φάση του σχεδιασμού κι επομένως μπορεί να αξιολογηθεί η διδασκαλία με βάση το βαθμό επίτευξης αυτών των σκοπών και των στόχων. Βέβαια, δεν επαρκεί μόνο να επιτύχει ο εκπαιδευτικός τους σκοπούς και τους στόχους που έθεσε, αλλά η επίτευξη να γίνει με τον πιο γρήγορο, εύκολο και αποτελεσματικό τρόπο.

Όπως αναφέρθηκε πιο πάνω, η αξιολόγηση της διδασκαλίας γίνεται συνήθως προς δύο πλευρές, του μαθητή και του εκπαιδευτικού. Εφόσον η αξιολόγηση έχει τόση σημασία δεν θα μπορούσε να μην καταλαμβάνει μεγάλο μέρος αυτού του project. Έτσι, η αυτοαξιολόγηση μου ως εκπαιδευτικού αυτής της διδακτικής παρέμβασης γίνεται αρχικά καθ' όλη τη διάρκεια μέσα από το ημερολόγιο που κρατούσα μετά από κάθε συνάντηση. Πιο συγκεκριμένα, μετά από κάθε δίωρη διδακτική παρέμβαση συμπλήρωνα ένα φύλλο αναστοχασμού με πληροφορίες για την κατάσταση της τάξης, το αν η εκτέλεση της διδασκαλίας πήγε όπως την είχα σχεδιάσει, ποια προβλήματα προέκυψαν και ποια περιστατικά μου έκαναν εντύπωση σε κάθε διδασκαλία. Παράλληλα, η αυτοαξιολόγησή μου γίνεται και από τα τελικά αποτελέσματα της έρευνας που διεξήγαγα. Αφού ελέγξω τις απαντήσεις των μαθητών στο Pre-Test και το Post-Test, εξάγω συμπεράσματα πάνω στα βασικά ερευνητικά ερωτήματα και τις ερευνητικές υποθέσεις μου. Θεωρώ πως αν η διδασκαλία μου ήταν επιτυχημένη θα έχω και τα ανάλογα αποτελέσματα. Όσον αφορά την αξιολόγηση των μαθητών γίνεται κι αυτή καθ' όλη τη διάρκειά του project στο τέλος κάθε ατομικής ή ομαδοσυνεργατικής δραστηριότητας με παρουσίαση της εργασίας από έναν εκπρόσωπο κάθε ομάδας ή και από τους δυο στην περίπτωση της δυάδας και συζήτηση με την ολομέλεια της τάξης. Επίσης, αποτελεί αξιολόγηση και το ερωτηματολόγιο που οι μαθητές καλούνται να απαντήσουν στην αρχή και στο τέλος της

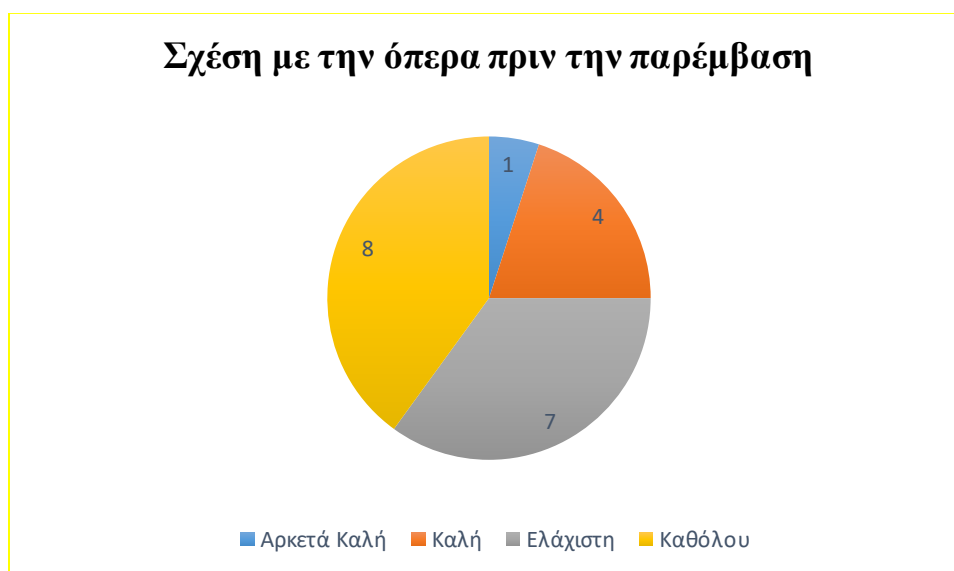
διδασκτικής αυτής παρέμβασης και το οποίο επιφέρει τα αποτελέσματα για την έρευνα που διεξήχθη, καθώς και τα ερωτηματολόγια που δόθηκαν για συμπλήρωση στους γονείς πριν και μετά την παρέμβαση. Επιπλέον, η παρουσίαση ενός τελικού προϊόντος, δηλαδή του «Όπερα και Ιστορία», που περιλαμβάνει τη Χρονογραμμή, τις εργασίες, τα video και κατασκευές των μαθητών, αλλά και ένα μικρό video με όσα έγιναν στις 21 δίωρες συναντήσεις από τους μαθητές μπροστά σε γονείς αποτελεί κι αυτό αξιολόγηση ολόκληρης της διδασκτικής παρέμβασης.

Πρώτο ερώτημα

Το βασικό ερώτημα ήταν αν η στάση των μαθητών και η ιδέα που είχαν πριν την παρέμβαση για το τι είναι και ποιούς αφορά η όπερα άλλαξε ή όχι μετά την παρέμβαση. Το ερώτημα αυτό είχε μια ξεχωριστή σημασία δεδομένου ότι οι μαθητές, ιδίως αυτής της ηλικίας και ιδίως στην Ελλάδα, δεν είναι κατά κανόνα εξοικειωμένοι με αυτό το είδος τέχνης.

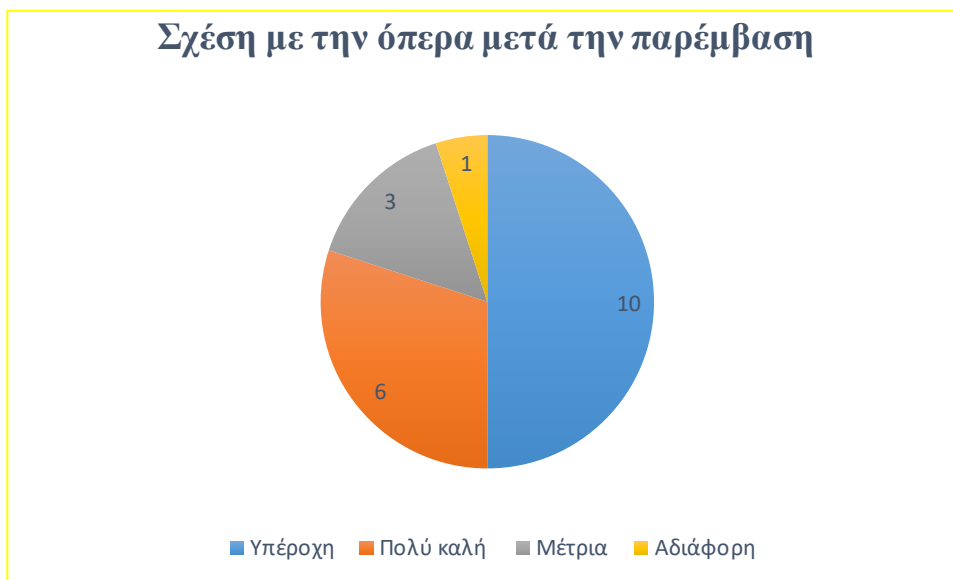
Αυτό που φάνηκε τελικά ήταν πως μετά την παρέμβαση άλλαξε σε τεράστιο βαθμό η στάση των μαθητών για την όπερα.

Όπως φαίνεται και από τα παρακάτω διαγράμματα, η άποψη που είχαν οι μαθητές πριν για την όπερα, στην πλειοψηφία ήταν αρνητική. Θεωρούσαν πως επρόκειτο για ένα είδος βαρετό, ξεπερασμένο που ήταν πολύ μακριά από τα ενδιαφέροντα και τα ακούσματά τους. Αυτό άλλαξε εντελώς μετά από την εκπαιδευτική παρέμβαση που η πλειοψηφία αυτή τη φορά ανέφερε πως είναι ένα είδος που έχει θέση στη σύγχρονη εποχή

Διάγραμμα 3: Σχέση με την όπερα πριν την παρέμβαση

Σχέση με την όπερα μετά την παρέμβαση

Διάγραμμα 4: Η σχέση με την όπερα μετά την παρέμβαση

Οι απόψεις πριν την εκπαιδευτική παρέμβαση

Όπερα: Οι όπερες που γνώριζαν ήταν ο Μαγικός Αυλός, ο Κουρέας της Σεβίλλης, ο Ρωμαίος και Ιουλιέτα, ο Πρίγκιπας Λερώνει, η Τόσκα

Συνθέτες: Ελάχιστοι γνώριζαν κάποιους συνθέτες όπως τον Βέρντι, κάποιοι (2) μάλιστα ανέφεραν τον Σαίξπηρ ως συνθέτη.

Ερμηνευτές: Ελάχιστοι ανέφεραν μόνο τη Μαρία Κάλλας ως τη μόνη ερμηνεύτρια όπερας που γνωρίζουν.

Είδη φωνών: Λίγοι ήξεραν τις ονομασίες των οπερατικών φωνών όπως, Σοπράνο, Μπάσος, και ορισμένοι εκφράστηκαν περιφραστικά, «αυτός με τη βαριά φωνή», «πολύ ψηλή , μεσαία και χαμηλή».

Απόψεις για την όπερα: Οι περισσότερες απόψεις τους για την όπερα δεν ήταν ιδιαίτερα θετικές, «Πιστεύω πως είναι ξεπερασμένο είδος γιατί το να ακούς κάποιον να φωνάζει δεν είναι ωραίο», «Μου άρεσε αλλά λίγο είχα κουραστεί», «Θεωρώ πως δεν έχει και τόσο μεγάλη θέση στη σύγχρονη εποχή», «Η αλήθεια είναι πως δε μου άρεσε πολύ και μου ακουγόταν πολύ δυνατά στο αυτί μου», «Μου άρεσε πολύ αυτή η εμπειρία, ένιωσα πολύ ωραία και το λάτρεψα κυριολεκτικά».

Περίεργια για το είδος αυτό: «Για τα είδη φωνής και πώς πρέπει να τραγουδάς», «Να μάθω περισσότερα για τον Σαίξπηρ εκτός από το ότι είναι συνθέτης», «Θα με ενδιέφεραν πολύ οι συνθέτες κι άλλες όπερες που δεν ξέρω», «Να ξέρω για τις όπερες-κτίρια γιατί

με ενδιαφέρει η Αρχιτεκτονική», «Θα ήθελα να μάθω για την ιστορία της αλλά δε θα με ενδιέφερε πολύ να ακούσω κιόλας».

Γενέτειρα: Ως γενέτειρα της Όπερας ανέφεραν την Ιταλία, την Ισπανία, τη Γαλλία, την Αγγλία και αρκετοί είπαν πως δε γνωρίζουν.

Ιστορική περίοδος: Όσον αφορά την ιστορική περίοδο που εμφανίστηκε ανέφεραν το Μεσαίωνα και την Αρχαία περίοδο. Η πλειοψηφία δεν απάντησε.

Σχέση με την ιστορία: «Να μάθω για τις φορεσιές μιας εποχής»

Μετά την παρέμβαση

Όπερες: Οι περισσότεροι ήξεραν τις όπερες της εκπαιδευτικής παρέμβασης με τις οποίες ασχολήθηκαν και που είχαν σχέση με τον Σαίξπηρ όπως, Όνειρο Καλοκαιρινής Νύχτας, Ρωμαίος και Ιουλιέτα, Αντώνιος και Κλεοπάτρα, Άμλετ, Μάκμπεθ, Εύθυμες κυράδες του Ουίνδσορ, Τρικυμία, Οθέλος,. Υπήρχαν όμως και άλλες όπερες που έμαθαν μελετώντας τις ιστορικές περιόδους της όπερας, όπως ο Μαγικός Αυλός, η Μαντάμ Μπατερφλάι, ο Ορφέας και Ευρυδίκη, Τροβατόρε

Συνθέτες: Μοντεβέρντι, Βέρντι, Βάγκνερ, Μότσαρτ, Πουτσίνι, Μπετόβεν, Βάγκνερ, Μπιζέ, Στράους, Άντες, Ώμπερ, Γκλουκ, Πόρτερ, Ότο Νικολάι, Στραβίνσκι

Ερμηνευτές: Μαρία Κάλλας, Παβαρότι, Ντομίνγκο, Καρέρας, Νικόλας Καραγκιαούρης, Γιώργος Ιατρού, Ντίνα Στράνη, Άννα Στυλιανάκη, Νικόλας Καραγκιαούρης, Σάντερλαντ, Αλιάννα ντε Σούσα

Είδη φωνών: Η πλειοψηφία των μαθητών ήξερε και τα έξι διαφορετικά είδη των οπερατικών φωνών.

Απόψεις για την όπερα: «Μετά από αυτή την εμπειρία, ήρθα πιο κοντά με την όπερα κι έμαθα πολλά πράγματα. Πια μου φαίνεται μια ευχάριστη μελωδία», «Θα χαρακτήριζα τη σχέση μου με την όπερα φιλική, μου άρεσε πολύ», «Με έχει κάνει να συμπαθήσω περισσότερο την όπερα και πια ακούω συχνά»

Γενέτειρα: Ιταλία και μάλιστα αρκετοί ανέφεραν τη Φλωρεντία συγκεκριμένα

Ιστορική περίοδος: Αναγέννηση

Σχέση με την Ιστορία: «Να κατανοήσω καλύτερα την Αναγέννηση», «Μέσα από την όπερα μαθαίνεις τα ήθη και έθιμα, τις ενδυμασίες την αρχιτεκτονική και γενικά μια ολόκληρη εποχή»

Δεύτερο ερώτημα

Σε αυτό το ερώτημα απαντήθηκε ξεκάθαρα πως η ενασχόληση των μαθητών με την όπερα, μέσω της αξιοποίησης των ΤΠΕ (ψηφιακά παιχνίδια, ψηφιακές εφαρμογές, animation κλπ.) διευκόλυνε την κατανόηση της διδασκόμενης ύλης στο μάθημα της Ιστορίας (μαθησιακά αποτελέσματα) και στη συνέχεια τους ώθησε να ασχοληθούν περισσότερο με το θέμα αυτό (εμπλοκή των μαθητών).

Σχεδόν όλοι ανέφεραν, προφορικά ή γραπτά, πως η ενασχόληση με τους υπολογιστές, το διαδίκτυο, οι ψηφιακές εφαρμογές, τα παιχνίδια, η δημιουργία video, power point, η επεξεργασία σε word και γενικά ότι αφορούσε τις Νέες Τεχνολογίες ήταν αυτό που τους ενθουσίασε περισσότερο. Θεώρησαν πως αυτός ο τρόπος ήταν ιδιαίτερα βοηθητικός για να κατανοήσουν καλύτερα το μάθημα της Ιστορίας με ένα διαφορετικό, σύγχρονο και δημιουργικό τρόπο.

Τρίτο ερώτημα

Η (ενδεχόμενη) ανάπτυξη ενδιαφέροντος και κινήτρου ώστε οι μαθητές να ασχοληθούν περισσότερο με το θέμα αυτό (εμπλοκή των μαθητών) και μετά την παρέμβαση ήταν επίσης διάχυτη τόσο όσο αφορά την όπερα καθώς και την Αναγέννηση και το Σαίξπηρ.

Για την όπερα: «Μετά από αυτή την εμπειρία, ήρθα πιο κοντά με την όπερα κι έμαθα πολλά πράγματα. Πια μου φαίνεται μια ευχάριστη μελωδία», «Θα ήθελα να μάθω περισσότερα πράγματα για τους ερμηνευτές και για τις παραστάσεις της όπερας», «Δε θα ήθελα και τόσο γιατί εμένα δε μου άρεσε και τόσο το είδος αυτό», «Θα ήθελα να μάθω περισσότερα για την Ιστορία της Όπερας», «Είμαι πολύ ενθουσιασμένη μετά από αυτή την εκπαιδευτική δράση. Η όπερα έχει έρθει πολύ κοντά μου», «Θα ήθελα να μάθω και να δω την προετοιμασία μιας όπερας», «Θα ήθελα να μάθω περισσότερους συνθέτες», «Έχουμε κι άλλα πράγματα να ασχοληθούμε όπως τα μαθήματά μας».

Για την Αναγέννηση και το Σαίξπηρ: Η πλειοψηφία των μαθητών ήξερε μετά την παρέμβαση πολύ περισσότερα για την εποχή της Αναγέννησης αλλά και για το Σαίξπηρ και τα έργα του σε αντίθεση με τα ελάχιστα που γνώριζαν πριν από αυτή. Έμαθαν ότι αφορούσε μια ολόκληρη εποχή (ήθη, έθιμα, κοινωνική διαστρωμάτωση, κοινωνικοί ρόλοι, ενδυμασία, διατροφή, καθημερινή ζωή, αρχιτεκτονική, θρησκεία κλπ.) αλλά και

γνώρισαν καλύτερα ένα μεγάλο συγγραφέα και το έργο του όπως ο Σαίξπηρ (βιογραφία, εργογραφία, κατηγορίες έργων, θεματική, είδη χαρακτήρων, επιρροές στην τέχνη κλπ.). «Κατανόησα όλα όσα αφορούν την Αναγέννηση και τα έργα του Σαίξπηρ», «Έμαθα τόσα πολλά και λεπτομέρειες που το βιβλίο δεν αναφέρει», «Μέσα από τα έργα του Σαίξπηρ παίρνουμε διάφορα στοιχεία της Αναγέννησης κι έτσι τα θυμόμαστε πιο εύκολα», «Ήταν ένας διαφορετικός και συναρπαστικός τρόπος να μάθω περισσότερα πράγματα»,

Για το μάθημα της Ιστορίας: «Θέλω να κάνουμε έτσι κάθε μάθημα της Ιστορίας και να είναι το καθένα πιο διαφορετικό από κάθε άλλο», «Έμαθα πολλά περισσότερα πράγματα που το βιβλίο δεν τα λέει», «Δε βαριόμουν να διαβάσω το μάθημα της Ιστορίας», «Έγινε πιο εύκολο και πιο διασκεδαστικό», «Πιστεύω ότι αν κάναμε Ιστορία με αυτόν τον τρόπο θα μάθαινα πιο καλά το μάθημα», « Πιστεύω πως θα ήταν περισσότερο ενδιαφέρον κι ευχάριστο το μάθημα της Ιστορίας αλλά θα ήταν πιο αργό και θα μείνουμε πίσω στην ύλη», «Ενδιαφέρομαι πιο πολύ να μάθω την Ιστορία», «Αυτόν τον τρόπο μάθησης τον λατρεύω», «Μου αρέσει πιο πολύ παρά πριν και την Ιστορία τη βλέπω με ένα διαφορετικό μάτι, όπως και τα άλλα μαθήματα», «Τώρα που συνεχίζουμε στο βιβλίο μου φαίνεται βαρετό».

Για το project: «Εκτός από μάθημα Ιστορίας κάναμε και άλλα μαθήματα μαζί, όπως Πληροφορική», «το να μαθαίνουμε με project είναι πολύ πιο διασκεδαστικό», «Μαθαίνεις με έναν πιο εύκολο κι αστείο τρόπο το ίδιο πράγμα», «Νιώθω σα να βγήκε κάτι όμορφο από μέσα μου και θα ήθελα να συνεχίσω να μαθαίνω έτσι».

Τέταρτο ερώτημα

Σχετικά με το τέταρτο ερώτημα για τη στάση των γονέων απέναντι στην όπερα η αρχική στάση δεν άλλαξε ιδιαίτερα. Προφανώς ως ενήλικες έχουν μια κάποια παγιωμένη άποψη κι έχουν πια επιλέξει τα μουσικά είδη με τα οποία ψυχαγωγούνται και παρακολουθούν.

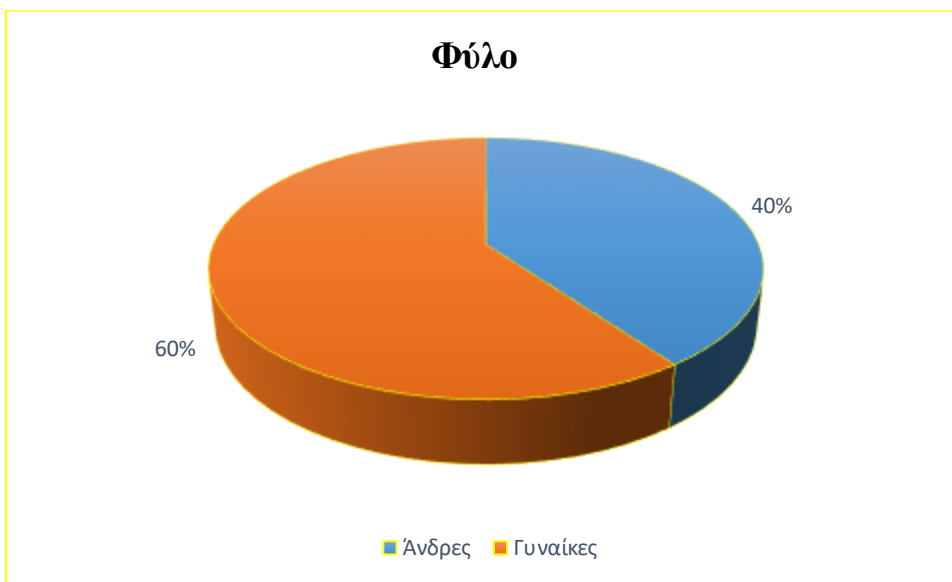
Αυτό που ήταν διαφορετικό ήταν αυτό που πίστευαν πριν και άλλαξε μετά την εκπαιδευτική παρέμβαση είναι το πως η όπερα και οι νεές τεχνολογίες βοήθησαν τα παιδιά από τη μια να δουν με διαφορετική οπτική τόσο την όπερα κι από την άλλη να ενθουσιαστούν με αυτόν τον τρόπο προσέγγισης της Ιστορίας και να ασχοληθούν

περισσότερο με αυτό το μάθημα. Το ίδιο σχεδόν συνέβη και απέναντι στη χρήση νέων τεχνολογιών και στην εφαρμογή τους στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Πιο συγκεκριμένα:

Στην παρούσα έρευνα και στο κομμάτι που αφορά τα ερωτηματολόγια που δόθηκαν στους γονείς διερευνώντας το ρόλο της οικογένειας στην επαφή των παιδιών με την όπερα, έλαβαν μέρος είκοσι (20) γονείς. Από αυτούς οκτώ (ποσοστό 40%) ήταν άνδρες και δώδεκα (ποσοστό 60%) ήταν γυναίκες. (Διάγραμμα)

Οι γονείς αυτοί προέρχονται από την περιοχή του Κέντρου της Αθήνας στο Κολωνάκι συγκεκριμένα (15^ο Δ.Σ. Αθήνας) γεγονός που επηρέασε την έρευνα γιατί το δείγμα ήταν αρκετά ομοιογενές. Σε μια παρόμοια έρευνα μεγαλύτερου εύρους θα έπρεπε, κατά την άποψή μου, το δείγμα των γονέων να συμπεριλαμβάνει γονείς από διαφορετικές περιοχές της Αθήνας, της Αττικής ή και της Ελλάδας.

Διάγραμμα 5 : Φύλο γονέων που συμμετείχαν στην έρευνα

Στο Διάγραμμα 20 απεικονίζεται η ηλικία των γονέων. Η ηλικία κυμαίνεται από τα 34 έτη έως τα 53 έτη, με μια μεγαλύτερη συχνότητα εμφάνισης των ηλικιών από 40 έως 50 ετών.

Το δείγμα χωρίστηκε σε τρεις κατηγορίες ηλικιών:

→ 30 – 40 ετών

Στην πρώτη κατηγορία (30-40 ετών) άνηκαν τέσσερις (4) γονείς, ποσοστό 20%.

→ 41- 50 ετών

Στη δεύτερη κατηγορία άνηκε η πλειοψηφία των γονέων, δεκατέσσερις (14) γονείς, ποσοστό 70%.

→ > των 50 ετών

Στην τρίτη κατηγορία άνηκε ένα ελάχιστο ποσοστό 10%, που αντιστοιχούσε σε δύο (2) γονείς.

Διάγραμμα 6 : Ηλικία γονέων

Στο διάγραμμα, απεικονίζεται το μορφωτικό επίπεδο των γονέων. Οι εκπαιδευτικές βαθμίδες σπουδών που δόθηκαν και δείχνουν το μορφωτικό επίπεδο ήταν οι εξής:

→ Δημοτικό σχολείο.

Κανένας γονέας δεν επέλεξε αυτή την απάντηση, ποσοστό 0%.

→ Γυμνάσιο.

Δύο (2) στους είκοσι γονείς επέλεξαν αυτή την απάντηση, ποσοστό 10%.

→ Λύκειο.

Έξι (6) από τους είκοσι γονείς επέλεξαν αυτή την απάντηση, ποσοστό 30%.

→ ΤΕΙ

Ένας γονέας στους είκοσι επέλεξε αυτή την απάντηση, ποσοστό 5%.

→ ΑΕΙ

Πέντε (5) γονείς από τους ερωτηθέντες είκοσι, επέλεξαν αυτή την απάντηση, ποσοστό 25%.

Κάτοχος Μεταπτυχιακού

Τέσσερις (4) γονείς επέλεξαν την συγκεκριμένη απάντηση, ποσοστό 20%.

→ Κάτοχος Διδακτορικού

Από τους είκοσι γονείς, δύο (2) επέλεξαν αυτή την απάντηση, ποσοστό 10%

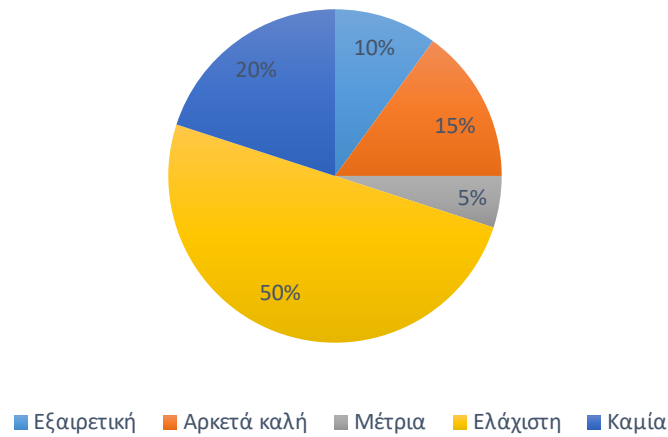

Διάγραμμα 7 : Μορφωτικό επίπεδο γονέων

- «Ποια είναι η σχέση σας με την όπερα;»

Στην πρώτη κλειστού τύπου ερώτηση, διαπιστώθηκε ότι η σχέση της πλειοψηφίας με την όπερα ήταν ελάχιστη έως καμία αφού δέκα γονείς απάντησαν πως έχουν ελάχιστη σχέση με την όπερα, τέσσερις γονείς καμία σχέση ενώ μόνο ένας επέλεξε την επιλογή της μέτριας σχέσης. Από τους υπόλοιπους, τρεις είπαν πως η σχέση τους με την όπερα είναι αρκετά καλή και άλλοι δύο θαυμάσια. Από τις απαντήσεις λοιπόν, έχουμε ένα γενικό προφίλ της πλειοψηφίας, στο οποίο φαίνεται πως η επαφή με το λυρικό θέατρο δεν είναι σε εξέχουσα θέση. Στις συνεντεύξεις που πήραν οι ίδιοι οι μαθητές από τους γονείς τους μετά τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου παρατηρήθηκε πως η σχέση αυτή δεν κυμαινόταν στα ίδια επίπεδα με τις απαντήσεις του ερωτηματολογίου. Αυτό ίσως να οφείλεται στο ότι μετά τη συμπλήρωση του pre-test ήταν υποψιασμένοι για το αντικείμενο της παρέμβασης και για αυτό παρατηρείται αυτή η διαφορά.

Σχέση γονέων με την όπερα

Διάγραμμα 8 : Σχέση γονέων με την όπερα

- «Έχετε παρακολουθήσει κάποια όπερα;»,
- «Εάν ναι, αναφέρετε κάποιες»

Στη δεύτερη κλειστού τύπου ερώτηση, ένα μεγάλο ποσοστό 60% (δώδεκα γονείς στους είκοσι) έχει απαντήσει αρνητικά (ΟΧΙ) και το υπόλοιπο 40% (οκτώ γονείς στους είκοσι) θετικά (ΝΑΙ). Έτσι εδώ έχουμε μια μορφή αντιστοιχίας με την προηγούμενη ερώτηση για τη σχέση τους με την όπερα. Ανάμεσα στις όπερες που ανέφεραν στην τρίτη, ανοικτού τύπου, συνδυαστική ερώτηση ανέφεραν μερικές όπερες, όπως: *Τόσκα, Τραβιάτα, Αϊντα, Κάρμεν, Τριστάνος και Ιζόλδη, Φάουστ, Νυχτερίδα, Ιπτάμενος Ολλανδός* και μια οπερέτα ο *Βαφτιστικός*. Κάποιοι (2) απάντησαν σε αυτήν, ενώ στην πρώτη ερώτηση για τη σχέση τους με την όπερα ανήκαν στο ποσοστό που δεν είχε κάποια επαφή με αυτήν. Μάλλον απάντησαν ποιες όπερες γνωρίζουν, ανεξάρτητα από το αν έχουν παρακολουθήσει ή όχι.

- Στην τέταρτη, συνδυαστική, κλειστού τύπου ερώτηση για το πώς θα χαρακτήριζαν τις επισκέψεις τους στα λυρικά θέατρα οι περισσότεροι απάντησαν πως είναι σπάνιες ή περιστασιακές ενώ οι υπόλοιποι συχνές και μόνο μια απάντηση έκανε λόγο για οργανωμένη επίσκεψη.

Επισκέψεις σε λυρικά θέατρα

Διάγραμμα 9 : Επισκέψεις σε λυρικά θέατρα

- «Στις επισκέψεις σας αυτές σας συνοδεύουν και τα παιδιά σας;»

Στην πέμπτη, συνδυαστική, κλειστού τύπου ερώτηση είχαμε τέσσερις από τις οκτώ απαντήσεις θετικές (Ναι) και τέσσερις αρνητικές (Όχι).

- «Νομίζετε τα παιδιά κατά την παρακολούθηση μιας όπερας »,

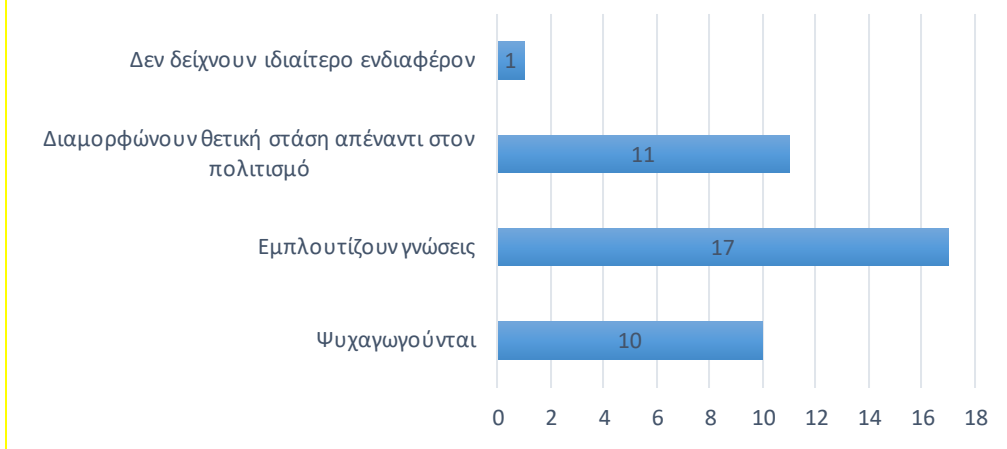
Στην έκτη, ανοικτού τύπου ερώτηση, είχαν δοθεί οι εξής επιλογές:

- Ψυχαγωγούνται
- Εμπλουτίζουν τις γνώσεις τους
- Διαμορφώνουν θετική στάση απέναντι στον πολιτισμό
- Δεν δείχνουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον

Οι απαντήσεις μπορούσαν να είναι συνδυαστικές.

Στις συνδυαστικές απαντήσεις δεκαεφτά (17) γονείς είχαν συμπεριλάβει την επιλογή «εμπλουτίζουν τις γνώσεις τους», δέκα (10) γονείς είχαν συμπεριλάβει την επιλογή «διαμορφώνουν θετική στάση απέναντι στον πολιτισμό», αποδίδοντας διαμόρφωση πολιτιστικής κουλτούρας στις επισκέψεις σε λυρικά θέατρα, δέκα (10) γονείς αναφέρουν την επιλογή «ψυχαγωγούνται», δίνοντας μια ψυχαγωγική διάσταση σε αυτού του είδους τις επισκέψεις και τέλος ένας γονέας θεωρεί ότι η παρακολούθηση μιας όπερας δεν ενδιαφέρει ιδιαίτερα τα παιδιά.

Νομίζετε τα παιδιά κατά την παρακολούθηση μιας όπερας:

Διάγραμμα 10 : Τα παιδιά κατά την παρακολούθηση μιας όπερας

- Στην έβδομη ερώτηση αρκετοί γονείς πιστεύουν πως η όπερα μπορεί να σχετίζεται με τη Μουσική και την Ιστορία. Λιγότεροι ανέφεραν τη Γλώσσα, ένας την Πληροφορική κι ένας τα Αγγλικά.

- «Θυμάστε κάτι που κινητοποίησε ιδιαίτερα το ενδιαφέρον του παιδιού σας σε σχέση με κάποια επίσκεψη σε λυρικό θέατρο»

Στην όγδοη ανοικτού τύπου ερώτηση, ένα ποσοστό 60% των γονέων απάντησε θετικά και Κατέγραψε το λόγο της κινητοποίησης ενδιαφέροντος του παιδιού μετά από την επίσκεψη σε λυρικό θέατρο.

«Άρεσε στο παιδί μου η επίσκεψη στην όπερα, επειδή ήταν η πρώτη φορά που πήγαινε κι εντυπωσιάστηκε από το θέαμα», «Τα κοστούμια, τα σκηνικά και γενικά το υπερθέαμα που προσφέρει», «Δε πίστευε πως οι άνθρωποι τραγουδούν ζωντανά και φτάνουν σε τόσες ψηλές συχνότητες και με τόση διάρκεια», «Η υπόθεση η οποία ήταν έντονα δραματική και του προκάλεσε τεράστια συγκίνηση», «Τα εντυπωσιακά κοστούμια εποχής και τα επιβλητικά σκηνικά νομίζω πως την εντυπωσίασαν», «Η ορχήστρα που έπαιζε ζωντανά και ότι αποτελούνταν από τόσα πολλά άτομα», «Ο συνδυασμός και η εναλλαγή των διαφόρων τεχνών που παρουσιάζει αυτό το είδος θεάτρου», «Δε νομίζω πως του άρεσε κάτι».

- «Νομίζετε ότι ο ρόλος του σχολείου στην επαφή των παιδιών σας με θέματα αλλά και χώρους πολιτισμού, όπως η όπερα, είναι σημαντικός; Γράψτε την άποψή σας.»

Στην ένατη ερώτηση, διαπιστώθηκε ότι οι γονείς αναγνωρίζουν τον σημαντικό ρόλο του σχολείου στην επαφή των παιδιών τους με χώρους πολιτισμού και στην συγκεκριμένη έρευνα με τα λυρικά θέατρα. Δόθηκαν διαφορετικές διαστάσεις στη σημασία του ρόλου του σχολείου που μπορούν να ομαδοποιηθούν ως εξής:

√ *Το σχολείο ως μέσο πρόσβασης, ως διαμεσολαβητής σε χώρους πολιτισμού* (πχ. «Είναι σημαντικός συνδετικός κρίκος με τον πολιτισμό, την ιστορία, την τέχνη και την επιστήμη, ιδιαίτερα για τα παιδιά που δεν έχουν την ευκαιρία να πραγματοποιήσουν επισκέψεις σε χώρους πολιτισμού με την οικογένειά τους», «Είναι ευκαιρία να πάνε σε κάποια λυρική σκηνή, εμείς δεν πηγαίνουμε», «Είναι σημαντικός, δίνει την ευκαιρία να επισκεφτούν διαφορετικούς χώρους πολιτισμού, όπως ,μια όπερα»).

√ *Το σχολείο ως παράγοντας διαμόρφωσης θετικής στάσης απέναντι στον πολιτισμό* (πχ. «Δίνει την ευκαιρία σε όλα τα παιδιά να διαμορφώσουν μια θετική στάση απέναντι στον πολιτισμό» ,«...έρχονται σε επαφή με τον πολιτισμό και μπορούν να διαμορφώσουν θετική στάση απέναντι σε αυτόν», «Δίνει την ευκαιρία σε όλα τα παιδιά να διαμορφώσουν μια θετική στάση απέναντι στην Λυρική μουσική συγκεκριμένα, αλλά και τον πολιτισμό γενικότερα», «τα παιδιά έχουν την ευκαιρία να έρθουν σε επαφή με χώρους πολιτισμού ή τέχνης, όπως η όπερα, αντλώντας γνώσεις και εμπειρίες πολιτισμού»).

√ *Η σημασία της βιωματικής μάθησης στις σχολικές επισκέψεις σε χώρους πολιτισμούς* (πχ. «Βάζει τα παιδιά μας σε χώρο πολιτισμού και γνώσεων πέρα από τα βιβλία. Μαθαίνουν να αγαπούν την τέχνη, τον πολιτισμό άλλων εποχών, αλλά και των σύγχρονων καιρών, μέσα από βιωματική μάθηση», « Μέσα από το πρίσμα του/της δασκαλου/ας και της ύλης που έχουν διδαχθεί, αποκομίζουν πολύ περισσότερα απ' ότι με μια επίσκεψη με την οικογένεια τους», «...η παρουσία των συμμαθητών μπορεί να βοηθήσει γιατί το ενδιαφέρον ενός γίνεται -ακόμα και κρυφά-ενδιαφέρον πολλών»)

- «Πιστεύετε πως μετά από αυτή την εκπαιδευτική παρέμβαση θα βελτιωθεί η σχέση των παιδιών με την όπερα και ότι μέσω αυτής θα αντιμετωπίσουν τη διδασκαλία της ιστορίας διαφορετικά;»

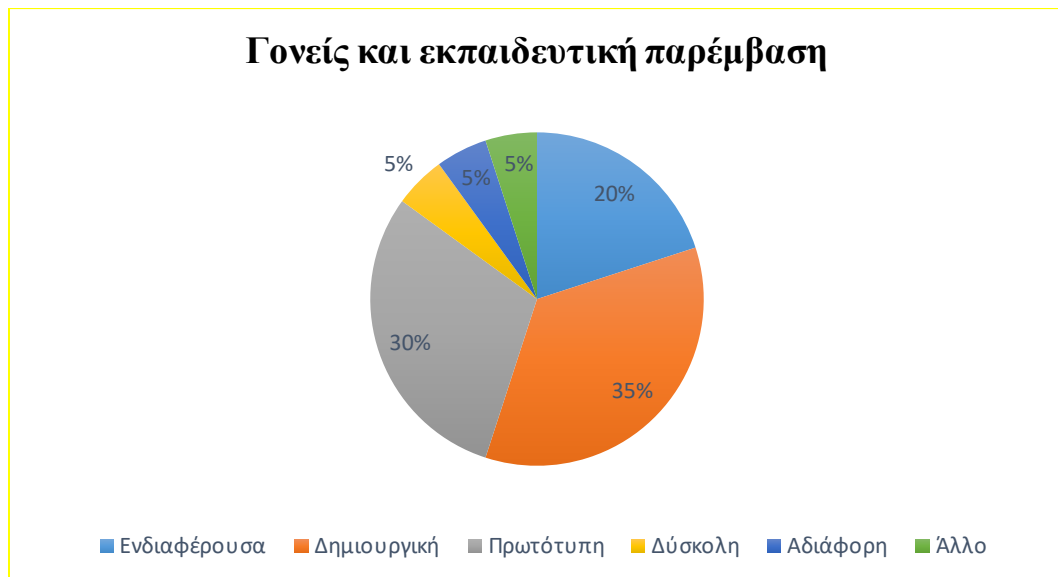
Η πλειοψηφία (13 γονείς) απάντησε αρνητικά και οι υπόλοιποι (7 γονείς) έδωσαν θετική απάντηση.

Μετά την εκπαιδευτική παρέμβαση οι γονείς απάντησαν σε ένα άλλο ερωτηματολόγιο

- «Ποια είναι η άποψή σας για την εκπαιδευτική παρέμβαση που αφορούσε την όπερα και την Αναγέννηση;»

Το μεγαλύτερο ποσοστό των γονέων βρήκε ιδιαίτερα αποτελεσματική την εκπαιδευτική παρέμβαση και τις επιδράσεις της όσον αφορά το γνωστικό κομμάτι τόσο της Όπερας όσο και αυτό που αφορούσε την Ιστορία και πιο συγκεκριμένα την περίοδο της Αναγέννησης αλλά και το Σαίξπηρ. «Η παρέμβαση αυτή ενθουσίασε πιστεύω το παιδί μου και τους συμμαθητές του και μέσα από αυτή κατανόησε περισσότερα πράγματα και έμαθε με ευχάριστο τρόπο για μια ολόκληρη εποχή αλλά και για ένα δύσκολο για τα παιδιά μουσικό είδος όπως η όπερα», «Μέσα από το παιγνιώδη και δημιουργικό τρόπο που έγινε κατάφερε να κεντρίσει το ενδιαφέρον των παιδιών για την Όπερα και την εποχή της Αναγέννησης», «Έμαθε τόσα πολλά για το Σαίξπηρ, τα έργα του αλλά και για τα αντίστοιχα οπερατικά θέματα με μια πρωτότυπη και δημιουργική προσέγγιση», «Ο συνδυασμός των δυο αντικειμένων έγινε με έναν αριστοτεχνικό τρόπο και το αποτέλεσμα νομίζω φαίνεται στις δημιουργίες των μαθητών», «Πιστεύω πως θα μπορούσε να ήταν μικρότερης διάρκειας για να μην είναι εις βάρος των υπολοίπων μαθημάτων. Πέρα από αυτό έμοιαζε να ενθουσιάζει τα παιδιά».

- «Πώς θα χαρακτηρίζατε τη συμμετοχή των παιδιών σε αυτή την εκπαιδευτική παρέμβαση;»

Διάγραμμα 11: Η άποψη των γονέων για την παρέμβαση

- «Πιστεύετε πως μετά από αυτή την εκπαιδευτική παρέμβαση η σχέση των παιδιών με την όπερα άλλαξε;»

Αρκετοί θεωρούν πως η σχέση των παιδιών τους με την όπερα άλλαξε και μάλιστα αρκετά. «Πριν, μια φορά που την είχα πάρει μαζί μου, είχε πει ότι βαρέθηκε πολύ και τώρα θέλει να πάμε να παρακολουθήσουμε οπωσδήποτε μια όπερα», «Εκλεισε μαζί με τη μεγάλη της αδερφή εισιτήρια για την παράσταση Ρέα. Ήταν τόσο ενθουσιασμένη που μου έκανε τεράστια έκπληξη αυτό.», «Δε φανταζόμουν πως θα του άρεσε τόσο και για αυτό ποτέ δεν είχαμε επιλέξει ως ψυχαγωγία αυτό το είδος», «Πιστεύω πως δεν άλλαξε πολύ η στάση του και δε θα γίνει το αγαπημένο του μουσικό είδος, όμως θεωρώ πως πια δεν είναι τόσο αρνητικός».

- «Θεωρείτε πως εξαιτίας της επαφής με την όπερα, μέσω αυτής της παρέμβασης, τα παιδιά αντιμετώπισαν τη διδασκαλία της ιστορίας διαφορετικά; Εάν ναι τι πιστεύετε πως βοήθησε σε αυτή την αλλαγή; Εάν όχι τι θεωρείτε ότι δε λειτούργησε σωστά;

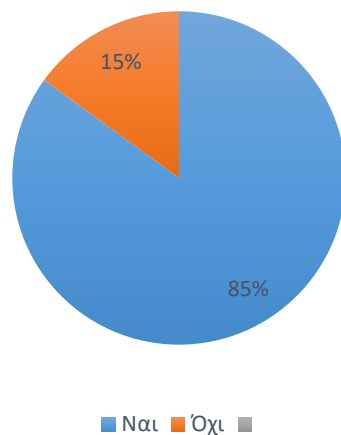
«Ήταν η πρώτη φορά που τον είδα να ασχολείται με το αντικείμενο της Ιστορίας με τόσο πάθος. «Σίγουρα η θεώρησή του για το διδακτικό αντικείμενο άλλαξε τελείως και ασχολήθηκε με όρεξη αφού ήταν κάτι τόσο δημιουργικό και πρωτότυπο», «Δε ξέρω αν πραγματικά ο λόγος ήταν η όπερα ή ο τρόπος προσέγγισης που ήταν τόσο διαφορετικός από τα συνηθισμένα. Όπως και να έχει όμως, έστω και δειλά, ξεκίνησε να ασχολείται περισσότερο με ένα μάθημα που σχεδόν φοβόταν»

- «Σας επηρέασε καθόλου στην άποψή σας για την όπερα η ενασχόληση των παιδιών σας με αυτό το είδος ;»

«Εμένα με επηρέασε νομίζω βλέποντας πόσο απολάμβανε τα όσα κάνατε. Πήγαμε μαζί και αγοράσαμε μερικά CD από γνωστές όπερες και τα ακούσαμε παρέα», «Όχι ιδιαίτερα, αλλά ο ενθουσιασμός του με παρακίνησε να δω μερικά video μαζί του στο youtube η αλήθεια είναι», «Ακούσαμε αρκετές άριες και παρακολουθήσαμε και μια ολόκληρη παράσταση της Τραβιάτα στο διαδίκτυο. Νομίζω πως θα προγραμματίσω να δούμε κι από κοντά κάποια», «Είναι ένα είδος που ποτέ δε μου άρεσε και το θεωρώ πολύ ξεπερασμένο, οπότε όχι δε με επηρέασε καθόλου. Φυσικά δε το ανέφερα στο παιδί αυτό.»

- «Θα θέλατε τα παιδιά να συμμετέχουν και σε άλλες τέτοιου τύπου εκπαιδευτικές παρεμβάσεις; Αιτιολογήστε την άποψή σας».

Μάθηση μέσω εκπαιδευτικής παρέμβασης

Διάγραμμα 12: Η άποψη των γονέων για τη μάθηση μέσω της παρέμβασης

Η πλειοψηφία απάντησε θετικά λέγοντας χαρακτηριστικά: «Ερχόταν τόσο χαρούμενος κάθε φορά που κάνατε κάτι στο σχολείο που αφορούσε την όπερα ή το Σαίξπηρ και ήθελε να ασχοληθεί περισσότερο και με τεράστια διάθεση με τα μαθήματά του και ιδίως με την Ιστορία», «Πιστεύω πως δράσεις σαν αυτή μόνο θετικά αποτελέσματα μπορούν να επιφέρουν στη μαθησιακή διαδικασία. Πρόκειται για ένα ξεχωριστό τρόπο προσέγγισης ενός μαθήματος που από την πλειοψηφία θεωρείται βαρετό», «Νομίζα στην αρχή πως θα έμεναν πίσω στην ύλη των μαθημάτων και ανησυχούσα μήπως δε προετοιμαστούν καλά για το Γυμνάσιο. Στην πορεία όμως βλέποντας με πόση χαρά συγκεντρωνόταν και πόσο απολάμβανε όλη αυτή τη δράση άλλαξε η άποψή μου και πια νομίζω πως παρεμβάσεις τέτοιου τύπου λειτουργούν τελικά προς όφελος των μαθητών.», «Δε νομίζω πως μπορούν να γίνονται συνέχεια τέτοιες παρεμβάσεις γιατί αποσυντονίζονται και μετά δε συγκεντρώνονται εύκολα στα μαθήματα.»

9.2 Συνολική αποτίμηση της παρέμβασης

Σε σχετικές ερωτήσεις οι μαθητές του τμήματος που δούλεψαν αυτό το διδακτικό σενάριο το αξιολόγησαν ως εξής:

1. Μπορούμε να δουλεύουμε πολύ και μόνοι μας.
2. Βρίσκουμε πολλές και σημαντικές πληροφορίες.
3. Κανονίζουμε τη διάρκεια των εργασιών.
4. Όλη η ομάδα συμβάλλει αποφασιστικά στην υλοποίηση του προγράμματος.
5. Δεν υπάρχουν βαθμοί.
6. Εργαζόμαστε χωρίς άγχος
7. Είχαμε για όλες τις ενέργειές μας το χρόνο που χρειαζόμαστε
8. Παρουσιάσαμε την εργασία μας και κάναμε στους άλλους γνωστές τις προτάσεις μας.

Μαθητές και εκπαιδευτικός αξιολόγησαν το αποτέλεσμα της εργασίας τους, εξέτασαν την επίτευξη ή μη των στόχων που αρχικά είχαν τεθεί, εκτίμησαν τι θα μπορούσε να είχε γίνει διαφορετικά, διέκριναν τα θετικά και αρνητικά στοιχεία της όλης διαδικασίας. Με τον τρόπο αυτό συνειδητοποίησαν τη γνώση που αποκόμισαν, ενώ ο εκπαιδευτικός επωφελήθηκε και από την εμπειρία των μαθητών για το σχεδιασμό μελλοντικών εργασιών.

Ήταν απαραίτητη η ενημέρωση των γονέων των μαθητών σχετικά με τον τρόπο που τα παιδιά τους θα πάρουν μέρος στις συγκεκριμένες δραστηριότητες. Πρέπει να ελέγχεται κάθε φάση της διαδικασίας, για να διαπιστώνεται αν τηρούνται όλες οι προδιαγραφές που προγραμματίζονται για την επιτυχή ολοκλήρωση κάθε φάσης. Αν διαπιστώνονται παρεκκλίσεις από τον αρχικό στόχο, τότε απαιτείται επαναπροσδιορισμός του στόχου και της δράσης. Καθοριστικός παράγοντας επιτυχίας της εφαρμογής της μεθόδου αποτελεί η ενεργός συμμετοχή των μαθητών σε κάθε βήμα της διαδικασίας. Υπήρχαν αρκετές τεχνικές δυσκολίες μιας και το σχολείο δεν ήταν κατάλληλα εξοπλισμένο κι έτσι ένα μέρος, ευτυχώς μικρό του υλικού που παρήχθη χάθηκε. Στο συγκεκριμένο διδακτικό σενάριο δεν ενδιέφερε τόσο το αποτέλεσμα, όσο η διαδρομή προς αυτό, διότι το μεγάλο κέρδος για το μαθητή είναι η γνώση και οι εμπειρίες που αποκομίζει κατά τη διαδικασία. Ήταν όμως σίγουρα μια απίστευτα πρωτόγνωρη, ξεχωριστή και διασκεδαστική

διαδικασία που βοήθησε ιδιαίτερα και στην γνώση της ιστορίας μιας περιόδου αλλά και συνδύασε με ένα μοναδικό τρόπο την ιστορία με την μουσική και το θέατρο.

Πιο συγκεκριμένα από τους μαθητές που συμμετείχαν δέκα από αυτούς δήλωσαν ενθουσιασμένοι με την παρέμβαση, έξι είπαν πως τους άρεσε πάρα πολύ, σε τρεις άρεσε λίγο και μόνο ένας είπε πως δεν του άρεσε καθόλου.

Διάγραμμα 13: Η άποψη των παιδιών για την παρέμβαση

Επίσης ήταν αξιοσημείωτη η μεταστροφή των μαθητών για το μάθημα της Ιστορίας και το πόσο μέσω αυτής της εκπαιδευτικής παρέμβασης πια το βλέπουν διαφορετικά μιας και πιστεύουν πως έδρασαν δημιουργικά, πρωτότυπα, διαφορετικά, με ενθουσιασμό, διασκέδαση και με τη χρήση των αγαπημένων τους Νέων Τεχνολογιών.

Διάγραμμα 14: Η άποψη των παιδιών για την παρέμβαση

Κεφάλαιο 10^ο: Συμπεράσματα

Βασικός σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν να αποδείξει πως ένα «αμφιλεγόμενο» είδος, όπως η όπερα, μπορεί να χρησιμοποιηθεί επιτυχώς ως δευτερογενής πηγή για τη διδασκαλία ενός θέματος ιστορίας και ταυτόχρονα να αναπτύξει το ενδιαφέρον των παιδιών. Ο συγκεκριμένος σκοπός βέβαια αποτέλεσε και μια καινοτομία, καθώς κανένας μέχρι τώρα δεν έχει σχεδιάσει ή υλοποιήσει κάτι παρόμοιο, τουλάχιστον στη βιβλιογραφία που μπόρεσα να βρω και να μελετήσω. Έτσι, η παρούσα εργασία φιλοδοξεί να εισάγει έναν νέο όρο στη διδακτική της Ιστορίας, το «Historical Eduopera» και να προτείνει την όπερα ως εναλλακτικό τρόπο διδασκαλίας της ιστορίας. Προσπάθησα, λοιπόν, να μη μείνω μόνο στη βιβλιογραφική έρευνα για την εισαγωγή των τεχνών και συγκεκριμένα της όπερας στην εκπαίδευση αλλά να δημιουργήσω μια ολόκληρη διδακτική παρέμβαση για να αποδείξω τις υποθέσεις της έρευνάς μου. Αποφάσισα να διδάξω, λοιπόν, την ιστορία της Αναγέννησης και συγκεκριμένα τον Σαίξπηρ και την εργογραφία του στην Στ' Δημοτικού με τη χρήση της όπερας ως δευτερογενή πηγή. Αρχικά, δόθηκε ένα ερωτηματολόγιο προελέγχου στους μαθητές για να καταγραφεί η σχέση τους τόσο με το συγκεκριμένο θέμα της ιστορίας όσο και η σχέση τους με την όπερα. Στη συνέχεια, ακολούθησαν 21 δίωρες συναντήσεις με τους μαθητές, κατά τις οποίες με βασική πηγή την όπερα αλλά και άλλες ομαδοσυνεργατικές και παιγνιώδεις δραστηριότητες μελετήθηκε το ιστορικό θέμα με έναν εναλλακτικό και πιο ελκυστικό για τα παιδιά τρόπο. Στο τέλος, οι μαθητές απάντησαν σε στο ένα ερωτηματολόγιο σχετικό με αυτό που τους δόθηκε στην αρχή, το οποίο λειτουργώντας ως εργαλείο μετελέγχου με βοήθησε να εντοπίσω τις διαφορές στις απαντήσεις τους. Η αξιολόγηση του προγράμματος διενεργήθηκε μέσα από τρία ερευνητικά εργαλεία:

1. Το τεστ προελέγχου (Pre-Test) και μετέλεγχου (Post-Test).
2. Τα προϊόντα που παρήγαγαν οι μαθητές καθ' όλη τη διάρκεια της παρέμβασης.
3. Το Ημερολόγιο που κρατούσε ο εκπαιδευτικός καθ' όλη τη διάρκεια των παρεμβάσεων.

Η ανάλυση των δεδομένων που αυτά παρείχαν, κατέδειξε τη θετική συμβολή της όπερας στη διδασκαλία της ιστορίας και στην ανάπτυξη της επαφής των μαθητών με αυτήν. Πιο

συγκεκριμένα, οι μαθητές μετά τις διδακτικές συναντήσεις παρατηρήθηκε ότι ξεκίνησαν να ενδιαφέρονται περισσότερο για το μάθημα της ιστορίας και να μη το θεωρούν πλέον τόσο βαρετό. Μάλιστα, όπως δήλωσαν, ξεκίνησαν να αναζητούν και μόνοι τους θέματα της ιστορίας που τους ενδιέφεραν.

Ταυτόχρονα, παρατηρήθηκε και αλλαγή των μαθητών ως προς την ενασχόλησή τους με την όπερα. Τα παιδιά γνώρισαν την όπερα όχι μόνο ως πηγή της ιστορίας αλλά και ως ένα μέσο το οποίο ευχαριστεί, ψυχαγωγεί και ξεκουράζει τον ακροατή - θεατή. Το πιο ενθαρρυντικό μέρος ήταν ότι στο Post-Test πολλοί ήταν οι μαθητές που έβλεπαν πια διαφορετικά την όπερα ως ένα είδος σύγχρονο, εντυπωσιακό και δημιουργικό. Επομένως, ως προς την πλευρά της ενασχόλησης με την όπερα, οι μαθητές φάνηκε να ενδιαφέρονται περισσότερο μετά από το project. Όσον αφορά την ενασχόληση των μαθητών με την ιστορία της Αναγέννησης, οι διαφορές ανάμεσα στο Pre-Test και το Post-Test είναι ολοφάνερες. Οι μαθητές, ακόμα και αυτοί με σχετικές μαθησιακές αδυναμίες, της τάξης, κατάφεραν να αναπτύξουν πρόοδο τόσο στη δηλωτική όσο και στην εννοιολογική και μεθοδολογική γνώση. Τα παιδιά γνώρισαν βαθύτερα, χωρίς αυτό να τους επιβαρύνει και να τους κουράζει, την εποχή της Αναγέννησης, κάτι που φαίνεται από τα όσα έγραψαν στο ερωτηματολόγιο του μετελέγχου. Πολύ σημαντικό είναι, όμως, και το γεγονός ότι οι μαθητές έδωσαν μεγαλύτερη έμφαση και σημασία σε γεγονότα της καθημερινής ζωής της περιόδου της Αναγέννησης και επικεντρώθηκαν ιδιαίτερα στην τέχνη και όχι τόσο στα πολεμικά γεγονότα. Επομένως, διευρύνθηκε θεματικά η εικόνα τους για άγνωστες πτυχές της ιστορικής περιόδου που δεν εντάσσονται στο Αναλυτικό Πρόγραμμα και στο σχολικό εγχειρίδιο της συγκεκριμένης τάξης. Παράλληλα, εξοικειώθηκαν και με την επεξεργασία και ανάλυση πηγών με αποτέλεσμα σε κάθε διδακτική συνάντηση οι ομάδες να γίνονται περισσότερο αποτελεσματικές στη διαχείρισή τους.

Σχεδίασα τη διδακτική μου παρέμβαση με τέτοιο τρόπο ώστε οι μαθητές να έρθουν σε επαφή με μεγάλη ποικιλία εκπαιδευτικού υλικού και πηγών. Η αλήθεια είναι ότι, όπως φαίνεται και από το Ημερολόγιο του Εκπαιδευτικού, τα παιδιά λειτουργώντας είτε μεμονωμένα, είτε ως ομάδα αντεπεξήλθαν με επιτυχία σε κάθε δραστηριότητα. Ακόμη, όπως φαίνεται από κάποιες απαντήσεις του Post-Test, οι μαθητές μέσα από τις διδακτικές μας συναντήσεις κατάφεραν να αναπτύξουν ιστορικό λόγο και να χειρίζονται

με άνεση στο λόγο τους ιστορικές έννοιες εύκολες και δύσκολες, δεξιότητα που δεν κατείχαν ή δεν είχαν τόσο ανεπτυγμένη προηγουμένως. Διαφορετική ήταν επίσης η στάση των γονέων πριν και μετά την εκπαιδευτική παρέμβαση. Η αλλαγή αυτής της στάσης προήλθε κυρίως από τον ενθουσιασμό των παιδιών τους και από το ότι αρκετοί παρατήρησαν μια μεταστροφή των μαθητών για το μάθημα της Ιστορίας.

Τα στοιχεία που προηγήθηκαν καθιστούν σαφή όχι μόνο τα συμπεράσματα που εκμειεύτηκαν από την ανάλυση των αποτελεσμάτων και αναλύθηκαν διεξοδικά, αλλά και την πολυπλοκότητα της εισαγωγής της όπερας στην εκπαιδευτική διαδικασία. Η χρήση δε της όπερας ως εργαλείου ιστορικής μάθησης μπορεί να δημιουργεί ευκαιρίες ανάπτυξης της ιστορικής σκέψης και πρόκληση του ενδιαφέροντος των μαθητών για το συγκεκριμένο διδακτικό αντικείμενο αλλά ταυτόχρονα ενέχει αρκετές δυσκολίες και σημεία που χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής από τον εκπαιδευτικό που θα επιλέξει τη συγκεκριμένη πρακτική. Σίγουρα όλες οι όπερες δεν είναι κατάλληλες να χρησιμοποιηθούν ως δευτερογενείς ιστορικές πηγές. Ο εκπαιδευτικός είναι ανάγκη να ελέγξει προσεκτικά τις όπερες που θα επιλέξει να επεξεργαστεί με τα παιδιά, ώστε να ανταποκρίνεται στους στόχους που έχει θέσει και φυσικά στο ηλικιακό επίπεδο των μαθητών του. Παράλληλα, η εισαγωγή της όπερας στην εκπαιδευτική διαδικασία δεν αντικαθιστά το σχολικό εγχειρίδιο, αλλά αποτελεί μια πηγή, η οποία είναι σημαντικό να πλαισιώνεται από δραστηριότητες και επιπλέον εκπαιδευτικό υλικό, που θα έχει προετοιμάσει προσεκτικά ο εκπαιδευτικός. Μπορεί, όπως παρουσιάζει η παρούσα εργασία τα οφέλη του «Historical Eduopera» να είναι πολλά, αλλά επειδή αποτελεί κάτι εντελώς πρωτόγνωρο θεωρείται απαραίτητο να πραγματοποιηθεί περαιτέρω έρευνα για να φωτιστεί ολόπλευρα αυτός ο χώρος ως αντικείμενο έρευνας. Θα μπορούσε για παράδειγμα να σχεδιαστεί και να υλοποιηθεί η συγκεκριμένη έρευνα για κάποια άλλη θεματική της Ιστορίας ή σε παιδιά άλλης ηλικίας, ίσως μικρότερα. Αναμφίβολα, η παρούσα έρευνα μπορεί να χαρακτηριστεί ως κάτι καινούριο, αλλά όχι ως μη υλοποιήσιμο και μπορεί να αποτελέσει ένα ξεκίνημα για περαιτέρω έρευνα και μελέτη για την εισαγωγή της όπερας στη Διδακτική της Ιστορίας.

Οι μαθητές στα πλαίσια του μαθήματος της Ιστορίας κι έχοντας ως ερέθισμα την όπερα κατάφεραν να έρθουν σε επαφή με διάφορους τομείς και τους συνδύασαν με έναν ξεχωριστό τρόπο. Δεν κατέκτησαν την γνώση μόνο μέσα από απλή παράθεση

πληροφοριών, απαγγελίες έργων, εισηγήσεις και αναφορές αλλά μέσα από διαδικασίες έρευνας, επιλογής, ανακάλυψης και το πιο σημαντικό μέσα από αυτοσχεδιασμούς, δρώμενα, θεατρικό παιχνίδι αλλά και μέσα από δραστηριότητες διεπιστημονικές, συλλογικές και ταυτόχρονα βιωματικές. Ο σχεδιασμός όλου του διδακτικού σεναρίου καθώς και οι περισσότερες από τις δραστηριότητες που πραγματοποίησε η ομάδα των μαθητών βασίστηκε στις δυνατότητες των Νέων Τεχνολογιών και στον χειρισμό τους με παιγνιώδη τρόπο, δηλαδή με διάθεση εξερευνητική. Η επιλογή των δραστηριοτήτων καθώς και η εξέλιξή τους κρίθηκε από το βαθμό που οι μαθητές κατανοούσαν αλλά και έβρισκαν ενδιαφέρουσα την πληροφορία και την διαδικασία. Ακόμα και η σύνθεση του θεατρικού δρώμενου αλλά και η επιλογή των φωτογραφιών αλλά και των υπόλοιπων στοιχείων της έκθεσης με θεματική τον Σαίξπηρ έγινε από την ομάδα εργασίας των μαθητών με την καθοδήγηση βέβαια του δασκάλου. Ένα ακόμη σημαντικό στοιχείο είναι ότι τα παιδιά διαμορφώνουν βασικές στάσεις απέναντι σε εμπειρίες στις οποίες περιλαμβάνονται και οι εμπειρίες τέχνης. Η ποιότητα της μουσικής κι αισθητικής αγωγής που παρέχεται στο σχολείο μπορεί να καθορίσει αν τα παιδιά θα αγαπήσουν την τέχνη ως ζωτικό κομμάτι της ζωής τους (Chapman, 1978). Το σχολείο είναι στην ουσία το μοναδικό ίδρυμα στο οποίο έχει επίσημα ανατεθεί η εκπαίδευση των παιδιών στην τέχνη. Ο δάσκαλος βρίσκεται σε μία θέση που θα επηρεάσει αποφασιστικά το παιδί και το πώς θα νιώθει απέναντι στην τέχνη και το πώς αντιλαμβάνεται τη φύση της (Associated Council of the Arts, 1974). Ο ρόλος λοιπόν του εκπαιδευτικού είναι να διαμεσολαβήσει ώστε το παιδί να εκπαιδευτεί στην τέχνη μέσω της τέχνης.

Επίλογος

Η προσέγγιση των Νέων Τεχνολογιών και η ενσωμάτωσή τους στο μαθησιακό περιβάλλον μπορούν να ενισχύσουν τόσο το εκάστοτε γνωστικό αντικείμενο όσο και την διδακτική γενικότερα. Οι εκπαιδευτικοί συνδυάζοντας τις Νέες Τεχνολογίες με διαγνωστικές μεθόδους μπορούν να ενθαρρύνουν τους μαθητές, να δημιουργούν νέες αναπαραστάσεις χρησιμοποιώντας διαφορετικά γνωστικά μοντέλα και να πειραματίζονται στην προσπάθειά τους να προσεγγίσουν αφηρημένα προβλήματα (Turkle & Papert, 1990; Papert, 1993).

Ειδικότερα ο εκπαιδευτικός προκειμένου να πετύχει τους διδακτικούς στόχους που θέτει η διερευνητική και βιωματική μάθηση στο νέο μαθησιακό περιβάλλον των πολυμέσων και του διαδικτύου θα πρέπει να οργανώνει, σχεδιάζει, και πραγματοποιεί έτσι τη διδασκαλία του μαθήματός του, ώστε να μην επαναπαύεται στην παραδοσιακή διδακτική πρακτική. Ο βασικός ρόλος των Νέων Τεχνολογιών στη μάθηση είναι να συμβάλλουν δημιουργικά με νέες μορφών διδασκαλιών μέσα από τις οποίες οι μαθητές να οδηγούνται σε υψηλότερα επίπεδα κατανόησης. Οι Νέες Τεχνολογίες θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν για να στηρίζουν τις προσπάθειες μαθητών για κατανόηση και όχι για μηχανική απομνημόνευση, για να προάγουν την εννοιολογική αλλαγή, τη μεταγνωστική επίγνωση και ευελιξία. Ακόμη για να γεφυρώσουν το χάσμα που υπάρχει σήμερα μεταξύ δραστηριοτήτων που επιτελούνται στο σχολείο και αυτών που είναι αυθεντικές πολιτισμικές δραστηριότητες (Βοσνιάδου, 1998). Οι Νέες Τεχνολογίες με τη δυναμική που διαθέτουν μπορούν ν' αξιοποιηθούν διδακτικά και να συνεισφέρουν στην ποιοτική αναβάθμιση και βελτίωση της διδακτικής πρακτικής σε μια κατεύθυνση, όπου οι μαθητές: θα ερευνούν, θα ανακαλύπτουν, θα μαθαίνουν, θα θέτουν στόχους, θα βιώνουν το κάθε μάθημα και την κάθε διδασκαλία.

Η Ιστορία αποτελεί ένα γνωστικό αντικείμενο μέσα στο πλαίσιο του οποίου είναι δυνατόν να υλοποιηθούν προσεγγίσεις προωθημένης διαθεματικότητας. Ο τρόπος που θα επιλέξει ο εκπαιδευτικός για να οργανώσει τη μουσική γνώση, να διαχειριστεί τον σχολικό χρόνο και να εφαρμόσει τις μεθόδους διδασκαλίας μπορεί να είναι καινοτόμος,

γεγονός που αναδεικνύει την αυτονομία του, αφού του επιτρέπει να χειριστεί κατάλληλα τη σύνδεση της γνώσης με την βιωματική εμπειρία των μαθητών (Ματσαγγούρας, 2002).

Βιβλιογραφία

- Ασλανίδου Σ. (1992). Εκπαιδευτική τεχνολογία και οπτικοακουστική αγωγή
- Βακαλούδη Α.Δ., Η παιδαγωγική αξιοποίηση των Νέων Τεχνολογιών στη διαμόρφωση της Διδακτικής (με δύο διδακτικές προτάσεις στο: Επτάκυκλος τευχ. 76, Αθήνα Ιούνιος 2000, σ. 218.)
- ΙΕΠ, (2011). Α.Π.1.1. Τεύχος μελέτης προδιαγραφών και μεθοδολογίας ανάπτυξης ψηφιακών σεναρίων για όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ ΔΡΑΣΗΣ 1 (ΤΕΥΧΟΣ01).
- Καριζώνη, Κ. (1997). Παραμύθια από τις Όπερες. Αθήνα: Ερμής.
- Κασίδου, Σ. (2008). «Η ιστορία είναι ένα χαζό, βαρετό και ηλίθιο μάθημα, γεμάτο ονόματα και χρονολογίες»: Το περιεχόμενο της έννοιας «Ιστορία» μέσα από τον γραπτό λόγο των μαθητών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Στο Α. Ανδρέου (επιμ.) Η διδακτική της ιστορίας στην Ελλάδα και η έρευνα στα σχολικά εγχειρίδια. Αθήνα: Μεταίχμιο. 511 –547.
- Κοκκίδου, Μ. (2006). «Σχολική Μουσική εκπαίδευση: μία αναγκαιότητα», Μουσική σε πρώτη βαθμίδα, τ. 2, Φθιν. 2006, σσ. 5-12.
- Κόμης, Β. Ι. (2004). Εισαγωγή στις εκπαιδευτικές εφαρμογές των Τεχνολογιών Πληροφορίας και των Επικοινωνιών. Αθήνα: Εκδόσεις Νέων Τεχνολογιών.
- Κοσσυβάκη, Φ., (2003). Εναλλακτική Διδακτική: Προτάσεις για μετάβαση από τη Διδακτική του αντικειμένου στη διδακτική του ενεργού υποκειμένου, Αθήνα: Gutenberg.
- Κοψαλίδου, Ε. (2012). Το παιδί και τα μάγια. Αθήνα: Fagotto books.
- Λαλιώτη, Β. 2010. «Επιτέλεση, Μουσική και Ταυτότητα: Μια εθνογραφική προσέγγιση των παραστάσεων αρχαίου δράματος». Εθνολογία, 14/2008-2010, pp. 247-266.
- Μέντελσον, Φ. (1994). Ο κόσμος της όπερας: Εκατό όπερες. Αθήνα: Στοχαστής.
- Νάκου, Ε. (2000). Τα παιδιά και η ιστορία. Ιστορική σκέψη, γνώση και ερμηνεία. Αθήνα: Μεταίχμιο
- Παπαπαναγιώτου, Ξ. (2010). Ζητήματα μουσικής παιδαγωγικής. Θεσσαλονίκη: Ε.Ε.Μ.Ε.

- Πλωρίτης, Μ. (2002) Ο πολιτικός Σαίξπηρ: Η τραγωδία της εξουσίας Αθήνα: Καστανιώτης
- Postman Nil, (2002). Η πυξίδα του μέλλοντος. Αθήνα: Καστανιώτης
- Ράπτης, Μ.Α., (1989)Επίτομη Ιστορία του Ελληνικού Μελοδράματος και της Εθνικής Λυρικής Σκηνής (Ε.Λ.Σ.), 1888-1988. Αθήνα, Νέα Σύνορα
- Ράπτης, Α., & Ράπτη, Α. (2007). Μάθηση και διδασκαλία στην εποχή της Πληροφορικής: Ολική Προσέγγιση. Αθήνα: Αριστοτέλης Ράπτης
- Ρεπούση Μ. , Μαθήματα ιστορίας, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 2004
- Σήγκελ. Π, Ο Σαίξπηρ στην εποχή του και στη δική μας, μτφρ. Κονδύνης. Π Αθήνα, 1983.
- Τζιμογιάννης Α., (2017). Ηλεκτρονική Μάθησης, Εκδόσεις Κριτική
- Τζόκας, Σ. (2002). Διδακτικές στρατηγικές στο μάθημα της Ιστορίας. Αθήνα: Σαββάλας
- ΥΠΕΠΘ/Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. (2010). επικαιροποιημένο ΑΠΣ του μαθήματος των ΤΠΕ (Φ.12/879/88413/ Γ1-28-07-2010, ΦΕΚ 1139/2010, τ.Β
- Barton, K., C., Levstik, L. (2008). Διδάσκοντας Ιστορία για το συλλογικό αγαθό (μτφ. Α. Θεοδωρακάκου). Αθήνα: Μεταίχμιο
- Batta, A. (2006) Όπερα. Αθήνα, Ελευθερουδάκης
- Blyth, J. (1982). History in Primary Schools. A Practical Approach for Teachers of 5- to 11- year-old Children. London: McGraw – Hill Book
- Booth, M. B. (1987). Ages and Concepts: A Critique of the Piagetian Approach to History Teaching. In The History Curriculum for Teachers, ed. C. Portal, 22-38. London: Falmer Press
- Brunel, J. Towards a Theory of Instruction, London 1972
- Ferro, M. (2000). Πώς αφηγούνται την ιστορία στα παιδιά σε ολόκληρο τον κόσμο (μτφ. Π. Μαρκέτου). Αθήνα: Μεταίχμιο
- Gee, J. P. (2007). What video games have to teach us about learning and literacy. New York: Palgrave Macmillian.
- Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (1995). Learning together and alone: Cooperative, competitive and individualistic learning.
- Kotnik, V. 2016. Opera as Anthropology: Anthropologists in Lyrical Settings. Cambridge Scholars Publishing.

- Husbands, C. (2004). Τι σημαίνει διδασκαλία της Ιστορίας; Γλώσσα, ιδέες και νοήματα (μτφ. Α. Λυκούργος). Αθήνα: Μεταίχμιο
- Kennedy, M. (1993). Λεξικό Μουσικής Οξφόρδης (μτφ. Φιλίππου Μ.). Αθήνα Γιαλλέλη
- Kotnik, V. 2016. Opera as Anthropology: Anthropologists in Lyrical Settings. Cambridge Scholars Publishing.
- Machlis, J. (1996). Η απόλαυση της μουσικής. Μετ: Πυργιώτης, Δ. Αθήνα: Fagotto books.
- Malone, T. W. (1981). Toward a theory of intrinsically motivating instruction. Cognitive Science, 5 (4), 333-369
- Moniot, H. (2002). Η διδακτική της ιστορίας (μτφ. Έ. Κάννερ). Αθήνα: Μεταίχμιο
- Schafer, R. M. (1969). The composer in the classroom. Canada: Berandol Music LTD.
- Shehan Cambell, P. (1991). Lessons from the World: A Cross-Cultural Guide to Music Teaching and Learning. Canada: Schirmer books. 1999 Cambridge University Press
- UNESCO (1992). International Conference on Education, 43rd Session, προσπέλαση
- Walsh B, (2003), “History and ICT”, Past Forward: Vision for School History 2002-2012, The Historical Association, London, UK
- Weiss P. (2002) Opera: A History in Documents, Oxford University Press, New York

Δικτυογραφία

1. Αλεξανδράτος, Γ., (2009), Υπολογιστές στην εκπαίδευση: Οι νέες τεχνολογίες στη διδασκαλία, Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία, 15/8/2009
2. Εθνική Λυρική Σκηνή <http://www.nationalopera.gr/>
3. Historic Opera <http://www.historicopera.com/>
4. Operabase <https://www.operabase.com>
5. Opera Glass <http://opera.stanford.edu>
6. UNESCO (1992). International Conference on Education, 43rd Session Geneva 14-19 September 1992 <http://www.unesco.org/education>
7. <https://www.operabase.com>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

1. Pre-Test Όπερα
2. Pre-Test Αναγέννηση-Σαίξπηρ
3. Post-Test Όπερας
4. Post-Test Αναγέννηση-Σαίξπηρ
5. Pre-Test Γονέων
6. Ενδεικτικές απαντήσεις ερωτηματολογίων
7. Φυλλάδιο Εργασίας με πίνακες για έργα του Σαίξπηρ

Όπερα

Ερωτηματολόγιο 1

Σχολείο: _____

Τμήμα: _____

- Έχεις παρακολουθήσει ποτέ όπερα;

- Εάν ναι, ποια όπερα και που;

- Μπορείς να περιγράψεις με λίγα λόγια αυτή σου την εμπειρία;

- Ποιος σε συνόδευσε στην παράσταση;

- Ποια έργα όπερας γνωρίζεις;

- Ποιους συνθέτες όπερας ξέρεις;

- Στην όπερα οι τραγουδιστές έχουν διαφορετικές ονομασίες ανάλογα με το είδος της φωνής τους. Ποιες από αυτές γνωρίζεις;

- Θα ήθελες να μάθεις περισσότερα πράγματα για την όπερα; Εάν ναι, τι ακριβώς θα σε ενδιέφερε περισσότερο; Εάν όχι, για ποιο λόγο δεν θα σε ενδιέφερε;

- Ποια ιστορική περίοδο νομίζεις πως εμφανίστηκε η όπερα;

- Ποια χώρα φαντάζεσαι ή ξέρεις πως είναι η γενέτειρά της;

- Ξέρεις ονόματα κάποιων διάσημων τραγουδιστών-τραγουδιστριών όπερας;

- Μπορείς να αναφέρεις ορισμένες λέξεις που έχουν σχέση με την όπερα; π.χ. τενόρος, _____

- Πού αλλού μπορούμε να ακούσουμε όπερα (έστω και αποσπασματικά) μες την καθημερινότητά μας;

- Πιστεύεις πως η όπερα είναι κάτι που μπορεί να έχει θέση στη σύγχρονη εποχή ή θεωρείς πως είναι ένα βαρετό και ξεπερασμένο είδος;

Αναγέννηση

Ερωτηματολόγιο 2

Σχολείο: _____

Τμήμα: _____

- Τι θυμάσαι για την Αναγέννηση από αυτά που έμαθες στο βιβλίο της ιστορίας σου;

- Πιστεύεις πως είναι αρκετά για να κατανοήσεις μια ολόκληρη ιστορική περίοδο;

- Τι γνωρίζεις γενικά για τον Σαίξπηρ, τη ζωή του και την προσφορά του στο θέατρο;

- Γνωρίζεις κάποια έργα του Σαίξπηρ; Μπορείς να αναφέρεις ποια;

- Με ποια θέματα ασχολούνται κυρίως τα έργα του Σαίξπηρ; Μπορείς να τα χωρίσεις σε κατηγορίες;

- Πιστεύεις πως έχει επηρεάσει και έχει αποτελέσει πηγή έμπνευσης με τα έργα του ο Ουίλιαμ Σαίξπηρ για άλλους τομείς της τέχνης και του πολιτισμού;

-
-
-
- Θα ήθελες να μάθεις περισσότερα πράγματα για την Αναγέννηση; Εάν ναι, τι ακριβώς θα σε ενδιέφερε περισσότερο;

-
-
-
- Ποια ήταν η θέση της γυναίκας την περίοδο της Αναγέννησης;

-
-
-
- Ποια ήταν η κοινωνική διαστρωμάτωση την περίοδο αυτή;

-
-
-
- Μπορείς να αναφέρεις κάποιες καθημερινές συνήθειες των ανθρώπων της Αναγέννησης;

-
-
-
- Γνωρίζεις πώς ντύνονταν οι άνθρωποι της εποχής αυτής;

-
-
-
- Πιστεύεις πως η γνωριμία και επαφή με κάποιο είδος τέχνης (π.χ. όπερα) θα σε βοηθούσε στο να κατανοήσεις καλύτερα την εποχή της Αναγέννησης και το Σαίξπηρ και πώς;

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ (για γονείς)

(Παρακαλώ, σημειώστε με √ τα παρακάτω πεδία.)

Ηλικία	
---------------	--

Φύλο	Α	Θ

Σπουδές	
Δημοτικό	
Γυμνάσιο	
Λύκειο	
ΤΕΙ	
ΑΕΙ	
Κάτοχος μεταπτυχιακού	
Κάτοχος διδακτορικού	

1. Ποια είναι η σχέση σας με την όπερα; :

- Εξαιρετική
- Αρκετά Καλή
- Μέτρια
- Ελάχιστη
- Καμία

2. Έχετε παρακολουθήσει κάποια όπερα;

Ναι Όχι

3. Εάν ναι, αναφέρετε κάποιες. Εάν όχι, πηγαίνετε στην ερώτηση 6.

4. Χαρακτηρίζετε τις επίσκεψεις σας σε λυρικά θέατρα ως :

- Συχνές
- Περιστασιακές
- Σπάνιες
- Οργανωμένες

5. Στις επισκέψεις σας αυτές σας συνοδεύουν και τα παιδιά σας;

Ναι Όχι

6. Νομίζετε τα παιδιά κατά την παρακολούθηση μιας όπερας :

(Μπορείτε να δώσετε πάνω από μία απαντήσεις.)

- Ψυχαγωγούνται
- Εμπλουτίζουν τις γνώσεις τους
- Διαμορφώνουν θετική στάση απέναντι στον πολιτισμό
- Δεν δείχνουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον

7. Θεωρείτε ότι η ενασχόληση των παιδιών με την όπερα πρέπει να περιλαμβάνεται στις σχολικές δραστηριότητες και να συσχετίζεται με κάποια από τα περιεχόμενα των μαθημάτων του σχολείου; Εάν ναι αναφέρετε με ποια μαθήματα πιστεύετε πως σχετίζεται;

Ναι Όχι

Θεωρώ πως η όπερα σχετίζεται με τα εξής μαθήματα: _____

8. Θυμάστε κάτι που κινητοποίησε ιδιαίτερα το ενδιαφέρον του παιδιού σας σε σχέση με κάποια επίσκεψη του σε ένα λυρικό θέατρο;

9. Νομίζετε ότι ο ρόλος του σχολείου στην επαφή των παιδιών σας με χώρους πολιτισμού, όπως η όπερα, είναι σημαντικός; Γράψτε την άποψή σας.

10. Πιστεύετε πως μετά από αυτή την εκπαιδευτική παρέμβαση θα βελτιωθεί η σχέση των παιδιών με την όπερα και ότι μέσω αυτής θα αντιμετωπίσουν τη διδασκαλία της ιστορίας διαφορετικά;

Ναι Όχι

Ευχαριστώ.

Ερωτηματολόγιο Pre -Test για την Όπερα

Όπερα

Σκοπός: Αγαπητά παιδιά

Τύπος: ΣΤ

- Έχεις πραγματοποιήσει κατά όπερα: Δεν έχει πραγματοποιήσει όπερα
- Εάν ναι, ποια όπερα και από: _____
- Μερικά να περιγράψεις με λίγα λόγια μετά σου την εμπειρία: _____
- Ποιες σε ενδιέχουν στην παράσταση: Δεν και όλοι
- Ποια όπερα ήφωρος σου αρέσει: Δεν ξέρω
- Ποιους συνθέτες ήφωρος ξέρεις: Μοτσαρτ
- Στην όπερα οι τραγουδιστές έχουν διαφορετικές αναμαίες ανάλογα με το είδος της φωνής τους. Ποιες από αυτές σου αρέσει: Μαγικό
- Θα ήθελες να μάθεις περισσότερα κρήματα για την όπερα; Εάν ναι, τι σερβίρ θα σε ενδιέρεε περισσότερο; Εάν όχι, για ποια όπερα δεν θα σε ενδιέρεε: θα ήθελα να μάθω περισσότερα κρήματα για την όπερα και είδη φωνών

Όπερα

Σχολείο: 15^ο Δημοτικό Σχολείο
Τμήμα: ΣΤ

- Μπορείς να εργασθείς με λίγα λόγια την εμπειρία σου από τη συμμετοχή σου σε αυτή την εκπαιδευτική δράση σχετικά με ότι αφορά την όπερα;
Ναι, η όπερα μου ήταν πολύ ωραία. Είδα πολλά κομμάτια, τραγούδια και άρχισα την όπερα που είχε αλλά να την βιν να η όπερα.
- Απόψε από που ήρθε ενώ και από που δε σου ήρθε καθόλου.
Μου άρεσε όταν συμπέρασε τους φωνητικούς και τις σκηνές. Δεν τον άρεσε τόσο πολύ η διαδικασία του scratch.
- Ποιος ήταν ο καλύτερος χαρακτήρας που είδατε;
Miss με κατέλαβε να δουλεύω νύχτα, Άννας και η δούκισσα, η κυρία.
- Ποιος ανέλαβε τον ρόλο της όπερας;
Ποισιν, Όσο λιγότερο η όπερα, η όπερα, η όπερα, η όπερα, η όπερα, η όπερα.
- Στην όπερα οι τραγουδιστές έχουν διαφορετικές αποστολές ανάλογα με το είδος της φωνής τους. Ποιος από τους χαρακτήρες της όπερας είναι ο πιο ψυχρός, σκληρός, ήρωας, κλέφτης, άστρο;
- Οι φίλοι να μιλήσουν περισσότερο για την όπερα: Εάν ναι, να σου πω ότι σε ενδιαφέρει να σε ενδιαφέρει περισσότερο: Εάν όχι, να σου πω ότι σε ενδιαφέρει:
Οι φίλοι να μιλήσουν περισσότερο για την όπερα, σκληρός, ήρωας, κλέφτης, άστρο.
- Πώς σίγουρα επέλεξε να συμμετάσχει στην όπερα;
Η όπερα είναι πολύ ωραία και η όπερα.

- Ποιος χαρακτήρας είναι ο γενεράριος της όπερας;
Ο γενεράριος της όπερας είναι η όπερα.
- Ποιος χαρακτήρας είναι ο καλύτερος της όπερας γνώστης;
Ο καλύτερος της όπερας γνώστης είναι η όπερα.
- Μπορείς να αναφέρεις ορισμένες λέξεις που έχουν σχέση με την όπερα; π.χ. τραγουδιστής, τραγουδίστρια, τραγουδιστής, τραγουδίστρια, τραγουδιστής, τραγουδίστρια, τραγουδιστής, τραγουδίστρια, τραγουδιστής, τραγουδίστρια.
- Ποιότητα της όπερας είναι από που να έχει θέση στη σύγχρονη εποχή;
Η όπερα είναι από που να έχει θέση στη σύγχρονη εποχή.
- Ποιότητα της όπερας είναι από που να έχει θέση στη σύγχρονη εποχή;
Η όπερα είναι από που να έχει θέση στη σύγχρονη εποχή.
- Μετά από αυτή την εκπαιδευτική δράση πως θα χαρακτηρίζες από τη σχέση σου με την όπερα;
Η όπερα είναι από που να έχει θέση στη σύγχρονη εποχή.

• Θα ήθελα να μάθω περισσότερα πράγματα για την Αναγέννηση: Εάν ναι, τι σκέφτηκες να σε ενδιαφέρει περισσότερο:
 Θα ήθελα να μάθω σε ποια τέχνη της πρώτης αναγέννησης είχαμε την πιο μεγάλη ανάπτυξη. Η Αναγέννηση.

• Ποια ήταν η θέση του άντρα και της γυναίκας την περίοδο της Αναγέννησης:
 Δεν ξέρω.

• Ποια ήταν η κοινωνική διαστρωμάτωση την περίοδο αυτή:
 Δεν ξέρω.

• Μπορείς να αναφέρεις κάποιους καθιερωμένους συνθέτες των ανθρώπων της Αναγέννησης;
 Δεν ξέρω.

• Γνωρίζεις κάποιους γλύπτες οι άνθρωποι της εποχής αυτής;
 Δεν ξέρω.

• Τι σκέφτηκες πως η γνωριμία και επαφή με κάποιο είδος τέχνης (π.χ. όπερα) θα σε βοηθούσε στο να κατανοήσεις καλύτερα την εποχή της Αναγέννησης και το Σαίξπηρ και πως:
 Ναι το πιερίω πολύ πρώτον ότι είναι πιο ενδιαφέρον και δεύτερον διασκεδαστικό. Με ενδιαφέρει η όπερα.

Αναγέννηση

Σχολείο: 15ο Δημοτικό Σχολείο
 Τμήμα: Σει

• Τι θέλω να γράψω για την Αναγέννηση από αυτή που έμαθα στο βιβλίο της σου:
 Η Αναγέννηση επικεντρώθηκε στην περιοχή της Βόρειας Ιταλίας και σε δύο άλλους διακεκριμένους στην Ευρώπη για κλασική αναγέννηση ήταν ο Ουίλιαμ Σαίξπηρ και ο διαίσθη των ιδίων των διακεκριμένων που αρέσει την εκπαίδευση της ευγενείας.

• Τι σκέφτηκες πως είναι σημαντικό για να κατανοήσουμε μια αλλαγή ιστορική περίοδο:
 Πιστεύω πως δεν είναι εύκολο να κατανοήσουμε κάποια πράξη γιατί να τα κατανοήσουμε.

• Τι γνωρίζεις γενικά για τον Σαίξπηρ, τη ζωή του και την αφορέα του στο θέατρο:
 Ήταν σε ο Αγγλική Σαίξπηρ ήταν διακεκριμένος συγγραφέας και ένας από τους στην Αγγλία.

• Γνωρίζεις κάποια έργα του Σαίξπηρ; Μπορείς να αναφέρεις κάποιους:
 Ήταν ο Ρολάντο και τον Ιουλιέτι.

• Με ποια θέματα ασχολούταν κυρίως τα έργα του Σαίξπηρ; Μπορείς να τα αναφέρεις σε κατηγορίες:
 Πολύ ενδιαφέρον με ενδιαφέρει και.

• Τι σκέφτηκες πως έχει επιφέρει και έτσι αναπτύχθηκε αυτή η έννοια με τα έργα του ο Ουίλιαμ Σαίξπηρ για άλλους ποιητές της εποχής και του ενδιαφέροντος:
 Ναι από το έργο που έμαθα το πρώτο.

Πίνακες για έργα του Σαίξπηρ

